

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, 1680

Tractatus I. De Excommunicatione, atque de eius Absolutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76372)

TRACTATVS PRIMVS D E EXCOMMVNICATIONE, ATQVE DE EIVS ABSOLVTIONE.

RESOLVTIO PRIMA.

An potestas ferendi censuras possit consuetudine, vel præscriptione acquiri?

Idem est dicendum de potestate absolvendi ab excommunicatione per alium lata.

Et an hac potestas possit acquiri circa unam censuram, & non circa aliam? Ex part. 5. tr. 9. Refol. 42.

RESPONDEO affirmativè de consuetudine. Probat ex cap. dudum, de electione, & electi potestate, & cap. Romana, de sententia excomm. in 6. ubi idem dicitur de potestate absolvendi ab excommunicatione per alium lata, ex quo deducitur argumentum à simili. De præscriptione idem significatur cap. auditis, & cap. cum olim, de præscriptionibus, & ratio est, quia iurisdic- tio potest consuetudine acquiri, cap. cum contingat, de foro competenti. Sicut consuetudine potest introdu- citem abrogari obligatio obtinens vim legis, & præ- scriptione possunt mutari jura & dominia.

1. Notandum tamen, etiam si iurisdic- tio hæc dica- tur acquiri præscriptione, vel consuetudine, verè ta- men conceditur à Summo Pontifice, qui hoc statuit ita fieri, ut iurisdictiones Ecclesiasticæ essent firmæ, & certæ. Et ita docet Mercerus in 3. part. de Sacram. quæst. 2. dub. 3. Gordonus, in summa, tom. 2. lib. 7. quæst. 2. cap. 1. §. 4. num. 16. & DD. communiter, qui etiam do- cent hæc potestatem posse acquiri circa unam censu- ram, & non circa aliam, quia inter ipsas non est neces- saria connexio, ut qui unam efficit, possit & aliam ferre, neque in præscriptionibus & consuetudinibus locum habet, ut jus acquisitum circa actus unius ge- neris extendatur ob similitudinem ad alios. Ita cap. cum olim, de præscript. Abbas, qui usum excommuni- candi probaverit præscriptione, ut etiam interdendi & absolvendi, defenditur à Pontifice condemnante eundem super omnibus cæteris actibus, qui ad munus Episcopale pertinent.

RESOL. II.

An qui habet potestatem ferendi censuram possit ea uti in sua causa?

Et notatur, quod etiam si nemo potest incidere in censu- ram à seipso latam, possit tamen occasione censura à se Tom. V.

late incidere in aliam censuram, quam alius tulerit, verbi gratia, communicando cum eo, quem ipse excommuni- caverit, quo modo celebrando in Ecclesia à se inter- dicta, sive irregularis. Ex part. 5. tr. 9. Refol. 52.

RESPONDEO negativè ex cap. inter querelas, c. 23. quæst. 4. Nemo enim permittitur esse iudex in propria causa; quod tamen intelligit Innocent. IV. cap. dilecto filio de sentent. excomm. in 6. ubi Præla- tus censuram fert per modum iudicii, non autem per modum defensionis contra violentum invasor. m., quod ex eo licere docet, quia jura omnia vim vi re- pellere & se defendere permittunt. Quo casu etiam si censura habeat rationem pænæ, tamen primò & per se non infligitur, ut vindicetur delictum, sed ut præ- caveatur majus malum, quod jure impedire possumus. Notat quoque Abbas ad cap. cum venissent, de iudiciis, idem licere non solum per modum defensionis, sed etiam propriè dictum iudicium exercendo, ubi causa est tam manifesta, ut neque possit negari, neque indi- geat examinari. Et ita docet Mercerus, in 3. part. de Sacrament. quæst. 20. dub. 4. ubi etiam notat, quod etiam si nemo possit incidere in censuram à se ipso la- tam, possit tamen occasione censura à se late incidere in aliam censuram, quam alius tulerit, verbi gratia, communicando cum eo, quem ipse excommunicavit, incidet in excommunicationem minorem à jure la- tam, quomodo etiam celebrando in Ecclesia à se in- terdicta, sive irregularis.

RESOL. III.

An in dubio, utrum censura sit lata, vel ferenda, consen- dum sit tantum ferenda?

Et docetur quod, ut teneamur vitare excommunicatum, non sufficit dubium prudens denunciationis, sed requi- riuntur notitia moraliter certa dictæ denunciationis. Ex part. 4. tract. 3. Refol. 16.

AFFIRMATIVè respondeo cum Avila de cens. 1. 2. cap. 2. dub. 2. & Coninch. de Sacrament. dis- put. 13. num. 21. quos citat & sequitur Hurtado, tr. de cens. in communi, difficul. 5. num. 22. ubi sic ait: Quando verba relinquunt dubium, an contineant censuram la- tam, judicandum est non continere illam, sed tantum ferendam, quia odia sunt restringenda, sic Hurtado, inf. Ref. 125. qui etiam in disputat. 2. de excommunic. difficul. 3. num. 7. §. Notandū, * docet, quod ut teneamur vitare excommunicatum, ejus not.

A non

non sufficit dubium adhuc prudens denunciationis, sed requiritur notitia moraliter certa dictæ denunciationis.

RESOL. IV.

An in censura ferenda, necessario requiratur monitio?

Et an, quando excommunicatio fertur à prelato, non per modum iudicii, sed per modum defensionis, ad defendendum jus proprium, requiratur monitio?

Et an requiratur monitio ad valorem aliarum censurarum, ut suspensionis, interdicti, &c. Ex part. 5. tract. 9. Resol. 18.

Sup. inf. in
Ref. 8.

S. 1. Prima opinio est Victorie in sum. de Sacram. agendo de excomm. n. 6. Soti in 4. dist. 22. q. 1. art. 2. Ledesma 2. p. q. 23. art. 3. qui affirmant non quidem requiri trinam, vel binam monitionem precedentem, ut excommunicatio sit valida, requiri tamen necessariò aliquam monitionem præviam, alioquin inutilem esse excommunicationis censuram. Probatur ex c. Romana de sententia excomm. in 6. ubi id videtur definitum. Probatur secundo ex Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus. Vbi non datur Ecclesiæ potestas ad excommunicandum nisi pro contumacia contra præcepta Ecclesiæ. Non datur autem contumacia nisi præcedat apta admonitio.

2. Secunda opinio est negans, scilicet non requiri monitionem ad censuræ essentiam, quam tenet glossa in c. Romana, citato, & Panorm. in cap. sacro de sententia excomm. Felinus, in c. cum sit Romana, de appellationibus, num. 15. & alij juris interpretes, quos citat Cajetanus 2. 2. quest. 69. art. 2. Item Cordub. lib. de ignorantia, q. 27. Michaël de Palatio, in 4. dist. 18. disp. 4. Almainus, de potestate Ecclesiæ cap. 20. & probatur 1. ad Corin. 5. ubi Paulus excommunicavit incestuosum pro peccato omnino præterito, nec legitur illum prius fuisse admonitum.

3. Hanc sententiam prorsus tenendam esse puto, quia Ecclesia aliter facientem privavit ingressu Ecclesiæ, & divinis officiis per menssem: præcipit Superiori, ut talem censuram sine difficultate relaxet, quod minime esset per se necessarium, si valida non fuisset. Et ita docent Cornejo in 3. part. tr. 5. de cens. in gen. disp. 5. dub. 2. & Coninch. de Sacram. disp. 13. dub. 9. num. 78. qui respondent ad superius pro affirmativa sententia adducta.

4. Notandum est tamen, docere Præpositum in 3. part. q. 1. de cens. in genere, dub. 12. num. 83. probabile esse non requiri monitionem ad valorem aliarum censurarum, ut de suspensione potest colligi ex cap. tam litteris, in fine, de testibus, ubi fertur sine ulla monitione. Sed de hoc vide Villalobos, in sum. tom. 1. tract. 16. diff. 8. num. 6. ubi sic ait: [Ha se de advertir aqui grandemente que algunas vezes la suspension no se pone por via de censura, sino por via de pena, como si el Obispo suspendiese à un Clerigo por un delito, que cometió. Y en tal caso no es propriamente censura, que no se pone para que dexe la contumacia, sino para castigarle del delito pasado, y que se pueda poner desta manera, lo diremos abaxo, y lo dicen comunmente los DD. y lo mismo es del interdicho personal especial, aunque no del general, porque esse ni està en uso, ni es necesario: y lo mismo diremos en la dificultad siguiente de la descomunion respecto del sumo Pontifice, mas no respecto de los demas Prelados, aunque muchos tienen lo contrario. Supuesto esto se ha de dezir, que quando estas penas se ponen, no como censuras, sino tan solamente como penas, no es menester

que preceda alguna amonicion, como tampoco lo es menester en otras penas.] Ita doctissimus Villalobos, cui adde Hurtadum, de cens. in genere, difficultat. 18. num. 8.

5. Sed hic non est relinquenda difficultas, an quando excommunicatio fertur à Prelato non per modum iudicii, sed per modum defensionis ad defendendum jus proprium, requiratur monitio? Aliqui juris periti docent in hoc eventu non esse necessariam monitionem. Pro hac opinione aliquos refert Covarruvias infra citandus, & eam sequitur Vgolinius, tabula 1. de cens. lib. 2. cap. 18. quia tunc excommunicatio non est à iudice ut iudex, sed ut à persona privata defendente suum jus. Probatur etiam ex cap. de liti, de sent. excomm. Sed contrariam sententiam docet Covarruvias, in cap. Alma mater 1. part. relect. 6. 9. cum aliis Doctoribus & sequitur P. Viquez, dub. 12. ci. num. 5. P. Suarez, disputat. 3. quia iura nullam talem faciunt exceptionem, & in cap. de liti, ci. nihil contra hoc dicitur: & hoc etiam docet Turrian. de cens. lib. 2. disp. 18. dub. 5.

6. Non desinam etiam hic adnotare dubium, de quo his diebus interrogatus fui, nempe, an si à iure decreta sit excommunicatio, vel alia censura, non lata, sed ferenda sententia, verbi gratia, qui tale crimen commiserit, excommunicetur, suspendatur, &c. an inquam, in tali iudex contra reum convictum possit procedere ad excommunicationem ei infligendam sine alia monitione. Panormitanus, in cap. cum sit Romana, num. 28. de appellat. & affirmativè respondet Sanchez, de matrim. tom. 1. lib. 2. disputat. 24. num. 28. & Avila, part. 1. cap. 5. disputat. 1. dub. 5. concl. 1. ubi ait: In tali casu iudicem licet posse ferre sententiam excommunicationis sine alia monitione, sed melius faciet si præmittat unam saltem monitionem. Ita Avila, qui citat Covarruvias, in cap. Alma mater 1. part. 8. num. 5. quibus ego addo Bonacinam, de cens. disputatio prima, quest. 1. punct. 9. numer. 3. quia, ait ille, adeest sufficiens admonitio ex parte iudicis, & sufficiens contumacia ex parte delinquentis, qui novit prohibitionem sub pena censura ferendæ, quia non est major ratio, cur ad ferendam ipso facto censuram antea comminatorie latam, nova requiratur admonitio distincta à prohibitione, non autem requiratur, dum præceptum, vel prohibitio edita est sub pena censura ipso facto: sed ad hanc non requiritur nova publicatio: ergo neque ad illam. Et hanc sententiam probabilem putat Cornejo, in 3. part. tractat. 5. de cens. in gen. disputatio 5. dub. 2.

7. Sed mihi contraria sententia magis placet, quam tuetur Cornejo, loco citato, cum Hurtado, de cens. in com. difficultat. 8. numer. 79. & Suarez, disputatio 3. sect. 10. numer. 19. quod colligitur ex cap. reprehensibilis, de appellat. ubi sic habetur: Nec Prelati (nisi canonica monitione præmissa) suspensionis, vel excommunicationis sententiam ferunt in subiectos, nisi forte talis sit culpa, quæ ipso suo genere (id est, ex se, seu ipso facto, ait glossa, ibidem) suspensionis, vel excommunicationis penam inducat. Cum igitur exceptio firmet regulam in aliis, sequitur ad omnem omnino censuram, quæ non ipso facto seu criminis admisione incurritur, sed à iudice actualiter infligenda est, canonica monitionem (eamque trinam, per se loquendo) necessario præmittendam esse. Ratio est, quia ob crimen merè præteritum, aut emendatum, neque excommunicatio, neque alia propriè dicta censura infligi potest, ut supra dictum. Si autem iudex excommunicationem, aliamve censuram sententiæ ferendæ exequi posset contra criminolum, nulla precedente monitione, tunc sæpe accideret censuram infligi propter crimen merè præteritum, aut emendatum. Quid enim si reus citatus, & cri-

men confessus, ab eo absolvi vellet, & Ecclesie satisfacere, perfectio excommunicari non poterit, cum tunc tunc absolvi deberet, si antea excommunicationem incurrisset, juxta *cap. quafronte de appeli. Con-* firmatur ex eo quod censura hac actualiter non a lege feratur, sed ad hominem, idcirco legis monitio praecedat saltem ordinariæ, & nisi aliud causae gravitas, seu necessitas requiratur. Ergo, &c.

8. Advertendum est tamen, quod etiam stando in prima opinione iudex talem reum non poterit excommunicare sine citatione, dando ei terminum ad allegandum pro se. Ita Soto *d. 22. quest. 2. art. 2. in 2. concl.* quod adeo verum est, ut etiam quando lex excommunicat ipso facto, non possit iudex declarare excommunicatum transgressorem sine citatione, ut docet Philip. Decius *cap. pervenit el. 1. de appellat. Navarr. cap. 27. num. 10. & lib. 5. co. 1. tit. de sent. excom. conf. 10. n. 4.* & alij multi, quos refert & sequitur Covarr. *n. cit. circa finem*, nisi delictum esset notorium, pro qua limitatione facit quod tradit ipse Covarr. *ibid. num. 6. vers. & hac quidem.* Eandem ponit Navarr. *conf. cit.* & adeo verum est requiri citationem ad declarandum transgressorem incurrere excommunicationem juris ipso facto impositam, ut si aliter fiat, declaratio sit nulla. Ita tenent multi Doctores quos refert & sequitur Covarr. *ibid. num. 5. & Navarr. conf. citato.* Et hac omnia docet Avila *ubi supra concl. 2.* cui adde Bonacinam in editione novissima loco citato.

RESOL. V.

An censura sine trina monitione non solum sit illicita, sed invalida?
Et in textu hujus Resolutionis multa discutuntur pro firmanda doctrina supra dicta questionis. Ex part. 5. tract. 9. Resol. 19.

§. 1. R^{espondeo} negativè. Vnde quamvis iudex peccet excommunicando in casibus non permixtis sine trina monitione, aut una pro trina, nihilominus censura ita lata valida est, dummodo, aliqua monitio etiam simplex praecesserit. Et ratio est, quia haec trina monitio non est inducta à jure, ut quid substantialis pertinet ad essentiam censuræ, sed solum ut quid accidentale pertinet ad solemnitatem, ut facile colligitur ex *cap. sacro, de sent. excom.* ubi supponitur excommunicationem latam sine trina monitione posse esse justam, quamvis iudex eam ferens sit dignus poena, sed non posset esse justa, si esset nulla & invalida. Ergo: & nota quod in *cap. Romana, de sent. excom. in 6. censuræ* sine competenti monitione late dicuntur injustæ, non obstante quod in *cap. sacro, de sent. excom.* dicantur justæ, quia sunt iniquè datæ, & contra legem, quæ præcipit ferendas esse præmissa canonica monitione; cum quo tamen stat quod possint interdum non esse contra justitiam commutativam, vel distributivam, & ex hac parte possunt appellari justæ, ut vocantur in dicto *cap. sacro.*

2. Notandum est tamen hic primò, quod unaquæque harum trium monitionum aliquo dierum intervallo fieri debet, nisi periculum sit in mora, vel aliqua justa causa arbitrio iudicis pensanda. Secundo necessitate urgente posse licitè trinam monitionem, aut unam pro trina omitti, ut in casu, quo Clericus subito à iudice seculari ad ultimum supplicium deferretur, & jam non executio instaret, posset tunc & deberet talis iudex ab Episcopo excommunicari ipso facto sine prævia monitione trina, aut

Tom. V.

quæ tribus æquivalet propter tria temporis intervallo designata, quia si hæc expectanda forent, interim Clericus interficeretur, & irrideret Ecclesiastica potestas, quod intelligendum est, quod pars aliqua futuri temporis etiam designata, quæ saltem ad deliberandum sufficiat, iudici seculari concedatur. Tertio, dictæ monitiones debent fieri coram personis idoneis, ad testificandum si opus fuerit. Quarto debent fieri in propria persona ejus, qui est censura ligandus, licet hoc in aliquibus casibus non sit necessarium. Et de his omnibus supra dictis vide Fabrum *de cens. in 4. sent. dist. 25. qu. 1. disp. 4. cap. 1. num. 75.* Bonacinam *de cens. disp. 1. qu. 1. punct. 9. num. 6.* Cornejo *in 3. part. tr. 5. de cens. in genere, disput. 5. dub. 2. per totum Villabos in summ. tom. 1. tr. 16. dist. 7. per totam.* Hurtado *de cens. in comm. diff. 19. & 20.* Coninch *de Sacram. disput. 13. dub. 9. n. 79.* Avilam *de cens. part. 2. cap. 5. disp. 1. dub. 7. & seq.*

3. Notandum est tamen hic contra Sayrum *de cens. lib. 1. cap. 12. num. 23.* male citantem pro se, Covarr. & Hugolinum, sine monitionibus censuram ferri non posse, etiam si ante monitiones constet de contumacia rei, ut si publice asseveraverit cum juramento se monitionibus non paritum. Ita Suar. *de cens. disp. 3. sect. 10. num. 8.* & Cornejo *ubi supra.* Vbi etiam notat non posse subditum cedere juri monitionis canonice, ita ut non prævia trina monitione ligari possit per censuram.

RESOL. VI.

An declaratoria incursio in censuras latas contra N. sit valida?
Et multa adducuntur pro defectu citationis in prædicto casu.

Et inferitur, quod ab incurfione censurarum excusat ignorantia moraliter vincibilis, & in aliquibus casibus ignorantia etiam crassa, & supina, dummodo non sit affectata.

Et docetur ignorantiam probari posse per juramentum; sed si jurare quis recusat, debet haberi pro excommunicato, &c.

Et asseritur Clericos, & Beneficiarios non amittere privilegium fori, etiam si se immisceant enormibus, & incedant in habitu laicali, nisi prius ter moneantur, & precedat Declaratoria iudicis Ecclesiastici.

Et multa alia pro firmanda doctrina prædictarum questionum adducuntur, & tota doctrina est valde notanda. Ex part. 10. tract. 12. & Misc. 2. Resol. 4.

§. 1. S^{upposita} veritate facti in scripturis impressis exhibita, assero primò, Declaratoriam incur-
fionis alicujus censuræ à jure latæ sine prævia citatione esse nullam. Ita Cornejo *in 5. par. D. Thomæ, tom. 2. tr. de cens. in gen. disp. 5. dub. 2. quest. 6.* Avila *de cens. par. 2. cap. 5. disp. 1. dub. 5. concl. 2.* & alij Iurif-consulti, & Canonistæ, quos ad satietatem adducit Chartatius, in *decis. Crimin. 61. num. 22.* assero secundo, in declaratoriam excommunicationis illegitimam minime producere effectum; ne constitutur reum in mora, tanquam nullam ex capiti. *Gratum de offic. deleg. capit. Bone, de elect. Glossa in capit. in jus vocetur;* & inter illos Ludovicus Messia in *l. Regiam Toleti part. 10. fund. 1. numero 24.* Cabedo *par. 2. decis. 15. num. 13.* Carlevalius *de Iudiciis, disp. 2. quest. 7. sect. 3. num. 379.* Giurba, *conf. 48. num. 45.* Daniel de Nobilibus in *Select. contr. Sacri & civilis juris, disp. 1. num. 32.* Io Zangerus *tr. de excep. par. 2.*

A 2 cap. 3.

cap. 3. num. 35. Mattheus de Afflictis, decis. 369. numer. 16.

2. His positis, respondeo, declaratoriam censuram contra N. fuisse nullam ex defectu citationis iqualitatis. Probat, quia in causa gravi non sufficit citatio ad domum, sed debet fieri personaliter ex leg. Ignorare Cod. de Resitut. in integr. & docet Innocentius communiter receptus in c. fin. de eo, qui mittitur in possess. Felinus, in c. Cum sit Romanus, n. 13. de appel. Covarr. in c. Alma, Mater. part. 1. §. 9. n. 4. Gutierrez, in Cam. Q. lib. 2. c. 16. n. 15. Menoch. de arbitr. Cent. 6. casu 541. num. 4. Quibus adde omnino videndum Gratianum, in discept. forens. l. 2. c. 531. n. 67. & in specie loquens de excommunicatione asserit Salgadus, de reten. Bull. part. 2. cap. 24. num. 12. debere ad excommunicationem precedere citationem personalem.

3. Nec obstat dicere, quod sufficit citatio facta ad domum solite habitationis, si personaliter reus non invenitur, hoc referente Nuntio ex pluribus Doctoribus firmat Marius Antonius, var. lib. 1. resolut. 58. numero 16. & Ciarlinus Rer. quotid. tomo 2. capit. 148. numero 8. & segg. Non inquam hoc obstat, nam talis doctrina procedit, ut observat Sperellus, tomo 1. dec. 48. num. 34. Narbona Recopil. lib. 2. tit. 4. lib. 60. Glossa unic. numero 7. ex cap. Quoniam. §. Porro, ut lite non contestata, lib. 6. & tradit Glossa in cap. si Capitulo ver. factam, de concess. prebend. in 6. & alij communiter, quando reus dolose se abscondit, ne personaliter citetur: tunc enim citatio ad domum sufficit, ac si esset personalis. Et ideo individualiter pro casu nostro sic asserit Marcellus Vulpe in Praxi Iudiciali, capit. 1. num. 48. Notandum est, quod nullo modo excommunicari potest is, qui fuit citatus domi; sed est citandus personaliter nisi antea probetur ad ejus notitiam citationem pervenisse: alias sententia excommunicationis non valeret, nisi excommunicandus dolo latitaret, vel subterfugeret citationem personalem. Ita ille. Ergo cum in casu nostro N. dolose non latitaret, sed jussu superiorum causa muneris publici absens esset, ut Regius Fiscus protestavit, & petiit terminum competentem, ut dictus N. veniret ad se defendendum; sequitur necessarium, quod citatio facta in ejus domo nullius valoris fuit, nam personaliter in re tam gravi, ut probatum est supra, facienda erat, ut de facto fieri poterat, dum N. esset reversurus intra terminum constituendum a Reverendissimo Domino vicario, ut Regius Fiscus poscebat.

4. Confirmatur supradicta sententia pro casu nostro individualiter ex notabili, & celebri Glossa in Clem. 1. de penis, verb. Quam cito commodè poteris: ubi determinat, non debere Iudicem quemquam declarare excommunicatum; nisi prius eo vocato, viderit illum esse morosum præmissa super hoc summaria cognitione. Ita Glossa. Sed in nostro casu N. erat absens, & nihil scire poterat de citatione facta in ejus domo, cujus copiam fideles neque domi reliquerunt, imo quæsti præbere noluerunt & tamen ut notat Regens de Vico in Pragmat. Regni Sardinie, tomo 1. tit. 9. capit. 9. num. 16. & Puteus, decis. 9. de dolo, & contumacia: copia citationis est Parti tradenda: quod cum non fuerit executum; citationem omnino nullam esse, dici potest, & citatum non esse contumacem, ut ex Textu in cap. Cum in iure de Officio deleg. cap. præterea de dilat. & in lege Prohibitum Codic. de iure Fisci, lib. 10. & in Clem. Causam, de electione in fine, & in capit. 17. quest. 2. de confirmatione utili, vel inutili cap. penult. & tradunt Specul. in tit. de Citation. sub num. 27. latè Roman. conf. 336. num. 7. & segg. ubi Add. Angel. conf. 8. sub numero 2. vers. 2. quia, Ancharan. in

Clement. 1. de Iudic. col. 2. vers. Et ideo clarum, Vanta, de nullis. ex defectu. citat. num. 31. & 47. Mariana de ordine Iudic. part. 6. 1. membro Iudic. num. 75. Gayl. pract. lib. 1. cap. 48. num. 7. Alin. in praxi, §. 5. cap. 2. num. 30. quibus omnibus adde Danielum de nobilibus in controvers. Selectis juris Sacri, & Gentilis, disput. 1. num. 28. Itaque ex his omnibus apparet apertissime Reverendissimum D. Vicarium in tali casu non potuisse illum ut vult Glossa, tanquam morosum habere N. arque invalide ad declaratoriam censurarum processisse, dicendum est: quia allegata ejus absentia a Fiscio Regio, saltem debebat terminum competentem præbere, ut postea datus fuit; etsi intra illum non compareret, tunc tanquam morosum ut ait Glossa poterat illum in censuras includere, declarare.

5. Nec supradictis obstat asserere, quod delictum N. erat notorium; & quando delictum cui de iure annexa est excommunicatio, notorium est, citatio nulla requiritur, ut tener Abbas in cap. Reprehensibilis de appellat. num. 8. Bovius respond. ad constitutiones Pauli Servite, part. 6. folio 105. Fagnatius de defens. censur. Pauli V. folio 133. Theologi Religionis Servorum in eadem materia, cap. 12. folio 281. Ioannes Beltramus Guevarra in Propagatio Ecclesiastica libertatis, part. 2. §. 3. assert. 2. num. 48. Avila de censur. part. 2. cap. 5. disp. 1. dub. 5. concis. 2. Garcias in Polit. Regular. tom. 1. tractat. 8. diffid. 3. dub. 2. punct. 2. num. 4. Suarez de censur. disp. 3. sect. 15. num. 20. Alterius lib. 3. disp. 5. cap. 3. vers. 3. ant. 9. Gayl. Practicæ, observat. lib. 1. observat. 67. num. 9. Maynardus de Privileg. Ecclesiasticis, part. 2. artic. 25. num. 17. Layman lib. 1. tract. 5. part. 1. cap. 5. num. 6. & alij penes ipsos, unde Andreas, Magister in tract. de Advocacia Armata, cap. 8. num. 176. ex multis firmat, quod in notoriis solemnitas juris relaxatur.

6. Respondeo, enim sententiam horum Doctorum procedere quando cum facto notorio simul notorium est, factum illud nullam habere excusationem; nec Reus aliquid allegare possit, & ita docet Ioannes Solorzanus de Indiarum iure tomo 2. lib. 2. capit. 27. numero 88. necnon heu quondam notiter Ioannes Baptista Larrea in allegat. fiscal. tomo 1. allegat. 5. num. 6. in fin. quibus adde Petrum Antonium de Petra de Potest. Principum, capite 27. numero 28. qui citat Glossam, Abbatem, Curtium & alios. Unde loquens in materia censurarum, Gennensis in Praxi Archiep. cap. 23. numero 6. dicit quod secundum communem Doctorum opinionem declaratio excommunicationis debet fieri parte citata ad dicendum causam, quare non debeat declarari excommunicata; idque limitat procedere in excessu notorio, dummodo certum sit, non posse competere aliquam justam excusationem: subiungens, semper esse tutius citare; quia multa dicuntur notoria, quæ non sunt. Hinc Hostiensis in capit. Pervenit. 1. extra de appel. concludit, quod si factum est notorium; tamen non est certum, quod absenti competat, vel non competat defensio, non potest fieri denunciatio excommunicationis, vel alia exequutio. Hoc etiam docuit Castrensis, lib. 2. conf. 422. num. 2. Panorm. lib. 2. Conf. 68. n. 4. & Calder. conf. 171. n. 1. vide etiam Caspensem in cur. Theol. tom. 2. tract. 24. disp. 2. sect. 2. n. 15. Hurtadum de excommunicatione. disp. 3. n. 9. Fagundez part. 1. lib. 2. cap. 5. n. 12. Sayrum de conf. lib. 2. cap. 12. n. 18. & me citato, Franciscum Nigram de ordine celebrand. Missas, part. 7. §. 9. n. 19.

7. Sed audiamus Castrum Palaum tom. 6. disp. 1. punct. 5. num. 1. ubi sic ait: Commisit delictum cui est annexa censura: poterit ne declarare & denunciare

nunciare esse ligatum absque monitione: Respondeo poss. dummodo delictum publicum sit, & notorium, debet tamen delictum notorium esse, ut nulla tergiversatione celari possit, aut executionem admittit; alias ea declaratio illicita esset contra jus naturae, & juridicum ordinem procedendi. Ita Palaus. Sed in casu nostro, de quo loquimur, licet esset notorium N. damnas ad mortem dictum assertum Clericum Beneficiarium; tamen non erat simul notorium ipsum nullam excusationem habere in sui defensionem. Ergo necessaria erat citatio ad declarandum in censuras incidisse, effectum ad ut ipse si causas excusantes in suam defensionem haberet, in iudicio posset illas producere; propterea facto praedictus N. habebat per quas necessario erat deveniendum ad declarationem, ut factum fuit.

8. Et primo quia ipse nunquam scivit dictum N. fuisse assertum Clericum; nec homo exterius, qui tantum per duos annos N. habitaverat, poterat, & tenebatur scire omnes Clericos N. Ergo ratione ignorantiae excusandus venerat ab incurfione censuræ: nam ab ipsa etiam liberat ignorantia moraliter vincibilis, & in aliquibus casibus etiam ignorantia crassa, & supina, dummodo non fuerit affectata. Et ita ex Sanchez, docet Franciscus Lugo, de Principiis moralibus, part. 2. cap. 4. quæst. 9. numer. 77. quibus addit Leonem, de Censuris, Recoll. 5. numer. 180. Villalobos, tom. 1. tractat. 17. difficultat. 11. numer. 3. Ciarlinium, contr. 1. res. tom. 2. cap. 55. numer. 9. Castrum Palaum, tom. 1. de 1. disp. 1. punct. 18. numer. 2. & omnino videndum Mezzollam, in Theolog. mor. tom. 1. c. 2. disp. 1. dub. 16. n. 2. 2. cam segg.

9. Confirmatur hæc doctrina variis exemplis, quæ videre poteris penes illustrissimum Praesidem Covarruviam, in capite Alma mater part. 1. §. 10. numer. 13. Chartarium, decis. Crim. 56. numer. 29. & segg. Et ideo pro te nostra dicendum est; si quis Clericum incedentem in habitu laicali, & sine tonsura, commanve nutriendem percussit, ignorans eum esse Clericum, probabilis est ignorantia; quia talis quis praesumitur, in quali habitu reperitur: nec ille percussor in sententiam excommunicationis incurrit. Sic tenet Glossa, & Turrecremata, in cap. si quis suadente 17. quæstione quarta, Angelus verb. Excommunicatio 5. cap. 1. numer. 25. Tabiena, eodem verb. Excommunicatio 5. cap. 1. numer. 21. Sylvester, eodem verb. Excommunicatio 6. numero 6. Leo de Cens. Recoll. 5. numer. 178. Sayrus, de Censuris libro tertio, cap. 27. numero secundo. Itaque ex his omnibus sequitur, necessarium N. cum ignorasset assertum Clericum N. minime in Censuras præsentas incidisse. Et talem ignorantiam probari posse per ejus juramentum, docet cap. Pastoralis de except. cap. si vero, il 2. de sentent. Excommunic. Abbas in cap. cognoscetes numer. 9. de Confess. ubi Felinus, Abbas consil. 9. numer. 48. ubi, quod sic etiam probatur error; Menochius, consil. 389. sub numer. 22. libro quarto, Bursatus, consil. 181. numer. 5. 2. libro secundo, Gabriel, consil. 52. numer. 17. libro 1. latè Malcardus, de probat. concl. 881. numer. 1. & sequentibus, Gratianus, consil. 152. numer. 14. 15. lib. 2. Seraphinus, de privileg. juram. privi. 4. numero primo, & segg. & privi. 9. Olafus, decis. Pedemont. 71. numer. 25. & dec. 101. numer. 3. Azorius, Institut. moral. libro 1. capite 16. quæstione 1. Alterius de Excommunic. Bulla, disput. 10. lib. 5. cap. 4. folio 579. col. 1. circa finem. Bonacina, de pecc. disput. 2. quæst. 8. punct. 3. numer. 1; Grassius, decis. aur. part. 2. lib. 2. cap. 9. numer. 20. & 26. quibus adde Gabalium, Resol. Crim. cap. 199. numero 26. Vivium, dec. 305. numer. 11. Novarium, in Pragmaticis Regni Neapolitani, tit. de monetis, Pragm. 2. coll. 3. numero 11. Danielen de Nobilibus, in Selectis disputationibus Juris Sacri, & Civiles disputatione 17. numer. 48. & Laurentium

Tom. V.

de Portell, in Respons. Regul. tom. 1. capite 27. numer. 3. Qui etiam ait, quod stante dubio, stabitur juramentum illius; & quod etiam praesumptio juris eliditur per juramentum in contrarium, ut habetur in cap. In tua, de eo qui in matrimon. accus. promittit, & Glossa, ibidem in fine Casus. Quod etiam novissime docuit, in part. 9. tr. 4. resolutione 42. & docent Leo, de Cens. Recoll. 5. numer. 105. asserens ignorantiam in foro externo probari juramento. Quod apertissime patet ex cap. Si vero 2. de sentent. Excommunic. ibi; vel si hoc dubium fuerit, (intellige, apud forum externum) propria manu dumtaxat praestiterit juramentum; quod eum esse clericum ignorasset; ubi Glossa, verb. Propria manu, subdit, soli Sacramento creditur, quando de Conscientia alienius dubitatur, vel quaritur. Si autem jurare recusabit, debet haberi pro Excommunicato, ut ibi in eodem Textu subdit summus Pontifex. Vbi Glossa, verb. noluerit. Subdit: Hoc ipso, quod jurare non vult, praesumptio est contra eum: in tantum, quod tanquam Excommunicatus vitabitur. Quæ omnia casum nostrum in terminis declarasse patet: Nam N. non solum non recusat jurare, sed se exhibet ignorantiam suam circa Clericatum dicti rei N. solemnem, & sacrosanctum juramento firmare. Ergo.

10. Secundò N. invenit dictum N. assertum Clericum Beneficiatum in habitu laicali cum armis rotatis brevibus, & oblongis, sine vlllo vestigio Clericatus: & talis habendus, & reputandus est quis, quali in statu fuit reperiendus; ut in specie tradunt Alexander, consil. 409. n. 9. lib. 6. Decianus, lib. 4. c. 9. n. 100. Vincentius de Franchil. dec. 189. numer. 6. part. 1. Menochius omnino videndus, tom. 10. consil. 912. numer. 4. & segg. & tract. de praesumpt. libro 6. praesumpt. 76. numer. 17. cum segg. & adest Textus expressus in cap. si Iudex Laicus, de sentent. Excommunicat. in 6. ubi sic habetur: Iustum est enim, ut ipse talis, qualem gestaret habitum, (quovisque appareat aliud praesumatur; & qualis is esse, cujus fert habitum, comprobatur. Ita ibi Pontifex facit commune axioma, quod Clericatus non praesumitur: ut notat Innocentius in cap. super his numero decimo, in fine de accusat. & docet Boërius, decisione 171. numer. 15. Aymon Cravetta, consil. 93. numer. 1. & alij. Imo unusquisque praesumitur laicus, & etiam in dubio; ut tradit Decius, consil. 152. numer. 6. cum aliis. His omnibus adde, quod dictus N. postquam captus fuit in habitu laicali, modo quo supra dictum est, cum postea in iudicium vocaretur, nunquam potestavit, se esse Clericum; nec vniquam postulavit Declaratoriam fori. Ergo damando illum N. ad mortem, nullam incurrisse Censuram dicendum est; cum nunquam de ejus prætenso Clericatu, nec leve quidem vestigium habuerit, sed semper invincibiliter ignoraverit.

11. Tertiò licet ex cap. In audienda, cap. Contingit de sentent. excommunicat. cap. fin. de vita, & honest. Clericor. & cap. 1. eodem tit. in 6. asserant aliqui Doctores, Clericos, & Beneficiarios non amittere privilegium fori, etiam si se misceant enormibus, & incedant in habitu laicali; nisi prius ter moneantur, & præcedat declaratio Iudicis Ecclesiastici; & ita sentiunt Pereira, de manu Regia part. 2. cap. 26. numer. 12. Cevallos, de cognit. per viam violent. part. 2. quæst. 175. per totam, Torreblanca, in Pract. iur. Eccles. lib. 15. cap. 4. numer. 52. Auguianus, de legibus, lib. 2. contron. 15. numer. 18. & segg. Dicastillus, de Iust. lib. 2. tr. 1. disputatione 4. dub. 19. numer. 353. Garzias, in Summa Theol. moral. tr. 1. difficult. 3. dub. 2. punct. 2. numer. 17. Castrus Palaus, tom. 2. tr. 2. disputatione unica, punct. 6. numer. 5. Squillante, de Privileg. Cler. cap. 7. numer. 32. Suarez, contra Regem Anglia, lib. 4. capite 27. numer. 23. & segg. quibus adde alios 30. Doctores, quos citat, & sequitur Cartharius

A 3

rius

Quæ hic est
infra in tr. 2.
ref. 25. id §.
vlt. ad lin. 5.
& melius in
tom. 7. tr. 1.
ref. 19 §. 2.
& segg. & in
ref. 232 §.
vlt. post me-
dium, à verbi
quod igno-
rantia.

6 Tractatus I. De Excommunicatione,

Quæ nunc est in 9. et. 2. Ref. 161. §. 4. in fin. & late ibi in Ref. 109. & quæst. 24. num. 4. citat. & sequitur, ante illum adduxerat Bobadilla, in Politica, lib. 2. cap. 28. n. 95. in Glossa, l. B. Probatur hæc opinio ex cap. Perpendimus de sent. excommunicat. etc. cap. 1. de Apostatis, & ex cap. ex parte, qui est 23. in ordine de Priv. & ego ubi supra pro hac sententia cito præstantissimos Theologos, nempe Molinam & Reginaldum ex Societate, Coriolanum Cappucinum, & ex Prædicatorum Familia doctissimum Sylvestrum, cujus verba mirifice faciunt pro N. Sic itaque asserit, verb. excommunicatio 6. num. 7. Ego dico, quod prima opinio id est, Ioan. Andr. est verior, quia in casu cap. Perpendimus, Sacerdos fuit occisus per Iudicem. Nec obstat, quod ibi Pœnitentia imponitur, licet non incidit in Canonem, quia ut ibi dicit Glossa, est ad cautelam. Vnde hæc opinio est prædicanda, ubi iudices Ecclesiastici sunt in puniendo negligentes, vel periculum in mora non patitur eos adire, vel enormitas facinorum poenam maiorem expetit, arbitrio bonorum, quam Ecclesia possit inferre: ut quia sunt publica, & scandalosa, & reipublicæ valde nociva. Et licet degradatio in enormibus prius regulariter requiratur, secus in casu expresso à jure. Adde primo, quod quia ratio, quare competit privilegium fori est professio, vel ordo Sacer, secundum Panormitanum, in capite 11. de for. compet. quantum ad hoc idem videtur iudicium de Clerico existente in Sacris, & de Apostata à Religione, cum æqualiter utrique prohibeatur regressus ad sæculum, quæ est ratio utriusque institutionis. Adde secundo, quod in neutro habet locum trina monitio, ubi de incorrigibilitate constat evidenter: ut quia fuerunt capti & fregerunt carceres, & sciunt Prælatos se insequi & huiusmodi. Hucusque Sylvester cujus verba videntur describere individualiter casum præsentem Clerici N. qui secundum Sylvestrum, & Doctores citatos, jam propter sua scelera enormissima amiserat privilegium Fori, nec cum ipso necessaria erat monitio, & Iudicis Ecclesiastici declaratio: sicut etiam individualiter asserit omnino videndus Menochius, tom. 10. consil. 912. Vnde apparet, hanc opinionem tantorum virorum autoritate fultam potuisse à Domino N. adduci in executionem, & sui defensionem, quod in censuram non incurrerit. Verum, quicquid sit de hac questione, & difficultate, circa quam video inter se Doctores acerrimè digladiari; existimo pro defensione D. N. non esse ad illam necessario recurrendum, quia ipse non damnavit ad mortem dictum N. ut Clericum, cum ejus Clericatum prorsus nesciebat: Sed illum tantum Laicum criminofum sibi subditum laqueo suspendit. Et ideo neque in Censuram Bullæ Cœnæ, neque in Censuram cap. Si quis suadente Diabolo, incurrisse dicendum est, & ita ego sentio, salvo, &c.

potest. Ex part. 9. tractat. 8. & Misc. 3. Refol. 21.

§. 1. Negativam sententiam in una Eldensi censuraturam docuerunt plures Advocati hujus Romanæ Curie, viri quidem docti, quos ego nominatim subscriptos vidi. Idem docuit Antonius Planes Canonicus Ecclesiæ Alnenfis, in quadam allegatione impressa, quam approbarunt, & subscripserunt 30. Theologi ex Dominicana Familia, ex Societate Iesu, ac aliarum Religionum, cum doctis Fontanella, Xammar, & aliis lutiſconſulcis Barcinonensibus. Quia per actus irretractabiles illi solum intelliguntur, in quibus per revocationem, quæ subsequi potest, non potest concedi restitutio executionem passo ad primævum illum statum, ut docet Alexander, in l. 4. §. Condemnationem, numer. 20. ff. de re iudicata, & ibi Iafon, numer. 24. Sed in excommunicatione per absolutionem plena consequitur restitutio: ergo, &c.

2. Sed ego de hoc casu interrogatus, non potui adhærere supradictæ sententiæ, & illam acriter impugnavi, affirmativam docendo. Quæ aptè probatur: nam Concilium Tridentinum, sess. 14. capite 1. de reform. cum determinasset à sententia interlocutoria posse aliquem appellare, si continet gravamen irreparabile, quod per definitivam reparari nequit, consulta Sacra Congregatio, quam essent dicta gravamina irreparabilia, facto verbo cum Sanctissimo tunc Clemente VIII. respondit esse torturam, excommunicationem, & carcerationem, ut patet in decreto edito Romæ die 16. Octobris, 1600. quod per extensum apponit Piascius in praxi, part. 1. cap. 4. artic. 15. num. 6. Riccius, in Praxi, tom. 1. refol. 104. Barbosa, in Concil. Trident. sess. 13. cap. 1. num. 22. & Doctores infra citandi, quorum verba accipe, Leandrus à Múteja in 99. Regularibus, ad cap. 10. Regule S. Francis, quæst. 6. num. 10. [Solo puden apelar los subditos de la sententia definitiva, y no de las interlocutorias, sino fuesse tal el daño, y gravamen, que se le figurelle dellas, que no se pudiesse reparar por la apelacion de la definitiva: assi lo enseñan Peyrinis de Religioso subdito, tom. 1. quæst. 1. cap. 10. per primum dictum, §. Advertendum tamen, y Spathacio tract. 10. part. 4. capite 1. numer. 2. y se prueba, porque assi lo determino Pio IV. universalmente por la Constitucion, que empica: de salute gregis Dominici, la qual refiere Cherubino en el Bulario, tom. 2. in Pio IV. y lo ordeno tambien el Concilio Tridentino, en la sess. 13. c. 1. de reform. y la razon es, porque la tal apelacion seria frivola, y sin causa, pues el subdito apelando de la definitiva, se podria reparar del gravamen, luego no puede apelar de la interlocutoria, y si ya hiziere no ha de ser oido. Dixe: sino es que el gravamen no se pudiesse reparar por la apelacion de la definitiva, como son aquellos gravámenes, que por el mismo caso, que se los imponen à alguno, tienen luego su efecto, como la carcel, la descomunión, suspensión, entredicho, ò el tormento, de los quales es licito apelar, aunque se impongan por sententia interlocutoria.]

3. Peyrinus de Religioso subdito, tom. 1. quæst. 1. cap. 20. [Gravamina autem, quæ per appellationem à definitiva sententia reparari non possunt, sunt illa, quæ eo ipso quod sunt illata, suum sortiuntur effectum; v. g. carcer, excommunicatio, suspensio, interdictum, tortura.]

4. Prosper de Augustino, in Add. ad Summ. Bull. Quaranta, verb. Archiepiscopi auctoritas, numer. 20. l. K. [Gravamen irreparabile dicitur omnis actus irretractabilis ferens secum executionem in instanti ut excommunicatio, carceratio, tortura, & alia huiusmodi, quæ continent factum, quod infectum esse non

RESOL. VII.

An excommunicatio sit actus irretractabilis seu irreparabilis ad mentem Concilii Tridentini, sess. 13. cap. 1. de reformat?

Et explanantur, quamvis sint gravamina irreparabilia ex Declaratione Sacra Congregationis, facto verbo cum Sanctissimo tunc Clement. VIII. à quibus subditus possit appellare à sententia interlocutoria, & deciditur, quid sint excommunicatio, suspensio, interdictum, tortura, carceratio, & alia huiusmodi, quæ continent factum, quod infectum esse non

esse non potest, *l. in bello §. Falso ff. de capt. & postlim. ruer.* idem illud gravamen irreparabile censetur. Doctores in *l. Quod iussit ff. de re judic. Diaz reg. 39.*

5. *Lezana in Sum. tom. 3. verb. Appellare, n. 7.* [Cum sententia duplex sit, altera definitiva, altera interlocutoria, ita ut definitiva sit, quæ fertur super causa principali, de qua lis agitur, v. g. an Religiosus fuerit fornicator: interlocutoria verò, quæ fertur super dubiis, quæ emergunt in ipsa causa, v. g. de teste aliquo recipiendo, dilatione danda, &c. idem appellatio fieri potest ab utraque sententia; ita tamen, quòd ab interlocutoria communiter non liceat, nisi continetur damnum irreparabile. Concilium Tridentinum sess. 3. cap. 1. de reform. & sess. 24. cap. 20. de reform. Hoc autem damnum irreparabile est, v. g. tortura, excommunicatio, suspensio, interdictum, imò etiam ex declaratione Sac. Congregationis, incarcerationio.]

6. Idem etiam iisdem verbis docet Naldus in *Summa, verb. Appellatio, num. 2.* Ciarlinius in *contr. jur. tom. 2. cap. 1. §. n. 68.* Zipæus de *jure Pont. lib. 2. tit. de appellat. n. 10.* & alij. Vnde ex his patet, mercedè, ut dixi, non potuisse in illo casu contingenti adherere voto illorum Doctorum asserentium, excommunicationem non esse actum irreparabilem, & irretractabilem; nec enim absolutio postea à censura obtenta, potest tollere damnum ab excommunicato per illam jam incursum, tam ingenti, ut patet, nec indiget probatione: vnde patet responsio ad argumentum Adversariorum.

7. Nota verò, quòd Sacra Congregatio rectè apposuit in dicto Decreto incarcerationem inter gravamina irreparabilia: nam, præter Doctores citatos, ita docet etiam Navarrus in *Rubrica de iudicio, num. 83.* Sforza Oddus *conf. 72. num. 37.* Sylvanus, *conf. 17. n. 2. lib. 1.* Calvacanus de *Brachio Regio, part. 2. num. 13.* ubi dicit, captivam asserere præiudicium irreparabile, sive quoad honorem, sive quoad scandala. Idem docet Genuensis in *Praxi, cap. mibi 70. num. 12.* Matcellus Vulpe etiam in *Praxi cap. 21. num. 10.* & alij penes ipsos: quibus adde Henricum Boccerum (utriusque pius esset Author) *Disputationum de universo iure, tom. 2. Class. 6. disp. 34. num. 20.* quia, præter alias rationes, licet carceratio possit per liberationem de futuro reparari, & revocari; non tamen potest revocari de præterito respectu præiudicii ignominie, damnorum corporis, &c. sicut diximus de absolutione ab excommunicatione. Hæc adnotare volui: quia quando casus supradictus hic Romæ agitabatur, visum est aliquibus nimis durum, incarcerationem à Sacra Congregatione appositam esse inter gravamina irreparabilia: sed merito hoc factum fuit, ut patet ex *superius* dictis: unde rectè, & sapienter, ut semper solent, Patres purpurati sic decreverunt.

RESOL. VIII.

An ad valorem censura requiratur contumacia respectu Ecclesiæ comminantis sub censura?
Et supponitur censuram, suspensionem, & interdictum non posse valide ferri, ac proinde non incurri nisi ob peccatum exterius inobedientia, & contumacia respectu Ecclesiæ.
Et notatur, quod tripliciter contingit aliquem esse contumacem. Ex part. 5. tract. 9. Ref. 55.

§. 1. Certum est censuram non posse valide ferri, ac proinde nec incurri, nisi ob peccatum exterius inobedientia, seu contumacia respectu Ecclesiæ. Vnde contra Caiet. in *1. 2. §. 69. art. 2.* Almaynum de potest. Ecclesiæ, cap. 10. & Cordubam in *99. Theol. lib. 2. q. 17.* Ad secundum dicendum est excommunicationem majorem, suspensionem & interdictum

non posse valide ferri ob peccatum exterius præteritum factum absque inobedientia, seu contumacia respectu Ecclesiæ, seu ministeriorum ejus, id est, quando non præcessit aliqua juridica monitio, seu prohibitio, qua monuerint opus illud peccaminosum non esse faciendum.

2. Sed difficultas est ad valorem censuræ, an prærequiratur contumacia respectu Ecclesiæ comminantis sub censura? & affirmativam sententiam docet Avila *p. 2. cap. 5. disp. 1. dub. 6. concl. 6* ubi sic ait: Dixi sub comminatione excommunicationis, quia nulla sufficit contumacia, quæ non sit contra mandatum sub excommunicatione, quidquid videatur sentire Covarr. *supra. n. 6. vers. Et hæc quidem.* nam *cap. sacro, & cap. contingit el. 2. de sent. excomm.* requirunt monitionem continentem pœnam excommunicationis.

3. Notandum tamen est quòd tripliciter contingit aliquem esse contumacem? Primo modo, quando vocatus à iudice Ecclesiastico sub excommunicationis pœna non comparet. Secundò quando licet compareat, discedit tamen ante licentiam, vel sententiam iudicis. Tertiò, quando licet compareat & perseveret usque ad sententiam iudicis, tamen postea non vult parere sententiæ. Hic triplex modus contumaciæ ponitur in *canone certum est, 11. q. 3.* Ita Avila.

4. Sed sententiam Covarr. tenent Hurtad. de *censuris in comm. diff. 12. n. 15.* quia absque fundamento aliquo talis comminatio requiritur, etenim quamvis ea comminatio non fiat ab Ecclesiâ, qui ei non obedit, verè dicitur contumax in Ecclesiâ, & eam non audire, quod sufficit ut censura puniatur. Dicendum est igitur utramque sententiam probabilem esse; sed ego adhæreo affirmativæ tanquam probabiliori, & ideo contra Hurtadum dicendum est cum Soto in *4. disp. 2. q. 1. art. 2. concl. 3.* Molin. *tr. 5. de iust. disp. 71. n. 9.* Suarez *com. 5. in 3. p. disp. 4. §. 1. n. 6.* Sanchez *lib. 9. de matrim. disp. 12. num. 13.* Graff. *p. 1. decis. lib. 4. cap. 9. num. 14.* Hentig. *lib. 13. de excomm. cap. 17. num. 1.* Sayro de *cen. lib. 1. cap. 9. n. 25.* Vgolin. *eccl. tract. tab. 1. cap. 9. §. 5.* Avila *p. 2. cap. 5. disp. 1. dub. 6.* Coninch de *Sacr. m. disp. 11. dub. 9. num. 82.* ad valorem excommunicationis desideratur, ut præcedat monitio, non quæcumque, sed sub pœna excommunicationis, & hoc ideo fit, ut contemptus ipsius excommunicationis, & contumacia præcedat, antequam incuratur.

RESOL. IX.

An censura requiratur actum consummatum?
Et ex doctrina huius questionis aliqui alij casus inferuntur, & explanantur pro praxi huius difficultatis. Ex part. 5. tract. 9. Refol. 56.

§. 1. Respondeo affirmativè, unde quando in iure fertur aliqua censura propter aliquod peccatum, nisi aliud exprimatur, intelligendum est de peccato in genere suo completo, & colligitur aperte ex *c. perpetua sanctionis, de elect. in 6.* ubi dicitur, scienter indignum eligentes non incurrere juris pœnas, nisi adeò in eo persistierint, quòd ex votis eorum communis electio subsequatur. Vbi aperte significatur pœnam non incurri ob peccatum, quod non est omnino completum in suo genere, quòd caruit effectu; & ratio est, quia cum odia sint restringenda, lex imponens pœnam stricte interpretanda est. Ita Præpos. in *3. p. q. 1. de censur. in com. dub. 6. nam. 45.* Avila *p. 2. cap. 5. disp. 3. dub. 5.* Suarez de *cen. disp. 4. §. 1. n. 4.* Sanchez de *matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 2. n. 5.* Vnde ex his inferitur, quòd qui conatur percutere Clericum, si verè non percutit, vel quia erravit, vel quia impeditus fuit vel aliter, non incurrit excommunicationem canonis

Sup. hoc inf. in ref. 14. §. ult. ad med. vers. Ex his deducitur.

si quis suadente, & qui percutit aliquem, si non sequatur mors, non incurrit censuram, si lata sit ob homicidium, quousque mors sequatur, & si non sequitur, quamvis miraculose impediatur, nunquam incurrit, quia quamvis ante mortem actio ex parte delinquentis sit perfecta, ut significatur nomine *homicidium*, quoad actionem delinquentis, ut conjunctam cum morte; qui scribit ad aliquem, non incurrit censuram latam ob scribendum ad illum, quousque ad illum perveniat scriptura, & qui profert haresim absque consensu hæretico interiori, non incurrit excommunicationem latam contra hæreticos, quia non est perfectè hæreticus. Et ob eandem rationem qui consulit, aut mandat opus, cui est annexa censura, hanc non incurrit, quamvis ex consilio, aut mandato fiat opus (nisi illa sit etiam extensa ad consulentes, aut mandantes,) quia qui consulit, aut mandat opus, non efficit illud in rigore. Imò addimus quod quando censura fertur ob consilium, aut mandatum, non incurritur, si non sequitur opus, & quamvis sequatur, non incurritur ante opus secutum: at quando censura principaliter fertur ob consilium, aut mandatum, statim incurritur ante sequutum opus; & quamvis nunquam sequatur, ut fertur excommunicatio in cap. 1. de homicidio in 6. contra eos, qui mandant aliquem occidi per assassinos (quæ excommunicatio jam non habet locum, quia jam non sunt assassini) & ut fertur in Clem. de penis, cap. 1. contra Religiosos mendicantes, qui in concionibus docent aliquid animo retrahendi populum à solutione decimarum, subintelligit tamen animo exterius expressio. Et hæc omnia docet Coninch de Sacram. disp. 13. dub. 8. n. 75. & 76. quem sequitur Hurtado de censuris in communi, diff. 13. n. 58. & 59.

RESOL. X.

An lata excommunicatio reservata contra perpetrantes homicidium, si quis propinato jam alteri veneno, confiteatur illud, incidat in censuram, morte sequuta, vel in casum reservatum?

Et in corpore hujus Resolutionis aliqui alij casus à simili explanantur, pro praxi supradicta difficultatis. Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Refol. 83.

Sup. hoc inf. §. 1. Afirmativam sententiam videtur tenere Sanchez de Matrim. lib. 9. disp. 45. num. 30. docet enim eum qui percussit hominem, & confessus est percussionem teneri postea mortem subsequutam confiteri. Idem docet Sotus in 4. disp. 12. q. 1. art. 7. Vnde sequitur non satis esse confiteri causam datam pollutioni, antequam pollutio contingat, sed esse confitendam pollutionem postea sequutam; & si quis

Sup. hoc inf. leg. 5. Idem, hujus Ref. & Ref. ejus ant. not. confessus est ipsam procuracionem abortus ante abortum secutum, tenetur postea ipsum abortum secutum confiteri; hanc etiam sententiam tenet Palaus tom. 1. tract. 2. disp. 1. punct. 3. & alij.

2. Non desunt tamen Doctores negativam sententiam tenentes; nempe secuto homicidio non incidere in reservacionem, & ideo non teneri iterum confiteri; & ita docet Henriquez lib. 5. cap. 5. n. 5. in glossa littera Z, & Fagundez in precept. 2. lib. 8. cap. 7. num. 17. Probatur hæc opinio, quia nullus tenetur sua peccata semel ritè confessa iterum confiteri. Sed in nostro casu Titius jam ritè fuisset confessus, & valide etiam fuisset absolutus à Confessore, quia non habebat casum reservatum ante secutum homicidium; ergo non tenetur illud peccatum confiteri, cum effectus postea subsequutus naturaliter sit secutus ex causa data, non liberè, nec voluntariè, ex eo quod voluntas illius sit rescissa per penitentiam, & peccatum sit demissum per sacramentalem absolutionem. Tum,

quia, ut bene advertit D. Th. 1. 2. 7. Gutierrez, lib. 2. q. 99. Sup. hoc canon. c. 4. n. 95. in homicidio, quod in homicidio quod ab homine ebrio commissum sit, tres actus pollutionis considerari, potatio videlicet, ebrietas, & occisio; in pollutionem voluntas fertur directè, in ebrietatem indirectè, in occisionem verò nec directè, nec indirectè, cum ea merè naturaliter refultet ex ebrietate, quando ebrius nullam habuit advertentiam ad illam. Vnde est ut homo, qui confessus sit peccatum ebrietatis, nullo modo teneatur confiteri homicidium secutum, utpote quod naturaliter sit secutum, & non voluntariè, nec peccaminosè. A pari ergo quando homicidium non est opus morale, sed naturale, nulla aderit obligatio illud confitendi. Atqui in nostro casu non est opus morale voluntatis, sed naturale ex causa applicata; ergo confesso peccato causa, non manet obligatio confitendi peccatum effectus.

3. Demum verò ad hoc facit, quod in simili habet Hurtadus in materia excom. diff. 5. num. 76. videlicet, si sit lata excommunicatio contra committentes homicidium, & quis alteri propinet venenum, sed ante illius mortem omnino efficaciter resipiscat, hunc non incurrit in excommunicationem.

4. Pari modo, qui literas conscripsit ad excommunicatum vitandum & postquam illas nuntio significavit, resipiscit, atque omni diligentia adhibita studet literas recuperare, etiamsi eas recuperare non possit, adhuc tamen esse immunem ab excommunicatione minori, quæ contrahitur ob participationem cum excommunicato vitando.

5. Similiter si lata sit excommunicatio contra scribentes ad Moniale, & scribens, resipiscat antequam epistola perveniat ad manus illius Monialis, cui ea fuit exarata, & faciat quantum in se est, ut illam recuperet, vel ne ad manus illius deveniat, nulla excommunicatione ligari, quia cessavit omnis contumacia, quam vel actualem, vel in habitu saltem durantem supponit excommunicatio.

6. Pari modo propinantem venenum alicui Clerico, si ante mortem secutam resipiscat, non incidere in excommunicationem contentam in c. si suadente, reventa sententia, quam docet Avila de cons. quod excommunicatio hæc per ipsam propinationem non incurritur utpote in injuriam soli naturæ, non statui.

7. Idemque in simili diceret de procurante abortum, si post procuracionem resipiscat antequam abortus sit secutus, & faciat quantum potest ut illum impediatur, secuta morte eum esse immunem ab excommunicatione lata contra procurantes abortum foetus animati effectus secuto.

8. Ergo pari modo intelligere possumus, si quis debeat causam homicidio vulnus lethale infingendo, aut venenum propinando, si ante mortem resipiscat per confessionem, hunc morte secuta esse immunem ab omni reservacione, utpote, quæ supponat peccatum; quod tamen fuit deletum per confessionem. Et hæc omnia docet etiam novissimè Oliverius Mazuchellus tract. de casu reserv. disp. 2. cap. 7. q. 3. diff. 3. per totam.

9. Sed post hæc scripta inveni hanc questionem etiam pertractare doctum P. Raphaëlem Averlam de Sacrament. Penitent. quest. 10. sect. 2. ubi postquam me ipsum, & alios citasset, sic ait. Si homo interim non retractet, & revocet pravam voluntatem, actum & effectum sequentem debere aperiri in confessione, quia suo modo participat eandem denominationem malitiæ, & conjungitur moraliter cum illa mala voluntate; ut ex D. Thoma, & aliis notavimus, & probavimus, 1. 2. q. 20. sect. 1. Et reddit peccatum reservacioni subiectum, quando imposita est reservatio super tale peccatum consummatum atque completum. Si autem per penitentiam retractetur illa prava voluntas, & adhuc sequatur effectus, quia impediri non potest.

test, tunc non oportere aperiri in confessione: quia jam interruptur continuatio, & conjunctio ac velut unitas moralis cum illa prava voluntate, ut *ibidem* notavimus. Et patet magis, quia potest esse, ut homo tunc confiteatur suum peccatum; ac certe postea sequente effectu, non tenebitur de illo confiteri. Et idem est, si interim conteratur: satis enim erit confiteri de antecedenti peccato. Imò videtur etiam sufficere si per attritionem, aut quocumque actu retractationis interrumpat illam conjunctionem. Et sufficeret quoque si Deus sua potentia absoluta interim infunderet homini gratiam justificantem absque ullo actu proprio ejus. Incurreret tamen homo censuram, vel irregularitatem impositam super illum actum & effectum completum; quia potest illum incurere ob culpam præteritam & remissam, sub tali tamen conditione actus & effectus sequuti, ut suo loco de censuris videbimus. Et ratione censuræ oportebit deferre factum ad superiorem, à quo obtineatur absolutio, & relaxatio ipsius censuræ. Si autem super tale factum esset imposita pura reservatio peccati, tenebitur quidem homo illud confiteri legitimo ministro habenti facultatem absolvendi à reservatis, quando, inquam non intercessit retractatio. Sed interposita retractatione, ad id non tenebitur; sed satisfaciet confitendo suum antecedens peccatum cuicumque Sacerdoti habenti facultatem absolvendi à mortaliibus. Quia poterat utique sequutum effectum confiteri cuicumque tali ministro de illo peccato; & sequente postea effectu non tenebitur rursus confiteri de ipso effectu. Hucusque Averfa, qui citat Homobonum, & Bordonum. Et consentit quidem cum Mazuchello quoad confitendum homicidium, & quoad reservationem, non autem quoad incursum censuræ, & irregularitatis, nam putat in has incurere.

RESOL. XI.

An excommunicatio ferenda, obliget ad peccatum mortale?

Et si suspensio, interdictum & irregularitas penalis absolvi non preferantur, sed ferenda sint, an obligent etiam sub mortali? Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Refol. 76.

§. 1. Libi pro parte negativa adduxi Valentiam tom. 2. disp. 7. quest. 5. punct. 7. cui nunc addo. Sotum lect. 3. de excommunicatione, §. primò igitur. Directionem lib. 2. de libertate Christiana, cap. 1. paulò ante 3. propositionem quos citat, & sequitur ex Societate Iesu, Castrus Palaus in opere morali, tom. 1. tract. 3. disp. 1. punct. 15. n. 3. ubi ita asserit: Si excommunicatio ferenda est, tunc plures Doctores affirmant esse signum sufficientis transgressionis sub mortali. Et quidem si excommunicatio sine ulla alia monitione, & contumacia posset inferri, censore certissimum. At quia existimò, cum celsura annexa non est peccato, indigere semper alia monitione, ut imponatur, ea de causa non est sufficiens signum mortalis obligationis. Ita Castrus.

2. Sed tu ne recedas à sententia existimante excommunicationem ferendam, esse signum mortalis obligationis, quam sententiam Sanchez in sum. tom. 2. lib. 6. cap. 4. num. 51. & seq. temperat, nisi ad terrorem excommunicatio exposita sit, & non animo statim illam, sine ulla monitione, inferendi; & ita passim fieri à iudicibus Ecclesiasticis credit; quæ omnia multum plausible erunt Confessariis ad multos scrupulos tollendos.

3. Nota verò quòd suspensio, interdictum, & irregularitates penales, si absolute non preferantur, sed ferendæ sint, non sunt signum obligationis sub mortali. Et

ita tenet Castrus Palaus ubi supra, qui citat Salas de legib. disp. 10. sect. 9. n. 54. & 61. Valquez, Suarez, Sanchez, Azorium, & alios; licet Navar. contrarium doceat in man. c. 13. n. 53. co quòd suspensio, interdictum, & irregularitas imponatur aliquando extra culpam.

RESOL. XII.

An alia præcepta, & mandata Episcoporum sub pœna excommunicationis, obligent semper ad peccatum mortale?

Et an leges Civiles nunquam obligent ad pœnam spirituales, quavis contineant pœnam gravem corporalem, si aliunde non sint prohibita jure naturali, aut divino. Ex part. 5. tract. 9. Refol. 21.

§. 1. DE hac questione alibi à nobis actum est, Alibi in Ref. præterita, & in aliis ejus not.

nunc ponam tantum ea quæ circa illam sentit novissimè Ioan. Henric. in compend. cas. moral. c. 20. n. 3. & seq. ubi sic ait: Muy grande dificultad ay entre los Doctores, en averiguar, si los mandatos, que ponen algunos Prelados, y juezes Ecclesiasticos con pena de descomunión mayor solamente, no diciendo, ni añadiendo latè sententia, ni otra particula semejante, si ya que no se incurre en descomunión, quebrantando estos mandatos, como ya hemos dichos, si obligaran à pecado mortal: y algunos Doctores afirman que si, porque la pena que amenaza es grave, si assi obliga à culpa mortal, esta opinion es de Cajetano, Navarro, y Azorio. Pero mas verdadero es, que en dos casos solamente obligan estos mandatos à culpa mortal, uno es, quando se ponen sobre materia grave, como lo dize Toledo lib. 8. c. 19. n. 4. y el otro es, quando muchas vezes se ha mandado una misma cosa con pena de descomunión mayor, y por aver avido pertinacia en la desobediencia, se buelven à poner otras vezes en este caso, tambien obligan à pecado mortal, aunque la materia sobre que se pasieren, no sea muy grave, porque como dize Thom. Sanchez tom. 2. lib. 6. cap. 4. n. 53. la materia que de fuyo no es muy grave, se haze muy grave, quando se manda muchas vezes. Y assi advierte Valq. 1. 2. q. 96. art. 4. n. 45. que son escudadas de pecado mortal muchas personas a quien algunos Prelados, y juezes Ecclesiasticos mandan cosas muy leves so pena de descomunión mayor. Y en la misma facilidad con que se les mandan estas cosas con pena de descomunión mayor, se ve que los Prelados no tienen intencion de obligarlos à culpa mortal, por la qual no castigan à los transgressores, como a hombres que han delinquido, dando à entender con esto, que estos mandatos no los ponen para ligar las conciencias con pecados, sino para atemorizar. Ita ille qui etiam n. 51. addit quod, de la misma manera que los mandatos Ecclesiasticos obligan à culpa mortal en materia grave, assi las leyes civiles, quando se fundan en derecho natural, o divino, obligan tambien à culpa mortal; pero quando las leyes civiles no tocan en estos derechos, no obligan à pena espiritual, aunque tengan penas corporales gravissimas, de manera que si no es, que por otra parte sea prohibido por ley natural, o divina, no ay culpa mortal en no guardarlas, como lo dize Navarro cap. 23. num. 18. aunque muchos Doctores afirman que todas las leyes civiles que ponen penas gravissimas, obligan en conciencia, pero la doctrina de Navarro es muy probable. Hæc ille, quæ sunt valde notanda.

RESOL. XIII.

An excommunicatio minor possit ferri pro peccato veniali?

Et

Sup. hoc in tom. 6. et. 1. Ref. 73. 74 & 75. & vide etiam alias Ref. Earum annotationum.

dis. 8. dub. 3. Sayr. lib. 1. cap. 9. num. 14. Suar. de cens. disp. 4. sect. 1. Coninch. de Sac. disp. 1. 13. dub. 8. & alios communiter. Unde & Valq. recte cum Hurtado de cens. in comm. diff. 1. 1. docet ex dictis exemplis nullum actum interiorem contentum in illis præcipi, neque prohiberi, nec puniri ab Ecclesia, nisi verbo, aut alio signo exteriori indicetur, quamvis conjungatur cum exteriori actu, ac proinde Inquisitores non incurrere excommunicationem, quamvis ex odio, vel amore non procedant in causa fidei, nisi signo aliquo exteriori indicent omissionem procedendi provenire ex odio, vel amore, nec Monachum Benedictinum, quamvis adeat Curiam animo accusandi Superiorem, nisi exteriori indicet eo animo adire, nec eos, qui in contemptum dicti Dominicæ ea die jejunant, nisi indicent exteriori id fieri in contemptum, nec eos, qui interiùs discrepant, nisi exteriori indicent animum hæreticum, imò non sufficit postea fateri se interiùs discrepasse, nec adisse Curiam eo animo, necnon processisse in causa fidei, ex odio, aut ex amore; quia id non est discredere nec adire Curiam eo animo, nec non procedere in causa fidei ex odio, aut ex amore.

RESOL. XV.

An actus, vel omisso externa, per quam feratur censura, debeat esse signum actus interni? Ex part. 5. tract. 9. Resol. 49.

§. 1. Tam dictum est in superiori resolutione Doctores docere ob solum actum internum non posse imponi censuram, sed esse necessarium actum, vel omissionem externam; sed ut verum fatear non satis explicarunt an actus, vel omisso externa debeat esse signum actus interni; id verò fuscè & subtiliter explicarunt duo illa lumina Societatis Iesu, Valq. & Suarez.

2. Difficultas igitur est, an quando actus externus non est signum externum sub peculiari ratione malitiæ, ob quam imponitur ab Ecclesia censura, incurritur, v. g. si imponatur excommunicatio ob peccatum hæresis, & quis ex judicio hæretico faciat actum externum, qui non sit signum hæresis quando est, an propter talem actum incurritur poena imposita? Pater Valq. in 1. 2. disp. 160. cap. 5. n. 20. & cap. 3. & tract. de excomm. dub. 19, docet necessarium esse, ut opus externum sit significativum actus interni sub ratione, quæ est prohibitus actus externus ab Ecclesia; & ratio est, quia actus exterior sub ea ratione malitiæ omnino est incognitus Ecclesiæ; nam neque ex materia habet eam malitiam, neque est signum malitiæ ex fine, quæ latet in voluntate, ergo.

3. Verum Pater Suar. de cens. disp. 4. sect. 2. n. 18. quoad præsentem questionem docet, primò si actus externus sit secundum se bonus non incurrere hominem operantem censuram impositam propter tale opus. Probat num. 2. quòd sit bonus, & non est signum malitiæ ex fine, neque ab Ecclesia potest judicari malus ob solam circumstantiam finis. Secundo docet n. 22. posse Ecclesiam prohibere actionem externam ex se malam, & prohibere illam, ut procedentem à peculiari affectu, & non ab alio, & hoc putat probari aliquibus argumentis, quibus probari solet Ecclesiam punire posse actum internum ut connexum exteriori; & ulterius probat, quia etiam si quis externo actu profiteretur hæresim, si internum veram fidem retineret, non incurreret poenam hæresis; ergo potest Ecclesia actum externum punire ut conjunctum peculiari actui interno. Tertiò docet num. 25. Ecclesiam posse punire actum externum propter defectum interni, quando est quasi de substantia interni, & num. 27. concedit posse aliquem incurrere poenam ab Ecclesia impositam ob

defectum talis actus interni, etsi exteriori nullum sit signum ejus defectus. Hæc Suarez.

4. Sed Turrianus de cens. lib. 1. disp. 4. dub. 2. & meritis magis approbat sententiam Valq. & propter ejus rationem approbat primum dictum Suarez. Tertiò verò Turriano displicet, quia ratio facta pro sententia Vasquez, eandem vim habet, quia sicut intentio aliàs mala circa actionem ex se bonam externam non potest esse nota Ecclesiæ quando nullum est signum externum. Ergo utrumque est per se incognitum Ecclesiæ. Et patet, quia si Ecclesia vellet imponere ob talem defectum aliquam poenam distinctam à censura, quæ esset ab Ecclesia infligenda exteriori, non posset, quia non posset probare in foro externo illud peccatum ex defectu signi interni, & non solum ex defectu testimonij, ut per accidens contingit in aliis peccatis, ut sunt ex se cognoscibilia ab Ecclesia ob signum externum. Circa verò secundum dictum Patris Suarj non dubitat Turrianus posse Ecclesiam punire actum externum ob peculiarem actum internum, ut Suar. probat, sed contendit non incurri censuram impositam ob actum externum cum illo interno, nisi exteriori constet de affectu illo interno.

RESOL. XVI.

An incurritur in excommunicationem, quando opus externum, cui annexa est excommunicatio, fuit solum veniale, sed internum mortale? Ex part. 5. tract. 9. Resol. 41.

§. 1. Placet huic dubitationi respondere cum verbis Laurentij de Portel, viri quidem docti, in dub. in tr. 2. Ref. Reg. verb. excommunicatio, in addit. n. 1. ubi sic ait: Percussit quis Clericum pravo animo, ita ut ex pravo animo percussio sit mortale peccatum: at ex parte operis percussio fuit levis, & venialis. Quæris, inquam, an ob talem percussorem incurritur excommunicatio? Respondet Sanchez negativè 2. lib. Decal. cap. 8. n. 7. & citat Henriquez, Gutierrez & alios. Et hoc idem dicendum erit in quovis alio opere, cui annexa est excommunicatio, si opus externum fuit solum veniale, & leve, licet internum fuerit mortale; & ratio est, quia Ecclesia non excommunicat actus internos, sed externos & requiritur ut actus externus sit de se gravis, & mortalis.

RESOL. XVII.

An censura sententia lata sub forma disjunctiva, v. g. præcipio hoc sub poena excommunicationis, vel suspensionis, habeat effectum? Et an reus sub tali forma teneatur saltem ad alterutrum? Et an qui sub hac forma censuram ferret, graviter peccaret? Ex part. 5. tract. 9. Resol. 63.

§. 1. Causus est curiosus, ad illum negativè respondet Navar. cap. 27. num. 61. & Sayrus de cens. lib. 4. cap. 7. num. 3. Henriquez lib. 13. cap. 32. num. 4. Vgolinus de cens. tit. 1. §. 2. num. 4. & hanc opinionem testatur Turrian. docuisse P. Vasquez in tract. MS. de suspensione §. 2. loquentem in specie de suspensione ab officio, & ratio est, quia ista verba, v. g. Excommunicatio, vel suspensio, nihil determinate significant ergo nihil determinate efficiunt, præsertim quòd nec utrumque præstare valent, ut dictum est, nec alterum tantum, cum non sit major ratio unius, quam alterius, & ita hanc sententiam negativam mordicus tenet Gordonus in sum. tom. 2. lib. 7. quest. 5. cap. 1. n. 5. ubi sic ait: Potest fieri censura disjunctivè hoc modo. Suspenso maneat, vel excommunicatus, & aliqui putant

tant non valere hanc formam, quia nihil determinatè significat. Ergo nihil determinatè efficit, cum verba non plus efficient quàm significant. Alij valere putant, & in re dubia debere istum ab utroque abstinere, nempe beneficio; & officio. Certum tamen est ex vi disjunctivæ propositionis, quod uterque effectus non inferatur, sed neque particula *vel* habet sensum copulativum, ut tamen aliquando contingit in propositione negativa, dum sic dico: Nemo legat, vel scribat tali tempore. Nec satis est, si dicas; verbum *suspensio* includere virtutem negationem. Idem enim esset de quavis censura, & expressa proprietatis vocis non hoc ingerit audienti ex communi concipiendi modo, aliud esset si iudex declararet suam mentem esse copulativam, alioqui pœnalitæ hæc restringenda sunt; non ergo uterque effectus ex hac causa colligitur. Quæres, an reus sub tali forma teneatur saltem ad alterutrum? Ratio dubitationis est, quia non videtur esse major ratio de uno, quàm de altero, putat Suarez valere hanc formam hoc modo, hoc est, de alterutro; & in arbitrio rei esse ut eligat quam velit partem, sed certè hoc durum est, ignorata sic, & necdum explicata iudicis intentione formæque manente dubia, si cogatur sibi reus eligere condemnationem in rebus, quas semper in mitiorem partem interpretari oportet, nec iustum hic præceptum latens in hac forma fingi potest, quo teneatur ad electionem huiusmodi faciendam, neque text. in cap. *præerea de appellat.* probat valere talem formam, ut idem author fatetur *disp. 3. sect. 2. num. 13.* Illa etiam exempla ejus de indulgentia sic concessa, vel de pœnitentia in foro conscientie imposita, nihil hic evincunt. Clarum enim est ex usu, & modo significandi in tali materia electionem incumbere acceptanti illud quod datur. Nihil tale est in materia hac, pœnæque fori exterioris, & quam quisque non petere, sed de industria fugere præsumitur. Quare nisi ex materie circumstantiis, voluntate iudicis, aut natura rei aliud constet, puto non esse validam hanc formam non determinatam. Ita Gordonus.

2. Sed his non obstantibus Alterius de *conf. tom. 1. lib. 3. disp. 9. cap. 3.* & Suar. de *conf. disp. 2. sect. 2. n. 12.* putat talem formam habere effectum, quia electio unius partis relinquitur arbitrio ejus, in quem fertur censura, quod si iste nolit eligere, docet ante electionem obligari utraque ex intentione ferentis censuram ne omnino ejus sententia reddatur inefficax. Mihi placet, si pœna relinquitur arbitrio Rei, & ipse elegit unam determinatè, illa ligabit ex intentione ferentis censuram & ita docet Turrian. de *conf. lib. 1. disp. 4. dub. 1.* ubi observat, quod existimant aliqui intentionem ferentis sententiam eo modo esse, ut hoc ipso, quod subditus velit violare præceptum, ligetur minori censura illarum, ita ut subditus violans legem expressè, non eligat virtualiter, censetur eligere minorem ex voluntate ferentis censuram, ne maneat ille absque aliqua pœna quod non probatur firmo aliquo argumento, quod si nollet pœna obligari, nisi expressè subditus eligeret, subdito non eligente, non incurreretur aliqua illarum, quia non est major ratio unius, quàm alterius. In quo eventu Vgolinus, & Valquez videntur loqui, & idem iudicium esset, si neque Superior determinaret censuram, neque relinqueret arbitrio subditi, ratio enim facta in hoc casu eandem habet vim.

3. Verum post hæc scripta inveni Cornejo in 3. p. tract. 5. de *conf. in gen. in disp. 5. dub. 4.* præsentem questionem pertractare, ubi quærens an in tali casu requiratur quod iudex determinatè intendat speciem censuræ; & respondet satis esse quod relinquitur eam arbitrio ipsius Rei, ut ipse eligat, quam maluerit, quod à simili probatur, quia sententia lata in foro conscientie pœnitentialis sub forma disjunctiva arbitrio pœnitentis determinanda est valida; ut si quis imponat

satisfactionem pœnitenti, hoc modo: Vel tali die jejunia, vel fac elemosynam, & idem est de concessione Indulgentiarum sub hac forma: Si tali die jejunaveris, aut elemosynam feceris. Ergo etiam in casu conclusionis erit valida censura sub disjunctione prolata: nihilominus tamen graviter peccaret, qui sub hac forma censuram ferret, quia non est in usu Ecclesiæ, & quia cum de ratione pœnæ sit, quod involuntariè incurratur, censura incurrenda arbitrio Rei quodammodo est contra formam quam iudices servare debent in pœnis imponendis.

RESOL. XVIII.

An censura possit ferri sub conditione?

Et an appellatio post sententiam excommunicationis latam sub conditione, si fiat ante completam conditionem, suspendat excommunicationem?

Sed difficultas est, an hæc appellatio possit fieri toto tempore, quo conditio non est impleta, vel solum intra decem dies, ut fieri solet aliarum sententiarum appellatio?

Et quid dicendum, si pendente conditione iudex moriatur, vel reus forum mutet?

Et tandem quæritur, an si conditio esset de futuro & omnino impertinens, censura esset valida? Ex part. 3. tract. 9. Resol. 64.

§. 1. **R**espondeo affirmativè ex cap. *præerea, de app. appellat.* & ex cap. *Romana §. exco. de sent. excom. in 6.* & nota censuram ita latam nunquam incurrit donec conditio adveniat, & impleatur, & non propter hoc est dicendum censuram fuisse suspensam vsque ad adventum conditionis, quia solum habuit vires suas, quando conditio extitit & tunc censetur profecti à iudice, & non tempore pronuntiationis, ut docet Covarr. in cap. *Alma mater. l. p. §. 10. num. 6.* Vgolinus *tit. 1. cap. 2. §. 2. num. 3.*

2. Nota tamen quod appellatio post sententiam excommunicationis latam sub conditione, si fiat ante completam conditionem, suspendat excommunicationem. Ita Hurtad. de *excomm. disp. 13. diff. 4. n. 11.* Avila *p. 2. cap. 5. disp. 5. dub. 11. conclus. 3.* qui docet cum Gutierrez. in *Can. 99. lib. 1. cap. 4. num. 20.* hanc doctrinam procedere etiam si iudex dicat, Nisi, v. g. satisfeceris intra mensem Petro, ex nunc sis excommunicatus: nam licet, verbum *ex nunc*, sit præteritis temporis, denotat tamen futurum effectum.

3. Sed difficultas est, an hæc appellatio possit fieri toto tempore, quo conditio non est impleta, vel solum intra decem dies, ut fieri solet aliarum sententiarum appellatio juxta *quod ad consiliatorem, de re judicata?* Abbas in *cit. cap. præerea*, docet faciendum esse intra decem dies, quia jus est generale. Sed contrarium docuit gloss. in *cit. cap. præerea*, & Navar. in *cap. cum contingat, de rescript. caus. 18.* quam ut satis tutam & probabilem, magisque probandam sequitur Suar. *disp. 3. sect. 6.* & faver. cap. *præerea*, illis verbis, *Medio tempore*, hoc enim est totum illud tempus, quo conditio non est impleta, antequam sententia illa non est simpliciter sententia, sed secundum quid, & ideo non mittitur sententia sub jure & lege generali: & ita etiam docet Cornejo in 3. p. tract. 5. de *conf. in gen. disp. 4. dub. 2. quest. 1.* & Turrian. de *conf. lib. 1. disp. 3. dub. 3.* Vnde Avila ubi *supra* sic ait: Nota quod licet ab aliis sententiis appellandum sit intra tempus à jure præfixum, scilicet decem dies: at vero ab excommunicatione sufficit appellare ante impletam conditionem, quamvis appelletur post tempus præfixum à jure ad appellandum. Et ratio discriminis est, quod ad excommunicationem requiritur contumacia, quæ re-

peritur tempore impletæ conditionis, & non retrahitur ad tempus in quo prolata est sententia. Sic Ayala. Vnde non est audiendus Hugolinus de cens. tab. 1. cap. 10. §. 6. num. 3. qui ab hac doctrina dissentit propter divisionem cap. quod ad consultationem, de sent. & re judic. ubi oppositum videtur statui, quia, ut observat Cornejo loco citato, decisio illius capitis intelligenda est de aliis sententiis judicialibus, in quibus non intervenit aliqua censura.

4. Sed ex his oriuntur aliquæ pulchræ dubitationes. Prima, an si pendente conditione, ille in quem censura lata est, forum mutet, adveniente conditione censuram nihilominus incurrat? Secunda, quid si conditione pendente iudex moriatur? Et ad primam affirmative respondeo. Ad secundam verò negativè, ex rationibus, quas adducit Cornejo ubi supra in 3. p. de cens. in gen. tract. 5. disp. 4. dub. 3. q. 3. & 5. Queritur etiam hic, an si conditio esset de futuro, & omnino impertinens, censura esset valida? Negativè respondet Cornejo loco citato cum Hugolino & Suarez, quia hoc esset abusus spiritualis potestatis; sed hæc ratio non placet Turriano ubi supra. Videtur enim probare solum talem excommunicationem illicitam esse, non autem nullam, nam iudex potest facere suum consensum dependentem à qualibet conditione: ergo talis actus cum aliis non sit jure positivo irritus habebit effectum: non apparet autem quo jure sit irritus, & ideo puto utramque sententiam probabilem esse.

RESOL. XIX.

An si pendente conditione, sub qua lata est excommunicatio, si creditor v. g. terminum absolutionis à iudice latum proroget, & postea debitor non solvat, incurrat talem censuram?

Et supponitur posse creditorem terminum prorogare.

Sed difficultas est, si debitor non solvat in secundo termino, quid sit faciendum. Ex part. 5. tract. 9. Refol. 65.

Suppono contra Hugolinum de cens. tab. 1. cap. 20. §. 6. n. 5. posse creditorem terminum prorogare, ita ut adveniente conditione, & primo termino à iudice concessio censura non obliget. Ita Navar. cap. 27. n. 14. Sylvest. verb. excommunicatio 2. num. 1. cal. 13. & alij communiter. Sed difficultas est, quid si debitor non solvat in secundo termino prorogato: & respondent ferè omnes Doctores non incurrit talem censuram, si prorogatio facta fuit à creditore, iudice ignorante, quia prorogare, aut suspendere censuram, est actus jurisdictionis, quam non habet creditor ut latè prosequitur Hugolinus loco citato, ubi plures refert, quos sequitur Sayrus lib. 1. de cens. cap. 11. num. 20.

2. Verum oppositum tenet Cornejo in 3. p. tr. 5. de cens. in gen. disp. 4. dub. 2. q. 3. non quia creditor censuram suspendat, sicut suspendit terminum, sed quod à iudice suspendi credatur eo ipso, quod creditor, ad cuius instantiam lata fuit, suspendi voluit ad termini prorogationem, & sic effectum habebit, si in secundo termino prorogato debitor non solvat, ut alia ratione motus docet Suarez disp. 3. section. 7. num. 11. & ideo dicendum utramque sententiam non carere sua probabilitate.

RESOL. XX.

Enit olim lata excommunicatio per vim, & metum, quæ essent tunc à me, an fuerit nulla?

Idem est de absolutione excommunicationis. Ex part. 5. tract. 9. Refol. 69.

Tom. V.

§. 1. Nullam fuisse, docet Cornejo in 3. p. tract. 5. de cens. in gen. disp. 2. dub. 4. Hugolinus de cens. tab. 1. cap. 2. §. 4. n. 2. Sayrus lib. 1. cap. 6. n. 9. quos citat, & sequitur novissimè doctus Iuriconsultus Antonius Cabrereros de Avendaño in tract. de metu lib. 2. cap. 31. n. 171. cuius fundamentum est quod absolutio ab excommunicatione per eandem vim & metum extorta, est invalida, ut expressè deciditur in cap. unit. de iis quæ vi, metu & causa fiunt, in 6. ergo similiter est invalida excommunicatio eodem metu extorta. Confirmatur secundò, quia iura in favorabilibus sunt amplianda, & in odiosis restringenda: ergo si absolutio censetur jure irrita ratione metus, & violentiæ, multò magis id censendum est de ipsa excommunicatione; quia excommunicatio odiosa est, absolutio vero favorabilis. Tertio adstruitur ex vulgari regula à pluribus approbata, nimirum quod quando aliqua veteri jure facta sunt paria, id, quod jure novo de uno statuitur, extendi debet ad alterum; sed jus ligandi, & solvendi sunt paria: ergo quod in d. cap. unit. statutum est de absolutione, idem similiter statutum censeri debet de ipsa excommunicatione. Quartò probatur ex text. in cap. verbum Dei, de penitentia disp. 1. ubi dicitur eum, qui non habet potestatem absolvendi non habere potestatem ligandi. Ergo sicut metu coactus invalidè absolvit, ita etiam invalidè excommunicat. Hæc sententia est probabilis.

2. Sed non minùs probabilem contrariam esse existimo, nempe excommunicationem latam per vim & metum, esse validam, & ita tenet Coninch de Sacram. disp. 13. dub. 5. num. 36. Metolla tom. 1. disp. 1. cap. 3. dub. 19. n. 257. Suarez de cens. disp. 1. sect. 5. n. 2. Alterius de cens. tom. 1. lib. 3. cap. 2. disp. 9. & alij. Et ratio est, quia ea quæ metu sunt, valida sunt, nisi jure aliquo impediuntur, cum voluntas coacta voluntas sit, ex Aristotele 3. Ethic. cap. 1. & l. si mulier. §. si metu, ff. quod metu causa: ergo, &c. Deinde qui per metum fert excommunicationem, habet intentionem ligandi, vel non. Si primum, non obstat metus quominus vim ligandi habeat, siquidem intentio nunquam potest aliqua vi humana extorqueri. Si secundum, excommunicatio erit irrita, sed non ratione metus, sed defectu intentionis. Et ideo hanc sententiam novissimè Hurtado de censur. in comm. difficul. 6. num. 24. ubi sic ait. Quod autem censura feratur metu gravi, seu cadente in constantem virum, non obstat valori censuræ, quia censura sic lata nullo jure irritatur, quia in primis non jure naturali, quia quamvis eo metu fiat, est simpliciter voluntaria, deinde non jure aliquo positivo, quia nullum est, quo irritetur, etiam si absolutio à censura, quamvis favorabilis ipsis absolvendo irritetur, in cap. unico, de iis quæ vi, metu & causa fiunt, in 6. quia ad hanc irritandam fuit major ratio, quam ad irritandam lationem censuræ, quia crebrius contingit absolutionem fieri metu, quam lationem censuræ, præsertim quod nullitas absolutionis metu extortæ est favor potestatis Ecclesiasticæ, quæ maximè infirmaretur, si absolutio sic extorta maneat valida, non verò si latio censuræ aliàs justa: & magis prospiciendum est favori potestatis Ecclesiæ, quam delinquentis indigni favori. Hæc Hurtado cui libenter adhareo.

RESOL. XXI.

An si iudex sit excommunicatus, validè alium excommunicet?

Idem est dicendum de iudice suspensò, & nominatim denunciato, vel notorio percussore Clerici.

Et quid dicendum est, si iudex excommunicatus, aut suspensus est occultus? Ex part. 5. tract. 9. Refol. 50.

B

§. 1. Doct.

Sup. hoc in
tom. 6. r. 9.
Ref. 2. §. Nec
ad med. &
quoad pcc-
catum mor-
tale infr. in
Ref. 147. §. 1.
cursum ad
medium, &c.
Et quoad ju-
dicem exco-
municatum,
&c. contenti
in hoc textu
ex Ref. seq.
lege §. ult.
post medi.

§. 1. **D**octores communiter conveniunt in hoc, quod nullus Clericus, iudex, vel alius excommunicatus, vel suspensus nominatim denunciatus, aut notorius Clerici percussor, habet potestatem excommunicandi, quando & ubi est manifestus, & si teneat ferre excommunicationem talis excommunicatio erit nulla, & ratio hujus est, quia iudex talis non toleratur ab Ecclesia, & est illi penitus ablata jurisdictio. Sed controversia tota est, quando talis iudex excommunicatus, aut suspensus est occultus, multi enim asserunt talem iudicem non habere auctoritatem excommunicandi, & quod si teneat excommunicare, excommunicationem esse nullam. Ita Angel. in sum. verb. excommunicatio. Ledes. secutus gloss. 24. quasi. 1. Et ratio illorum est; quia excommunicatio, & suspensio tollit jurisdictionem excommunicandi, & suspendendi. Contraria sententia est communis aliorum, quod jurisdictio excommunicandi, vel suspendendi non tollitur nisi per manifestam sententiam. Et ita docet Bizozerus in sum. de excomm. part. 2. cap. 1. num. 5.

RESOL. XXII.

An iudex excommunicatus toleratus valide alium excommunicet? Ex part. 6. tract. 9. Resol. 135.

Sup. hoc le-
ge doctrina
Ref. seq.

§. 1. **N**egative respondet Suarez disp. 14. sect. 2. num. 15. & Layman lib. 2. tract. 5. part. 2. cap. 5. num. 7. quia in Extravagante Constantiensis nullum jus, favor, aut licentia data est ipsis excommunicatis, nisi quatenus cedit in gratiam, commodum, aut petitionem reliquorum fidelium: ergo actus jurisdictionis coactivæ, quos iudex ex officio exercet erga subditum invitum, non minus nunc inefficaces, seu irriti sunt quam olim fuerunt.

2. Sed contrariam sententiam non minus probabilem esse puto, quam videtur tenere Gutierrez in Canon. 99. lib. 1. cap. 1. n. 82. & absolute docet Coninch de Sacram. disp. 14. dub. 10. n. 91. quia cum talis quamdiu publicè agnoscitur verus iudex, Ecclesia ipsius defectum propter bonum commune supplente, valide exerceat actus jurisdictionis, valide etiam reo præcipit, ut iuste sententia pareat; nam hæc præceptio est actus talis jurisdictionis, & consequenter ille est contumax nolendo obedire, atqui quamdiu contra eum non excipitur, publicè agnoscitur verus, ac legitimus iudex. Ergo reus est contumax ei non obediendo. Secundo, quia eo modo quoad exercitium actuum judicialium jam se habet excommunicatus quicunque toleratus, sicut olim se habebat excommunicatus occultus, quia eodem planè modo uterque verè à parte rei habet impeditam jurisdictionem, & tamen ejus actus valide exercet, Ecclesia ejus defectum supplente. Atqui tali iudici olim reus tenebatur obedire, nisi contra eum legitime exciperet, ut patet ex cap. 1. de exceptionibus in 6. & exceptionem 12. de exceptionibus. Ergo simili modo tenetur etiam obedire modò tolerato etiam publicè excommunicato. Sed de tota hac materia excommunicationis fu-
torem tractatum expecta, quàm primum typis mandatum à Patre Martino Prates, Societatis Iesu, viro quidem docto, & amiceffimo.

RESOL. XXIII.

An iudex excommunicatus toleratus possit valide exercere jurisdictionem?

Et quid est dicendum, si talis sit excommunicatus denunciatus, & se transferat ad alium locum, ubi passim

ignoratur, quod sit nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percussor, & eligatur in iudicem, an illius acta valeant in favorem publicum?
Et an collatio, seu electio facta à tali excommunicato valeat, &c. Ex part. 5. tract. 9. Resol. 109.

§. 1. **R**espondeo affirmative post Concilium Constantiense; sed cum hoc sit verum, potest tamen quis illius iudicium declinare, opponendo excommunicationem. Nam quamvis fideles possint cum eo conversari, non tamen tenentur; unde si velit censura irritare non obedientem, censura erit nulla defectu contumaciæ & peccati in altero, cum non obediendo ei, non peccet, & ita docet Præpositus in 3. p. 9. 21. de excomm. dub. 12. n. 78. qui n. 79. censet dicta de excommunicato tolerato certo casu habere etiam locum in excommunicato vitando, si videlicet talis transferat se ad alium locum, ubi passim ignoratur quod sit nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percussor, & eligatur in iudicem, illius acta valere in favorem publicum. Vnde dicendum collationem factam à tali excommunicato valere, similiter electionem, &c. Et ita etiam docet Lessius lib. 2. cap. 29. dub. 7. num. 62. & Suarez disp. 13. sect. 2. num. 16.

RESOL. XXIV.

An excommunicatus toleratus iudicium exercens peccet mortaliter?

Et an fecus dicendum sit de actibus aliis judicialibus, v. g. Advocati, Procuratoris, actoris, testis & similibus? Ex part. 5. tract. 9. Resol. 131.

§. 1. **A**ffirmative respondet Coninch de Sacram. disp. 14. dub. 14. n. 148. ubi sic ait: Sequitur excommunicatum etiam toleratum peccare mortaliter contra hanc prohibitionem, si extra casus, quibus ob aliorum commodum ac instantiam, aliæque rationes ad hoc necessitatur, beneficia Ecclesiastica conferat, aut eligat ad ea, aut iudicium Ecclesiasticum, aut etiam saculare, ut iudex, exerceat, quia hi actus sunt valde honorifici excommunicato, cūque supra ceteros fideles, à quibus ut putridum membrum præcisus est, extollunt, ideòque magnam indecentiam continent, & rationibus huius prohibitionis multum repugnant. Quare in his actionibus non videtur facile posse dari materia parva, quia eorum repugnantia non tam consistit, in duratione actionis, quam in dignitate, quæ statui excommunicati repugnat, quæ necessariò inest omnibus istis actibus. Secus est de actibus aliis judicialibus, v. g. Advocati, Procuratoris, actoris, & testis, & similibus, quia hi non continent illam dignitatem, nec repugnantiam ita gravem cum fine illius in bonum prohibitionis: quare de iis ferè iudicandum est, sicut de humana conversatione, & ita hanc sententiam docent etiam Layman & Lessius ubi supra.

2. Sed in tali casu iudicem excommunicatum, cuius acta valida sunt peccare tantum venialiter, docet Bartol. Ledesina de excomm. dub. 9. Cajetanus verb. excommunicatio verita. Navarr. cap. 29. n. 28. & seqq. & ratio est, quia cum Concilium non suspendat talem iudicem ab officio, nec privet usu istius potestatis, solum videtur illum actum prohibere, quatenus est communicatio quadam humana, non autem præcisè quatenus est actus jurisdictionis, & potestatis iudicialis; & hanc sententiam probabilem esse fateatur ipsimet adversarij, ut Layman lib. 2. tract. 5. part. 2. cap. 3. num. 2. & Lessius lib. 2. cap. 29. dub. 7. num. 59. qui pro hac sententia citat etiam Henriquez.

RESOL.

Et ejus Absolutione. Resol. XXV. &c. 15

RESOL. XXV.

An effectus excommunicationis quoad privationem usus jurisdictionis habeat locum in iudice seculari excommunicato non tolerato?

Et an subditi absolvantur ab obligatione obediendi Superioribus excommunicatis? Ex part. 5. tractat. 9. Resol. 108.

Doctores communiter censent habere; quibus licet consentiat Malderus *tr. 6. de Inst. cap. 11. dub. 1.* censet non satis probari ex Canonibus sententiam iudicis secularis excommunicati esse irritam, & quidem varia capitula citari solita aperte loquuntur de iudice Ecclesiastico, alia non agunt de omni excommunicato, sed de excommunicatis propter certas causas, ut *cap. adversus, de immuni. Ecclesiarum*, decernuntur irritae sententiae Consulum & Rectorum civitatum, qui excommunicantur propter exactionem factam ab Ecclesiis, vel Ecclesiasticis, *c. excommunicatus, §. credentes, de haereticis*. Non annullatur sententia excommunicati in genere, sed excommunicati propter haereseum. Ergo, &c. Vide etiam Victoriam *in sum. de excomm. num. 16.*

1. Verum omnino dicendum est acta iudicis secularis excommunicati non tolerari esse irrita, quod & videtur bene colligi ex *c. presidentes, de haereticis*, in 6. ubi aliis deficientibus datur peculiaris potestas iudicibus excommunicatis procedendi contra haereticos ad instantiam Ordinariorum, &c. Vbi Pontifex supponit eorum potestatem alias impediri ratione excommunicationis; unde etiam hi peccant usurpatione jurisdictionis, si ullos actus jurisdictionis officij sui exercent, & tales actus sunt irriti & nulli, inquit sunt actus jurisdictionis: & ita docet Præpositus in 3. part. *quest. 2. de excomm. dub. 12. n. 75.* Hurtado *disp. 8. de excomm. difficul. 2. num. 3.* & Turrianus *lib. 2. disp. 14. dub. 1.* ubi ex Suarez probat hanc sententiam ex consensu, & consuetudine Ecclesiae, & illam etiam colligit ex *cap. penult. & ultim. 15. q. 6. ubi ** subditi absolvantur ab obligatione obediendi superioribus excommunicatis.

RESOL. XXVI.

An excommunicatus sit incapax officiorum jurisdictionis secularis?

Et explanantur diversi casus pro praesentatione, collatione, acceptatione, optatione beneficii, tempore quo collatur, vel praesentatus, est in excommunicatione. Ex part. 9. u. 8. Misc. 3. Resol. 34.

Suppono excommunicatum esse incapacem non solum beneficii, sed cuiusvis officij, muneris, seu dignitatis Ecclesiasticae, uti Legati, Delegati, Inquisitoris, Administratoris, seu Gubernatoris, Episcopatus, Provisoris, seu Vicarij Episcopi, & a fortiori Provincialis, Generalis Ordinum, Rectoris, Guardiani, seu Praepositi Conventus, ex *cap. Postulasti, §. fin. de Cleric. excomm. ministr.* Difficultas est, an sit incapax officiorum jurisdictionis secularis? Et affirmative respondet Garcia *de benefic. tom. 2. part. 7. c. 13. num. 24.* qui citat Avilam, Toletum, Henriquez, Sayrum, & Vgolium. Probat, quia excommunicato interdicta est communicatio cum fidelibus, & jurisdictionis exercitium: ergo prohibetur collatio officij & muneris hoc exercitium exigentis, ex l. *Oratio de sponsalib.* Deinde in *cap. Venerabilem 34. de electione*, cavetur ne Haereticus, aut excommunicatus in Imperatore eligatur, & si fuerit electus, irritetur ejus

Tom. V.

electio. Signum ergo est, officium jurisdictionis excommunicato concedi non posse; Limitat tamen Garcia hanc sententiam *n. 25.* ubi electione, seu hiberâ collatione, conferuntur huiusmodi dignitates, seu officia secularia; secus ubi obveniunt successione, seu ratione bonorum, vel majoratus, quibus excommunicatione suspenditur usus jurisdictionis.

2. Sed mihi, ut verum fatear absolute opinio negativa magis placet quam tueretur Suarez *de cens. disp. 16. sect. 2. n. 1.* quem affert Garcia, qui ego addo Coninch *de Sacram. disp. 14. dub. 11. n. 106.* Hurtado *disp. 8. diffic. 2.* Filiuc. *1. 1. tr. 12. c. 5. n. 118.* & alios. Et ratio est quia ex prohibitione usus, & exercitij jurisdictionis excommunicato facta, solam inferitur prohibitionem esse jurisdictionis concessionem: at non inferitur, nullam, & irritam esse. Ex alia parte, nullus est Textus hanc irritationem inducens: nam Textus in *cap. Venerabilem*, potius probat, valere Imperatoris electionem, tamen si veniat irritanda. In officiis vero, & muneribus Ecclesiasticis, quia proximius beneficii conditioni accedunt, admittit communis sententia hanc annulationem, & irritationem. Non igitur ad officia, & munera temporalia extendi debet.

3. Notandum est hic obiter primo, quod affirmant plures, si eligaris ad beneficium tempore habili, & acceptes tempore excommunicationis, validam esse acceptationem. Ex hac doctrina inferunt graves Doctores in Ecclesia, in qua est ius optandi pinguem præbendam, excommunicatum optare posse. Secundo inferunt, si sis coadjutor cum futura successione, & tempore mortis proprietarij excommunicatus existas, non impediri consequutione præbendæ, si in forma gratiosa facta est, licet aliqui probabiliter supradicta non admittant. Sed nostra sententia est probabilior. Vide Avilam *part. 2. cap. 6. disp. 5. dub. 6.* & Garciam *ubi supra, n. 35.*

4. Notandum secundo, quod excommunicatus obtinens in excommunicatione absolvi debet, ut beneficium retineat; sed nova collatione indiget. Verum, si collatio, vel electio; quæ ad Ordinarium pertinet, facta est tempore excommunicationis, ex dispensatione Ordinarij retinere beneficium poterit: quia ea dispensatio aequivalere novæ collationi. At si collatio pertinet ad Ordinarium, prærequiritur præsentatio patroni laici, vel Ecclesiastici, vel collatio pertinet ad Pontificem, est gravis difficultas, an ex sola dispensatione Ordinarij beneficium retinere possis; Negat Avila *ubi supra, dub. 4. concl. 2.* Suarez *de cens. disp. 13. sect. 1. n. 43.* Coninch *disp. 14. dub. 9. n. 75.* Garcia *loco citato, n. 76.* & alij: quia hæc dispensatio aequivalere novæ collationi: at Ordinarius beneficium, quod est de alterius præsentatione, patrono inconsulto, providere nequit; minùque potest beneficium Sedi Apostolicæ affectum conferre. Ergo neque poterit dispensare, ut retineatur.

5. His tamen non obstantibus, contrariam, tanquam probabilem, admitto cum Layman *lib. 1. tr. 5. part. 2. cap. 2. num. 8.* Azorio *part. 2. lib. 6. cap. 7. quest. 2. §. Quid dicendum,* & aliis quos citat, & sequitur Sanchez *lib. 8. disp. 7. num. 12.* ubi triplicem conditionem apponit. Prima, ut collationis nullitas occulta sit. Secunda, ne cedat dispensatio in tertij coelecti præiudicium. Tertia, nesciens se inhabilem esse, possessionem beneficii jaceperit, quia eo casu incurrit vitium intrusionis. Sed ab hoc, si occultum est, dispensari potest. Dicendum est itaque, satis probabiliter in tali casu ex sola dispensatione Ordinarij posse excommunicatum prædicta beneficia retinere: quia, ut facilius fidelium conscientijs consulatur, videtur hæc potestas Ordinario concessa in dicto *c. Postulasti* siquidem non reservatur Pontifici. Dispensatio autem non re-

B 2 servata

fervare concessa censetur Ordinario, argum. c. *Nuper*, de sent. excomm.

RESOL. XXVII.

An injuste excommunicatus v. g. ex causa praesumpta secundum allegata, & probata, teneatur se abstinere à communione fidelium, & ab aliis actibus prohibitis? Et an in dicto casu, quamvis ad id teneatur ratione scandalii, imò ratione obedientiae, non fiat irregularis celebrando, non solum quando in occulto celebrat, sed etiam quando in publico, & coram eis, quibus censura est nota, & innocentia incognita, &c. Ex part. 5. tract. 9. Refol. 27.

Sup. hoc inf. vide adhuc magis latam doctrinam in Ref. 29. & lege etiam Ref. annot. seq.

Sup. sequen- tribus abhinc usque in finem hujus Ref. in Ref. seq. lege à 5. Verum.

Sup. hoc ibi- dem §. Sed & §. ult.

§. 1. DE in iusta excommunicatione, valida tamen, norandum est tripliciter posse esse injustam, uno modo ex pravo affectu tantum. Secundo ex defectu ordinis à jure statuti. Tertiò ex defectu causae, quando revera non est, licet praesumatur. Et si primo tantum modo sit injusta, non videtur dubium, quin habeat omnes effectus, quia si alia omnia requisita adsint, solus primus affectus iudicis non impedit efficacitatem sententiae, & idem judicandum est de excommunicatione injusta ex solo defectu ordinis, & injusta ex defectu causae.

2. Sed circa praesentem quaestionem prima opinio antiquorum fuit, talem sententiam validam esse, atque rimendam, & observandam. Ita S. Th. in 4. dist. 18. quest. 2. art. 1. quest. 1. Rich. art. 1. qu. 1. Duran. quest. 4. & aliorum, probatur ex cap. sententia 11. qu. 3. ubi dicitur sententiam iudicis sive iustam, sive injustam timendam esse. Secundo, quia secundum allegata & probata talis sententia est vera; ergo habet effectum. Gabr. dist. 18. quest. 2. art. 2. docet, talem sententiam non obligare quoad Deum, bene tamen quoad Ecclesiam, & sequitur Adrian. quodlib. 6. art. 1. Major dist. 18. quest. 2. art. 4. & alij, qui docent eam tantum servandum esse in publico, non tamen in occulto. Dicendum est igitur in publico sic excommunicatum obligari ad obediendum iudici, quia secundum allegata & probata recte iudicat: probabile autem est in occulto non teneri, est enim ille innocens: ergo non est causa, ob quam obligetur iste ad obediendum, quando nullum est scandalum, fateor tamen non esse improbabile sententiam antiquorum asserentium, etiam in occulto obligari ad obediendum, quia iudex iuste procedit, & habet potestatem praecipendi modo humano, hoc est, secundum allegata & probata. Et ita ex Vasqu. docet. Turrian. de cens. lib. 2. disp. 20. dub. 1.

3. Sed non desinam hic apponere verba Gasparis Hurtado de cens. in comm. dist. 24. num. 104. ubi sic ait: Qui injuste sententiam censuræ patitur, tenetur coram eis, quibus sententia censuræ est nota, & innocentia ignota, se gerere, ut censura innodatus ratione scandalii, ne eis videatur censuram contemnere, sed non tenetur ad id ratione obedientiae, quia non tenetur immediate ratione censuræ, cum non sit valida, nec ratione alicuius prohibitionis à iudice superadditæ ipsi censuræ, quia iudex nullam ponit, quia nihil aliud facit, quam ferre censuram; sed quamvis ad id teneatur ratione scandalii imò & admittamus teneri ratione obedientiae, non fit irregularis celebrando, non solum quando in occulto celebrat, sed etiam quando in publico, & coram praedictis, quia quamvis teneatur abstinere, non tamen ex vi censuræ. Hæc Hurtado: videatur etiam Faber in 4. sent. de cens. dist. 12 §. quest. 1. disp. 4. cap. 3. n. 91. & Suarez de cens. disp. 4. sect. 6. n. 13. Praepositus in 3. art. de cens. in gen. quest. 1. dub. 10. n. 64. & alij penes ipsos.

RESOL. XXVIII.

An injuste excommunicatus incurrat in penas iuste excommunicationis?

Sed quid est dicendum de penis, quas incurrit violentas censuras, de irregularitate celebrando Missam in dicta excommunicatione, de collatione, & receptione beneficii, de ferendo suffragium, & similibus? Et difficultas consistit, si violat censuras in publico, Et an communicans cum tali excommunicato incurrat penas juris impositas? Et adhuc aliud dubium superest, an ab orationibus generalibus Ecclesiae, à quibus excluduntur excommunicati, excludatur supradictus excommunicatus: Ex part. 5. tract. 9. Refol. 28.

§. 1. ET quoad penas spirituales, dico certum esse, quod fideles orantes in publico non orare pro tali excommunicato, etiam si illis confiter illum esse innocentem, quia talis sententia saltem habet vim obligandi in actionibus externis, & iudex procedit secundum allegata, & probata. Sed dubium est, an ab orationibus Ecclesiae generalibus pro fidelibus, à quibus excluduntur excommunicati, excludatur praedictus excommunicatus: Et assero non incurtere hanc poenam, quia non est credendum Ecclesiam hoc velle; sed difficultas est de penis externis, & de exterioribus effectibus, & aliqui asserunt, quod tam in publico, quam in privato incurritur. Ita ut, v. g. ille maneat privatus actione activa & passiva beneficiorum: & huic sententiae favent DD. citati in bio praed. qui absolute dixerunt talem excommunicationem obligare, non distinguendo de obligatione in publico, vel in secreto. Probatur verò hæc sententia ex cap. venerabilibus, de sent. excomm. in 8. ubi assignatur differentia inter abolitionem excommunicationis in iusta, & excommunicationis nullius; quod absolutio nullius solet esse ad cautelam, alterius verò semper est simplex absolutio. Et quod possit Ecclesia eas imponere penas, patet, quia dare ius ad electionem vel jurisdictionem ad administranda Sacramenta pendet ex iudicio Ecclesiae, & habet potestatem auferendi secundum allegata & probata, & ita ex Vasquez de excomm. dub. 11. num. 13. docet Turrianus de cens. lib. 2. disp. 20. dub. 2.

2. Verum ego contrariam sententiam teneo cum S. Th. Suar. de cens. disp. 4. sect. 7. num. 14. quia non est credibile Ecclesiam velle hoc modo obligare. Et hanc sententiam non carere probabilitate, praesertim in ordine ad praxim, & sedandas conscientias, concedit ipsemet Turrianus loco citato. Vnde illam tenet novissime in 1. Prapost. in 3. art. quest. 1. de cens. in comm. dub. 10. n. 64. ubi sic ait: Innocens non obligatur censura ratione sui, sed eatenus tantum tenetur eam exterius servare, quatenus est necesse ad tollendum scandalum, quia parum non est verisimile Ecclesiam velle tam graviter punire eum, qui verè est innocens, & se pro tali certo cognoscit, & velle eum privare spiritualibus bonis, & quidem ita ut ipsemet sine alterius interveniente teneatur esse executor. Confirmatur, in aliis penis, is, qui verè est innocens, potest declinare poenam, quantum citra vim fieri potest. Hinc sequitur quod talis innocens celebrando non incurrat irregularitatem, & quod in conscientia possit recipere beneficium, & collatio non sit irrita, item ferre suffragium. Ita ille, satis quidem probabiliter, ut dictum est.

3. Sed quid dicendum de penis, quas incurrit violentas censuras, & de irregularitate & similibus? Dico igitur illas non incurtere quando actiones iuste prohibe-

prohibita sunt in occulto, quia ista poena non indiguntur ab homine, sed à jure violanti præceptum; sed in occulto, ut dictum est, non obligatur, idcirco poena non habet locum. Difficultas verò consistit, si talis excommunicatus violet censuras in publico, & Valq. cum Turriano *locis citatis*, docent talem revera incurere irregularitatem, & alias poenas juris, quia illæ assignantur à jure pro his, qui violant præceptum judicis, prædictus tamen excommunicatus revera violat, quia in publico tenetur obedire. Sed P. Suarez *sect. cit. art. 2.* censet istum re vera non esse irregularem. Primum, quia iste revera non est excommunicatus. Secundò; quia poena ista imponitur à jure non incurritur propter actum, nisi sit perfectus in sua specie, qualis non est hic, quæ argumenta faciliem habent solutionem.

4. Ad primum dicendum est illum esse excommunicatum hoc sensu, ut teneatur obedire præcepto judicis, qui præcipit secundum allegata & probata.

5. Ad secundum violationem hujus præcepti, ob quam imponitur prædicta poena, perfectam esse in sua specie.

6. At his non obstantibus sententiam negativam quam docet Suarez, probabilem esse puto, quam etiam tenet Ioannes Præpositus, insignis Theologus Societatis Iesu, ubi *suprà* n. 65. ubi sic asserit: Dixi eatenus teneri, quatenus est necesse ad tollendum scandalum, quia si nullo modo posset exercere functiones per censuram prohibitas sine scandalo, & quin censureretur potestas Ecclesiastica contemni, eas obire non posset, unde non potest hujusmodi actiones exercere coram iis, quibus non constat de invaliditate censuræ, non tamen propterea incurrit irregularitatem, quia non obligatur ad id præcisè ratione censuræ, secundum se spectatæ, sed quodam modo per accidens, ne potestas Superioris censetur contemni. Ita Præpositus, & ego. Et hanc opinionem probabilem esse fateatur ipsemet Turrianus *loco citato*, qui tamen optimè addit, quod talis propter violationem censuræ in publico factam puniretur revera, ut violator censuræ, & haberetur ut irregularis. Ex dictis infert Præpositus absolute communicantem cum tali excommunicato incurere poenas juris impositas cum excommunicato; sed hoc limitat ex Valquez Turrianus, quando excommunicatio fit in occulto, secus autem in publico, & addit Præpositus, *num. 66.* talem excommunicatum apud Deum non privari suffragiis communibus Ecclesiæ, sed hoc dictum est suprà, & de hac tota questione, quando casus acciderit, ne deseras recognoscere Gordonum in *summ. tom. 1. lib. 7. c. 6. cap. 3. n. 11. & sequent.*

RESOL. XXIX.

An excommunicatus nulliter teneatur abstinere à communionem fidelium, & ab aliis prohibitis? Ex part. 5. tract. 9. Resol. 26.

AD hunc casum respondet negativè ex multis Theologis, insignis ille Iuriconsultus Ludovicus Mexia, & quia Codex non invenitur, ponam per extensum ejus verba, sic enim ait in leg. Regiam Toleti sub tit. de los propios y rentas de los Conjes, part. 5. *fundam. 2. n. 28. & segg.* Sententia nulla jus non tribuit, quodque nulliter factum est factum non censetur Clementi, *pastoralis, de re jud. & Corneus explicat in consil. 325. incipien. Prima facie videtur. 3. col. n. 1. vol. 1.* & novissimè quasi sub eadem casus specie, Martin. ab Azpiscueta Navarrus (præceptor olim meus Salmanticae) vir ingenij acuminis ac varia doctrina præcellens, in prælectio. cap. cum contingat, *Tom. V.*

de *script. remed. 3. pag. 160. cum segg.* secundum meam impressionem, scribens etiam ibi plurium allegatione jurium Canonistarum & Theologorum sententiam excommunicationis, quæ aliqua de causa est nulla, timendam non esse *c. cui, & c. non debet. 11. q. 3.* ubi Greg. Non debet, inquit, is poenam sustinere, canonicam, in cuius damnatione non est canonica prolata sententia. Firmans idem Martin. *ibid.* auctoritate Paludani (Theologorum omnium hac in re doctissimi) in 4. *distin. 18. q. 3. col. 3.* & Anton. Archiep. Florent. in 3. *tit. 24. cap. 73.* excommunicatum nulliter denunciatum publicè non teneri abstinere à Divinis, neque ab alia hominum communicatione legitima, modò nullitatis causa publicata fuerit per eum. Quibus non obstat Angel. de Cava. in *verb. excommunicatio 4. §. 19.* qui casibus quindecim paulo antè ab eo relatis, quibus excommunicatis ipso jure est nulla, quorum undecim ponit gloss. singularis post Ioan. Monach. in *cap. presenti, de sententia excomm. lib. 6.* subijcit hæc verba: In omnibus prædictis casibus sententia excommunicationis nullo modo est timenda, nec quoad Deum, nec quoad Ecclesiam, quando notoriè constat de aliquo ipsorum: Sed quando non constaret, tunc quoad Ecclesiam esset timenda, & ipsam contemnens peccaret mortaliter, & posset excommunicari. Hoc enim ejus dictum, dum de notorio loquitur, intelligi non debet eo modo, quo notorium capitur in *cap. vestra de cobab. cleric. & mul.* ut ibi definit Anton. n. 31. nec idem accipitur in *cap. fin. de tempor. ordinand.* Sed in genere pro eo, quod est manifestum, hoc est, secundum Panorm. in *d. cap. vestra num. 13.* per clamorosa insinuationem certo auctore præcedente patefactam. Alioqui Angel. contrarius esset Paludano, & D. Antonino, imò & prædictis juribus, quod non est credendum. Unde plusculum vigilantia desiderari potest in Sylvio; mea sententia, alias vigilantissimo in *verb. excomm. 2. notab. vers. 13.* qui relatis & probatis antedictis verbis Paludani, subijcit hoc Angel. dictum ad verbum, eo non citato, nec aliter verbis ejus temperatis, quæ tamen erudito, & in materia notoriè exercitato, contraria meritò videri possunt. Et diligentior mihi videtur Gabriel (vir omnium consensu doctissimus) qui in 4. *dist. 18. q. 2. col. 11.* aliàs in omnibus in hæc verba, quæ ad nostrum quoque thema spectant, loquitur: Si verò excommunicatio fuerit nulla ob defectum jurisdictionis super excommunicatum simpliciter, vel in illo casu quo fertur excommunicatio, vel quia fertur post appellationem legitime interpositam, vel ob alium defectum, propter quæ ipso jure est irrita, tunc non oportet eam timere, nec pro excommunicato agere, seu gerere, vitando communionem Sacramentorum & hominum, quoniam quod non est, non oportet timere: sed dum sententia est nulla, jam non est excommunicatio, nec quoad Deum, nec quoad Ecclesiam, quia secundum veritatem nullam sententiam juris incurrit, qui sententiam, quæ nulla est, non custodit, timenda tamen est, non sententia, sed scandalum populi vulgaris, nescientis sententiam esse nullam: unde si aliquis publicè excommunicatur, & denunciatur nulliter; ex adverso publicet ipse sufficienter causam, propter quam sententia est irrita, quo facto non pareat sententia, & si aliquis tunc scandalizatur, non est scandalum pusillorum, sed Phariseorum secundum regulam Christi *Matth. 18.* contemnendum. Attamen non tenetur, eam servare in occulto ante scandali sedationem, sed neque in occulto, nec in publico coram sapientibus, quibus nota est nullitas sententiæ tenetur eam observare. Hactenus ille. Cujus, & aliorum sententias curiosus hic retuli quod res hæc quotidiana sit, & nostro proposito maxime conveniat. Et hæc omnia docet Mexia ubi *suprà*. Licet contrarium

contrarium asserat Ioan. Valerius in *differ. utr. fori, verb. excomm. differ. 8. per tot.* quem omnino quando casus occurrerit, videbis. Sed cum Mexia tenet Gutierrez. *can. 99. lib. 1. cap. 4. n. 36.* ubi firmiter docet sententiam excommunicationis nullam non esse timentam nullitatis causâ publicatâ, & ita etiam docet ex Valq. Turrian. *de cens. lib. 2. disp. 20. dub. 1.* ubi sic ait: Si de excommunicatione nulla sit sermo, omnes fatentur revera nullum habere effectum; sed propter scandalum observanda est in publico, donec veritas manifesta sit: quod si ante manifestationem veritatis excommunicatus publicè se ingerat divinis, peccabit, nullam tamen poenam juris incurrit ipso facto, cognita tamen veritate nullum erit scandalum illam non observare. Docuit verò Sylvester *verb. excomm. 2. notabili 1. cas. 15.* P. Vasquez *sup.* cum aliis Doctoribus satis esse, ut excommunicatio sit nulla, quod ita iudicetur à sapientibus, neque est necessarium, ut vulgus ita iudicet. Bene autem notavit P. Vasquez necessarium esse, ut antequam quis operetur contra illam, manifestetur vulgo iudicium sapientium, hoc enim condonandum est ignorantia proximi. Sic ille.

RESOL. XXX.

An qui probabiliter iudicat sententiam excommunicationis esse nullam, teneatur se abstinere, & incurrat poenam juris? Ex part. 5. tract. 9. Resol. 29.

Sup. hoc in ref. seq. & inf. in ref. 121. & in tom. 9. tr. 2. ref. 207. §. Et tandem.

§. 1. AD hoc dubium satis quidem practicabile respondet Vasquez *de excomm. dub. 11. n. 23.* ubi sic ait: Restat ut dicamus de sententia illa, de qua probabiliter dubitatur, an sit valida, vel non: & de hac dicendum est, quod docuit Sotus quod in dubiis pro iudice ferente sententiam iudicandum est, & ita tenentur parere sic excommunicati, tam in exteriori hominum convictu, & apparentia, quam in occulto, quia iudicandum est pro iudice, quod sit valida, & si contra quis fecerit incidit in omnem poenam à jure stabilitam, quod licet non dicat Sotus, mihi tamen consequenter videtur dicendum, quia jam est peccatum inobedientia etiam in occulto contra sententiam excommunicationis. Nihilominus adhuc mihi videtur, quod poenâ, quæ sunt ipsamet excommunicatio, & ipso facto quod quis excommunicatur, incurrunt, non incurrunt in hoc casu, nisi in rei veritate valida sit sententia; quia si in re non est valida sententia: ergo neque excommunicatio, ergo neque poena quæ est excommunicatio, & in hoc verum habet dictum Navarri & Cajetani, quod in exteriori foro ille talis reputabitur inhabilis, vel ad eligendum, vel ut eligatur. Et ita hanc sententiam docet etiam Turrian. *de cens. lib. 2. disp. 21. dub. 3.* & ne deseras videre Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 16. diff. 11. n. 7.* ubi sic ait: [Si el juez pone censura siguiendo opinion probable, ligará, aunque segun otra sentencia sea nula, y no puede el subdito hazer contra ella, aunque sea de opinion contraria.] Ita ille, quod est valde notandum à iudicibus laicis, quando excommunicantur ab Episcopis, licet pro se habeant opinionem probabilem.

Sup. hoc in ref. 3. not. præterita & in eodem §.

RESOL. XXXI.

An excommunicatio liget, quando pro subdito adfit opinio probabilis in contrarium?

Et resolutio huius dubij multum pendet ex illa difficultate, an obedire debeat subditus Superiori præcipienti juxta sententiam probabilem? Ex part. 9. tract. 9. & Misc. 4. Resol. 46. allas 45.

§. 1. NEGATIVAM sententiam nominatim contra me Sup. docet eruditissimus P. Stephanus Spinula *in Opuscul. de Elect. opin. disp. ultim. sect. 4. per totum.* Probat hanc sententiam ex cap. 1. de postulatione Prælatorum, quem textum (ait) sic induco. Damnat Pontifex Episcopum Altrifiodorensis, qui in sua Diocesi non servaverat interdictum fulminat à Legato Papæ, licet se excusantem, quia non fuisset in sua Ecclesia promulgatum, quia nullam sufficientem excusationem adhibebat, sed omnia erant frivola, quæcumque adducebantur; quia satis superque illius interdicti ad illum fama certa pervenerat: quin in sua Metropolitana Ecclesia tale interdictum fuerat promulgatum, & servatum. Ex quo subdit Pontifex: hinc liquido constat eum non posse excusari. Ergo à contrario, cum quis potest sufficienter excusari, non est damnandus, nec incurrit poenas violatæ obedientia, & censuræ Ecclesiasticæ, quam non tenetur timere, quia illa non afficitur. In tantum enim Episcopus Altrifiodorensis dicitur debuisse servare interdictum, quia nullam excusationem sufficientem poterat asserere, quare non teneretur, & illo non afficeretur. Et quidem de hoc liquido constabat; unde tanquam reus violatæ obedientia, & non servatæ, quæ afficiatur, damnatur, & punitur in eo capite; ergo à contrario, qui excusationem habet sufficientem, non afficitur censura, nec illam tenetur servare, seu se gerere ut illa affectum.

2. Modò subsumo, sed in casu opinionis probabilis, & sufficiens excusatio datur, nec liquido constat, quem teneri, seu affici censuræ, & illa non afficitur.

3. Secundò: quia ignorantia invincibilis præcepti validi, & censuræ adnexæ præcepto verè ligantis, excusatur à præcepto, & censuræ; sed in casu opinionis probabilis hinc & inde est ignorantia invincibilis, quod præceptum liget, & censura sit valida: ergo tunc hæc excusatur quemque ab obedientia præcepti, & incurfione censuræ. Major est evidens, quia est omnium jurium, & Doctorum axiomata. Minor probatur. Tunc est ignorantia invincibilis rei, quando res ignoratur, nec quis potest, aut debet certiorari; sed quando concurrunt opiniones hinc, & inde probabiles, qui ignorat veritatem, ita ignorat, ut forte absolute non possit scire veritatem; quia absolute impossibilis est demonstratio, seu evidens cognitio rei: sane non debet aliud efficere, ut inveniat veritatem, cum in probabilis opinione tutò quiescat, nec debet ad ultraiora progredi, ergo tunc est ignorantia invincibilis, quæ excusatur ab omni poena, & ab omni culpa.

4. Tertiò: quia excommunicatio non incurritur sine contumacia, & inobedientia, quando Ecclesiæ quis parere debet; sed quando utrinque sunt opiniones probabiles, eligens quæcumque non est contumax contra Ecclesiam, nec inobediens est, cum parere non teneatur, cum non sit certum tunc præceptum obligare, sed hoc fit sub opinione positum: in quo casu quælibet opinio in praxim deduci potest, nec ullum peccatum incurritur inobedientia, & contumacia, quæ supponit in subdito debitum parandi: quod in subdito non est, quocumque in superiore non est jus certum præcipiendi, quale non est, cum sit probabilis opinio, quod non sit: ergo cum subditus non teneatur obedire, si non obediatur, nec inobediens, nec contumax est, & per consequens corrumpit etiam censuræ: tum quia hæc non incurritur sine speciali contraventione, & violatione præcepti, cui certo parendum sit.

5. Et hic advertite, quod licet non sit sub opinione, censura sit valida, necne, sed solum fit sub opinione, hinc, & inde verè probabilis, quod id, quod prohibet Superior,

Superior, non sit illicitum, vel, quod à subdito sine peccato fieri potest, per hoc præcisè excusatur ab omni pœna, sub qua superior præcepit. Patet quia per id præcisè, per quod quis excusatur à culpa, etiam excusatur à pœna, & quod sine culpa sit, nulla pœna puniri potest; juxta illud, Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, *cap. cognoscemus, de constit.*

6. Confirmatur, nam si quis credat probabiliter Superiorem per errorem jussisse, aut non iustum fuisse si veritatem novisset, non peccat non obediendo; sed qui habet opinionem probabilem, quod Superior non possit præcipere id, quod præcipit, credit probabiliter Superiorem per errorem præcipere, & non iustum si veritatem nosset; si enim nosset se non posse præcipere, certè non præcipere: ergo in hoc casu non peccat non obediendo; ergo neque incurrit censuram, cum hæc sine peccato non subsistat; tam enim per errorem credit probabiliter latum esse præceptum, quam censuram; unde nec illi parere tenetur, nec illa afficitur: Et idem dicatur etiam si ex parte Superioris esset opinio probabilior, quia etiam minus probabilis in praxim deducitur sine peccato, & tunc adhuc salvatur ignorantia invincibilis, & committitur contumacia, & inobedientia, & quæcumque culpa.

7. Dices, Si opinio Superioris sit vera, censura est valida; quia potuit Superior præcipere: ergo tunc ligabit, ergo simpliciter timenda est: unde salutem ad cautelam petenda absolutio est, & Superiori obediendum. Respondetur negando consequentiam, quia ad hoc ut excommunicatio liget, non sufficit, quod habeat ex parte agentis, seu ferentis sufficiens principium sui valoris, sed etiam debet cadere supra subiectum aptum: talis autem non est subditus in illo casu, quia est opinio Superioris sit vera, & Superior verè in re possit præcipere, hoc tamen quia non constat, & est sub opinione positum, & opinio verè probabilis dicit Superiorem in hoc casu præcipere non posse; idè subditus non obediendo non peccat, sufficienter enim excusatur ab obediendo; subditus autem non obnoxius peccato mortali, non potest ligari censura gravi, seu excommunicatione majori; unde quantum est de se excommunicatio illa est ligativa, per accidens autem non ligabit; ac proinde subditus absolute non peccabit, nec incurrit excommunicationem. Hucque Pater Spinula, Spina quidem nimis acuta pro Superioribus. Ex cuius sententia sequeretur, quod in dubio, an præceptum Superioris ex alio capite sit invalidum, quia dubitatur, an Superior hic & nunc possit præcipere, vel quia materia quam præcipit, non sit suæ jurisdictionis, vel quia illud, quod præcipitur, illicitum sit, non tenebitur quis obedire, ac proinde neque timere debet excommunicationem præcepto annexam: ergo multo magis id dicendum cum opinione probabilis; quæ omnia Pater Spinula concedit.

8. Sed ad prædictorum confirmationem audiamus Lamartium, virum doctum & sapientissimum in suis Resolutionibus Moralibus *part. 1. res. 44. numer. 13.* ubi docet quod si iustitia in lege sit tantum probabilis, non sufficit ad simpliciter obligandum subditum: nam quando est opinio pro Superiore, & pro subdito, possessio non magis faret juri Superioris in subditum, quam libertati ipsius subditi, ut patet: ergo non est major ratio cur subditus teneatur obedire Superiori, quam sequi suam libertatem. Nam posita sub opinione potestate Superioris in subditum, eo ipso non dicitur Superior simpliciter esse in possessione, sed tantum sub opinione seu opinabiliter, & sub opinione etiam est, subditum non teneri obedire Superiori sic præcipienti.

9. Nec dicas primò, quod subditus tenetur obedire, quando est incertus de re præcepta, an sit licita, vel an excedat potestatem Superioris; ergo etiam tenetur subditus obedire, quando adest opinio quod res præcepta sit iusta, quia tunc subditus etiam est incertus. Nam respondet Ioan. Sanchez, in *selectis, disput. 35. numer. 37.* quod incertitudo in lege oriri potest, vel à dubietate, vel ab opinione: quando enim oritur à dubietate, non potest subditus non obedire, cum Superior sit in possessione, & in dubio melior sit conditio possidentis, nec potest subditus cum suo jure dubio expoliare Superiorem suo jure certo. At quando incertitudo oritur ab opinione, potest subditus non obedire, quia fas est cuique uti opinione probabiliter, ut omnes concedunt. Nec dicas secundò cum Vasquez, in *1. 2. q. 19. disp. 62. cap. 6. numer. 32.* quod subditus, id quod potest licitè exequi, tenetur exequi, accedente præcepto Superioris: sed potest licitè exequi quod præcipitur, etsi sit sub opinione: ergo tenetur. Nam contra est, quia subditus tenetur exequi quidquid potest licitè accedente præcepto Superioris habentis potestatem absolute illud præcipiendi. Nam ad præcipiendum requiritur iustitia ex parte præcipientis, seu requiritur potestas in præcipiente ad rem illam præcipiendam, quæ potestas in præcipiente, si est absoluta, subditus tenetur absolute exequi mandatum, si licitè potest; si verò potestas illa in Superiore est sub opinione, tunc quia unicuique licitum est uti opinione probabiliter, subditus poterit licitè non obedire, sequendo opinionem probabilem oppositam. Unde distinguenda est major, quidquid potest subditus licitè exequi, ut subditus est, tenetur si præcipiatur, conceditur: quidquid potest subditus licitè exequi, ut non subditus tenetur, negatur: nam potest subditus licitè exequi præceptum Superioris circa res merè internas, & tamen non tenetur; sic etiam dicendum est, quod quando adest opinio de re præcepta, potest subditus sequi opinionem oppositam Superiori, quia secundum illam opinionem, subditus in illa re non est subditus, nisi probabiliter; & sic quamvis licitè possit, non tenetur.

10. Nec dicas tertio, quod sic daretur bellum iustum ex utraque parte, cum licitum sit Superiori præcipere aliquid, sequendo opinionem sibi faventem, licitum sit subdito non obedire, sequendo opinionem sibi faventem. Nam contra est, quia non implicat dari bellum iustum ex utraque parte quando ignoramus veritatem; ignorantia enim veritatis utrumque excusat, ut optimè Thomas Sanchez, in *summa, lib. 6. c. 3. numer. 21. in fine*, nam tunc bellum erit iustum ex una parte materialiter, & formaliter à parte rei; ex altera autem parte erit iustum tantum formaliter & erit materialiter iniustum; quia si coram Deo Superior iusta præcipit quæ secundum opinionem subditi sunt iniusta; tunc Superior injicit bellum iustum materialiter, & formaliter, etsi subditus injiciat bellum formaliter tantum iustum, & materialiter iniustum. Unde subditus, quando non obedit præcepto Superioris, ductus ab opinione probabiliter, tunc non facit bellum de re iusta absolute, contra rem iustam absolute, nam hoc implicat, sed facit bellum de re iusta probabiliter contra rem iniustam probabiliter, ut optimè Ioan. Sanchez, *loc. cit. n. 42. vers. Sed esto, &c.* ex Maldero, de *virtutibus, q. 4. dub. 4.* & Molina, *tom. 1. de iustis, disp. 103.* & sic bellum non erit iustum, & iniustum secundum idem, id est secundum eandem rationem, sed erit iustum secundum rationem Superioris in sua opinione, secundum quam rationem erit iniustum bellum subditi contra Superiorem: & erit bellum iustum secundum opinionem, seu rationem opinionis subditi, secundum quam rationem erit iniustum bellum Superioris in subditum, & sic

erit bellum iustum, & iniustum respectu diversorum, quod non implicat; non enim implicat, quod idem sit debitor, & creditor eiusdem secundum diversas rationes.

11. Nec dicas quartò cum aliis, quod subditus peccat contra iustitiam, dum Superiorem spoliat iure præcipiendi, quod ius Superior habet ab illa opinione probabilis; qui enim alterum spoliat re, quam iuste possidet iniustitiam committit. Nam contra est, quia etsi verum sit, quod qui alium spoliat re, quam iuste possidet, peccat contra iustitiam, tamen hoc verum est, quando rem iuste absolute possidet: at quando possidet rem iuste probabiliter, & non absolute, tunc non facit contra iustitiam, qui re illa ipsum spoliat, sequendo opinionem oppositam. Nam possidere iuste probabiliter admittit secum iniuste probabiliter possidere: quando igitur subditus spoliat Superiorem illo iure iuste probabiliter possessio, non spoliat illum secundum quod iuste probabiliter possidet secundum opinionem Superioris, sed secundum quod iniuste probabiliter possidet secundum opinionem ipsius subditi. Et hæc omnia docet Ianuarius ubi supra.

12. Vidisti, amice Lector, quam validè hi duo docti Recentiores, post utrumque Sanchez, causam subditorum tutare voluerint. Quorum omnes rationes, & argumenta, hic per extensum in tui gratiam apponere volui. Vide etiam Franciscum Girago, de Regim. Regul. part. 3. dub. 30. per tot. & ne deseras cognoscere Rocafull in praxi Theol. mor. part. 3. lib. 3. dub. 14. n. 143. ubi num. 146. sic ait: Quæres an in casu quo subditus sequens opinionem probabilem, non obtemperet Superiori, incurrat pœnas, vel censuris ligetur? Respondet, non incurrere pœnas, neque censuris ligari. Et ratio est, quia non delinquit subditus non obtemperans in hoc casu, cum sequens opinionem probabilem, culpa caret operando, iuxta illam; & res, quæ culpa caret, in damnum vocari non debent, cap. 2. de Constitutionibus, nec sine culpa quisquam puniendus est, ex regul. in 6. & tanè, si subditus puniretur in hoc casu, puniretur ob actionem, quæ solum esset peccatum ex Superioris iudicio, seu propter peccatum excogitatum à iudice, non propter peccatum à Reo revera commissum, quod est absurdum. Ita ille.

13. Verum his non obstantibus ego non recedo à sententia affirmativa, quam olim docui, & contra me, ut dixi nominatim impugnat Pater Spinula; & idè præter Valsequez, Villalobos, & Turrianum à me alibi citatos, tenet nostram sententiam sapientissimus Theologus Societatis Iesu Ioannes Præpositus, in 3. part. D. Thomæ, q. 1. de Censuris in communi, dub. 9. n. 63. ubi sic ait: Quando constat de potestate ferendi legem, censura debet servari, nisi aperte constet legem esse nullam, vel in se, vel in ordine ad censuram, vel ita moraliter iudicetur esse nullam, ut pro ejus iustitia vix appareant rationes probabiles; si enim vel probabiles appareant, iudicandum est pro Legislatore, qui est in possessione ferendi legem, qui in usu huius potestatis potest sese conformare sententiæ probabilis, non minùs quàm privati, & proinde eo casu subditi tenentur obedire; nisi enim ad id obligarentur, gravis perturbatio sequeretur in Ecclesia. Ita ille, cui adde ex eadem Societate Valer. Reginald. in praxi tom. 1. lib. 9. cap. 8. n. 165. qui optimè observat, quod ex contraria sententia sequeretur in Ecclesia confusio, & perturbatio Ordinis Hierarchici.

14. Sed quia resolutio huius dubij, multum pendet ex illa difficultate, an obedire debeat subditus Superiori procedenti iuxta sententiam probabilem? Vide Texedam in Theol. mor. tom. 1. tr. 2. contr. 4. n. 16. Præpositum in 1. 2. D. Thomæ, q. 19. art. 6. dub. 5. §. 1. n. 3 & alios, quos citat, & sequitur Doctissimus Oviedo, in part. 2. tr. 5. contr. 3. punct. 5. per totum. Et quidem

si quando æqualiter dubitatur de iustitia, & iniustitia legis, nihilominus subditus cogitur obedire, ut docent Doctores, quos citat, & sequitur Suarez, lib. 5. de legibus, cap. 18. ergo à fortiori, quando iudicium est speculativum pro utraque parte, debet præferri ius Superioris; est enim eadem ratio, vel maior, quia in presenti certò constat prædictæ de iustitia legis, ibi autem neutrum constat prædictæ de iustitia legis, sed præsumptivè tantum. Et quidem contrarium asserere esset, ut ait Giuniparus, de iure Pontif. disp. 6. c. 3. n. 46. nimis larga licentia, & multam confusionem, & scandalum generaret in Republica Christiana, etiam respectu Legum Civilium, & Sanctionum, ac Statutorum Principum secularium.

15. Nota verò, quod etiam si standum esset opinioni Patris Spinulæ, & aliorum negativæ, procederet quidem in foro conscientie, non autem in foro exteriori, in quo excommunicatus est puniendus, & ut talis existimandus; unde novissimè doctus, pater Bordonus, in Consiliis Regul. tom. 2. ref. 78. n. 18. sic asseruit: Quando clarè constat sententiam fuisse nullam, & invalidam, in hoc casu censuratus non tenetur timere, neque servare sententiam, quia illa non ligat neque apud Deum, neque apud Ecclesiam, quæ neminem iniquè & contra iustitiam ligat, quæ vnicuique mandare servari ius illatum. Dixi clarè, quod contingit in omnibus illis casibus, in quibus Doctores conveniunt in nullitate sententiæ. Quod si in opinione sit casus, & utrinque sint Doctores communiti, ita quod opinionem reddant probabiliorem, vel æquè probabilem ex parte iudicis, in foro Ecclesiæ sententia tenetur timere, & servare censuram, quia tunc casus censuræ dubius; in dubiis autem obediendum est Iudici, & Prælato, ex vulgatis iuribus. In occulto autem, si pro se subditus habet probabilem opinionem, potest non servare sententiam: quia sic prudenter agendo non peccat coram Deo. Ita ille; cui adde Rocafull, ubi supra, citatum in favorem negativæ sententiæ, qui lib. 7. de lege Ecclesiæ, §. n. 39 ait: Quod si opinio probabilis excusaret subditum, id esset in foro conscientie, non tamen in foro exteriori tribueret inferiori potestatem, quæ se eximeret ab obligatione legis probabilis iudicio innixa.

Sed ego puto nostram sententiam tenendam esse in utroque foro.

RESOL. XXXII.

An si Episcopus prohibeat furtum sub pena excommunicationis lata sententia, furans incurrat excommunicationem, si invincibiliter legem istam ignoret? Idem dicendum est, si excommunicatio lata sit à Pontifice. Et que dicta sunt de excommunicatione, dicenda etiam sunt de suspensione, interdicto, & irregularitate. Et quid est dicendum, si aliquis, verbi gratia, vocit non fornicari, vel ludere sub pena centum aureorum, si postea immemor voti fornicetur, luserit, &c. an teneatur solvere penam? Idem est, si dum fornicatur, memor sit voti, non autem penam imposuit, etiam si esset penam castitatis, Religio, peregrinationis Ierosolymitana, &c. Idem est de eo, qui ex oblivione naturalis omittit recitare Horas Canonicas, quod non teneat restituere fratrum. Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Resol. 41.

Incurrere in excommunicationem docent Alvarez, Soto in part. 1. D. Thomæ, disp. 159. n. 5. Comitoulus, l. 1. q. 3. Covarruvias, in c. alina mater, part. 1. §. 1. o. n. 9. & alii penes ipsos. Et ratio est, quia excommunicatio lata hæc est super furtum lege naturali damnatum.

Procur in
Resolutio-
nibus not.
primæ hu-
jus Res. &
not. seq.
Et pro alibi
contento ad
lin. 4. huius
§. Verum, in
tom. 3. tr. 1.
Ref. 15. &
16. & in
tom. 7. tr. 1.
Ref. 133. §. 2.
ad med. à
verf. Et idè
dicent.

S. hoc in
Resolutio-
nibus, &
verf. not.
præterita.

Et ejus Absolutione. Resol. XXXIII. &c. 21

2. Sed mihi contraria sententia magis placet quam tenetur Salas in part. 2. tom. 2. tr. 13. disp. 8. sect. 10. Molina tom. 4. tr. 5. disp. 71. n. 9. Valentia tom. 4. disp. 7. q. 17. punct. 7. Sanchez de matrim. tom. 3. lib. 9. q. 2. n. 9. Suarez de cens. disp. 4. sect. 8. n. 20. Henricus Toletus lib. 1. c. 8. Sayrus de cens. lib. 5. c. 18. n. 24. Graffius tom. 1. lib. 4. c. 9. n. 16. & alij penes ipsos. Et ratio est, quia ignorans invincibiliter excommunicationem impositam ab Episcopo, peccat tantum contra jus naturale, adversus quod se agere cognoscit, non autem jus positivum Episcopi, quod quidem invincibiliter ignorat. Ergo non incurrit in excommunicationem ab Episcopo latam.

3. Et hæc omnia vera esse puto, non solum si excommunicatio sit lata ab Episcopo, sed etiam à Summo Pontifice, quia militat eadem ratio. Et ita docent Azorius, Henriquez, Toletus, Sanch. & alij ubi supra, quidquid in contrarium asserat Salas in part. 2. tr. 13. disp. 8. sect. 10. n. 77. Vgolinus de cens. lib. 1. c. 9. §. 8. n. 10. D. Antoninus par. 3. tit. 24. c. 75. Corduba lib. 2. q. 27. & alij.

4. Quæ autem dicta sunt de excommunicatione, dic etiam de suspensione, & interdicto; nam ab his penis excusat ignorantia invincibilis juris eas imponentis, quamvis factum sit jure naturali damnatum, & penæ statuta sint ab Episcopo, vel à Pontifice, & sic. Et ita docent Valquez de excomm. dub. 16. n. 6. Navarrus c. 23. num. 47. Suarez de cens. disp. 4. sect. 8. §. 2. num. 20. & seq. Sanchez lib. 9. disp. 3. num. 18. Filiucius eodem tr. cap. 8. q. 10. n. 25. quidquid in contrarium asserat Avila de cens. part. 2. cap. 5. disp. 1. dub. 10. concl. 2. Alvarez in part. 2. D. Thomas, disp. 158. n. 5. & alij; & idem sentendum est, quando imposita est in penam debiti.

5. Notandum est etiam hic obiter, quod si quis, v. g. voluit non fornicari, vel ludere sub penâ centum aureorum, si postea immemor voti fornicetur, non teneturolvere penam; quia naturalis obli-vio æquiparatur ignorantie invincibili; & ita docent Sanchez in summ. tom. 1. lib. 4. c. 22. n. 18. & alij. Idem dic, si dum fornicatur memor sit voti, non autem penæ impositæ, etiam si esset penâ Religionis, Cæstus, Peregrinationis Hierosolymitanæ, ut probabili-ter asserit idem Sanchez n. 19. Idem dicendum est de eo, qui ex oblivione naturali omittit recitare aliquas horas canonicas, nam non tenetur restituere fructus, non obstante lege penali irritante fructuum acquisitionem; que omnia sunt valde notanda.

RESOL. XXXIII.

An ignorantia vincibilis juris, vel facti excuset ab incur-sione censurarum, & aliarum penarum, si e lata sint à jure communi Papæ, si ve particulari Episcoporum?

Ubi etiam explanatur, quænam dicatur ignorantia crassa, & supina, lata, & vincibilis, vel ignorantia crassa, supina, & affectata. Ex part. 3. tr. 5. & Miss. 1. Ref. 13.

§. 1. Hæc resolutio erit plena magnæ consolationis, quia respondeo affirmativè, & ita do- cet Pottel in addit. ad dubia regul. ver. ignorantia, n. 25. & Sanchez de matrim. tom. 3. lib. 9. disp. 3. n. 31. ubi sic ait: Existimo ignorantiam etiam mortaliter culpabilem, si ve juris, si ve facti, modò non sit crassa, excusari à censuris, & penis, & idem dico licet ad sit scientia legis, si ad sit ignorantia non crassa censuræ. Ita ille, qui validis rationibus confirmat hæc omnia, & intelligenda esse docet de quibuscunque penis, si velatis à jure communi Papæ, si ve à particulari Episcoporum. Si tamen scire cupis, quænam dicatur igno-

rantia crassa & supina; respondet, illam dicendam esse, quæ ex lata culpa in adhibenda diligentia pro-cedit: culpa verò lata est, quando ignorans aut nul-lam, aut valde modicam adhibuit diligentiam. Et Graffius de cens. part. 1. lib. 4. c. 8. n. 20. & alij, asserunt cri-ssam latam, seu ignorantiam crassam esse illam, quæ ex malitia, vel ex nimia negligentia procedit. Imò Anton. cap. 2. de cens. n. 9. amplius videtur petere; ex-plicat enim eam ignorantiam esse, quando est latissi-ma culpa, quæ dolo æquiparatur. Et hæc omnia Por-tel. & Sanchez ubi supra, quidquid in contrarium asse-rant Sotus in 4. disp. 28. q. 1. art. 1. Graff. part. 1. de cens. lib. 4. disp. 4. c. 9. n. 20. Suarez, & alij, quos citat, & sequitur Villalob. in summ. tom. 1. tr. 16. dub. 12. n. 6. ubi ait: [La ignorantia vincible ora sea del echo ò del derecho, no excusa de la censura. A si lo tiene Suarez, porque como no excusa de pecado, tan poco excusa de la censura.] Sed tu tene nostram sententiam ex c. 2. de cens. in 6. ubi habetur, ignorantiam, quæ non est crassa, & supina, excusare ab omnibus sententiis Ordina-riorum. Et ita etiam hanc sententiam docet Bonacina de cens. disp. 1. q. 2. punct. 1. n. 10. & Barb. in collect. 2.3. lib. 1. sexti Decretal. tit. 2. c. 2. n. 8. ubi n. 7. optime impugnatur Suarez asserentem ignorantiam crassam, & supinam, idem esse cum ignorantia vincibili.

2. Notandum est etiam hic obiter; Primo igno-rantiam quantumcunque crassam, nisi esset ingens temeritas, & latam culpam excusare à penâ imposita scienter aliquid facienti. Secundo idem dicendum est, cum lex penam inducit præsumens aliquid facere; quia non verè dicitur præsumens, si quis aliquid ig-norantia culpabili, & crassa efficeret; præsumptio enim dolum importat, & temeritatem. Ita Basilus Pontius de matrim. lib. 1. o. c. 6. n. 10. Sanchez ubi su-pra, Curiel in part. 2. q. 76. art. 4. dub. 4. Henriquez lib. 1.3. c. 23. n. 3. Avila de cens. part. 2. c. 6. disp. 10. dub. 6. Molina tr. 5. disp. 71. n. 13. quidquid in contrarium asserat Toletus lib. 1. c. 48. Alterius de cens. disp. 11. de suspens. c. 5. hoc autem.

3. Imò Bonacina loco citato de cens. disp. 1. quest. 1. punct. 1. num. 11. contra Suarez docet hanc sententiam procedere, non solum quando quis operatur cum ig-norantia crassa, sed etiam cum ignorantia affectata, si ut dictum est, verba censuræ hæc essent, Qui scienter hoc fecerit, vel qui præsumserit, &c. Et hæc omnia Confessarij in mente habeant: nam ex illis non pau-ci ab incurfione censurarum immunes erunt.

RESOL. XXXIV.

An ignorantia non solum invincibilis, sed etiam vincibi-lis excuset ab incurfione censurarum, si ve facti, si ve juris, tam universalis, quam particularis sit?

Et an ignorantia crassa, & supina nunquam excu-set?

Et an hæc omnia habeant locum in suspensione & inter-dicto, quamvis factum sit jure naturali aut divino damnatum, & penæ statuta sint ab Episcopo, vel à Summo Pontifice?

Et notatur ignorantiam vincibilem facti impedire incurfio-nem censura lata contra eos, qui scienter aliquid fece-rint, aut facere præsumserint, aut contra eos, qui au-su temerario aliquid fecerint, etiam quando est affe-ctata, vel adeo crassa, ut moraliter censetur intenti-tas, seu affectata. Ex part. 5. tract. 9. Resol. 17.

§. 1. Negativam sententiam tenet Turrianus de cens. lib. 1. disp. 5. dub. 4. Gordonus tom. 2. lib. 7. quest. 6. cap. 6. n. 3. & alij. Sed affirmativam senten-tiam docet Tannerus tom. 4. disp. 6. quest. 10. dub. 3. vide doctri-n. 47. ubi sit asserit: sit ergo hæc generalis assertio. nam Ref. 8.

Ignorantia

Sup. contetio in hoc & seq. ref. inf. in ref. 35. Et ad n. 2. ad med. verif. Denique.

Sup. hoc. in eodem §. not. præteri-tæ, signanter ad lin. 8.

Sup. contetio in hoc §. in ref. seq. §. 1. post. med. à verif. Ita Cælestinus, & seq. & in ref. 1. post seq. §. Et tan-dem, inter medium, & finem, verif. Soter lex. & inf. in ref. 36. §. ult. & c. & alferat Toletus lib. 1. c. 48. Alterius de cens. disp. 11. de suspens. c. 5. hoc autem.

Sup. prima diffi. hujus tituli in ref. præterita, & seq. §. ult. ad med. & sup. in ref. 6. §. Et primo, ad lin. 6. & inf. in ref. 61. §. ult. & in tr. seq. ref. 25. §. 2. & infe-rius in tr. 8. ref. 6. & in t. 6. tr. 1. ref. 38. & in t. 7. tr. 1. ref. 19. §. 1. & signa-ter in §. ult.

& signanter in ref. 32. §. 1. ad med. & in t. 7. vide doctri-nam Ref. 8.

Ignorantia invincibilis, vel utrumque vincibilis dummodò crassa, aut supina non sit, seu facti, seu iuris tam universalis, quam particularis, defendit & excusat ab excommunicatione incurrenda: ignorantia autem crassa & supina nunquam excusat. Ita Tan-
 Sup. hoc inf. in §. Nec. huius Ref. ad lin. 4.

nerus, Cui adde Celestinum in compend. Theol. mor. rr. 3. c. 5. n. 2. ubi sic ait: Dico primò ignorantia invincibilis sive iuris communis, sive particularis, atque etiam facti, excusat ab omni excommunicatione, & hæc habet locum non solum in excommunicatione, sed etiam in suspensione, & interdicto, quamvis factum sit iure naturali, aut divino damna-
 Sup. his pro suspensione & interdicto supra in Ref. 32. §. Quæ &c.

tum, & pœnæ statuta sint ab Episcopo, vel à Summo Pontifice. Dico secundò ignorantiam vincibilem culpabilem moraliter, sive sit iuris, sive facti, modò non sit crassa, excusare ab excommunicatione, & hoc habet locum, sive excommunicatio sit lata ab Episcopo, sive à Papa. Ita Celestinus, me citato, ubi, me etiam citato, docet quòd quando lex imponit excommunicationem contra eos, qui scienter aliquid faciunt, vel facere præsumunt, non incurrunt, qui ex ignorantia crassa, supina, vel affectata eam transgre-
 Sup. hoc, quod hic docetur, & pro contento in seq. §. huius Ref. inf. in totam, & in aliis ejus primæ, & etiam secundæ not.

duntur, quia ignoras non verè dicitur præsumens, præsumptio enim importat dolum, & temeritatem, quod procedit, & verum est in quacumque alia censura lata contra facientes aliquid scienter aut facere præsumentes, non enim ligantur illa censura, quia ex ignorantia crassa, sive supina, sive affectata, sive sit iuris, sive facti, violat legem. Sic ille. Vnde sequitur innumeros non incurrere in censuras, sed circa præsentem questionem vide Avilam de cens. part. 3. c. 5. disp. 5. d. b. 3. & 9. Villalob. in sum. t. 1. r. 16. diff. 12. Præpositum in 3. part. quest. 11. de cens. in genere, dub. 8. per tot. & Coninch de Sac. disp. 13. dub. 11.

2. Notandum est etiam quòd post hæc scripta invenio Hurtadum de cens. in com. diff. 21. n. 92. contra Sanchez & Coninch docere ignorantiam vincibilem facti impedire incursionem censuræ latæ contra eos, qui scienter aliquid fecerint, etiam quando est affectata, vel aded crassa, ut mortaliter censetur intentata, seu affectata, quia quòd sit ex ignorantia, vel cum ea, quæcumque sit, non sit scienter, seu cum dolo, quia verè sit ignoranter, & quamvis dicta ignorantia fere æquivalet scientiæ, seu dolo quoad incurrendam culpam, non tamen quoad pœnam, quando hæc imponitur contra scienter, seu ex dolo peccantes. Et ob eandem rationem excusat à censura lata contra eos, qui aliquid facere præsumperint, aut contra eos, qui ausu temerario aliquid fecerint, quia pro eodem sumuntur & idem est aliquid scienter facere, seu ex dolo, & illud facere ausu temerario, & præsumere illud facere, imò & illud contemnere. Et hæc omnia sunt valde menti tenenda.

3. Nec desinam hic adnotare etiam alterum Hurtadum Salmaticensem vol. 1. in 2. 2. D. Thom. disp. 83. s. 5. §. 42. ex doctrina superius allata, videlicet per ignorantiam etiam culpabilem, dummodò non sit crassa & supina, aliquem non incurrere in excommunicationem; ex hac, inquam, doctrina observat, se-
 Sup. hoc sup. in §. 1. huius Ref. ad lin. 9.

qui eandem omnino esse rationem de actuali inconsideratione inculpara. c. §. * si quis hæresim profert, quam nunquam cognovit esse excommunicatione prohibitam, hic ex autoribus adductis non præstrin-
 * Sup. hoc in Ref. seq. §. 1. ad med. vers. hoc etiam extendit.

gitur excommunicatione, quia absque culpa eam ignorat: si autem eam aliquando cognovit, deinde quòd hæresim loquitur, est omnino, & inculpatè oblitus excommunicationis, in eam non cadit, quia tota ratio malitiæ, & contumaciæ consistit in actuali peccato, ut oritur ab actuali cognitione, vel culpa carentia cognitionis, cognitio enim, vel ejus carentia jam præterita, & nullo modo manens, non sunt causa actus voluntatis existentis illis posterius, sed a-

ctuale peccatum, nec oritur cum cognitione censura, nec cum ejus culpa carentia; ergo eadem ratio est, ac si nunquam cognitio fuisset. Hæc omnia Hurtado de Mendoza, qui tamen suam sententiam circa præsentem questionem explicare nolu-
 Resol. XXXV.

RESOL. XXXV.

An ignorantia censura invincibilis, quæ est annexa casibus Pontificiis, impediat reservationem?

Et an hoc extendatur ad naturalem obligationem, seu invincibilem advertentiam?

Et an hoc idem dicendum sit de aliis censuris, suspensione, interdicto, & irregularitate, si tamen ignorantia non sit crassa, vel supina?

Et docetur ignorantiam etiam vincibilem, dummodò non sit crassa, probabiliter excusare, ne aliquis incurrat pœnam legis, v. g. excommunicationem, irregularitatem, suspensionem, inhabilitatem ad officia ratione immunitatis, & alias pœnas graves. Ex part. 9. tract. 6. Mill. 1. Resol. 13.

§. 1. **M**Ultum animarum consolatoria erit hæc Resolutio: nam affirmative respondo. Dico igitur, quòd si quis invincibiliter ignoret excommunicationem, aut aliam censuram, quæ est annexa casibus Pontificiis, non solum excusabitur ab incurfu censura, verum etiam casus non erit reservatus reservatione illa Pontificia: atque idè poterit absolvi à quocumque Confessario habente iurisdictionem in peccata mortalia huius rei, qui in tales casus est lapsus. Hanc opinionem sequitur Henriquez in Summa, lib. 6. cap. 1. §. 2. Sanchez lib. 1. in Dealog. c. 8. n. 5. in fine. Coninch de censuris, disp. 8. dub. 11. Gaspar Hurtado de penit. disp. 11. diff. 9. in fine. Trullench in Bullam, lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 1. num. 3. & Pater Bardi in Bull. Cruci. part. 2. tract. 6. cap. 1. s. 3. num. 27. qui in s. 4. hoc etiam extendit ad naturalem obligationem seu, invincibilem inadvertentiam, citans Suarez, Merollam, Duardum, & alios. Nec obstat dicere, ait ipse, quòd si doctrina prædicta esset vera, sequeretur, valde paucos incidere in censuras Pontificias, & indigere privilegio Bullæ ad obtinendam absolutionem à criminibus Summo Pontifici reservatis: quia, vel ignorant censuras prædictas criminibus annexas, vel naturali oblivione, & inconsideratione illas non advertunt. Hoc autem asserere videtur nimis durum: emergerent enim omnes reservationes pontificiæ: & ex eo sequeretur, quòd multi ablato timore excommunicationis, & difficultate ad obtinendam absolutionem, facilius inducerentur ad talia peccata patranda.

2. Respondeo, hoc non esse censendum, nimis durum; sed potius valde consonum suavi dispositioni, qua pia Mater Ecclesia regit Fideles, cum nolit illos, dum non sunt contumaces contra ipsam, puniri pœna adeò gravi, qualis est censura, & præsertim excommunicatione, quæ est pœna inter spirituales, quæ ab Ecclesia imponuntur, omniū maxima: proinde quando Fideles ignorant, vel naturali oblivione, & inadvertentia non apprehendunt censuram, excusandi sunt ab ejus incurfu. Et quia reservatio culpe omnino dependet ab ipsa censura; idcirco non debet esse mirum quòd quando quis invincibiliter censuram non advertit, casus, qui in reservatione dependent ab ipsa censura, remaneant non reservati.

3. Vnde non desinam hic apponere, etiam verba Ioannis Præpositi in 3. part. D. Thomæ, q. 1. de censuris in communi, dub. 8. num. 50. sic asserentis: [Ex hac sententia sequitur, innumeros non incurrere censuram excommunicationis, quavis advertant se in ali-

quo acti peccare mortaliter, etiam contra legem Ecclesiasticam, vel crassa eius ignorantia laborant: quia, non obstante notitia legis, ut est preceptiva, vel crassa eius ignorantia, laborant ignorantia invincibili eadem, ut est illativa censura, eo quod videlicet, nec quidem de tali censura unquam audiverint, nec ex aliquo alio cognito facile eius notitiam comparare poterint. Quia ratione plerumque, non solum rustici, sed etiam alij plebei ad plurimas censuras possunt excusari, quamvis commiserint peccatum, cui annexa est censura. Quare prudens Confessarius non debet statim indicare tales incurrisse excommunicationem; sed quibusdam interrogationibus debet conari investigare, num eorum ignorantia, respectu ipsius censurae fuerit invincibilis, quando factum perpetrabant. Quod si deprehendat, ignorantiam fuisse invincibilem, potest indicare, tales non incurrisse excommunicationem, & si casus sit reservatus propter excommunicationem, potest indicare in ea circumstantia, casum non esse reservatum, setque posse ab eo absolvi; quamvis alioquin non posset absolvi ab excommunicatione.

5. Imò hinc dicta possunt habere locum in variis Religiosis, qui excommunicationes non ita facile possunt cognoscere, qui proinde possunt ab iisdem excusari. Idem dicendum de variis suspensionibus, quarum ignorantia potest esse invincibilis, etiam respectu Clericorum, & proinde si Confessarius ex circumstantiis possit advertere aliquem, etiam Sacerdotem, laborasse ignorantia invincibili, quod suspensio esset annexa actui, quem exercuit, poterit indicare talem non incurrisse censuram. Hec omnia Præpositus.

6. Et tandem non desinam hic adnotare ea, quæ observat novissimè Magister Serra in part. 2. D. Thomæ, tom. 2. q. 76. art. 3. dub. 2. sic enim ait [Tertia sententia est, ignorantiam mortaliter culpabilem, tam facti quam iuris communis pontificij, quam etiam censuram, excusare non solum à pœna excommunicationis; sed etiam à cæteris omnibus aliis censuris, suspensionibus, interdictis, irregularitate, &c. Si tamen ignorantia non sit crassa, vel supina. Hanc tenent recentiores permulti. Probat ex cap. Cum animarum de cons. in 6. ubi sic dicitur: *Vi animarum periculis obviatur sententia per statuta quoruncumque Ordinariorum prolati ligari volumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina.* Vbi per sententias, Glossa intelligit quæ ligant animam, ut locum habeat proxima ratio. Cum autem huiusmodi sint non solum sententia excommunicationis, sed etiam aliarum pœnarum spiritualium, ac censurarum, suspensionis, interdicti, irregularitatis, &c. de his omnibus ibi est sermo; & nulla est ratio, ob quam ad solam sententiam excommunicationis restringatur. Quod ibi dicitur, per statuta quoruncumque Ordinariorum intelligenda etiam esse Statuta Summi Pontificis colligitur, quia, ut ait Sylvest. verbo ignorantia 7. 8. Non dicit, quoruncumque Ordinariorum locorum; cuiusmodi sunt Episcopi secundum glossam; sed quoruncumque Ordinariorum simpliciter, ut includeretur etiam Papa, qui est omnium Ordinariorum Ordinarius. Et præterea, quia de his eadem est ratio, ut scilicet, periculis animarum obviatur, imò maior, quia Papæ statuta plures ligant, & minus publicantur, ut ibi dicit Sylvest. Denique cum ignorantia crassa, & supina, ut patet ex dictis art. 1. ab ignorantia vincibili distinguatur, hæcque sine illa esse possit: nam ad ignorantiam vincibilem sufficit, ignorare, quod homines nonnullam suæ salutis curam habentes, communiter sciunt; ad crassam vero, & supinam requiritur ignorare, quod omnes communiter sciunt, & ut procedat ex nimia negligentia, & lata, aut lassissima culpa in adhibenda diligentia: constat autem non solum hoc, sed etiam primum ignorare

posse, & utrumque esse mortaliter culpabile: sequitur, quod ignorantia mortaliter culpabilis poterit à pœna excusare. Huc usque Serra, qui postea asserit, omnia supradicta satis probabilia esse; & idcirco subdit: [Excommunicatio autem, suspensio, interdictum, ac etiam irregularitas, pœnæ sunt extraordinariæ, quæ non sequuntur ex culpis secundum se, & absolute sumptis; sed ratione gravitatis superadditæ ex contemptu earum, & contumacia. Cumque ab hac gravitate, contemptu & contumacia excuset ignorantia, quæ non est crassa, aut supina; etiam ab incurfu talium pœnarum excusare asserit tertia sententia.] Ita ille, qui tandem etiam notat, quod, quando lex apponens pœnam, requirit, ut delictum fiat scienter, si fiat ex ignorantia, non incurrit pœnam: nam ignorantia excusatur à qualitate, vel gravitate delicti, ob quam fuit pœna apposta. Solet lex scientiam requirere, aut verbis expressis, ut cum dicit, *si quis scienter*; vel æquivalentibus, ut cum dicit, *si quis presumpserit*; aut *si quis temerè*, &c. Tunc autem, qui delinquit ex ignorantia etiam crassa, vel supina, non incurrit pœnas: quia ut ait Caietanus 2. 2. q. 53. art. 3. verba iuris non frustra apposta, nec improprie sumenda sunt. Apponentur autem frustra prædicta verba, & non cum proprietate restrictiva sumerentur, si pœnæ incurrerentur à delinquentibus ex ignorantia saltem crassa. Ignorantiam affectatam quidam existimant non excusare à pœnis statutis, etiam contra scienter delinquentes: nam nihil minuit de culpa, & idem est peccare ex ignorantia affectata, ac ex certa scientia. Aliis oppositum videtur probabilius: nam Superior illis verbis exigere videtur certam, & expressam scientiam, ac ingentem temeritatem, præsumptionem, vel contemptum, quibus caret, qui peccat ex ignorantia, etiam affectata.

7. Unde ex his omnibus, quæ magister Serra observat, & de quibus ego etiam alibi, Confessarij in casibus occurrentibus multa scrupula evanescere faciunt, & consolationem Pœnitentibus afferent. Et ne delectas recognoscere, me citato, Quintanadueñas tom. 1. tr. 9. sing. 6. n. 4. & Ioannem Præpositum, in part. 2. q. 95. disp. 5. dub. 5. n. 18. ubi docet, ignorantiam, etiam vincibilem, dummodo non sit crassa, probabiliter excusare, ne aliquis incurrat pœnas legis, v.g. excommunicationem, irregularitatem, suspensionem, inhabilitatem ad officia, ratione simoniæ, & alias graves pœnas. Et nota, omnia supradicta, tanquam probabilia, me citato, docere etiam Patrem de Lugo, de princ. Theol. mor. p. 2. c. 4. q. 3. n. 33. & seqq. omnino videndum.

RESOL. XXXVI.

An excommunicatio lata contra scienter aliquid facientes, officiat contravenientes ex ignorantia affectata, sive sit iuris, sive sit facti?

Ex quo inferitur legentes libros Hæreticorum ignorantia affectata non incurrere excommunicationem latam in Bulla Cœne, quæ fertur contra scienter legentes.

Etiamque deducitur à fortiori non incurrere in censuram, qui ex ignorantia crassa, sive sit iuris, sive sit facti, violat excommunicationes latis contra scienter aliquid facientes, vel presumptis facere. Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Ref. 7.

§. 1. Affirmativam sententiam tenet Layman, in Theol. mor. l. 5. tr. 5. p. 1. c. 5. n. 8. Suar. in 3. p. in Ref. 33 §. 14. & in Ref. 34. §. 1. post med. à vers. Graffius in dec. tom. 1. l. 4. c. 9. n. 83. & alij penes ipsos. Et ratio est, quia ignorantia affectata æquiparatur scientiæ, ut patet in c. eos qui, de temp. ord. in 6. ibi scienter seu affectata ignorantia, ubi glossa, in vers. scienter. Hæc opinio est probabilis.

2. Sed tract. 2.

Sup. hoc in Ref. seq. §. ult. & in aliis eius annot.

Sup. hoc in Ref. seq. & in aliis §. eius primæ not.

Alibi in omnibus Ref. annoratio-num §. præteriti huius Ref.

Sup. hoc sup. in §. Et tandem, huius Ref. & latissime in Ref. præteriti & in aliis eius primæ not.

Ref. 15 §.
Sed, confu-
matur, &
inferius in
11.6. Ref. 28.

Sup. hoc in
Resolutio-
nibus & §.
not. prae-
terea.

Sup. hoc su-
pra in Ref.
33. §. No-
randum est,
& in Ref.
34. §. 1. post
medium a
vers. Ita Co-
lestinus, &
seq. & in
Ref. 35 §. Et
tandem in-
ter medium,
& finem,
vers. Solet
lex & infra
in Ref. 78. §.
Sed & infe-
rius in tr. 2.
Ref. 23 §. Sed
maior, & §.
Sed confir-
matur, & in
tr. 6. Ref. 28.
& in tom. 7.
tr. 1. Ref. 19.
§. 1. & in
Ref. 232. §. 1.
ad medium.

Sup. hoc le-
ge doctri-
nam Ref. 1.
per totam, &
in tom. 6.
tr. 1. Ref. 83.
§. vit.

2. Sed non minus probabilem contrariam esse existimus, quam tueretur Sanchez, se retractans in *summa*, tom. 1. l. 2. c. 10. n. 38. Filiucius, tom. 2. v. 22. c. 6. n. 105. Bosfac, de *conf. disp.* 2. §. 5. punct. 4. n. 9. Duardus, in *Bulla Cœna*, l. 2. §. 35. n. 3. & alij, quia verba legis penalis non sunt extendenda ultra proprium significatum, sed qui operatur cum ignorantia affectata, non operatur scienter. Ergo non incurrit in excommunicationem contra aliquid scienter facientes latam, & hoc procedit, si ignorantia affectata sit juris, siue facti. Vnde ex his aliqui docent legentes libros hæreticorum ignorantia affectata, non incurtere in excommunicationem latam in *Bulla Cœna*, quæ fertur contra scienter legentes: licet alij hoc non approbent, quia putant excommunicationes *Bulle Cœna* non esse penales, sed favorabiles; cum sint lata principaliter in favorem Dei & animarum. Vtraque opinio est probabilis.

3. Notandum est etiam ex supradictis à fortiori non incurtere in censuram, qui ex ignorantia crassa, siue sit juris, siue facti violat excommunicationes latas contra scienter aliquid facientes, vel præsumentes facere. Et hanc sententiam ex pluribus Doctoribus probat novissime Merolla, in *disp. Theol. mor. disp.* 1. c. 2. dub. 6. n. 232. cui addo doctum Anguianum de *legibus*, tom. 1. l. 4. contr. 4. n. 18. quidquid in contrarium asserant Doctores citati per Tiraq. *tr. de penis temp. causa* 13. n. 22. qui post Glossam, in *c. finali, de offic. delegati*, in 6. inadvertenter tradiderunt penas contra nescientes præscriptas obtinere, idèque contra ignorantem per ignorantiam crassam. Sed tu nostram sententiam tene. Notentur hæc à Confessariis; nam ex illis multos scrupulos sedabunt. At post hæc scripta inveni omnia supradicta docere iterum doctum Bonacinam, in *Bulla Cœna*, t. 3. *disp.* 1. §. 2. punct. 4. n. 9.

RESOL. XXXVII.

An incidat in censuram *Bulla Cœna*, qui falsificat litteras Apostolicas secundum mentem Pontificis?

Et quid licendum est de illo, qui integras litteras fabricat?

Sed si ponas aliquem non habuisse partem in falsificandis litteris Apostolicis, sed illis utendi, post quam falsificata fuerint, queritur, an sit hac censura excommunicatus?

Idem est de illo, qui falsas impetrat litteras.

Et notatur defensores, & fautores falsificantium litteras Apostolicas; imò illas per alios falsificantes non incurtere censuram *Bulle Cœna*, sed censuram cap. Ad falsarium, quia censura huius capituli reservata non est. Ex part. 9. tr. 7. & Misc. 2. Refol. 15.

§. 1. Verbi gratia, supplicatio facta est pro dispensatione in consanguinitate, & Notarius apposuit loco consanguinitatis affinitatem. Item, supplicatio facta est pro impedimento secundi gradus, & tamen litteræ per errorem expeditæ sunt pro tertio: an, inquam, si ista corrigantur juxta mentem Pontificis, correctio hæc falsitatem inducat, & censuram? Affirmat, ut probabilius Suarez, *disp.* 2. l. 1. scilicet. 2. n. 47. Alter, *lib. 5. disp.* 7. c. 2. *propos.* 2. & Soufa, in *Bulla Cœna*, c. 7. *disp.* 42. *concl.* 4. n. 8. Probatur: quoniam hæc mutatio est magni momenti: & licet mens Summi Pontificis fuerit, concessionem facere juxta mutationem factam; intentio ejus non est, ut error litterarum per alios, quam per ministros ad id deputatos corrigatur. Deinde, non licet novas litteras fabricare in prædicto casu, & loco aliarum supponere: ergo neque jam expeditas sic mutare. Tandem, in hac cen-

sura non prohibetur falsificatio mentis Pontificis, sed litterarum apostolicarum: quod in casu conclusionis revera contingit.

2. Sed ego adhareo opinioni negativæ, quam tueretur Sayrus, de *censur. lib.* 3. c. 10. num. 12. Megalla, tom. 4. *lib.* 3. c. 1. §. 1. n. 4. Reginaldus, tom. 1. *lib.* 9. n. 288. Nald. in *sum. verb. Falsum*, n. 4. & alij: quia illa mutatio verborum, comparatione Pontificis, mutatio non est, cum ejus intentioni, & concessioni conformis sit ergo falsitatem inducere non potest. Etenim mutatio sensus non tam est attendenda secundum verba materialiter posita in ipsa *Bulla*, quam secundum intentionem Pontificis *Bullam* expediens. Nam, si licet tum est errorem manifestum Scriptoris emendare, sensu retento; cur non licebit errorem commissum contra mentem, & intentionem Pontificis: Præterea litteræ sic correctæ, cum Pontificis intentioni conformes sint, veræ, & non falsæ sunt appellandæ. Ergo sic corrigens falsarius esse non potest; sed veri sensus, & mentis Pontificis restitutor. Secus verò est dicendum de eo, qui integras litteras fabricaret: quia illa litteræ, utpote à Pontifice non expeditæ, supposititiæ sunt, & falsæ. Imò addit Sayrus, ubi supra nec in dictam censuram incurtere illum, qui corrigere litteras Papæ exemplaris, vulgò, *minute*, Papæ oblate, & immutatæ à scriptore litterarum, si certus est de tal mutatione facta sine mandato Papæ, quia hic non esset immutator; sed potius restaurator veri sensus, & mentis Pontificis. Dicit tamen, hoc passim non esse faciendum, sed cum consilio peritorum. Et forte, si quis à me consilium in hac re peteret, (quamvis peritus non sim,) hanc emendationem nunquam consulerem, cum vix dari possit casus, in quo quis esse possit certus de mente Summi Pontificis.

3. Nec obstat dicere cum Cajetan. *verb. Excommunicat.* num. 26. Sylv. eodem *verb.* 7. n. 8. §. Corrigere. Panor. in *cap. Ex litteris, de fide instrum.* mutantes etiam litteram vnam in litteris Apostolicis manere excommunicatos. Quorum sententia sic probatur: Olim in privilegiis Summo Penitentiario concessis erat, quod posset absolvere ab excommunicatione, quæ incurritur propter mutationem litteræ, vel puncti in litteris Apostolicis, sensu non mutato: ergo quæcumque mutatio in litteris Apostolicis, sufficiens est ad incurrendam censuram huius Canonis.

4. Ex dictis inferitur cum Duaro in *Bulla Cœna*, l. 2. can. 6. §. 8. n. 8. quod si in supplicatione dictum esset, Titio Ariminensi, & errore Notarii scriptum esset, Titio Pisauriensi, corrigens, & ponens, pro ut in supplicatione, non peccat. Sicut nec Presbyter, qui in litteris sui beneficii correxerit aliquid huiusmodi, quod rei substantiam, eiusve qualitatem non mutat.

5. Sed pone aliquem, nullam habuisse partem in falsandis litteris Apostolicis, sed illis uti, postquam falsatæ fuerint; queritur, an sit hac censura excommunicatus? Et videtur respondendum esse affirmative: quia, qui utitur falsis litteris, tanquam falsarius puniatur, ut in cap. *Ad falsarium*, in *fin. de crim. fals. cap. Inter dilectos*, §. *Præterea de excess. Prelat. leg. Falsi nominis*, ff. *ad leg. Corn. de fals.* Et idem est de eo, qui falsas impetrat litteras, ut in *dict. cap. Ad falsarium*. Negativam nihilominus sententiam tenent: nam, cum Papa hic excommunicet, non falsarios in genere; sed tantum falsarios litterarum Apostolicarum, & hic, quamvis peccet peccato falsitatis circa litteras Apostolicas, formaliter tamen non potest dici falsarius litterarum Apostolicarum; & terminari sunt formaliter intelligendi in qualibet facultate. Ita Suarez, Soufa, & alij ubi supra.

6. Item nota, defensores, & fautores falsificantium litteras Apostolicas; imò illas per alios falsificantes, non incurtere in censuram *Bulle Cœna*, sed in censuram

lutam cap. Ad falsarium. Censura tamen hujus cap. reservata non est.

RESOL. XXXVIII.

An censura, vel casus reservatus contra facientes falsum instrumentum, comprehendat falsificantes illud? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Refol. 82.

§. 1. Communitur viri docti respondent affirmativè, ut si quis, v. g. in instrumento, lyngrapha, vel apocha adderet, vel minueret aliquam substantiã veritatis, & ideo asserunt falsificationem, multis modis contingere posse. Primo, aliquid addendo. Secundo, radendo. Tertiò, sigillum verum falsis litteris apponendo. Quartiò, fabricando falsas litteras. Vnde in illius sententia, falsas litteras fabricare, & falsificare, pro eodem reputatur, & censura lata contra falsificantes litteras comprehendit etiam falsas fabricantes. Et hanc sententiam pro praxi suaderem.

2. Ego tamen non existimari improbabiler dici, cum, qui instrumenta, lyngraphas, aut apochas falsificaret aliquid addendo, aut detrahendo, quod vergeret in tertij præjudicium, non incidere in hanc reservationem. Et ratio est, quia reservatio loquitur tantum de conscientibus falsum instrumentum, lyngrapham, aut apocham; non verò de falsificationibus: in rigore autem falsificatio scripturæ, videtur distingui à fabricatione falsæ scripturæ. Patet hoc à simili. Nam in Bulla Cœnæ lata est excommunicatio contra falsificantes litteras Apostolicas, his verbis. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios litterarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis ac supplicationum, gratiam, vel justitiam concernentium per Romanum Pontificem, vel sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium, seu gerentes vicem eorum, aut de mandato ejusdem Romani Pontificis signatarum: necnon falsò fabricantes litteras Apostolicas, etiam in forma Brevis, &c. Ex quibus verbis patet duas actiones eo Bullæ capite prohiberi: primam, quæ est falsare litteras Apostolicas, quæ prohibita etiam sub anathemate fuerat in c. ad falsarium, de crimine falsi; licet ibi non fuerit addita reservatio. Alteram, quæ est fabricatio falsarum litterarum. Ergo signum est fabricationem falsarum litterarum ab earundem falsificatione distingui. Vnde est ut de priorè illa actione loquens Suarez, disp. 21. de censuris, sect. 2. n. 45. sic dicat: Falsare autem litteras Apostolicas non est omnino falsas confingere, aut fabricare, hoc enim spectat ad aliam actionem ibi prohibitam, sed est aut veras litteras Apostolicas ab earum sincera veritate immutare, aut vero sigillo, seu signo litterarum Apostolicarum ad falsas litteras consignandas uti. Ergo idem dicere possumus in nostro casu, videlicet confessionem falsi instrumenti, lyngraphæ, aut apochæ ab eorundem falsificatione distingui, & sic cum reservatio meminerit tantum de conscientibus, non verò de falsificationibus, eos quidem incidere in casum, non item hos, ex regula nostra generali, & in materia penali ab omnibus recepta, quòd odia sint restringenda. Et hæc omnia desumpta sunt à Mazuchello, tr. de casu reserv. disp. 2. c. 18. q. 1. n. 10.

RESOL. XXXIX.

An appellantes à Pontifice ad Concilium Generale actus existentes incident in censuram Bullæ Cœnæ? Tom. V.

Et an consulentes appellare ad futurum Concilium in censuram Bullæ Cœnæ incident?

Et quid de prestantibus auxilium, aut favorem ad prædictam appellationem?

Et docetur dictos consulentes in prædicto casu incurere in excommunicationem reservatam latam à Pio I. in Bulla incipiente Execrabilis, & confirmata à Julio I.

Sed major difficultas superest, an appellantes ab ordinationibus Pontificiis, quatenus Princeps temporalis est, excommunicationi Bullæ Cœnæ subjiciantur? Ex part. 9. tr. 7. & Misc. 2. Refol. 66.

§. 1. Affirmativè respondet Gambartus de excom. Sup. hoc in munic. Bulla, c. 2. n. 11. & Vgolinus, in Bulla Cœnæ, can. 2. §. 1. vers. Quirò, cum aliis: quia materia excommunicationis est sacrilegium contra Sedis Apostolicæ primatum, ut ex Cajetano, in scem. verb. Excommunicat. cap. 2. §. Sed tam facile sunt contra primatum Sedis Apostolicæ appellantes ad futurum generale Concilium, quàm qui ad præsens, vel ad provinciale, sive præsens, sive futurum appellant: ergo eodem modo per hanc clausulam excommunicantur. Et confirmatur: tum, quia utraque appellatio est occasio schismatis: tum etiam, quia utraque videtur Concilium constituere supra Papam.

2. Sed mihi magis placet negativa sententia, quam sustinet Soula in Bulla Cœnæ, cap. 3. disp. 21. num. 2. Castrus Palaus, tom. 6. disp. 3. punct. 3. n. 6. & alij: quia lex penalis non excedit proprium casum: sed penalis est ista lex, & non loquitur nisi de appellantibus ad futurum generale Concilium: ergo non est extendenda ad appellantes ad generale præsens, vel ad provinciale, sive præsens, sive futurum.

3. Sed major difficultas est, an appellantes ab ordinationibus pontificiis, quatenus Princeps temporalis est, excommunicationi Bullæ Cœnæ subjiciantur? Affirmativè respondet Bonac. 1. 3. disp. 1. §. 3. punct. 2. n. 3. quia Pontifex ob injuriam sibi factam in hac appellatione excommunicationem profert: at hæc injuria Pontifici irrogatur per appellationem à quocumque illius mandato; siquidem illum esse inferiorē, & subditum Concilio denotat: ergo. Et confirmo: Pontifex potest excommunicare non solum appellantes à suis mandatis, vel ordinationibus, quatenus Pontificis sunt; sed quatenus Principis temporalis. Sicuti excommunicat piratas in suo mari pontificio discurrentes: ergo censeri debet ita factum esse; tum quia id cedit in ejus favorem; tum, quia excommunicatio fertur contra appellantes absque vlla limitatione.

4. His non obstantibus, negativæ sententiæ adhæret Reginaldus, tom. 1. lib. 9. n. 263. & Castrus Palaus, ubi supra, num. 5. quia, esto, appellantes à mandatis pontificiis in causis temporalibus Pontifici injuriam irrogent, si ipse in illis causis supremus Princeps sit: at cum id ex Pontificis munere non inferatur necessario, siquidem potest in illis causis alteri Principi subiectus esse, ut pote qui sub ea conditione dominium temporale conceffit: non videtur sic appellantes, & injuriam per accidens inferentes, voluisse comprehendere. Ego verò puto non esse recedendum ab affirmativa sententia.

5. Vtrum verò consulentes appellare ad futurum Concilium, in Censuram Bullæ Cœnæ incident? Et non desunt, qui existimant, dantes consilium ad appellandum, per hanc clausulam excommunicari. Inter quos numerandi sunt Navarr. in Manuali, cap. 27. præterit. n. 58. Toletus, in Sum. lib. 1. c. 10. & Grassius, lib. 4. decis. §. sed & cap. 18. n. 47. & Vgolinus, hic ad illa verba, Necnon eos, vers. Excipiuntur, quatenus dicunt, manere excommunicatos dantes consilium, si appellatio sequatur.

C Probat

Probatur hæc sententia: In hac clausula excommunicantur dantes auxilium, aut favorem: sed consilium favor quidam est; nam, qui consilium præbet non parum juvat ad operandum: ergo consulentes excommunicantur.

6. Sed negativam sententiam docet Suarez, *de censuris, disp. 21. sect. 2. num. 17.* Bonacina, *vbi supra, num. 6.* Reginaldus, *tom. 1. lib. 9. num. 263.* & alij. Et ratio est: quia nudum consilium, neque est auxilium, neque favor; ergo nudus consiliarius non excommunicatur hoc loco. Consequentia est bona: quia in hac clausula solum agitur de præstantibus auxilium, & favorem. Antecedens ex eo constat: quia auxilium, favor, & consilium ad diversa tendunt: nam consilium juvat ab intrinseco dirigendo, & instruendo rationem ejus, cui datur; favor autem, & auxilium solum dirigunt ab extrinseco, suntque, propriè loquendo, actus externi ordinati ad executionem operis. Secundo, quando Summus Pontifex voluit comprehendere dantes consilium, de illis expressam mentionem fecit, ut videre est in clausula 7. 10. 11. & aliis hujus Bullæ: ergo, cum hoc loco consulentium non meminerit, illos excommunicare non intendit. Ego utramque sententiam probabilem esse puto: sed, esto, negativa esset tenenda; scias tamen, dictos consulentes in nostro casu incidere in excommunicationem reservatam, latam à Pio II. in Bulla incipiente, *Execrabilis*, & confirmata à Julio II. in *Extravagant. Suscepit regimini*, ut bene adnotarunt Vivaldus, Sayrus, & Bonacina, *loc. alleg.* Quinimò in dicta Constitutione Iulij II. excommunicantur decernentes, deliberantes, seu vocem dantes, & approbantes appellationem: quod optimè fieri potest, tametsi appellatio non subsequatur, sicuti advertit Bonacina, *punct. 3. num. 9. in fine.*

7. Nota tamen cum Suarez, *vbi supra, num. 16.* & aliis, approbantes appellationem factam, vel præstantes auxilium, aut favorem appellanti post appellationem, hac excommunicatione non ligari: quia verba legis solum appellantes, & auxilium ad appellationem præstantes comprehendunt.

RESOL. XL.

An appellantes à Papa ad Concilium Generale jam congregatum, & actum existens incidant in censuram Bullæ Cænæ?

Et an ita appellantes saltem sine sacrilegi, & male sentiant de Fide?

Et an dans consilium ad supradictam appellationem faciendam, incurrat dictam excommunicationem?

Et notatur talem prohibitionem appellandi comprehendere appellationem à sententia Papæ, in qua motus ira, vel aliqua alia animi perturbatione videatur committere injustitiam. Ex part. 10. tr. 11. & Misc. 1. Resolut. 60.

* Que hic est Ref. antecedens.

§. 1. Contra Vgolinum, & Gambartupam in 9. part. tr. 77. * resol. 66. negativæ sententiæ adhæsi; quam postea scio aliquibus displicuisse, sed immerito; nam ista sententia est communis inter Doctores, & ita præter Soufam Dominicanum, & Castrum Palaum Iesuitam, à me vbi supra adductos, adhærent etiam huic opinioni ex Societate Iesu Filliuc. *tom. 1. tr. 16. c. 3. n. 56.* Reginaldus, *tom. 1. lib. 9. c. 15. sect. 1. n. 263.* Fragosus, de *Repub. tom. 2. lib. 1. disp. 3. §. 1. n. 52.* Idem etiam docet Duardus, in *Bullam Cænæ, lib. 2. Canon. 2. g. 7. concl. 1. n. 10.* Sayrus, de *Censur. l. 3. c. 6. n. 4.* Graffius, in *Decision. tom. 1. lib. 4. cap. 18. num. 60.* Lezana, in *Sum-*

ma questionum Regul. *tom. 3. verb. Bulla Cænæ, num. 11.* Bonacina, *tom. 3. disputat. 1. quest. 3. punct. 1. numer. 4.* Gesualdus, in *Theolog. moral. tom. 2. tractat. 14. cap. 2. num. 7.* & alij penes ipsos. Et nostram sententiam ita mordicus tenet Duardus: *vbi supra num. 12.* ut opinionem Vgolini contrariam, falsam existimet; quod ego non puto.

2. Nec obstat dicere cum dicto Vgolino, quod ratio prohibitionis militat etiam in casu appellationis ad Concilium præsens. Ergo debet currere eadem juris dispositio, ex Textu in lege Illud, *Digest. ad legem Aquil. &* ex his, quæ docet Guido Papa, *decisione 273.* Etenim pluries probavimus, quod in excommunicationibus non fit extensio, quamvis militet eadem ratio: & eo magis, quia ratio prohibitionis non fuit expressa in hoc Canone: propter quod doctrina Panormitani in cap. *Quia in Infidelis, de stat. Monach.* non habet locum in casu nostro, dum ait quod lex debet ampliari, & restringi ad limitates rationis expressæ. Nec dici potest, ut ipsemet Vgolinus existimat, idcirco vi nostri Canonis excommunicari appellantes ad futurum Concilium: quia raro contingit Concilium hoc actu congregatum esse, vbi quis appellat: sed non ob id excludi, quin appellans ad Concilium jam congregatum, in excommunicationem hanc incidat: argumentum Text. in lege unica, juncta Glossa, in verb. *Sponsam, Cod. de rapt. virginis.* quoniam responderetur, quod imò quia raro contingit Concilium Generale actu congregatum esse, sicut etiam Concilium Provinciale; idcirco appellantes ut supra ad Concilium præsens, aut Provinciale, in excommunicationem non incidunt; quoniam lex adaptatur ad ea, quæ frequentius accidunt, lege nam, ad ea, *Digest. de legibus.* Nec Glossa, in dicta leg. unica, probat intentum; sed potius per jura, quæ allegat tacite revocat quod antea dixerat. Dicendum est itaque, Appellantes ad Concilium Generale præsens, esse Sacriligos, & malè sentire de Fide; sed non incurrere in Censuram Bullæ. Itaque ex his apparet, me rectè adhæsisse huic opinioni: & nescio qua ratione de hac aliqui obmurmurati sunt, cum hæc opinio, ut visum est, sit inter Doctores communior.

3. Sed si hic obiter quæras, an dans consilium incurrat in hanc excommunicationem? Posset fortasse affirmativè responderi: nam consilium ipsum videtur esse quidam favor, vel auxilium morale: qui enim rectum consilium præbet, non parum juvat ad bene operandum. In contrarium verò est, quia in rigore sunt influxus distincti, & ad distinctos fines ordinati; consilium enim est ad instructionem mentis: auxilium autem, & favor ad executionem. Vnde in aliis iuribus, quando extensio fit ad Consulentes, expressa fit eorum mentio. Et idèò probabilius censio, per hanc clausulam non comprehendi pure consulentes. Voluit enim Pontifex per hanc censuram cohibere potentes, qui efficacius resistunt: de doctrina autem, vel consilio nihil in eo loco statuit. Et ita docent Reginaldus, & Filliucius, *vbi supra cum Suarez, de Censur. disputatione 21. sessione 2. numer. 17.* & aliis.

4. Nota hic etiam obiter, talem prohibitionem appellandi, cum facta sit universaliter, & absque vlla limitatione, comprehendere illam etiam appellationem à sententia Papæ, in qua motus ira, vel aliqua alia animi perturbatione, videtur committere injustitiam. Nam quamvis jure cuique liceat jura, bonaque sua tueri, quia tamen debet quisque eodem naturæ jure præferre bonum animæ suæ aliis bonis, potest

potest talis appellatio fieri absque alia scissura, & divisione à capite Ecclesiæ, unde mors animæ incurritur debet illi juri cedere. Adde, quod talis possessio cum animi submissione instare, & rogare, ut causæ cognitio ad aliquod Tribunal differatur: vel ab ipsomet Papa malè informato ad benè informatum appellare cum debita humilitate, & reverentia: aut certè habere debet patientiam, & suam causam Deo committere tuendam, perinde, ac si injustè pateretur à Summo suo temporali Principe. Ceterum si in justitia esset evidens; posset aliqua excusatio esse ab obedientia. Et ita hæc omnia docet Reginaldus, loco citato, & alij.

RESOL. XLI.

An extrahentes, mercimonij causa, in magna quantitate frumentum, oleum, blada, legumina, & alia de jure Ecclesiastico, incidant in censuram Papæ reservatam?

Et explanatur, quæ sit magna quantitas in prædicto casu.

Et an, si quis extraheret panem coctum, incidat in hanc censuram?

Et quid, si extrahat farinam?

Et an sub nomine olei comprehendantur olea, ex quibus ipsum oleum conficitur? Ex part. 9. tract. 8. & Misc. 5. Resol. 43.

§. 1. Respondeo affirmativè, & relinquendo alias Bullas Pontificias, ita habetur in Bulla Urbani VIII. 12. Kalend. Novembr. 1624. quæ incipit: *Superius*. Dixi mercimonij causa: nam certum est non esse prohibitum prædicti Bullæ Urbani VIII. extractionem illarum rerum, quæ in Bulla exprimuntur, factam occasione se, suamque familiam alendi, vel ob alium quemcumque finem, præter mercimonium, tamen si in magna quantitate: ut constat ex illis verbis, mercimonij causa, dispositionem restringentibus. Dixi in magna quantitate: nam hæc semper requiritur ad peccatum mortale: & excommunicationem majorem incurrendam. Quæ autem in prædicti sit magna quantitas, non est facile definire. Alij asserunt illam esse censendam, quæ deservire potest in sustentationem familiæ pro tribus, vel quatuor diebus. Alij, quæ à tribus equis deferri nequit. Sed rectius Bonacina tom. 3. de Censur. disp. 2. q. 3. punct. 42. num. 13. arbitrio prudentis decisionem remittit, credens quantitatem quæ uno equo deferri potest modicam esse. Vide etiam Filliucium tom. 1. tract. 15. cap. 7. num. 162.

2. His suppositis, adfunt aliquæ difficultates: & ideo primo quæro, an dicta excommunicatio sit Papæ reservata? Negativè respondet Bonacina tom. 3. disputat. 2. quest. 3. punct. 24. num. 16. Sed ego puto, quod esto reservata non sit expressè in Bulla Urbani VIII. at tacitè, & implicite reservatur, quatenus prohibet extractionem, & delationem prædictarum rerum sub pœnis, & Censuris contentis in Bulla Gregorij XIII. & Pauli V. At Censuræ ibidem contentæ reservatæ erant; ergo latè in Bulla Urbani reservatæ censendæ sunt: aliàs non esset prohibitio sub eisdem pœnis, & Censuris, sed sub diversis, uti docet Filliucius tractat. 15. cap. 6. questione 7. num. 147. in fine. Sed quicquid sit de hoc, certum est ex consuetudine, & stylo Curie hanc excommunicationem esse Papæ reservatam; ut notat Pater Thesaurus in Praxi, part. 2. vers. Annona cap. 4. & Leone de Censur. Recoll. 4. litt. E, verb. extrahentes. Tom. V.

3. Quæro secundò. An si quis extraheret panem coctum, incideret in hanc Censuram? Et affirmativè respondet Filliucius tom. 1. tract. 15. cap. 6. num. 158. Primò, quia prohibetur extractio frumenti propter panem ex eo conficiendum. At propter quod unumquodque tale, & illud magis. Authentica *Multo magis*, Cod. de sacrosanct. Ecclesiæ. Item frustra exprimitur, quod tacitè subauditur, leg. non rectè Cod. de fidejuss. At prohibito frumento tacitè subauditur panis: ergo, &c. Item connexum idem est judicium, leg. cum actum. Digest. de neg. gest. &c. Translato de Constitutionibus. Sunt autem panis, & frumentum connexa. Ergo, &c. Sed Ego adhuc negativè sententiæ, quam tueri in terminis Castrus Palas, tom. 6. disputat. 3. punct. 30. num. 23. & docuit Bartolus in leg. qua felicit, §. illud, ff. de legatis 3. ubi inquit appellatione materiæ non venire materiæ, hoc est ex materia confectum: cui sententiæ favet lex, sicut lana, Digest. eodem titul. dicens lanæ appellatione non venire lanam ne tam, id est, in filum redactam. Ergo multò minus veniret tela ex lana confecta. Ergo sub nomine frumenti non venit panis, utpotè ex frumento confectus. Et ratio omnium est, quia panis esto ex frumento conficiatur, à frumento specie differt uti communis tradit sententia, quod in farina non procedit. Ergo sub frumento comprehendi non potest, maxime in lege pœnali, ubi strictior interpretatio faciendâ est. Præterea extractio panis regulariter obstat non potest graviter fini à Legislatore in hac lege intento, utpotè quæ annonæ caritatem vix inducere possit, cum difficile sit in magna quantitate extrahi, & diu conservari. Et hanc sententiam in ordine ad incurfionem Censuræ, probabilem putavit Filliucius loco cit.

4. Quæro tertio. An extrahentes farinam incidant in hanc Censuram? Et affirmativè respondet Azorius 1. part. Institut. moral. lib. 5. cap. 26. questione 2. Et ideo Narbona lib. 6. titul. 2. leg. 14. gloss. 1. num. 41. Gutierrez in questionibus practicab. libr. 4. quest. 44. per totam. Maceratenfis var. libr. 2. resol. 13. num. 12. Bobadilla in pol. lib. 3. cap. 3. num. 55. Mexia in pragmat. Taxa panis, conclusio. 4. num. 2. asserunt, quod prohibitus vendere frumentum extra territorium non poterit vendere farinam, aut panem; quia in talibus non verborum sonus, sed effectus attenditur, secundum Nicolaum Boërium in decision. 77. num. 5. Albericum in 2. part. statut. questio. 10. Franc. Marcum, decision. 540. numer. 2. & Guido Papa in questione. 373. dicit, pluries per parlamentum Delphinatus ita judicatum fuisse, & latè probat Alexander Imola in consil. 130. incipienti, super eo, de quo quæritur, an Fideles, 1. colum. volumin. 6. Quod probatur: nam ratio prohibitionis Pontificiæ, ne extrahatur frumentum, militat etiam in extractione farinæ; & ideo una debet esse de illis dispositio; ut patet ex leg. illud, Digest. de leg. Aquil. leg. à Titio. Digest. de verbor. obligat. Et ita concludit Baldus in leg. non dubium 4. colum. num. 10. Cod. de legibus, & Anchianus in cap. Canonum statuta, de Constitution. vers. lura prædicta congruè; quicquid idem velit ipse Baldus in leg. si convenerit, §. fin. Digest. de pignor. actio. & in lege, quod non ratione, in 1. lect. ff. de legib. ubi tamen censet, aliud non esse materiæ à materia, quando fit in fraudem statuti. Facit, quod notat Bertachinus in tractat. de Gabellis in 21. questione. 2. particule, parte princip. Sic vel ex eadem ratione, ne fraus fiat legi, quodque eadem in sit ratio, prohibiti incidere ligna in certa Sylva, & asportare, non poterunt ligna quæ reperiuntur incisa, vel collapsa asportare: Textus est, & ibi not. Bartolus in leg. 2. Cod. de curress. lib. 12. Nec si objiciatur, oberit, quod appellatione

frumenti non contineatur farina, ex quo frumenti potentia per mutationem in farinam adeo victa sit, quod ad suas vires, suaeque initia amplius reverti non possit, leg. Julianus, §. si quis ff. ad exhiben. l. quæstum, §. illud ff. de legat. 3. ubi ita determinat Dinus, quem sequitur Albertus Gaudinus in rr. maleficior. in rubr. de reb. non portant. contra de vell. quæstione 4. versic. Item pone. dicens, ita fuisse iudicatum Paduæ. Quodque statutum pœnale, & odiosum, extendendum non sit, regul. odia, & regular. in penis, de regular. iur. in 6. Nam licet ex proprietate vocabuli, appellatione frumenti non contineatur farina, & si legatum sit frumentum, non censetur legata farina, secundum Baldum in leg. 1. collect. 3. Cod. de fructibus, & iur. expens. & Bartolus post glossam in dist. 8. illud, ex mente tamen statuentium, extenditur ad farinam: quæ mens non minus observanda est, quam verba, leg. nominis, & rei, §. verbum ex legibus, Digest. de verb. signific. Unde ex his omnibus Ego puto, extrahentes farinam de Statu Ecclesiastico in pœnas latas ab Urbano VIII. incidere. Et hanc sententiam tenent Filliucius, & Castrus Palaus, ubi supra, & rectè non negat contrariam sententiam esse probabilem, nempe non venire farinam sub frumento prohibitam, quod docet Baldus in leg. 1. Cod. de fructibus, & iur. expens. & leg. non dubito Cod. de legibus, Albeficus, & alij quos citat Azorius ubi supra. Ergo sub prohibitione extrahendi frumentum, farina comprehendendi non debet. Non enim lex pœnalis, & odiosa extendenda est ultra verborum proprietatem.

5. Et tandem quærd quæro, An sub nomine Olei, cuius extractio ab Urbano in hanc Bullam prohibetur, comprehendantur oleæ, ex quibus ipsum conficitur? Et ad hanc quæstionem sic respondet Filliucius, ubi supra, tom. 1. tractat. 15. capit. 6. num. 158. Dubium est de oleo; an prohibito oleo, etiam prohibita sit extractio olearum? Et respondendum videtur pro parte affirmativa: quia sub nomine olei, quod fit ex oleis, proxime continentur etiam oleæ. Paria autem sunt aliquid proprio nomine significare, vel aliter demonstrare, leg. certum Digest. si cert. per. Item paritas rationis inducit paritatem dispositionis, leg. Titio, Digest. de stipul. leg. illud, Digest. ad leg. Aquil. Par autem ratio videtur esse olei & olearum, ex quibus proxime fit oleum: sunt tamen ex viris doctis, qui distinguunt. Si enim oleæ extrahantur ad oleum faciendum ex eis, haud dubium est intelligi prohibitas sub oleo. Si verò extrahantur ad comedendum eas, vel sale condiendum, ut postea ita comedantur, sic non intelligi prohibitas; tum quia hæc non sunt proxima materia olei, sed remota, utpotè acerbæ, nonnisi post aliquot menses aptæ ad exprimendum oleum; tum quia hæc solent esse in exiguo numero, nec afferre propterea caritatem annonæ. Atque hæc sententia probabilis est, quia benignius interpretatur legem pœnalem, alioqui in rigore dicendum esset cum primo. Hucusque Filliucius.

6. Ego verò cum Castro Palao tom. 6. disputat. 3. punct. 30. num. 23. puto sub hac censura, & prohibitione Urbani VIII. non comprehendì olearum extractionem, sive maturæ sint, sive acerbæ, sive ad comedendum, sive ad faciendum oleum extrahantur. Ducor, quia oleæ ab oleo specie differunt. Ergo prohibita olei extractio, non est censenda prohibita olearum extractio, quia constitutio pœnalis ultra proprietatem verborum extendenda non est. Præterquam quod in olearum extractione non procedit eadem ratio, ac in extractione olei. Quippe oleæ difficile in magna quantitate

extrahi possunt, & frequenter ad comedendum extrahuntur, raroque ad conficiendum oleum. Concedo tamen sententiam affirmativam Filliucij esse satis probabilem.

RESOL. XLII.

An in casu dubij possint Principes sine incurfione censurarum Bulla Censæ impedire, ne victualia extrahantur ab eorum Regnis ad Romanam Curiam?

Et notatur, quod in foro externo si impedimentum præstat a persona publica præsumitur iusto titulo oppositum esse, secus a persona privata. Ex part. 9. tract. 7. & Misc. 2. Ref. 17.

§. 1. **N**egative respondet noster Duardus in Bulla Censæ, lib. 2. can. 8. §. 10. n. 11. ubi sic ait: *Ad hanc Provinciam, aut Regni consensu, prohibendo ab illis victualia, & his similia à supradictis ejusdem loci extrahi; quamvis ex tali prohibitione sequatur, quod ad Romanam Curiam deferri non possint, nihilominus vi nostri Canonis non alligatur: quia hoc casu incidenter tantum prohibetur dictorum bonorum delatio ad Romanam Curiam: eò quod per se primò utilitati Provinciarum, seu Regni, & eorum civitatibus consulitur, ut cum Cajetano, Navar. Vival. & aliis docet hic Sayr. lib. 3. Thef. cap. 12. n. 3. tom. 1. Bene verum est, quod jus, quo dicto casu Princeps utitur, debet esse clarum, saltem practice, nam, si quis in casu dubij vellet dispositioni dicti Canonis contraire, non excusaretur. Ita ille.*

2. Sed hanc opinionem impugnatur Castrus Palaus tom. 6. disp. 3. punct. 9. n. 6. nam citò à lege certa nequeas eximere ob causam dubiam, id verum est, cum pro lege est possessio: at stante possessione pro parte impediens, non videtur impediens ob causam dubiam se à lege eximere, sed ob causam certam. Præterquam quod, stante dubio, an possit Princeps impedimentum victualibus deferendis præstare, æquum non est, quod per legem ea potestate, erit dubia, spoliatur. Sicut non est æquum, quod ad jejunandum obligetur, qui dubius est, an 21. annum compleverit; quia stante dubio, stat pro ejus libertate possessio. Sed sententiam Duardi docet etiam Suar. de cens. disp. 21. sect. 2. n. 64. Filliuc. tom. 1. rr. 16. c. 7. n. 156. & alij.

3. Notandum est tamen, quod in foro externo, si impedimentum præstat a persona publica, præsumitur iusto titulo oppositum esse, secus a persona privata, ut rectè notat Bonacina tom. 3. disputat. 1. quæst. 9. punct. 3. n. 2.

RESOL. XLIII.

An Pirata, seu Cursary non solum discurreres per mare Pontificium, sed aliam mariam, incidant in censuram Bullæ Censæ?

Et an Pirata in dictam censuram incurrant discurreres per mare Pontificium, si nullam depraedationem aliam exercent?

Et quid, si cum intentione depraedandi discurrant, si nullam depraedandi actionem exercent?

Et quid tandem dicendum est, si casu tantum navigantem depraedantur?

Et an depraedantes infidelium naves à Christianis assenratas incidant in censuram Bullæ Censæ? Ex part. 9. tract. 7. & Misc. 2. Ref. 73.

§. 1. **C**asus est practicable in his calamitosis temporibus. Et quidem Grassius lib. 4. decis. c. 18. num. 53.

nam. 53. exponens Bullam Xysti V. & Suarez, de cens. disp. 21. sect. 2. n. 18. exponens Bullam Clementis VIII. asserunt, non solum excommunicari discurrerentes mare Ecclesie; sed omnes Piratas depradantes in mari Christianorum, & in hoc sensu explicat Graffius illam particulam, *Mare nostrum*, id est, Christianorum.

2. Mihi verò magis placet opinio asserens, solos latrones maritimos qui discurrant mare Ecclesie, præsertim à monte Argentario, vltque ad Tarracinam hoc loco excommunicari. Imò etiam puto, quòd mare pontificium censendum videtur, quòd ad Pontificem pertinet, etiam mediate ratione feudi, sicuti pertinet mare Tyrrenum, quòd Regnum Neapolitanum, Corsicam, Siciliam, & Sardiniam attingit, vti notavit, alijs relatis, Bonac. tom. 3. de cens. disp. 1. q. 4. punct. 2. num. 4. E contra verò discurrerentes per mare sub alterius dominio constitutum, ibique depradantes, etsi veri Piratæ sint, in hanc tamen excommunicationem non incidunt: quia non comprehenduntur sub verbis Bullæ, ibi, *mare nostrum discurrerentes*. Quod etiam docet Castrum Palaus, tom. 5. disp. 3. q. 4. n. 3. Et ratio est: quia pœnæ sunt favorabiliter interpretanda: cum ergo lex ista pœnalis sit, intelligenda erit in verborum significatione, quæ accommodatur, & magis propria fuerit, qualis est explicare particulam, *mare nostrum*, in censura Pontificis, de mari Ecclesie; hoc enim proprius dicitur mare Pontificis, quàm ipsiusmet in propria persona loquentis, mare Christianorum dicatur.

3. Sed ex his oritur alia quæstio an Piratæ in dictam censuram incurrant discurrerentes per mare pontificium, si nullam depradationem actu exerceant? Et affirmativè respondent Duardus, Toletus, Reginaldus, Bonacina, & sub dubio Suarez, de cens. disp. 21. sect. 2. n. 19. Quia actio sub excommunicatione in his Bullis prohibita, est maritimus discursus animo depradandi: aliàs si depradatio, mutilatio, vel occisio necessaria foret, vti in Bullis Iulij II. & Gregorij XIII. expressum erat; vt quid à tempore Clementis VIII. hæc actiones à Bullis expunctæ sunt: Hæc sententia est satis probabilis.

4. Sed negativam sententiam probabilem etiam esse existimo; & vt verum fatear, ei magis adhæreo cum Soula in Bulla Cane, c. 4. disp. 26. num. 2. qui citat Vivaldum, & Sayrum, cui adde Castrum Palaus, vbi supra, n. 5. Et probatur: Latrones maritimi non excommunicantur absolute, sed in ordine ad depradationem: ergo si nullam exerceant depradandi actionem, excommunicationis gladio non feriuntur. Patet consequentia, Probatur antecedens: Quia latrones non dicuntur, nisi à latrocinio; vnde, qui nullam actionem latrocinij exercent, latrones dicendi non sunt, saltem in actu, & foro externo: ergo quandoque latrones absolute excommunicantur, intelligendi sunt exercentes latrocinij actiones: verba enim cum effectu accipi debent, vt habetur l. 1. §. Hec autem verba, ff. quod quisque Inris. Ex hoc sequitur, si latrones maritimi mare Pontificis discurrant, etià cum intentione depradandi, si nullam depradandi actionem exercent, non excommunicari: sola enim intentio ad censuram incurrendam non sufficit, nec omnis discursus prohibetur. Dixi, si nullam actionem depradandi exercent: quia non opus est, quòd de facto depradatio sequatur: satis enim est, quòd depradari niantur occidendo, mutilando, invadendo, aut infecundo. Itaque dicendum est, quòd Piratæ, & latrones, non ab intentione depradandi, sed à depradatione ex officio, & proposito facta, denominationem recipiant, teste Ambrosio Calepino, verbo, *Pirata*, & seqq. Quapropter verba illa Bullæ, *mare nostrum discurrerentes*, appositæ censenda sunt ad præcedentia; ita

Tom. V.

vt sensus sit: *Excommunicamus omnes Piratas, Curfarios, & Latrunculos discurrerentes mare nostrum*, id est, qui mare nostrum discurrunt. Vnde, cum Piratæ, Curfarij, & Latrunculi non sint ante depradationem; hac excommunicatione adversus Pyratas lata, non afficiuntur, tametsi eo animo discurrant. Quòd verò Pontifices prædictas actiones mutilationis, occisionis, depradationis in alijs antiquioribus expressas omiserint; id videtur factum, quia ea expressio necessaria non erat; siquidem expressio nomine *Pirata*, satis subintelligebantur.

5. Nota hic etiam primò, quod qui ex officio nauticum latrocinium non exerceat, casu tamen semel navigantem depradatur; Censuram Canonis huius non incurrit. Secundò: qui indicto bello; sive iusto, sive iniusto hostes depradantur, in hanc excommunicationem non incurrunt: quia non animo depradandi, sed vindicandi, & puniendi hostes; seque ab illis defendendi, depradationem committunt. Tertiò: qui depradantur infideles, sive iuste, sive iniuste id faciant, per hanc clausulam non excommunicantur. Sed ex hoc vltimo notando insurgit difficultas: an depradantes infidelium navim à Christianis assecuratam; incident in censuram Bullæ? Affirmativè respondet Bonacina, tom. 3. disp. 1. q. 4. punct. 1. n. 13. quia censendi sunt Christianos spoliare, penes quos stat periculum rei assecurate. Idem affirmat num. 11. casu, quo à Principe Christiano securitatis privilegium concessum esset: quia cedit ea depradatio in damnum, & injuriam Christiani Principis, sitque contra voluntatem & intentionem Summi Pontificis. At ego adhæreo sententiæ negativæ Castri Palai, tom. 6. disp. 3. num. 7. quia huiusmodi damnum per accidens est, neque ex vi depradationis infidelium necessario sequitur, qua de causa non videtur sufficiens ad excommunicationem hanc inducendam: maxime, cum hæc excommunicatio non adversus damnum infidentes Christianis: sed adversus eos, qui Christianos depradantur, statuta sit: at depradantes navim, & merces infidelium, tametsi assecurate sint à Catholicis, dici non possunt Catholicos depradari; cum non depradentur bona Catholicorum, neque ad Catholicos pertinentia. Ergo in hanc excommunicationem non incurrunt.

Sup. hoc id
ref. seq. §.
Nota etiam
ad lin. 5.

RESOL. XLIV.

An qui per donationem, vel furtum accipit bona naufragantium ab alio accepta, incidat in censuram Bullæ Cane?

Et an, qui auxilium, consilium, mandatum, aut favorem præstare, vel ratum habent, vt bona naufragantium subripiantur, vel bona subrepta custodiant, incidant in censuram dicti Canonis?

Et an, si Christiani Pirata naufragium faciunt, excommunicentur eorum bona subripientes?

Et notatur, quod qui subripit bona Christianorum, quæ in navibus Infidelium cum assecuratione illa reddendi certo loco, quomodocumque pereant, asportantur, non excommunicantur; si verò Christiani eadem obligatione Infidelium bona deferant, excommunicantur illa subripientes.

Et aliqua alia notantur, quæ contingere possunt in supradictis naufragiis circa supradicta, & circa alios diversos casus, & naufragia. Ex part. 9. tract. 8. & Misc. 3. Resol. 36.

§. 1. **A**ffirmativè respondet Suarez, de cens. disp. 2. sect. 2. n. 3. vbi sic ait: [Potest contingere, vt quis recipiat talia bona sine villo antecedente pacto;

C 3

sed

ex naufragio sequatur: & contra evenit in secundo casu, cum illa bona fidelibus pereant, cō quod sunt apud Christianos quoad custodiam cum obligatione reddendi.

8. Notandum est etiam hic obiter primò quòd etiam si imminente tempestate, naufragique periculo bona in mare jactentur, eaque ibi jactata, vel in navi posita subripias, ab hac excommunicatione immunis sis; quia non verificatur, te bona illa subripere à naufragio passis, sed à passis naufragij periculum; quod diversum est. Ita tenet Palaus *ubi supra* num. 6. & alij penes ipsum.

9. Notandum secundò, supradicta non procedere, quando subripiuntur bona ex cymba in flumine percepta, quia ut ex Hugolino observat Soula, *disp. 37. n. 3.* Summus Pontifex solum loquitur de naufragio, quod fit in mari, neque ideò de fluviali mentionem non fecit, quia minus est, sed quia de eo legem sancire nolu; nec illa, cum sit poenalis extendenda est. Si tamen ex naufragio maritimo aliquid accessu maris ingreditur flumen, & in ripa illius inveniatur, idem de eo erit judicium, ac de aliis rebus in littore ex naufragio maris inventis.

10. Notandum tertio, quòd si bona naufragantium accipias animo quærendi Dominum, illique reddendi, & interim rebus acceptis utaris, quin impotens reddaris ad satisfaciendum vero Domino comparenti, nullam excommunicationem incurris, quia illa non est subreptio, sed iusta, & licita acceptio. Quòd si postmodum voluntatem mutas: nolique verum Dominum quætero, illique bona restituere, cum possis, incidis ad minus in excommunicationem latam in *cap. excommunicationis, de Raptorib.* ut notat Bonacina *tom. 3. disp. 1. g. 5. punct. 4. n. 5.* quia verè subripis bona naufragantium, neque ea restituas, cum possis. Quinimò existimo te excommunicatione bullæ inodari; quia ab eo puncto, quo voluntatem restituendi mutas, acceptio illorum bonorum injusta esse censetur: acceptio autem injusta, subreptio est; cui Bulla excommunicationem imponit. Ergo. Et ita docet Palaus *citato loco, num. 2.*

11. Et tandem notandum quartò quòd quando bona fidelium ab infidelibus sunt capta, licet in iustè, non manet excommunicatus qui illa ex naufragio subripit: quando verò fideles bona rapiunt ab infidelibus, qui subripit ea ex naufragio fidelium excommunicatur. Probatur prima pars; quia bona, licet quoad dominium sint Christianorum, quoad usum, & possessionem sunt apud infideles: ergo non censentur bona naufragantium Christianorum, sed infidelium, de quorum bonorum subreptione Censura non loquitur. Secunda pars eadem ratione ostenditur; nam cum possessio, & usus bonorum infidelium in hoc casu apud fideles inveniatur, ab illis immediate subripitur censetur. Ita Soula *disp. 35. n. 5.* Et hæc sufficiat annotasse ad ornatum dicti Canonis Bullæ Cænæ, ut magis practicabilia.

RESOL XLV.

An incidant in censuram Bullæ Cænæ deferentes infidelibus pecunias, merces, & victualia, etiam belli tempore? Et an nuntius deferens infidelibus litteras, sciens continere revelationem secreti Reipublice Christiane incorrat censuram Bullæ Cænæ?

Et quid est dicendum, si aliquis revelet secretum Reipublice Christiane alicui fidei, qui creditur revelaturus infidelibus, an iste incurrat censuram Bullæ Cænæ? Et an vendentes arma infidelibus, in terris tamen Christianorum incidant in censuram dictæ Bullæ? Idem est, si vendant, iis quos certo sciunt ea ad infideles esse missuros.

Quod idem dicendum erit de commutantibus arma pro armis, ut enses pro hastis, &c.
Et an deferens prohibita, quando aliter captivi redimi non possunt, excusetur a prædicta censura? Ex part. 9. tract. 7. & Misc. 2. Refol. 16.

§. 1. **A**D hoc dubium respondet Soula in *Bull. Cænæ, cap. 8. n. 5.* & sic ait: [Tollet, docet, non comprehendi in hac clausula, qui merces, victualia, ac similia, etiam belli tempore, ad fidei inimicos deferunt: quamvis excommunicentur in iure. Probat ex verbis sequentibus, scilicet: *Quibus Christianos, & Catholicos impugnant.* Quæ verba cum præcedentibus coniunguntur; meribus autem, & victualibus nullus impugnatur. Placet tamen cum Caiet. in *sum. verb. Excommunicatio, c. 20. & Suar. n. 56.* si huiusmodi victualia, vestes, & quæcumque merces tali tempore, & opportunitate deferantur, ut moraliter censeri possint instrumenta, & auxilium ad bellum gerendum, excommunicari ea deferentes. Ita Soula. Cum Toletio consentit Sayr. de *cens. lib. 3. cap. 1. n. 12.* & alij. Cum Suar. verò Bonac. *tom. 3. disp. 1. g. 8. punct. 2. n. 4.*

2. Sed novissimè opinioni negativæ Toleti adheret Caltrus Palaus *tom. 6. disp. 3. punct. 8. n. 7.* [Tum, quia non est certum in hac excommunicatione comprehendendi auxilantes, consulentes, aut faventes quomodolibet infidelibus, & hæreticis in damnum Catholicæ Religionis, sed necessariò requiri, ut auxilium sit in monitione de statu Christianæ Reipublice; quia de his fuit sermo prius factus, & relativum, *illis, & ad id*, quod ad immediatè præcedentia refertur, id denotat. Præterquam quòd, non de auxilio, consilio, vel favore Turcis, aliisque Christianæ Religionis inimicis videtur intelligendum, sed de auxilio præstito ipsis Catholicis, ut certiores faciant Turcas de statu Reipublice Christianæ, ita ut sensus sit: *Excommunicamus illos, qui per se, vel alios, de rebus statum Reipublice Christiane concernentibus in Christianorum perniciem, & damnum, ipsos Turcas, & Christianæ Religionis inimicos, necnon Hæreticos, in damnum Catholicæ Religionis, certiores faciunt illisque, scilicet, faventibus Hæreticis, ad id, hoc est, ad prædictum effectum monendi Hæreticos, auxilium, consilium, vel favorem quomodolibet præstant.*] Hæc Palaus.

3. Ego verò utramque sententiam probabilem esse puto; sed veriore secundam existimo: quia in his rebus, auxilium, & favor quomodolibet præstatur nostræ Religionis hostibus. Nullum enim auxilium bello aptius est, quàm pecuniarum, mercium, & victualium. At in prædicta clausula videntur excommunicari omnes auxilium, consilium, vel favorem inimicis nostræ Religionis præstantes. Ergo.

4. Sed hic obiter quæro primò: An nuntius deferens infidelibus litteras, sciens continere revelationem secreti Reip. Christianæ, incurrat censuram Bullæ? Affirmat Soula, *ubi sup. disp. 50. n. 4.* Quia, ait ipse, qui applicat ignem, moraliter loquendo, verè dicitur comburere: ergo, qui deferat epistolas, vel alterius dictum denuntiat, verè moraliter eos certiores facere censetur.

5. Sed Palaus *ubi sup.* docet, quòd alij non improbabilius contrarium asserunt; quia revelatio, cum sit quædam manifestatio, & loquutio, nullatenus præstatur à tabellario litteras sigillatas deferente; non enim ipse revelat, sed revelationem deferat. Applicans autem ignem dicitur comburere: quia ignis solum physicè, non moraliter combustionem præstat: at litteras mittens, & physicè, & moraliter secretum revelat; eaque de causa deferens revelationem ab hac denominatione revelantis excusari potest. Verum opinionem Soula tenet Suarez de *cens. disp. 2. m. 58.* Hugol. Duard. & alij.

Sup hoc fac
fra in ref.
49 §. ult. &
Sed lege eam
à principio,
& in tom. 9.
tr. 13. ref. 8.
& c. d. post
medium, ver.
Nota etiam.

6. At, quid dicendum, si aliquis revelet secretum Christianæ Reipublicæ alicui fidei, qui creditur revelaturus infidelibus; inquam, iste talis incurrat in censuram Bullæ? Affirmat Bonac. *tom. 3. disput. 1. q. 8. punct. 1. n. 4.* & alij penes ipsum. At negativæ sententiæ adhaeret Suar. & Palaus, *ubi sup.* quia in clausula Bullæ solum puniuntur revelantes per se, vel per alios, statum Christianæ Reip. infidelibus. At fidelibus revelans nequaquam dici potest infidelibus per se, vel per alios revelare, cum ipsi fideles revelantes nomine proprio revelent, non autem nomine prioris revelantis, qui nunquam ipsis revelationem demandavit.

7. Quæro secundo: Vtrum vendentes arma infidelibus, in terris tamen Christianorum, incidant in censuram Bullæ? Negativa pars suadetur quia, cum censura hæc sit poenalis, non debent verba illius extendi, sed interpretanda sunt juxta propriam significationem. Quia igitur vendere non est deferre, & Summus Pontifex de deferentibus loquitur, ad vendentes extendenda non erit censura. Et ita tenet Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 2. §. 7.* Tolet. Navarr. & alij, quos citat. Cast. Pal. *loc. cit. n. 11.* qui tamen postea cum Hugol. Duaro, & Bonac. contrariam sententiam tenet: quia Bulla non requirit, ut arma transferantur ad terras infidelium, cum translationem ad infideles nullo superaddito prohibuerit: at ea translatio ad infideles est facta. Neque obest, quod ipsi ibidem non possint Christianos oppugnare: satis enim est, quod possint in terras infidelium transferri. Præterquam quod solum per accidens ab impugnatione Christianorum ibidem impediuntur, scilicet, ob protectionem, & potentiam Christiani Principis; per se autem, & ex concessione armorum illis facta optime possunt ibidem oppugnare Christianos. Nulla ergo causa est, ob quam hac censura ea venditio non afficiatur.

8. Itaque ego fateor quidem, non manere excommunicatos vendentes prohibita, ex vi particulari, *Deferentes*: nihilominus, quatenus vendendo favorem præstant infidelibus contra Christianos, non est, quare ab hac censura excusentur: & idem est, si illis vendant, quos certo sciunt ea ad infideles esse missuros, sive ipsi infideles ad Christianorum civitates veniant, sive in ipsis pacifice vivant, nisi forte eos parvitas materiæ excuset, ut si hastam unam, vel equum vendant. Quod idem dicendum erit de commutantibus arma pro armis, ut enses pro hastis, sicut docet Sayr. *lib. 3. de cens. cap. 1. n. 27.* quidquid in contrarium dicat Sylv. *verb. Excommunicatio. 7. num. 64.* qui tenet, ob has commutationes censuram hujus Canonis incurere. Cujus sententia erit vera, si commutatio talis fuerit, ut infideles notabiliter melius Christianos impugnent; alias res est parvi momenti, propter quam censura non fertur.

9. Et tandem pro coronide hujus Resolutionis videtur excusari ab hac censura deferens prohibita, quando aliter captivi redimi non possunt: quam sententiam sequitur Hugol. *verb. Oclavò.* Quod Sylvester intelligit, quando hoc fit tempore pacis, non verò si fiat tempore belli. Quæ tamen sententia non placet Tolet. *in sum. lib. 1. cap. 24.* sed existimat, deferentes in hoc casu manere excommunicatos, tam in terminis hujus Bullæ, quam in terminis juris antiqui. Prior sententia est magis pia, & idcirco in eam inclinandum existimo, dummodò gravius detrimentum ex prædictorum delatione Christianæ Reip. non sequatur, quam sit ex captivorum redemptione utilitas: hoc enim de benignitate Pontificis præsumendum est. Et hæc omnia docet Soufa *loc. cit. disp. 5. n. 6.*

RESOL. XLVI.

An licitum sit deferre arma infidelibus, si pecunia re-

portata sit. *Christiane utilior?* Ex part. 5. tract. 13. & Misc. 1. Refol. 15.

§. 1. **A**ffirmativè respondet Regin. *tom. 1. lib. 9. sup. cap. 13. n. 301.* putat enim probabile non incidere in censuram Bullæ Cœnæ, qui arma deferunt infidelibus majori cum utilitate Christianæ Reip. quam damno, ut si pecunia reportata pro armis sit & Christianis utilior, quam arma sunt noxia.

2. Verum Hurtad. de Mendoza *in 2. 2. disp. 76. sect. 3.* negativæ sententiæ adhaeret. Putat enim negativam sententiam viam sternere ad perpetuam abolitionem hujus legis, censent enim singuli mercaturam suam utiliore esse Christianis, nec esset ulla mercatoris compescendi ratio, essetque fidelibus scandalo. Quapropter si qua Respublica id de suis mercatoribus censeret, consulere teneretur Summus Pontifex, ut veritate sincerè perspecta provideret tunc, & cessaret scandalum, nec deesset ratio compescendi violatores. Nec enim cuivis fas est tam publica & diuturna uti Epixeia, quando tam facile potest legislatori adiri, quod factum esse à Genuensibus, & Venetis credendum est. Respublicæ enim tam Catholicæ & Romanæ Sedi obedientes non erant effecturæ, ut malo exemplo suspicionem parent contumacia.

RESOL. XLVII.

An deferre arma hæreticis, & instrumenta bellica sit prohibitum ex Bulla Cœnæ? Et quid, si hæretici sint publicè denunciati? Ex part. 5. tract. 13. & Misc. 1. Refol. 14.

§. 1. **P**etrus Lorca *in 2. 2. disp. 5. n. 7.* affirmativam sententiam docet, putat enim appellatione hostium nominis Christiani, includi etiam hæreticos, quia omnes illi sunt absolute infideles, & inimici Christiani nominis.

2. Sed mihi magis placet contraria sententia, quam tuetur Hurtadus de Mendoza *in 2. 2. disp. 76. sect. 3. §. 83.* quia hæretici nomen Christi non odierunt, sed amant: quamvis enim doctrinam Christianam ex parte depravent, Christiano tamen nomine gloriantur. Turcæ autem ipsi nomini Christiano sunt infensi. Vide, & hæretici commune nobilium bellum Turcis indicunt, ut hostibus nominis, quod ipsi hæretici colunt, Moveor secundo, quia Bulla in Cœna Domini nihil juvat infideles, in quorum odium exardent antiqua jura, sed eis faveret, si per hostes Christianorum intelligerentur hæretici. Ergo. Probo minorem, quia ex jure antiquo nulli publico hosti nominis Christiani possunt arma deferre, quamvis non sit publicè denunciatus hostis à Romana Sede, ut nunc non possunt. At ex Bulla Cœnæ solis hæreticis publicè denunciatis à Romana Sede interduntur arma. Ergo, Bulla favisset infidelibus. Cum ergo Bulla aliquid novum præcepit contra hanc infidelium speciem, illud fuit in ejus odium, & non in favorem. Signum ergo est eos nunc de novo comprehendere.

RESOL. XLVIII.

An qui narrat consilia, v. g. Regis Catholici nostri alicui Turcarum proditori, incidat in censuram Bullæ Cœnæ? Ex part. 5. tract. 13. & Misc. 1. Ref. 13.

§. 1. **N**egativè respondet Suarez *in 3. part. tom. 5. disp. 21. sect. 2. n. 58.* quia id non exprimitur in

in Bulla. Cum enim *ibi* Pontifex dixisset, Necnon alios, qui Turcas de rebus concernentibus statum, certiores faciant; adjicit: Illisque ad id consilium, aut auxilium præstant: sed pronomen *illo*, non refert certiores facientes, sed Turcas ipsos; id est, illisque Turcis ad id favorem dederint.

2. Verum his non obstantibus affirmativam sententiam docet Hurtadus de Mendoza in 2.2. disp. 76. sect. 3. §. 68. quia pronomen, *illo*, refert utroque, nempe & Turcas, & omnes, qui arma ferunt, certioresque faciunt hostes; cum enim ea lege velint Pontifices hostibus arma eripere, omnemque rationem impetendi Christianos, eorum animus est negari omne auxilium, consilium, & favorem. Turcis negatur favor, ne possint juvari, fidelibus ne juvare; cum enim utrumque sit apprimè utile ad Pontificis institutum, & verba possint in utrumque quadrare propitissimum, cur non fiet, maxime cum nomen *ad id*, hoc sonet aperte; refert enim damnum. In damnum, inquit, Catholica Religionis certiores faciunt, illisque ad id consilium præstant. Ac si dicat, præstant auxilium ad id damnum, non solum ad explorationem consiliorum, sed ad damnum. Deinde si ly *illisque*, refert Turcas, adhuc Consiliarius comprehenditur. Proditio enim consilij Regij favor est in Turcam, quem ipse emeret cardo. Et hæc omnia docet Hurtadus *ibi* *supra*. Vide puto utrumque sententiam probabilem esse.

RESOL. XLIX.

Cum in Regno sit magna penuria carnis, & in perniciem refectamentaria in dies plura animalia macilentur, dubitatur, an sine metu excommunicationis liceat emere à Turcis supradicta animalia, & cum illis alia victualia permutare?

1. An commercium cum infidelibus non intelligatur tempore necessitatis?

Et adducuntur multi Doctores pro explanatione, quando jure postero sit licitum, vel prohibitum infidelibus mercimonia deferre. Ex part. 2. tract. 16. & Misc. 2. Resol. 34. alias 36.

§. 1. Respondendum videtur negativè, ex auctoritate cap. quod olim, de Indis, & Clementis Papæ V. in Extravag. *Multa mentis* eod. tit. ubi renovat Extravag. Nicolai Papæ IV. incip. *Olim*. Et hanc sententiam videntur docere doctissimi Iurisperiti Alexander vol. 7. conf. 130. Boetius decis. 178. & Straccia tract. de mercatura p. 2. a. n. 40. usque ad n. 51. ad illos, & non pigebit.

2. Sed mihi supposita veritate facti, (quod an ita sit videant illi ad quos spectat,) contraria sententia probatur, nam puto licitum esse deferre infidelibus etiam res prohibitas, quando deferuntur in Christianorum utilitatem, ut si commutentur, vel vendantur pro iis, quibus indigent magis Christiani, ita ut major sit eorum commoditas, quam damnum inde proveniens. Ita ex Societate Jesu Valer. Reginald. in præxi, tom. 1. lib. 9. cap. 18. n. 301. & ex Dominica familia Ant. de Souza in exposit. Bulla Cana, c. 8. disp. 5. n. 2. & Alterius de censuris, tom. 1. disp. 8. lib. 5. cap. 4. §. ut probetur.

3. Adde quod commercium prohibitum cum infidelibus non intelligitur tempore necessitatis, ut in casu simili, & aliis notavit novissimè Coninch de actibus superni. lib. 1. disp. 18. n. 1. 8. cum Suarez tractat. de fide, disp. 18. sect. 6. n. 8. Ratio est, quia, ut notavit Fillius in quest. moral. tom. 1. tract. 16. cap. 6. n. 147. & Sayrus de censuris, libr. 3. cap. 12. n. 34. præceptum Ecclesiasticum non obligat cum tanto rigore, & ne-

cessitas in hac materia accipitur moraliter, ut etiam in casu simili notavit Anton. Ricciol. in tract. de pure person. lib. 2. cap. 41. n. 19. & Tabiena verb. medicus, man. 17. verb. Indis, n. 6. Talem verò necessitatem extare in casu nostro multi asserunt. Ergo licitum erit tale commercium; & permutationes rerum.

4. Nec obstant ea, quæ in contrarium adduximus, nam illi Doctores, ad c. quod olim, non loquuntur in casu nostro, videlicet necessitatis, seu quando victualia deferuntur propter majorem utilitatem, quam nos Christiani præcipimus.

5. Ad Extravag. Nicolai & Clementis respondet cum Sylvestro verb. excommunicatio, 7. n. 60. & Petro de Lorca in 2. 2. D. Thoma disp. 5. n. 7. ibi: Pontifices prohibere deferre victualia, & alia mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Egypti, non autem prohibere supradicta deferre ad alios Sarracenos: & si hoc prohiberent, respondendum est, ut *supra* ad cap. quod olim, de Indis, non loqui videlicet in casu nostro.

6. Sed vide, si liber, circa præsentem questionem Conradum de contract. tract. 3. §. 5. 1. concl. 1. Gambartum tract. de casibus reserv. cap. 7. Bonacinum de legibus disp. 3. q. 2. punct. 5. n. 2. Molfes. in sum. tom. 1. tract. 11. cap. 2. n. 23. Sayrum de censuris, lib. 3. cap. 11. Alterium etiam de censuris, tom. 1. disput. 8. lib. 5. cap. 1. & seq. Suar. in 3. p. D. Thom. tom. 5. disp. 21. sect. 2. Navar. in cap. ita quorundam, de Indis. Fillius, tom. 1. tract. 16. c. 6. n. 139. Azorium p. 1. lib. 8. cap. 23. Duardum in Bull. Can. lib. 2. can. 7. q. 1. & 2. Tabienam verb. excomm. n. 5. & 6. Naldum in sum. verb. Infidelis, n. 2. qui falsissimè tractant, quando jure positivo sit licitum, vel prohibitum infidelibus mercimonia deferre.

RESOL. L.

An pœna contra duellantes ipso facto incurranter?

Ex quo deducitur, an publicus percussor Clerici sit vitandus ante sententiam iudicis declarationem? Ex part. 11. tract. 8. & Misc. 8. Res. 21.

§. 1. Causa est frequentissima, & ad illum negativè responder Petrus Navarra de res. leg. 2. cap. 3. num. 292. specialiter, & novissimè Concilium Tridentinum in dict. cap. 19. §. 25. de reformatione sub gravibus poenis ulum duellorum reprobatur. Primum ipso facto excommunicatos esse decernit Dominos temporales; qui locum ad monomachiam, sive duellum in terris suis inter Christianos concesserint. Secundò privati sunt dominio Civitatis, vel loci apud quem duellum sit permisum, si ab Ecclesia obtinuerint, vel si feudo habeatur, eo privati ipso facto, domino directo acquiratur. Tertio ipsi pugnantes, & eorum patris excommunicationem incurrant, & bonorum præscriptionem, ac perpetuam infamiam poenam; & ut homicidæ puniri debeant, si qui in ipso conflictu decesserint, careant Ecclesiastica sepultura. Quarto illos, qui in causa duelli consilium dederint, aut spectaculo interfuerint, excommunicationis, ac perpetuæ maledictionis vinculo teneri. Non tamen credimus poenas tertij, & quarti ordinis ipso facto incurri, *ni ex text. ipsius oratione colligitur*. Ita Navarra.

2. Sed prorsus ejus sententiam rejiciendam esse, & affirmativam omnino tenendam existimo. Vnde rectè nominatim contra Navarram insurgit Doctor Sorbonicus Andreas Duvalius in secunda secunda Divi Thomæ, tractat. de Charitate, quest. 17. artic. 1. in fine, ubi loquens de poenis contra duellantes sic asserit: An autem ipso facto hæc poena

ab

ab illis incurrantur, dubitatur: Petrus enim Navarra 2. de restitution. cap. 3. num. 292. fol. 184. ait, duas posteriores personas ipso facto non incurere ipsas penas, adeo ut ipse ante sententiam Prælati, sint tantum comminatoriæ. Contrarium tamen videtur probabilius; si enim domini temporales, qui solummodo duella in suis terris permittunt, de facto excommunicantur, multò magis pugnantes, & eorum patrini, qui ad ipsum duellum positivè concurrunt, erunt ipso facto excommunicati. Nec est alicujus momenti quod objicit Navarra non eodem modo loqui Concilium de ipsis patrinis, & pugnantes, quo de dominis temporibus; si quidem de his loquendo ait: sint ipsi domini eo ipso excommunicati. Quando verò sermo est de pugnantes, & patrinis, solum ait: Qui verò pugnam commiserint, & qui eorum patrini vocantur, excommunicationis, proscriptiois bonorum suorum, ac perpetuæ infamiæ penam incurrant. In penis autem semper benignior pars est eligenda, ubi expressè, & apertè jura non loquuntur, ut hic contingit; non enim ait Concilium, ipsos pugnantes, & patrinos ipso facto, vel eo ipso excommunicationem incurrisse. Hoc, inquam, nullius est momenti; quippè cum hæc particula, eo ipso, subintelligenda etiam est in sequentibus penis, & etiam personis, præsertim cum Concilium non intenderit, magis savi re in minus peccantes, quales sunt domini temporales duella permittentes, quam in eos, qui gravius peccant, & quod amplius est, cum utrique in eodem capite, & quasi in eodem loco continentur. Hucusque Duvaillius, cujus sententiam non probabilior, ut ipse, puto, sed certam contra communem opinionem DD. & contra Praxim Ecclesiæ.

3. Nota verò quod post hæc scripta inveni Decisiones Mutinenses (ferunt Auctorem fuisse Patrem Raphaëlem Castellum Societatis Iesu) tractare hunc casum lege 9. questione 3.0. & sic distinguere, nam pœna contra duellantes juxta Constitutionem Summorum Pontificum, tum Sacrosancti Concilij Tridentini sess. 24. cap. 19. in duplici sunt differentia; aliæ enim sunt, quæ possunt executioni mandari absque hominis actione, & in abstinentia ab actione consistunt, verbi gratia excommunicatio, interdictum, &c. aliæ sunt, quæ hominis actionem requirunt, ut privatio jurisdictionis, confiscationis bonorum, privatio Civitatis, castri, aut loci, &c. Idcirco distinguendo, dicendum est, pœnas, quæ nullam requirunt hominis actionem, ipso facto, & absque sententia incurri, quia in Constitutionibus pœnæ eo ipso infliguntur; Illas verò pœnas, quæ absque hominis actione non possunt executioni demandari, non incurri ante sententiam, saltem declaratoriam criminis, juxta opinionem probabiliorum multorum: & ratio est, quia legem humanam oportet esse hominum moribus, ac naturæ congruam, & valdè alienum est à naturæ, & moribus hominum, quod idem cogatur esse reus, ac iudex, vel etiam justitiæ executor. Ita ibi.

4. Sed ex his oritur puchrum dubium, an publicus percussor Clerici sit vitandus ante sententiam judicis declaratoriam? Et olim in part. 3. tractat. 5. resolut. 14. ex Covarruvia, Sayro, & Fagundez negativam sententiam docui, quam postea plures amplexi sunt Doctores, quos ego sparsim in meis operibus adduxi, & nunc plures addam, omnes in unum congerendo, ut facilius à Lectoribus præ manibus habeantur. Sic itaque

docet Nigrus in *cærimonialib. parte 7. §. 9. numero 10.* Caspenfis in *curfu Theolog. titul. 2. tractat. 24. disput. 2. sect. 2. num. 15.* Hurtadus *disput. 2. difficult. 3. num. 9. de excommunication.* Bordonus in *Miscellan. Decis. 387.* Antonellus *de regimin. Eccles. Epistol. libr. 8. cap. 5. num. 14.* Garzias in *summa tractat. 1. difficult. 3. dub. 2. punct. 5. num. 42.* Iterum Bordonus *de sentent. 391.* Januarius *part. 1. resolut. 65. num. 47.* Cælestinus in *compend. tractat. 3. cap. 9. difficultat. 3.* Balzarus *verbo Excommunicatio 7. §. unico. num. 2.* Elcobat in *Theolog. moral. tractat. 4. Examin. 2. cap. 11. num. 32.* Croulers in *regulam. Sancti Francisci, sect. 9. fol. 165.* Joannes Dionysius in *Addition. ad Decis. Bonæ. anno 1646. mense Junio casu 3. fol. 79.* Castileus in *Palanthea Theolog. moral. verbo Consecratio Ecclesiæ difficult. 2. in fine* Brunus Cassingham *de privil. Regul. tr. 2. cap. 4. propos. 6.* & Novarinus in *scrutinis spirituali part. 3. cap. 38.*

5. Habet igitur hæc sententia pro se octodecim Doctores, omnes viros pietate, & doctrina insignes, unde probabilem, & tutam esse in praxi, nemo nisi pertinax negabit. Ideo assero quod, ut quid dicatur publicus percussor Clerici, ad hoc ut illum vitare teneamur, oportet, ut talis percussio nulla possit tergiversatione celari, & nullo juris remedio notari: cum ergo in hoc casu possit percussor Clerici notorius dicere, se fuisse ebrium, vel in suam justam defensionem fecisse, aut ignorasse excommunicationem percussioni esse annexam, & alia tergiversatione celari, allegando in judicio rumoris falsitatem: propterea quamdiu non constat per iudicis sententiam, illum juris remedio non posse excusari, nunquam dicitur notorius Clerici percussor.

RESOL. LI.

An Principes ad vitandum majora mala possint in aliquo casu absque incurfione censurarum premittre duellum? Ex part. 6. tractat. 6. & Misc. 1. Resolut. 20.

§. 1. Affirmativè respondet Sanchez in *summa, tom. 1. lib. 2. cap. 39. num. 30.* ubi dicit, quod licet Princeps semper peccet assensum præbendo his duellis, si ve ea concedendo; at immunitas effect culpæ ea permittendo in aliquo casu extraordinario ad vitanda majora mala, sicut ob similem causam licet permittre lupanaria. Et pro sua opinione probanda adducit Cajetanum in *sermone secunda, question. 95. artic. 18. in fine, & in summa, verb. Duellum in fine.* Armillam eodem verbo, num. 2. Emanuelẽ Sã num. 1. Valentiam *tom. 3. disp. 3. quasi. 17. punct. 1. in fin.* & Liranum 1. *Regum, cap. 17.* qui omnes dicunt licitum esse Principibus minora mala permittre ad vitanda majora. Et quia contra hanc opinionem videtur ob stare Constitutio Gregorij XIII. contra duellantes, qui extendit illam ad Dominos duella permittentes, aut non prohibentes, respondet illam esse intelligendam, quando illicitè permittunt.

2. Verum suaderi potest negativa sententia. Primò ex Decreto Concilij *sessione 25. cap. 19. de Reformat.* quo excommunicantur Domini temporales, qui locum ad Monomachiam in terris suis inter Christianos non solum concesserint, sed etiam, sic fieri permiserint. Secundò probatur ex Constitutione Gregorij XIII. contra duellantes *ibi.* Votantis etiam locorum Dominos, si certamen ex condito hujusmodi (nota) permiserint, aut quantum in se fuerit non prohibuerint, excommunicantur. Ter

Que hic est
Intra in tr.
1. Ref. 55. &
lege ibi Ref.
56 & 57. &
ex Ref. 5. §.
Nota tamen

Tertio probatur ex Constitutione Clementis VIII. §. Nos nefaria, &c. in fin. & §. ac insuper & §. non solum, in qua approbat, & innovat dictum Decretum, & Constitutionem Gregorij XIII. & declarat locum habere, ubicumque gentium & terrarum, & excommunicat non solum locorum Dominos, sed etiam Magistratus duella permitcentes, & quantum in ipsis est, non prohibentes.

3. Nec obstat responsio data à Sanchez dicente dicta jura intelligi debere de illicita permissione, non autem de licita: nam respondet: primò, quòd dicta jura generaliter & simpliciter loquuntur, & idè generaliter, & simpliciter, & absque distinctione debent intelligi, itaut comprehendant omnes casus, & ita fuerunt usu recepta. Secundo, Pius secundus per Constitutionem suam, quæ incipit *Regis pacifici*, §. nos igitur, in fine, prohibet omnino duella committi ex quacumque causa (nota) etiam à legibus fieri permittit. Tertio, si Duellum in aliquo casu esset permittendum, utique esset permittendum, quando pactiones fuerint de dirimendo certamine, cum primum alteruter vulneratus fuerit, seu sanguinem effuderit; sed etiam in hoc casu est prohibitum per Clementem VIII. ut patet in sua Constitutione §. necnon, &c. Et Domini & Magistratus permittores, & quantum in ipsis est non prohibentes puniuntur, ut patet ex §. & non solum, &c. Ergo multò magis est prohibitum verum Duellum, ubi non interveniunt dictæ pactiones. Quarto, experientia docuit, quòd non solum non evitantur majora mala ex permissione Duellorum: sed ex uno inconvenienti (nempe ex permissione duellorum) plura acciderent mala & scandala, ut testatur Julius II. in sua *Bulla Regis Pacifici*, &c. in fine *provenim*. Ergo illud Axioma, Licetum esse Principibus minora mala permittere ad evitanda majora; limitandum est non habere locum in Duello ex superius dictis.

4. His tamen non obstantibus non desinam adnotare sententiam Sanchez affirmativam docere novissimè Fragozo in *Regimine Christiana Republica*, par. 1. lib. 1. disputat. 2. num. 23. Hurtadum de Mendosa in *secunda secunda de fide, spe, & Charitate volum. 1. disput. 170. sect. 2. §. 173.* ubi sic asserit. Princeps non est obnoxius his pœnis, quando permittit duello vitare graviora damna, quæ alia ratione vitari non possent, nisi cum graviore incommodo. Probatur, tum quia minora mala non solum permittuntur, sed etiam consulantur, quando aliter vitari non possunt: tum etiam quia jus naturale & Ecclesiasticum vetant eas permissiones ad vitanda damna inde sequenda; ergo si non ex permissione sequantur damna graviora, non intelligitur permissio interdicta. Vnde in tali casu licebit designare certaminis locum, sicut licet designare locum lupanari, quando sine lupanari vitari non possunt incommoda graviora: & designatio loci non est cooperatio ad certamen, sicut neque designatio lupanaris est cooperatio ad impudicitiam meretricum: sed est designatio conditionata, ut ibi concertent, si liqui concertare voluerint; sicut in lupanari, ut ibi meretrix exerceat, si quæ voluerit esse meretrix. Possuntque in designando locum multæ suppetere rationes, quibus vitentur graviora damna; quod est multò melius: estque multò melius ut locus eligatur à Principe, quàm à Monomachis, ut contingit in lupanari eligendo, quæ electio, si ipsis meretricibus permitteretur, ipsæ se prostituerent in Vir-

bis Meditullio. Hæ occasionès sunt, quando inter duos Principes ferverent odia mainitancia bellum exitiale: quod quidem averteretur & restingeretur odia, si Monomachiam permittat Princeps tertius, qui non solum posset eam permittere, sed consulere: si omnibus prudenter expensis judicaret nullam esse aquam illi incendio, consulere inquam non absolutè, sed ut potest consuli minus malum. Item si Vassalli Principis ita tumultuentur civilibus odiis, ut prudenter timeatur illos catervatim, & ex insidiis congressuros; neque ipse Princeps posset eos legibus coercere, nec compescere, imminetque, seditio & rebellio: tunc si possent ea damna vitari permittenda, aut consula Monomachia, esset permittenda, aut consulenda; minus enim malum est, ut pauci congregiantur, quam ut multi. Item si duo Principes peterent à Principe tertio campum, ut ex ipsorum Vassallis pauci in eo duellarent, si Princeps tertius illum negare non posset sine periculo, ut illi in eum arma verterent, illique immineret, aut amissio Regni, aut periculosum bellum. Hac utque Hartadus, cui etiam adde Cœlestinum in *compend. Theol. mor. tr. 3. cap. 10. n. 10.* & alios, quos ego remissivè citavi & sequutus sum in 3. parte, tr. 6. ref. 1.

Que nunc hanc sequetur in ejus §. penult.

RESOL. LII.

Notabilia quedam circa materiam duelli.

Et in textu hujus Resolutionis 14. diversi casus adducuntur, & explanantur pro praxi ad incurrendam, vel non incurrendam excommunicationem propter duellum. Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Ref. 1.

§. 1. **M**ateria duellorum frequenter in praxi solet accidere, ideo ponam hic breviter aliqua magis practicabilia. Dico igitur primò, quòd diffidens alterum non animo pugnandi, sed causa honoris proprii defendendi, non incurrit in excommunicationem. Ita contra Peregrinum de *duello quest. 24.* docet Flaronus de *duello cap. 6. §. 2. & Naldus in summa, verb. duellum, num. 2.* imò cum Filiiucio *tom. 2. tract. 15. capit. 5. quest. 5. numero 113.* alibi probabiliter docui hoc esse verum, etiam si ad locum conventum accedant absque animo verè pugnandi, sed tantummodo aliquos ictus inferendi, cum morali securitate; quòd nullum dampnum futurum sit, sed pax potius inde concilianda, & ita etiam hanc sententiam tenet novissimè Vvolfgangus à Vvorburg in *rudimentis juris canonici de excom. art. 5. fol. 196.*

Sup. hoc in Ref. 1. not. seq. post medium, vers. Quidam, &c.

Alibi in Ref. seq. in fine, & infra in Ref. 64. §. ult. paulo post initium

2. Dico secundò non incurrit in excommunicationem, si quis ad inimicum accedat arguendo illum mendacij, si sustinere voluerit, quod sibi relatum fuit, etiam si hoc dicendo manum ensi apponatur. Ita contra Peregrinum *quest. 26. numero 2.* tenet Bonacina *tom. 3. disput. 2. quest. 3. punct. 48. num. 14.* hoc enim non est provocatio ad duellum facta ex conditio, statuto loco, & tempore, sed potius est injusta aggressio.

Sup. hoc infra in Ref. 64 §. ult. cursum ad medium, vers. nec quì

3. Dico tertio, non affici excommunicatione, qui alium provocat ad pugnandum nullo statuto loco, & tempore, & hoc etiam procedit in terminis Bullæ Clementis VIII. quidquid sentiat Peregrinus *quest. 15. num. 3. & quest. 20. num. 3.* contra quem insurgit Bonacina ubi *suprà num. 15.* & alij, ex ratione superius adducta; quia videlicet hæc actio non habet requisita constitutiva duellum.

Sup. hoc infra lege doctrinam Ref. 60.

4. Dico quartò, cum quis ad locum duelli causa inspicendi accessit, non incurrit in excommunicationem,

Sup. contentum in hoc §. infra.

in ref. 62.
per totam, &
in ref. 64.
ule. cursum
ad medium.

cationem, dummodo duellum, vel actus ad pugnam proximus secutus non sit. Ita ego olim consului contra Peregrinum *quest. 37.* Imò puto cum Lessio *lib. 10. cap. 4. dub. 11. num. 83.* & Sfortia in *Bull. Pont. epitome 153. theorem. 392.* spectantem ex occulto duellum non incidere in excommunicationem, quod etiam Riccius in *praxi tom. 3. ref. 42. num. 20.* Scortia cum Reginaldo, & Sanchez tenent de transeunte obiter, & aspiciente duellum, cum non sit spectator, ex industria, & ex proposito.

Sup. hoc in
Ref. not. seq.
& in eodem
§. post me-
dium.

5. Dico quintò, quòd qui narrat aliquod factum ex qua narratione prævitet aliquos, qui rem illam intellexerunt, arrepturos occasionem provocandi se ad duellum, non incurrere in excommunicationem, quidquid asserat Peregrinus *quest. 27.* & ita docet Bonacina *num. 32.* & ita ego olim in casu contingenti determinavi cum consensu Doctorum virorum; nisi hoc faciat, ut eos ad duellum incitet. Et ratio nostra sententiæ contra Peregrinum est, quia ista actio in Bulla Clem. VIII. non exprimitur, & penæ non sunt extendendæ ultra verborum significationem. Ergo, &c.

Sup. hoc in
fra in Ref.
64. §. ult. ad
medium.

6. Dico sextò, audientes, vel legentes scripta, in quibus aliqui se provocant ad duellum, minime nexu excommunicationis vinciri. Et ita ego olim consului contra Peregrinum *quest. 28.* & adducebam Comitolum *lib. 6. cap. 14. num. 7.* & rationes *suprà* adductas, quia hoc in Bulla non exprimitur, & quia odia non sunt amplianda.

Sup. hoc ibi-
dem paulo
post medium
dicti §.

7. Dico septimò, quòd qui ratam habet provocacionem, vel pugnam, vel aliam actionem in Bullis Pontificiis expressam, suo nomine factam; non incidit in excommunicationem; ita Floronus *cap. 14. §. 3. num. 1.* quidquid asserat Peregrinus *q. 31. num. 3.* quia Pontifices dum volunt penam ad ratihabitionem extendere, hoc solent exprimere; adde quòd ratihabito non comparatur mandato in penis, nisi exprimitur. Ergo, &c.

Sup. hoc in
Ref. seq. in
principio.

8. Dico octavò, cum qui præmissa ob duellum provocatione contulit se ad locum constitutum, & alio non comparente discessit, minime in excommunicationem Gregorij XIII. incidisse puto, & ita contra Peregrinum *quest. 45.* tenet Scortia in *Bulla Pontif. epitome 155. theorem. 392.* & alij penes ipsum, quibus ego addo Megalam in *tertia part. lib. 4. cap. 4. quest. 2. num. 11.* Ioan. Franciscum Suarez in *enchiridio casuum conscientia lib. 7. verb. duellum.* Naldum in *summa verb. duellum, n. 6.* & Riccius in *praxi tom. 3. resol. 52.*

Sup. hoc in
fra in Ref.
58. §. ult. &
in alio ejus
not.

9. Dico nonò, quòd Peregrinus *quest. 33.* docet duellum consulentem incurrere in excommunicationem, etiamsi consilium non sit efficax, vel influat in effectum; sed contraria sententia probabiliter sustineri potest, ut notat Bonac. *n. 28.*

10. Dico decimò, consulentem duellum non incidere in excommunicationem, etiamsi conatus fuerit influxum consilij revocare, sed reipsa non revocaverit; scio Bonaciam *n. 36.* contrarium docere, sed tu probabiliter nostram sententiam sequi potes.

11. Dico undecimò, quòd si incontinenti orta inter aliquos sit rixa, unusque alterum iracundia motus ad dimicandum in certo loco invitet, & incontinenti ibi dimicent, non incurrunt in excommunicationem. Ita Flavius Cherubinus in *Bulla Pontif. tom. 3. constit. 11. Clement. VIII. schol. 1.* qui citat Ludovicum Lucensem, Farinacium, & Tuschum, quibus ego addo Ioannem Franciscum Suarez in *enchiridio casuum conscientia lib. 7. verb. duellum,* & Riccius in *praxi tom. 3. resol. 51.* Item ait Graffius, diffidentes se ad pugnam in aliquo loco, quò statim tendunt, & pugnant ibi, non incidere in excommunicationem,

quia non adest assignatio temporis. Ita ille in *praxi lib. 1. cap. 7. n. 22.* & Ioan. Franciscus Suarez *ubi supra,* sed probabilior est contrariarum sententiarum assertio Bonacina loco citat. *num. 7.*

12. Non reticeam hic adnotare, quòd secundum Layman in *Theologia moralis lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 3. num. 3.* in duobus casibus duellum damnari non potest, videlicet, si miles in exercitu, vir equestis in aula Regia officio, & dignitate exidere debeat ob ignavia, ac timiditatis notam, nisi identidem provocanti se sistat; vel si quis ab iniustis convitiis, nisi cum provocante congrediatur. Hæc Layman; an verò probabiliter, alijs iudicandum relinquo, militum enim non placent, ex his quæ adducit Reginaldus *tom. 2. lib. 21. cap. 7. num. 80.*

13. Nota secundò, contra Megalam in *3. part. lib. 4. cap. 4. quest. 2. num. 13.* & Salonium in *2. 2. 9. 64. art. 3. contr. 3. concl. ult.* posse Principem in casu extraordinario ad majora vitanda mala duellum permittere; & ita docet Scortia in *Bulla Pontif. epitome 155. theorem. 392.* qui citat Sanchez, Valentiam, Cajetanum, Sà, & Navarum, quibus ego addo Reginaldum *tom. 2. lib. 21. cap. 7. num. 73.*

14. Et tandem nota tertio pro coronide huius resolutionis, quòd novissimè Franciscus Metolla in *de in fine sunt. Theol. tom. 1. disp. 2. cap. 4. dub. 10. concl. 3. n. 30.* asserit. Quantum ad scripta provocantia ad duellum, si loquamur de famulis scribentibus tantum, & erga non deferentibus: existimo posse dari casum, in quo licitum sit famulis ea scribere, ut si alias eis immineret periculum mortis, vel alterius gravis nocimenti. Si verò de famulis ea scripta scienter deferentibus sermo sit, est valde probabile, id ita esse inordinatè malum, ut in nullo casu liceat, quavis oppositum non sit improbabile. Ita ille. Et hæc dicta sufficiant circa præsentem materiam duelli, alias quæstiones ex industria relinquimus, quia non ita in praxi facillè occurrere solent.

RESOL. LIII.

An si quis provocaret aliquem ad duellum, se se conferens postea ad præsens locum, & præterito tempore, ibique frustra expectato inimico discedens, incidat in censuram Bullæ Greg. XIII.

Et quid est dicendum, si aliquis offensum à N. illum provocavit ad duellum, certo in loco, &c. non tamen habebat animum pugnandi, & certo sciebat pugnam non sequituram, quòd amici utriusque hoc impedissent, an in tali casu incidat in excommunicationem prædictæ Bullæ?

Et alij tres casus cursim attinguntur pro materia duelli. Ex part. 2. tractat. 16. & Miscell. 2. Resolut. 55. alias 55.

§. 1. **H**ic casus frequenter solet accidere: & affir. scilicet. motivam sententiam docet Peregrinus *tra. de duello q. 41. per tot.* sed mihi contraria opinio placet, & ita tenet Comitolum, Delrius, & Sanchez, quos citat, & sequitur Scortia in *Bulla Pont. epitome 155. theorem. 392.* quibus ego addo Megalam in *3. part. lib. 4. cap. 3. n. 11.* Notandum est obiter pro hac materia de duello, excommunicationem incurrere, si quis diceret: Vade quæsitum gladium, hic te expecto, vel, Veni ad talem locum, te ibi expecto; vel si existens in navi, vel alibi dicas, Egrediamur in terram, vel foras, te expecto in tali loco; vel quique nostrum abeat quæsitum enssem, in tali loco mori pugnaturi; secus si quis offensus dicat offendenti. Distin.

Districte ensem, tecum enim pugnare volo. Sed non gravabor hic apponere casum, de quo olim interrogatus fui. Quidam offensus ab N. illum provocavit ad duellum, certo in loco, &c. non tamen habebat animum pugnandi, & certo sciebat pugnam non sequitur, amici enim utriusque hoc impedissent, sed hoc efficiebat ad satisfaciendum honori laeso. Respondi tunc supradictum non incurrisse in excommunicationem; & ita docet in strictiori casu Filliuci.

RESOL. LIV.

Virum duellatores, oblato, & acceptato duello incidant in excommunicationem, si pugna postea non sit secuta? Ex part. 5. tract. 14. & Misc. 2. Resol. 102.

§. 1. Frequentissimus est casus, & ad illum affirmativè respondet Filliucius *tom. 2. tract. 29. cap. 8. num. 170. usque ad num. 176.* ubi conatur ex multis rationibus hanc sententiam firmare, & ita ait esse praxim sacre Penitentiariæ, & stylum Curie Romanæ. Vide Bonacinum *de censuris, disp. 2. quest. 6. punct. 1. num. 41.* ubi tenet prædictos incurrere penas Bullæ Gregorij XIII. Vide etiam Peregrinum *tract. de duello, §. 4. num. 4. & 7. in fine, & §. 41. per totam,* cum Luca Florono *tractat. de duello, cap. 1. §. 1. num. 3. & cap. 3. §. 1. num. 14.*

2. His tamen non obstantibus Hurtadus de Mendoza in 2.2. *disp. 170. sect. 21. §. 190.* firmat duellatores non incurrere penas Bullæ Gregorij XIII. oblato duello, & acceptato, si pugna non committatur. Et hoc etiam esse verum in terminis Bullæ Clementis VIII. probat postea in §. 196. ubi sic ait. De ipsis duellatoribus oritur gravior controversia, ut non ipsi contrahant has penas duello oblato, & acceptato, quamvis pugna non fuerit commissa. Et respondeo pugna non commissa re ipsa, & de facto, duellatores minime esse excommunicatos, quia Gregorius XIII. eos non comprehendit nisi pugna secuta. Sed Clemens VIII. in hac re nihil innovat: ergo. Minorem jam probō de provocato, ait enim §. 1. ex condito ad generale certamen descēdat, aut ad illud provocet. Itaque provocatus præstringitur lege, si descendat: descendere autem plus est, quam accipere duellum, est enim perinde apud Latinos in arenam descendere, ac pugnare: provocare enim in arenam, est provocare ad pugnam, accipitur enim locus pro actione in eo exercenda. Unde gladiatores appellabatur Arenarii, quia pugnabant in circo arena conspersa. Cum igitur Pontifex agens de provocato requirat descensum in arenam, in sensu dicto est accipiendus in lege penali, neque alibi iterum agit de provocato, pugna non sequitur. Secundō probatur in provocatore, nullibi enim conjungitur duellatori provocanti excommunicatio, pugna non sequitur. Imō quoties duellatorum meminit Clemens, ait, Duellum ex composito ineuntes, ut constat ex §. 7. ubi ipse addit excommunicationem de novo. Ex quo §. explicanda est tota Bulla, ob quod quando §. 5. dixit *ad singulare certamen descendat, aut ad illud provocet*, intelligitur juxta §. 7. ubi suam de novo adjicit censuram, nempe provocet existens in arena, iniēnsque certamen; pugnantes enim tam provocatorem, quam provocatum excommunicat, ad quod usus est illa distinctio inter defendentem, & provocantem, id est inter pro-

vocatū, & provocatorem, neque enim provocatio passiva aliquem excusat ab excommunicatione, quamvis aliquam excusationem videtur habere, quam non habet provocator. Denique quando passiva infligitur propter delictum, non contrahitur delictum non consummato, nisi exprimat a Legislatore, qui enim imperat homicidium, irregularis est, si homicidium sequatur, non secus: sed excommunicatio hæc determinatur propter monomachiam, & in ipsis monomachis non explicatur ejus vis, monomachia etiam non secuta: ergo non contrahitur excommunicatio, nisi monomachia secuta. Ita Hurtadus ubi *supra*, qui per alios (§. *subsequentes usque ad 201.*) responderet ad omnia argumenta Filliucij, & aliorum, & ad stylum Curie dicit, quod facit legem, quando habet aut formale, aut virtuale præceptum Pontificis, non verò quando illud non habet. De præcepto autem in hoc casu nihil nobis constat, nec verò est insuetum iudicibus pauca negotia respicere. Ergo, &c. Verum an supradicta sententia sit probabilis, aliis judicandam relinquo, mihi enim magnam vim affert, et si vera esset praxis sacre Penitentiariæ, & stylus Curie Romanæ.

RESOL. LV.

An in aliquo casu vir Nobilis possit sine peccato acceptare duellum? Ex p. 5. tract. 14. & Misc. 2. Resol. 99.

§. 1. Casum excogitavit, qui facile potest evenire in praxim, doctus Hurt. de Mend. in 2.2. *tom. 2. disp. 170. sect. 13. §. 106.* ubi sic ait: Pone hominem nobilem ab alio provocari ad duellum, qui si illud recuset, non censetur illud recusasse propter legem Dei, sed propter timiditatem, quia non bene audit de observatione legis, quia se facile projicit in alia peccata, vel certe alia ex causa censetur timidus, & ab aliis despicietur, apud quos semper erit inglorius, ex quo non levia damna & incommoda sequerentur. Est igitur, quæstio, utrum in hoc casu possit provocatus exire in locum conditum, non cum absoluta voluntate pugnandi, sed cum conditionata, si à provocatore prius petatur injuste: Provocati autem absoluta voluntas est tueri opinionem viri fortis & depellere infamiam timiditatis, quæ objecta per se sunt honesta & necessaria viro nobili ad degendam vitam decore inter suos, præcipue militi, qui ab exercitu censetur esse gallina, & non vir; media autem, quæ elegit ad hunc finem, sunt indifferentia ad bonum & malum; nempe; egredi in agrum, & in eo inambulare, quæ media honestantur ab eo fine. Hæc absolute vult provocatus. Pugnare autem non vult, sed si ab alio petatur injuste, vult sub ea conditione se inculpate tueri armis, si alia ratione commodè non possit. In hac occasione videtur provocatus minime peccare, neque acceptare duellum, quia acceptatio duelli est voluntas deliberata, seu absoluta, quæ iste homo caret. Item omnia, quæ vult absolute, sunt licita ex se, finis item amatur licite, quia nihil mali eligitur, neque ex parte finis, neque ex parte mediorum, quia hæc sunt egressus in agrum, & in illo inambulare: quæ autem amantur conditionate, sunt etiam honesta, amat enim sub conditione defensionem inculpata per eadem aggressoris injuri, quando fit medium unicuique ad propulsandam violentiam injustam. Solùm potest esse difficultas, quia provocatus videtur esse provocatori causa ruina, quia cum provocatum viderit in agro, illum aggredietur injuste, quod non faceret provocato non comparente. Respondeo me non esse causam per se illius ruina, quæ per se oritur à sola malitia provocantis. Provocatus enim

Sup. hoc in
Ref. seq. & in
alio §. ejus
not. 2.

D non.

non vult nisi ostendere se non esse timidum, neque facit, nisi inambulare per agrum, quæ per se non habent connexionem cum alterius ruina, nisi per accideñs ex sola illius malitia. At nullus tenetur cum gravi & proportionato incommodo abstinere ab actionibus bonis, & indifferentibus, quamvis illis alius sit per accideñs abusus ad suam ruinam, ut constat exemplo feminae se moderatè comentis; sed in hoc casu non potest provocatus eas actiones præterire absque gravi incommodo, ergo non peccat eas exercens, quia neque ex parte illius est voluntas pugnandi, aut aggrediendi provocatorem, sed se præcisè defendendi.

2. Dices ab omnibus negari licitum esse acceptare duellum, tum quia est intrinsecè malum, & prohibitum lege Ecclesiastica, tum quia in illo uterque est aggressor; sed provocatus acceptaret duellum, quia sciens sequendam esse pugnam ex suis actionibus, illa eligens, vult moraliter pugnam. Concedo majorem propter ejus probationes, & nego minorem. Ad ejus probationem respondeo, pugnam sequi per accideñs ex illis actionibus propter solam malitiam provocatoris; qui autem vult causam, ex qua per se & infallibiliter sequitur effectus, vult virtualiter & moraliter effectum ipsum; qui autem vult aliquid quod non est causa effectus, non vult effectum: talis est provocatus in hac occasione. Teneretur autem lege charitatis ab his actionibus abstinere, quando sine gravi, & proportionato damno potest, secus verò si non potest.

3. Dices secundò hunc casum esse chimericum, quia impossibile est ut aliquis verum honorem amittat quod non egrediatur in locum conductum à provocatore, quia apud viros prudentes & Christianos nullus potest malè opinari de alio, quod non egrediatur, ob quod nullus potest acceptare duellum. Respondeo acceptationem duelli esse intrinsecè malam, ob quod propter nulla commoda temporalia est admittenda. Hæc autem non est acceptatio duelli, sed quædam actiones honestæ, & indifferentes per se utiles, & unicè necessariæ ad depellendam infamiam timiditatis, à quibus abstinere non tenetur cum tam gravi incommodo, quamvis provocator illis sit per accideñs abusus. Item dico quod sæpius dixi, eas actiones esse illicitas, quoties provocatus potest per aliud medium depellere infamiam timiditatis: ut si vir sit notæ fortitudinis, aut pietatis, aut si per virum Principem possit pacem componere. At verò si censetur in aliis occasionibus esse violator legis Dei, nec nota est ejus fortitudo, neque aliæ personæ accurrunt, quæ cum ejus honore ea de re tractent, jam est in tantas angustias conjectus, ut non possit abigere infamiam timiditatis, nisi egrediendo in agrum. Hæc omnia Hurtadus ubi supra, qui per alios §§. subsequentes, usque ad 115. conatur hanc sententiam mordicus probare; verum in fine asserit hanc sententiam esse speculative probabilem, practicè autem esse valde difficilem, & tu ne deseras omnino communem sententiam, quam sequitur Hurtadus de charitate dist. 9. diff. 26.

RESOL. LVI.

An liceat in aliquo casu acceptare duellum? Ex p. 10. tract. 12. & Misc. 2. Resol. 54. aliàs 53.

Sup. hoc in
ref. præte-
rita.

§. 1. AD hanc difficultatem sic respondet Petrus Marchant. in *Tribunali Sacram. tom. 2. tr. 6. titulo 3. quest. 15. resol. 2.* Non licet ulli, multo minus Duellum inire quacumque causa etiam honoris, nisi in casu in quo liceret Aggressorem injustum occi-

dere, & seipsum vitæ discrimini exponere. Ratio est: non enim potest quis se certo discrimini hominem occidendi exponere, &c. Dixi (nisi in eo casu quo liceret Aggressorem occidere, & seipsum vitæ discrimini exponere.) Pro quo nota, verum honorem præponi bonis temporalibus, & æquari vitæ: Ideo in casu quo liceret Aggressorem invadentem bona temporalia gravis momenti cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere, in eodem casu liceret honorem verum per Duellum tueri: Si ergo occurrat casus in Duelli præsentatione, quo, si illud non accepto, Officium, Militiam aut Gradum ob infamiam delectere debeo cum gravissimo detrimento meo, vel Familia. Tunc crederem licere Duellum inire. Ratio est quia talis acceptatio non est nisi justa defensione contra realem Aggressorem, qui de facto moraliter meum honorem, Officium, gradum aggreditur, ut mihi illa violenter eripiat, quæ jure naturæ eadem vi defendere possum, & debeo, cum absque horum amissione retrocedere nequeam. Hunc solum liciti Duelli casum mihi possum imaginari possibilem, sitamen revera omnia quæ supra ponuntur, actualiter in casu reperiantur. Hæc omnia Marchant. quæ secundum ejus mentem dicta esse volo. Et de hac questione alibi alia à nobis etiam dicta sunt.

RESOL. LVII.

An provocantes ad duellum teneantur à domo non exire, dum non componitur pax?

Et quam voluntate debeat provocatus à domo in publicum exire? Ex part. 5. tract. 13. & Misc. 1. Resol. 15.

§. 1. CASUS est practicabilis; Pro ejus decisione suppono me non teneri omittere actiones, quas sine gravi, & proportionato damno præterire non possum, licet ex eis alius vicio sit accepturus occasionem ruinæ propriæ. Hoc supposito respondeo ad dubium propositum, provocatum non teneri se domi continere, quando sine gravi, & proportionato damno id efficere non possit: nam in tali casu potest licitè in publicum exire. Ita Banez in 2. 2. quest. 64. art. 7. dub. 3. in fine, & Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 2. cap. 39. num. 11.* In quibus vero casibus inclusio intra domum erit maxime incommoda provocato, explanat Hurtadus de Mendoza in 2. 2. dist. 170. s. 1. 2. §. 96. & 97. ubi in fine docet hoc licitum esse, quoties provocatus non potest honestè se domi continere, quia prudens quisque censuit id oriri non à ratione, sed à timiditate, quæ omnia licita esse probat in illis casibus, in quibus provocatus certo scit inimicum esse in loco, per quem ipse est iturus, vel etiam quando faciendum est iter per locum conductum, ubi provocator expectat armatus. In his autem casibus, in quibus licitum est provocato exire ad sua negotia peragenda cum periculo pugnandi, potest & debet ire benè armatus, non secus ac si ipse esset pugnaturus. Se enim armare non est peccatum, ea autem in occasione prudentis est timere pejora, & se ad illa comparare. Nec potest provocator inde scandalum pati, quia cum ipse alium provocatione coegerit, ut se armeret, aliquin apud omnes erit imprudens, cur exanderet provocatorem, aut cur inde ansam arripit pugnandi?

2. Sed quam voluntate debeat provocatus à domo in publicum exire? Respondeo non voluntate absoluta pugnandi, sed conditionata, qua provocatus decernit pugnare, si à provocatore cogatur, nec possit se aliter honestè tueri: & ratio est, quia hæc voluntas non est mala, est enim de objecto bono, quia quando non potest periculum aliter effugere, quam dimittendo

cum injusto aggressore, tunc cum illo pugnare est bonum, quia est necessaria defensio ab injusta vi. Tunc autem provocatus egrediens domo, vult absolvere negotia sua gerere, & suum munus explere; quod quidem honestum est: media autem, quæ elegit, sunt in differentia ad bonum & malum; honestari autem possunt ab honesto illo fine: sunt autem ea media egressus è domo, inambulatio per vias publicas, & alia id genus; à quibus non tenetur provocatus abstinere cum gravi suo damno, quamvis sibi persuadeat provocatorem eis abuturum ad pugnam; ille enim abusus non oritur ex meis actionibus, quibus est ille per accidens abusus, oritur autem per se à sola malitia provocatoris, qui ex meis actionibus honestis abripit animum ad peccandum.

RESOL. LVIII.

An, si conventio de pugnando facta sit in rixa, & inter conventionem, & pugnam intercedat tempus, non incuratur in penas latas contra duellantes?

Et notatur consulens duellum non incurrere excommunicationem, si fecit quantum potuit revocando consilium, licet nihil profecerit. Ex part. 6. tr. 6 & Misc. 1. Resol. 21.

§. 1. **A**ffirmativam sententiam docet Filliucius tom. 1. tr. 15. cap. 5. num. 111. & 112. ex duobus casibus quos ibi ponit, & ego infra refellam: & rationem adducit, quia est duellum ex condictione prohibendum à Constitutionibus Pontificiis, cum intercedat tempus inter conventionem & pugnam.

2. Sed mihi placet contraria sententia dummodo intra illud spatium temporis pugnantes non se vertant ad actus extraneos & alienos ab ipsa pugna, & arbitrio prudentis duret calor iracundie. Et ratio est, quia conventio & pugna est una actio moralis continuata, & in ipso calore iracundie facta, ut patet ex Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 2.2. sect. 5. num. 21. & 22. Sed principium dictæ actionis fuit rixa, & conventio pugne facta fuit in rixa, & in ipso calore iracundie: & durante ipso calore arbitrio prudentis sequuta est pugna; Ergo pugna illa dicenda est rixa, & non duellum ex condictione factum, quia in actionibus moralibus principium semper attenditur.

3. Nec obstat interventio temporis inter conventionem & pugnam, si enim pugna sequuta est eodem die, quo facta fuit rixa & conventio; creditur commissæ ex eodem calore iracundie, ut docet Menochius de arbit. judic. lib. 2. cent. 4. cas. 361. num. 53. & Mascardus de probat. consil. 98. n. 28. & per consequens est una actio moralis procedens ex rixa. Vnde ex supradictis sequitur, contra Filliucium, ubi supra quod si duo exorta rixa in Ecclesia ibi ob reverentiam loci enses non educunt, sed conventionem facta de pugnando in viam, vel in alium locum determinatum exeunt, ut pugnent, & pugnant, licet spatium temporis intercesserit inter conventionem & pugnam, & in determinato loco sit sequuta: tamen si ad actiones extraneas & alienas à pugna non se verterunt, sed durante calore iracundie excitato in rixa pugnam commiserunt, non est dicendum duellum ex condictione, sed pugna exorta ex rixa, & per consequens non incidunt in excommunicationem & alias penas contra Duellantes inflictas, quia est una actio moralis continuata principium habens in rixa & finem in pugna, & quia principium attenditur in dictis actionibus, ut docet Bonacina tom. 3. disp. 2. quest. 3. punct. 48. num. 8. & Peregrinus de Duello, quest. 22. num. 21. dicenda est rixa & non duellum ex condictione. Et simi-

Tem. V.

liter si duo invicem contendant quorum alter, quia non habet enslem in vicinam domum se confert, ut eo accepto cum altero armato pugnet, dato quod in ipsa contentione conveniant se pugnuros, & ut armatus expectet, si postea pugnent, existimò non esse delictum ex condictione; sed pugna ex contentione, sive rixa exorta: & licet sint duæ actiones physice distinctæ, conventio & pugna, tamen est una actio moralis, cujus principium fuit rixa. Ergo, &c.

4. Notandum est etiam hic obiter me his diebus probabilius respondisse, consulens duellum non incurrere excommunicationem, si fecit quantum potuit revocando consilium, licet nihil profecerit: quia quantum ex se effecit, ut per illum cesset duellum; quod si non cessavit, ipse jam non est in causa, quia novum consilium dedit efficacius de se ad revocandum duellatorem qui si non revocatur, est propter ejus pravitatem: jamque non movetur ex ejus consilio formaliter, sed materialiter. Ita in specie Cælestinus in Compend. Theolog. moralis tr. 3. cap. 1. n. 10. & Hurtadus de Mendoza in 2. 2. de fide, spe & charitate vol. 22. disp. 170. sect. 21. §. 189.

Sup. hoc sup.
in Ref. 52. §.
Dico deci-
mo. & infr.
in Ref. 64. §.
ult. rursum
post med.

RESOL. LIX.

An, si accusator offerat duellum purgativum, possit illud innocens acceptare ad tuenda bona temporalia?

Et an ea, quæ dicuntur de acceptance tertaminis purgativi, tandem vim habeant in certamine non purgativo?

Et an innocens possit criminatori offerre singulare certamen, quando alia ratione non potest se suaeque tueri?

Ex part. 5. tr. 13. & Misc. 1. Resol. 27.

§. 1. **N**egativam sententiam docet Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 8. n. 47. Filliucius tom. 2. tr. 29. num. 144. Suarez de charitate disp. 13. sect. ult. num. 5. & ante omnes Petrus de Aragon in 2. 2. quest. 64. art. 3. ad tertium argumentum, & quia casus est curiosus, ponam per extensum ejus verba; sic igitur ait: Aliqui asserunt, quod innocens licet potest accusatorem per calumniam usque ad mortem prævalentem interficere, cumque provocare ad singulare certamen. Nā cum accusator tunc injuste innocentem aggredietur gladio materiali judicis, & quicumque in valis gladio licet possit etiam cum morte aggressoris se defendere sit ut etiam licet tunc possit innocens in propriam defensionem accusatorem interficere. Sed hæc sententia est aperte falsa. Primò, nam ex ea sequeretur, quod qui accusaret innocentem bona fide ex ignorantia invincibili licet possit ab eo interfici in propriam defensionem; consequens autem est falsum, & contra rectam rationem. Nam sic esset maxima perturbatio in Republica, & unusquisque suum interficeret accusatorem, dicens se ab eo injuste accusari, quod est absurdum; ergo & illud ex quo sequitur. Probo sequelam, si quis invaderet me bona fide ex ignorantia invincibili, ego licet possem illum interficere in meam defensionem sed acculans aggredietur innocentem gladio materiali judicis secundum Caietanum: ergo etiam si ex ignorantia invincibili id faciat, licet poterit ab innocente interfici. Secundò, quando dominus mittit servum ad me interficiendum, quamvis sit licitum occidere dominum domi manentem, ut omnes concedunt: ergo pari ratione, quamvis accusator occidat me per iudicem, non erit licitum occidere illum domi manentem. Vltimò si sententia Caietani esset vera, sequeretur quod si quis per calumniam me accusando esset causa, quod ego conicerer in carcerem, aut quod perderem bona mea, liceret mihi illum occidere.

D 2 Consequens

Consequens autem est plus quam falsum, ergo & illud, ex quo sequitur. Probo sequelam. Nam si quis per vim privata autoritate me coniceret in carcerem, aut acciperet bona mea, licite possem illum interficere in meam defensionem, & secundum Cajetanum tunc infer vim accusator. Hactenus Petrus de Afagon.

2. Verum his non obstantibus sententiam affirmativam tuetur Sanch. in *summ. t. 1. lib. 2. c. 39. n. 7.* & Bannez in 2. 2. q. 64. art. 7. dub. 4. qui non solum loquitur de acceptatione certaminis; sed etiam de provocacione. Et idem etiam docet Cajet. in 2. 2. q. 25. art. 8. ad 3. & in *summ. ver. duellum*, quibus adde Hurtadum de Mendoza in 2. 2. disp. 70. sect. 3. §. 70. Probatur hæc opinio, quia talis acceptatio non est duellum, sed iusta defensio, cum enim licitum sit occidere injustum directorem bonorum, quando alia ratione quis non potest ea defendere, ita in nostro casu acceptatio certaminis est medium necessarium ad defensionem bonorum ab injusta direptione: ergo licita erit ea acceptatio, dummodo provocator injuste me accusavit, & non bona fide, & pramonitus fuit, ut respiscat, si est locus pramonitionibus, ut frequenter est in via juridica.

3. Notandum est etiam hic cum Hurtado ubi supra §. 77. quod quæ dicta sunt de acceptatione certaminis purgativi, habere vim eandem in certamine non purgativo, v. g. Antonius me vult occidere domi, si ego ibi eum possum occidere, non possum acceptate certamen, quia interficere aggressorem injustum, quando actu mihi physice mortem intonat, magis consentaneum est iuri naturali & Ecclesiastico, quam in campum exire ad pugnandum. Si vero ego cum non possem domi occidere, vel quia ille cum comitibus armatis, vel quacunque alia ratione me impedit, me tamen invitat ad singulare certamen, me occisurus, nisi illud acceptem, vel me bonis spoliaturus possum illud acceptare; hoc enim non est duellum, sed opportunitatem querere, me, & mea iuste defendendi ab injusta vi. Mihi enim jus est me tuendi, etiam per necem inimici, quod si hoc in loco possum, cur non potero locum alium querere? Certè non video, non vel probabile vestigium ad dubitandum. Nam si domi me ille compelleret, ut cum illo pugnarem, alioquin periturus, possem pugnare, ergo etiam possum acceptare locum, quem ille mihi offert quando alia ratione non possum necem effugere, aut bona tueri.

4. Nota etiam quod licet non possit acceptari duellum honoris causa, tamen licita erit acceptatio certaminis, ne amittantur honores & munera publica. Dico igitur in tali casu offerente accusatore duellum purgativum, posse licite acceptari, quando acceptatio est unice necessaria ad dicta bona conservanda, quod probatur aperte, quia v. g. ad conservandam nobilitatem, & munera publica, est medium unice necessarium acceptatio pugnae, ergo est licita. Probo consequentiam, quia tunc est inculpata defensio bonorum, proportionatorum damno inferendo criminatori. Antecedens probo, quia criminator mihi crimen objicit dignum amissione nobilitatis, & munerum, cujus ego innocens sum, & alter objicit illud mala fide, quod crimen censetur esse probatum, recusato à me certamine: hæc enim est hujus duelli natura, de quo agimus. Antecedens probo, quia coniectus sum ego in angustias, ut vel mihi pugnandum sit cum criminatore injusto, vel amissurus sum nobilitatem, & munera; ergo tunc subire certamen est unice necessarium ad tuendam nobilitatem. Ita Hurtadus loco citato, §. 76. quæ omnia à fortiori procedunt in casu vitandæ mortis injuste co pacto, quo explicat idem Hurtadus sect. 7. §. 16. & seq.

5. Sed maxima difficultas est, an innocens possit criminatori offerre singularem certamen, quando alia ratione non potest se, suaque tueri? & affirmative respondet Hurtad. de Mendoza in 2. 2. disp. 170. sect. 9. §. 82. ubi sic ait: Licitum est offerre certamen ei, qui mihi molitur jam mortem injustam, v. g. Antonius mihi falsum crimen objicit, neque habeo probabilem spem illum destitutum à carceris diligen-
tiis, sed potius timorem moraliter certam ad illas ab eo adhibendas, item expectare, ut me ille provocet est mihi multo periculosius, nec possum aliter certam mortem effugere. In hoc casu dico licitam esse provocacionem; & ratio est, quia talis accusator infer mihi vim, in qua est actu; sed provocatio ad certamen est medium unicum ad effugiendam mortem injustam, ergo provocatio habet rationem inculpate tutellæ. Confirmatur si quis me vellet domi occidere, in qua ego minime possem me commode tueri, possem tamen alio in loco, possem ego licite illi dicere, ne me peteret domi sed ut egredieretur in locum ampliore, ubi utriusque vires essent aperiiores. In hoc enim nulla cernitur ratio peccati, quia si ego possum alium impetere gladio ad tuendam vitam, cur non potero eligere alium locum mihi necessarium ad eandem defensionem? sed eadem ratio est in casu nostro, ergo. Minor probatur, quia qui mihi vim injustam infer per alios in prudente estimatione & moraliter perinde est, ac si per se ipsum illam inferret, quia per se ipsum multa facit injuste, propter quæ ego occidar injuste. Quid igitur interest me ab illo per proprio ipsius gladio, an gladio iudicis, aut servi, quibus ipse præcipit, aut consulit ut me occidant, aut ille, quod habet jus, ne ego illi linguam prædicam, quia me occidit potius, quam ne illi manum laeem, quæ & cædit? Est igitur eadem ratio in acceptando, & offerendo certamine, quando utrumque est simpliciter necessarium ad effugiendam mortem injustam. Et ita hanc sententiam à fortiori præter Hurtadum docet cum Cajetano Bñez in 2. 2. q. 62. art. 7. dub. 4. concl. 2. & Sanchez in *summ. tom. 1. lib. 1. cap. 39. num. 7.* cum Petro Navarra asserentibus licitum esse talem accusatorem occidi occulte.

6. Nec valet dicere, quod qui provocat accusatorem injustum, est causa ut accusator peccet acceptatione duelli. Nam respondeo hanc difficultatem esse communem omni militi iuste præstanti, cui non liceret hosti prælium offerre, quod nullus dicit. Vtriusque ratio est, quia qui iustam causam defendit, supponit inimicum esse in actuali peccato homicidij, neque illum invitat ad amandum de novo aliquod objectum malum. Item illum non invitat simpliciter ad pugnam, sed sub conditione, id est si adhuc perseveras in voluntate me occidendi, te provoco; si vero desistere vis ab homicidio, ego quoque à certamine desisto.

7. Sed circa præsentem questionem, & omnia supradicta, præter citatos Doctores recognosce etiam Castrum Palaum t. 1. tr. 6. disp. 5. punct. 7. n. 1. & seq. Coninch de fide disp. 32. dub. 2. n. 17. Molina de iust. tr. 3. disp. 17. n. 7. Navarrum de rest. lib. 2. cap. 3. n. 289. Valentiam tom. 3. disp. 3. quest. 17. punct. 1. & alios penes ipsos, quibus novissime adde Andreæ Durandum in 2. 2. D. Thom. de charitate q. 17. art. 1.

RESOL. LX.

An, si quis dicat alicui, tecum pugnabo prima vice, qui tibi per urbem obviam ero, incidat in peram Duelli?
Ex part. 5. tr. 13. & Misc. 1. Resol. 59.

§. 1. Affirmativam sententiam docet Bonacina de Supplicio censuris disp. 2. quest. 6. punct. 1. num. 7. ubi sic in res. air:

ait. Item valet dum quis alterum ad pugnam pravo-
cat, cum prima vice sibi occurrerit in arbe, adest
enim assignatio loci, & temporis illius, scilicet quo
sele obviā habuerint. Ita ille.

2. Sed mihi contraria sententia magis placet, quam
ego olim practicavi, & postea inveni illam docere
Jacobum Mancinum in *practica visitandi infirmos*,
pract. 4. num. 16. dub. 9. Nam tota urbs non est propria
loci assignatio, quia locus non est certus. Nec est
propria assignatio temporis, cum sele obviā ha-
buerint nam cum tempus sit etiam incertum, non
potest dici assignatio temporis, & in definitione
duelli requiruntur necessarii hæc due conditiones;
ita ut altera illarum deficiente, non erit duellum, ut
inquit ipsemet Bonacina, qui in hoc videtur sibi
adversari, & ita sensisse viros doctos a se consultos
testatur Mancinus ubi *supra*.

RESOL. LXI.

In Belgio quis asperxit duellum nesciens esse prohibitum
in Bullis Pontificiis sub pena excommunicatio-
nis, quæsit a me per literas, an in illam inci-
derit? Ex part. 11. tract. 6. & Misc. 6. Re-
sol. 27.

§.1. ET respondi negativè, ac induxi in terminis
Andream Duvalium in 2. 2. D. Thom. tract.
de Duello, quest. 17. circa finem, ubi sic asserit postre-
ma pena est eorum, qui consilium pugnandi in duel-
lo dederunt, aut qui ex composito se spectatores
præbuerunt; hi enim sunt similiter excommunicati,
cummodò sciverint istud esse ab Ecclesia prohibi-
tum; nam si nescierint, essentque comparati, si
sciverint ipsos pugnantes non aspicere, penam hanc
excommunicationis, & alias non incurrerent; cum
sic non fuerint contumaces; contumacia autem ad
excommunicationem incurrendam, ut supponimus,
est necessaria. Ita Duvallius.

2. Probatur hæc opinio ex celebri, & nunquam
obliviscenda doctrina, quam alibi ego adduxi, &
quam me citato docet novissimè Martinus de San-
toseph in *Regul. Sancti Francisci, cap. 16. num. 41.* sic
asserens: Advvertase aqui una cosa de mucho con-
fucio, y es, que no basta que la obra que uno haze,
sepá que está prohibida, y es pecaminosa: si ignora
que ultra de esto estan impuestas a los que hazen,
penas de descomunion, suspensio, ò inhabili-
dad para tener oficios, ò de privacion dellos, ò la
prohibicion de pedir el debito los casados incestuo-
sos, que si se ignoran estas penas, no se incurrer.
Sic Portel in *addit. ad dub. reg. l. verb. Ignorantia, n. 21.*
qui citat Navarrum, quibus adde Curiel in 1. 2.
quest. 76. art. 5. dub. 5. Valentiam *tom. 2. disp. 6. quest. 6.*
punti. 1. Henriquez *lib. 13. cap. 23. num. 2.* Suarez de
Censur. disp. 4. sect. 9. num. 19. Avilam de *Censur. quos*
cit. & sequitur Diana 2. p. tract. 5. *Miscell. resol. 12.*
cit. & 36. y porque algunos destes Autores solamente hablan
de penas de censuras: sienten lo mismo de las demas penas.
Navarrus *cap. 23. num. 47. & cap. 27. num. 16. & n. 274.*
Philarchus de *officio Sacerdot. tom. 1. part. 1. lib. 3.*
cap. 4. §. 3. Manuel 1. *tom. sum. verb. ignorantia cap. 140.*
num. 15. & alij, & reputat probabile Suarez 5. *tom.*
in 3. p. disp. 4. sect. 9. num. 22. & Sanchez *lib. 9. de ma-*
trim. disp. 32. n. 21. & Diana 2. p. tract. 5. *Miscell.* citat
plurimos pro hac sententia. Y acerca de la pena
de pedir el debito matrimonial, tienen lo mismo Portel
ubi *supra*, Castrus Palaus, *tom. 1. tractat. 2. disput. 1.*
punti. 17. num. 8. Y lo que mas es, que aunque la
ignorancia destas penas sea vincible, y mortalmente

Tom. V.

culpable, como no sea crafá, escusa de las censuras y vide doctri-
penas, docent Portel in *addit. ad dub. reg. verb. igno-*
rancia, n. 25. Sanchez de *matrim. tom. 3. dub. 9. disp. 32.*
num. 31. & citat Suarez, & exponit ignorantiam
vincibilem, & crassam. Hucusque Martinus de San-
toseph; qui paucis multa complectitur. Et ita hæc
sententiam me citato tenet etiam Thomas Hurtadus
tom. 1. tract. 4. cap. 8. resol. 46. num. 555. & resol. 61.
§. 1. numer. 814. & me citato Baunys in *Theolog. hujus Res.*
moral. tom. 2. tract. 8. quest. 18. & me citato Marcus
Vidal in *Arca Theolog. moral. tit. de censuris Inquis. 3.*
numero 113. & me citato Carolus Zambertus in *De-*
cisionibus Bononiensibus casuum conscientie mensis Se-
ptembris, cas. 2. anni 1640. Vide cap. *Vi anima-*
rum, de constit. in 6. & Innocentius Papa *Epist. 3. cap. 1.*
scribens Exuperio Tholosano, dicit, quod ignora-
bant Constitutionem Synesi Papæ ad Himerium
Tarrac. *Epist. 7. cap. 7.* qua suspendebat Clericos in-
continentes (utrumque refertur cap. *Propositi &*
cap. Plurimos 82. dist.) ne incurrerent præstatam pœ-
nam, quamvis non ignorarent prohibitam inconti-
nentiam jure naturali, & divino, quare solum erit
obnoxius pœnis latis jure divino, non verò latis
jure humano, quod ignorat, & sic ignorans legem,
& constitutionem qua imponitur pro aliquo delicto,
vel excommunicatio, vel irregularitas, aut suspen-
sio, has nullo modo incurrat. Itaque quamvis igno-
rantia sit vincibilis mortaliter, potest esse, & est sine
contumacia, quæ requiritur ad incurfionem censura-
rum etgo, &c.

RESOL. LXII.

An spectatores duelli incidant in excommunicatio-
nem?

Et in corpore hujus Resolutionis declaratur qui sunt, qui
ex justa causa interfunt duello, & non peccant, neque
excommunicantur, ut v. g. aliquis famulus, aut ami-
cus, Chirurgus, & Sacerdos suscepiurus confessionem
alicujus moribundi, &c. Ex part. 5. tract. 14. &
Misc. 2. Resol. 100.

§.1. CASUS iste frequenter potest accidere, & Sup. h. &
ad illum Hurtadus sic respondet in 2. 2. aliquibus ex
tom. 2. disputat. 170. sect. 21. §. 179. Spectatores
duelli excommunicantur eodem loco Concilij, in Ref. 52. §.
quos intelligo primùm, qui nulla justa occasione Dico quar-
interfunt, sed sola curiositate: qui autem justam
to, & in aliis
eius not.
habent occasionem; ut non peccant, ita neque
excommunicantur; hujusmodi autem sunt Magi-
stratus privati, eorumque satellites, & familiares,
accepta enim à Principe facultate duellandi non
potest Magistratus duellum impedire; debet autem
providere, ne concitentur tumultus, aut duellatores
pugnent armis inæqualibus, aut alia injustitia
committatur. Item providere Sacerdotem, qui ex-
cipiat peccata alicujus moribundi, eandem ob cau-
sam potest Sacerdos adesse excepturus confessiones,
item adesse poterit aliquis famulus, aut amicus,
ut accersat Chirursum, aut Confessarium. Item
poterit aliquis famulus deferens arma heri, & equum,
quando id non potest omittere sine gravi incom-
modo. Idem si quis spectet duellum non in publico,
sed occultè, & per cancellos, aut ita distans, ut non
censeatur adesse præsens, non contrahit has penas,
quia Concilium præcisè vult avertere à spectanda
monomachia eos, qui ejus aspectu possunt eam fo-
vere, quod non contingit in hoc casu, sic notat Pa-
ter Lessius *lib. 4. cap. 4. dub. 9. num. 8.* Adde præterea
non contrahi has penas ab illis, qui fortè fortuna se
D 3 inveniunt

Sup. hoc ibi-
dem in fine
dicti §. Dico
quarto.

inveniunt in loco duelli, aut in illum incurunt
suum ite: agentes, inò & qui illius conficiunt tendit in
eum locum sola gratia videndi quæ illic geruntur,
illa enim curiositas non damnatur in Concilio, quia
ij spectatores comparatione duelli sunt per accidens,
neque enim propter illos promovetur duellum, sed
forè impeditur multitudo spectatorum. Damnan-
tur igitur à Concilio spectatores curiosi, qui ex
condicto se offerunt certaminis spectatores & testes,
hi enim duellum promouent tacita illius consensio-
ne; duellatores enim multum concitantur ad agen-
dum de duello spe victoriæ coram illis, quibus cor-
am nascitur iurgium, & causa duelli. Vult igitur
Concilium his testibus terrorem injicere, ne conui-
veant in duello, sed ut illud impediatur, quod patet
ex usu communi, nullus enim Confessarius diligen-
tiam adhibet, aut curat quid hac in re acciderit pœ-
nitenti. Hæc omnia Hurtado de Mendoza loco citato,
& 192. licet contrarium videatur docere Filiucius
tom. 2. tract. 29. cap. 8. num. 177. Bonacina de censuris,
disp. 2. q. 6. punct. 1. num. 30. Floronus de duello cap. 13.
n. 2. & Peregrinus etiam de duello, in expositione Bullæ,
num. 29. ubi verba ex condicto interpretantur, qui
non casu, sed dedita opera duellum spectant. Vide
Reginaldum tom. 2. lib. 22. cap. 7. n. 77. Coninch di-
sp. 32. n. 29. Sanchez in summa, tom. 1. lib. 2. cap. 39.
n. 31. Cœlestinum in compend. Theolog. moral. tract. 3.
cap. 10. num. 5. Ex dictis à fortiori apparet reproban-
dam esse opinionem illam, quam docet Peregrinus
9. 37. nempe eum, qui ad locum duelli causa fuscipi-
endi accessit, afficit excommunicatione, etiam si
duellum, vel actus ad pugnam proximus secutus non
sit. Vide Bonacinam ubi supra.

Sup. hoc ibi-
dem.

RESOL. LXIII.

An si quis commodat arma amico volenti duellare, in-
cidat in excommunicationem? Ex part. 5. tract. 14.
& Misc. 2. Refol. 101.

§. 1. Solide, ut semper solet, ad hoc dubium respon-
det Murt. de Mend. in 2. 2. disp. 170. sect. 3. §. 185.
ubi sic asserit: Meus amicus est pugnaturus armis
bonitate inferioribus meis, aut equo minus forti, aut
pernici meo; ego verò do illi meum equum & arma,
an ne tenebor ob hoc lege Gregoriana? Respondeo
non esse dubium me non teneri, si amicus suscipiat
justè certamen illud, quem tunc possum ego ut inno-
centem juvare, comparatione cuius illa monoma-
chia non est duellum, sed iusta defensio. Secundò
certum est me ea lege teneri, si illarum rerum dona-
tio duellum promoveat, quia tunc est armorum sub-
ministratio, quando est causa duelli. Pontifex autem
directè interdicat omnes causas duelli. Igitur si meus
amicus creditur prudenter aut speratur destitutus à
pugna, nisi à me illis armis muniatur, teneor ea lege,
ut armorum subministrator. Si verò amicus non est
destitutus à pugna, quævis illis armis non muniatur,
teneor eadem lege, si ea arma sint contra pactum
duellatorum, e. g. si inter illos pactum sit cum solis
ensibus, & pugionibus sine aliis armis offensivis, aut
defensivis, vel cum solis ensibus, & palliis, non pos-
sum ego amico ministrare clypeum, aut pistoletum,
quia est nova iniustitia in illa armorum inæqualita-
te, quæ proculdubio ea lege continetur, omnis enim
iniqua armorum subministratio illis legibus compre-
henditur. Si verò arma non constituent inæqualita-
tem, quia pacta sunt in eadem specie, intra illam verò
sunt mea meliora, quam quæ habet amicus, v. g. me-
lior ensis, acutior pugio, fortior clypeus, tunc non
teneor ea lege. Probatur, quia ea lege non continentur

nisi qui peccant in armis subministrandis, omnes
enim actiones à Pontifice recensitæ, sunt prohibite
jure naturali; sed in eo casu ego non pecco, ergo
neque ea lege præstringor. Probo minorem, quia
ea actio non est intrinsecè mala, earum enim re-
rum donatio non est ex se vitiosa, quo differt à con-
silio, quod est intrinsecè malum, & itque peccatum,
licet non fortiaur effectum. Neque item illa do-
natio est mala hic & nunc; non enim est scandala-
rum, quia ego non sum causa ruinæ amici, ille enim
ruit independentè à me: mutare autem illi instru-
menta ego possum, cum suppetit honesta causa,
ille enim qui certus est solvere jejuniū cibo no-
xio, possum ego præbere, cibum innoxium; ita
amico pugnaturus cum majori vitæ discrimine pro-
pter arma periculosa, possum ego præbere arma se-
curiora, ut discrimen vitæ sit minus. Neque item
illa arma sunt causa, ut duellatur, sed ut minori
cum periculo duelleret amicus, ut non sint causa cibi
innoxij, ut amicus solvat jejuniū, sed ut solvat
sine corporis noxa. Inò si ego viderem hominem
malè armatum laxis armorum ligulis, teneret ex
charitate ligulas stringere. Inò si ejus inimicus in-
cederet loriceatus, alius autem inermis, certus tamen
se illi periculo exponere teneor ego ex charitate
illum loricare si possum, ut sic eum reddam immu-
nem à discrimine imminente ob armorum inæquali-
tatem. Pontifex autem excommunicans submini-
strantes arma, loquitur de subministratore in iusta, &
quæ aliquo modo est causa, ut veniatur ad duellum,
non verò de subministratore licita, & quæ nullo
modo est causa, ut veniatur ad arma. Ita Hurtados
loco citato. Sed circa præsentem questionem vide
etiam Floronus tractat. de duello, cap. 11. n. 4. & 5. &
Peregrinum etiam de duello, quest. 25. n. 1.

RESOL. LXIV.

An sepelientes mortuum in duello sint excommunicati?
Et an sit necessaria sententia judicis declaratoria, ne
supradictus mortuum in duello in Ecclesia sepe-
liatur?

Et in §. ultimo hujus Resolutionis aliqui ejus casus oc-
planantur pro duello, sed jam omnes in hoc novo ordi-
ne supra in Resolutionibus proximè præteritis sunt dis-
cussi & apposti.

Et tandem queritur, an famuli tantum scribentes cha-
ritas provocantes ad duellum, & non deferentes ea in-
currant in excommunicationem? Ex part. 7. tract. 11.
& Misc. 2. Refol. 44.

§. 1. AD hoc dubium ita responder Baumius in
Theol. Mor. disp. 3. tract. 2. quest. 39. ubi
sic ait: Dico secundo, qui precibus aut sepultura
monomachos impetunt, nusquam locorum excom-
municatos esse.

2. Causa est, quod Ecclesiastica vincula, nullum
stringant, ob sui cum præciso consortium, nisi de
nomine, publicæque omnium aut majoris civium
conscientia sit talis, ut ex decreto PP. in Constan-
tensi Concil. Doctores colligunt, quibus hoc statu-
re visum ad communem salutem, in extraneis, ad rei-
tanda; nemo ut deinceps teneatur alicui ratione
alieni sententiæ, vel censuræ, vitare in Sacramen-
torum receptione, vel administratione, vel aliis re-
bus externis, nisi hæc in eum specialiter sit publi-
cata aut denunciata, vel nisi pro sacrilega manu
in Clericum iniectione, eum sententiam latam à Ca-
none, ad eod notoriè confiterit incurrisse, ut nulla pos-
sit tergiversatione celari. At nec è superiori loco, un-
quam dicta est excommunicationis sententia in mo-
nomachum

homachum, nec eundem invisum esse Ecclesie, Deo, & hominibus constitit, vilo superioris decreto, cu jus exemplar, e templi valvis, aut fori publici columnis, pendens, populo notum fuerit, ergo quæ per preces, aut sepulturam, intercedit cum eo communicatio, excommunicationi ac censura non coheret.

3. Adde amplius, nullibi ne quidem iis in locis, vbi sunt Pontificum promulgata diplomata, videri verum in conflictu singulari mortuum mandare terræ, antequam id iudicis mandata verent, quia ut est in q. proxime præced. dictum, poenæ quæ jure acquisito hominem exuunt, incurrunt non solent ante sententiam iudicis, declaratoriam criminis ob quod subiti debent Sanchez, tom. 1. in Decal. lib. 2. c. 39. & 7. de matr. disp. 13. Filiuc. rr. 2. c. 9. n. 178. at fidelibus, hoc ipso quod eos Christus Dominus per baptismum in familiam alciuit suam, jus ad sepulturam Ecclesiasticam competit, quo privari sine culpa aliqua sua, non patitur æquitas, dum ergo è tribunali iudex non loquitur æquitas, dum ab occiso poenæ non repetit, in tumultum illum majorem inferri, conscientie salvo incolumique jure nihil vetat. Et tandem quibuscum dum viverent agere catholico licuit, licet & cum mortuis, sed cum tolerato ab Ecclesia congruere licet. Ergo.

4. Sed doctrinam Bauny ita absolute prolatam aliqui non admittunt, nempe esse necessariam sententiam iudicis declaratoriam, ne mortuus in Ecclesia sepeliatur; & ideo asserunt cum Peregrino, tract. de Duella, q. 7. n. 3. Quod si notorium esset, mortuum in conflictu deliquisse contra præsentem Constitutionem Clem. VIII. nullo pacto deberet sepeliri in loco sacro: quia jam incidit ipso facto in poenam: nec exigitur actus iudicis ut executioni mandetur: & sic est usus Ecclesie.

5. Si verò non esset notorium deliquisse, dato quod per sufficientes testes probari posset, & dato quod factum esset publicum, non debet Parochus publice denegare mortuo Ecclesiasticam sepulturam, cum non sit notorium deliquisse contra præsentem extravagantem nec decessisse in notorio peccato mortali.

6. Nec debet sepelire eum, sed rem totam deferre ad superiorem Ecclesiasticum, nempe Episcopum, vel ejus Vicarium, qui summariè capta informatione sententiam ferat.

7. Verum sententiam Bauny videtur docere Castrus Palus, tom. 1. rr. 6. disp. 5. punct. 7. vbi postquam, n. 17. enumerasset poenæ inflictas morientibus in Duello, & inter illas privationem Ecclesiasticæ sepulturæ; tandem ex Sanchez, num. 21. sic ait: Adverte reliquas poenæ præter excommunicationem, suspensionem, & interdictum relatas in supradicto decreto Trident. & Bullis Pontificum indigere sententia iudicis saltem declaratoria criminis, ut incurrantur. Quod de infamia, proscriptio bonorum, amissioneque loci, in quo duellum committitur, est certum, cum privent jure acquisito. Et idem est ob eandem rationem de inhabilitate ad beneficia obtenta. At de inhabilitate ad beneficia, & officia obtinenda probabile reputat cum Mol. & Navarr. similiter indigere sententia iudicis, quia non est usu receptum abique illa incurrere.

8. Notandum est tamen hic obiter Trullenchum, in Decal. tom. 2. lib. 5. c. 2. dub. 13. n. 22. me citato aliquos casus enumerare in quibus in materia Duelli excommunicatio non incurratur, itaque sic asserit. Addit Diana se consultum respondisse, non incidisse in excommunicationem, quandam qui offensus à N. illum provocavit ad Duellum certo loco, & tempore, &c. non tamen habebat animum pugnandi, & certo sciebat pugnam non esse sequuturam, quia amici erant illam impedituri, sed hoc tantum faciebat, ad satisfaciendum honori læso, asseritque ita docere Fil-

liucium, tom. 1. rr. 15. c. 5. n. 115. in casu strictiori, nempe etiam si venirent in locum designatum, sed amici utriusque istos conventos recipere in secundum modo prius duellantes, de hoc securi essent, & animum pugnandi non haberent. Idem Diana part. 2. rr. 6. miscel. resol. 1. cum Naldo asserit non incurrere in excommunicationem, provocantem aliquem, non animo pugnandi, sed honorem defendendi; nec qui ad inimicum accedit arguendo illum mendacij, si sustinere voluerit, quod sibi relatum fuit, etiam si hoc dicendo, manum ensi apponat. Item qui ex occulto spectat duellum; nec qui accessit ad locum animo aspiciendi, si duellum non fuit sequutum, nec qui legit scripta, aut habet ratum duellum suo nomine factum, nec qui consulit duellum, si fecit quod potuit, ad revocandum consilium etiam si non revocaverit. Nec qui narrat aliquod factum prævidens aliquos inde arrepturos occasionem provocandi se ad duellum. Nec famulus literas scribens, vel deferens, si alias ei immineret periculum mortis, vel alterius gravis momenti. Quæ omnia probabiliter admitti possunt præter ultimum, quia videtur intrinsecè malum. Huicq; Trullench; non desinam tamen adnotare hunc ultimum casum à Trullench reprobatur approbare Celestinum, in Campen. Theol. Moral. rr. 3. c. 10. in fine, vbi tenet famulos tantum scribentes chartas provocantes ad duellum, & non deferentes eas, non incurrere excommunicationem, si id faciunt gravi metu mortis, aut alterius notabilis detrimenti periculo percussis, qui verò prædictas chartas deferunt sponte, sunt inexcusabiles, ideoque innotantur excommunicatione.

RESOL. LXV.

An, si in ipso conflictu duelli sit aliquis vulneratus, & in eodem die, vel alio postea moriatur, privari debeat Ecclesiastica sepultura tanquam mortuus in excommunicatione duelli? Ex part. 2. tract. 16. & Misc. 2. Resol. 52. alijs 54.

§. 1. Affirmativam sententiam docet noster P. Peregrinus, in suo tr. de duello q. 7. n. 4. quia in eodem conflictu dicitur mori, qui ex vulnere habito in conflictu moritur, sicut Ecclesia dicitur sanguine polluta, si quis in Ecclesia est vulneratus; licet sanguinem non effundat in Ecclesia, sed extra illam.

2. At huic doctrinæ non assentior, & discedo ab opinione viri doctissimi, & amicissimi, qui poenam Concilij Tridentini, ultra rigorem literæ extendit. Et ita nostram sententiam docet Sancius, in selectis, disp. 36. n. 9. qui respondet ad argumentum Peregrini. Cum igitur verificetur satis literæ proprietates, appositæ in Concilio, negando sepulturam decedenti in ipso loco duelli, non oportet huiusmodi poenam extendere, ut inflictam quoque illis, qui ex vulnere in duello illato decedunt, licet vivi discesserint à loco conflictus.

RESOL. LXVI.

An, si quis in duello percussus lethaliter, decidat in terram, & signa contritionis ostendat, sed ex defectu Confessarii non fecit confessionem, & mortuus est, possit sepeliri in loco sacro, vel censendum est, quod moriatur excommunicatus, & in peccato publico?

Et quid si moriatur unum, aut alterum diem post duellum?

Et deducitur, quod si quis decedat ex facinoroso actu, si

D 4

tamen

Sup hoc in fine Resol. præterita, &c.

Quæ hic est sup. Res. 52. in principio.

Sup hoc ibi dem, §. Dico secundo. Sup. omnibus casibus seq. in hoc §. supra in Res. 52. in §. per hunc ordinem videndis in §. Dico quarto. Dico quinto. Dico sexto. Dico septimo. Dico decimo. & §. ult. & in alijs eorum annotationum.

Sup hoc ita Res. seq. in fine §. Verum, & inf. in Res. 67. & 68. & in tom. 8. tr. 8. Res. 5 §. ult.

ramen in ultimo vita, seu puncto mortis ostendat signa contritionis, non debet privari Ecclesiastica sepultura. Et an pro illo, qui mortuus est in duello (modo quo supra) cum signis contritionis, sepulto tamen extra Ecclesiam, & non in loco sacro, possit quis offerre Missam? Etiamque docetur, quod excommunicato non denunciato potest applicari Missa, si ostendat signa contritionis, aut si mortuus est in iis. Ex part. 4. tract. 4. & Misc. Relol. 192.

Quamvis non plenè sup. hoc lege tamen inf. ex Rel. 109. §. 1. in fine, verò mas si no va ab- factio.

§. 1. **A**ffirmativam sententiam docet novissimè Laurentius Portel, in *respons. moral. part. 3. cas. 10. num. 3.* quia licet Concilium Tridentinum, sess. 23. cap. 9. de reform. jubeat, ut moriens in duello non sepeliatur in loco sacro in pœnam delicti; tamen respondetur prædictam legem Tridentinam esse pœnalem, ut patet, & proinde strictè intelligendam pro ut verba sonant; cum ergo dicat privandum sepultura Ecclesiastica morientem in duello, videtur in illa non comprehendi hunc casum, de quo loquimur, quia non est mortuus in duello, sed finito duello, & mortuus est cum signis contritionis. Et propterea loqui videtur Tridentinum de illo, qui moritur in duello, cum claro peccato mortali sine signis contritionis; hic verò obijt cum signis contritionis. Ita Portel.

2. Sed hanc opinionem refellit Homobonus, in *consult. cas. conscient. tom. 2. part. 7. respons. 64.* qui citat Riccium, quibus ego addo à fortiori Joannem Sancium, in *selectis, disp. 36. num. 9.* ubi asserit, Duellantes si in loco conflictus morerentur, quamvis ibi essent ministrata sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, non esse concedendam Ecclesiasticam sepulturam: constat, quia semper verificatur in loco conflictus decessisse, ut vult Tridentinum, nec refert quidquam, quod major, vel minor mora intercesserit inter mortem, & cessationem pugnae; cum semper verificetur decessisse in duello. Ita Saneius; sed adversus illum possit quis in favorem Laurentij Portel, asserere Concilium Tridentinum prohibere ne Ecclesiastica sepultura concedatur decessentibus in ipso conflictu duelli; sed in nostro casu, licet talis moriatur in loco duelli, non tamen moritur in ipso conflictu, ut patet, quia post finitum duellum ostendit signa contritionis, vel confessionem fecit cum Sacerdote, & Eucharistiam sumpsit. Dicendum ergo est non incurrere in pœnam Concilij Tridentini: quod quidem Concilium dicendum est statueri in illis verbis, id, quod de jure communi statutum erat, nempe in peccato mortali publico morienti, ut moritur, qui in ipso conflictu duelli moritur, denegandam iri Ecclesiasticam sepulturam: sed ut dictum est, in nostro casu moriens non moritur in ipso conflictu, sed finito conflictu, ac proinde non moritur excommunicatus, & in peccato publico, imò contritus, & confessus. Ergo non includitur in tali prohibitione. Et ideo Abbas in *cap. cum ad Monasterium, num. 15. de statu Monach. & Regul. deducit ex glossa*, quod si quis decedat ex facinoroso actu, si tamen in ultimo vitæ, seu puncto mortis ostendat contritionem non debet privari Ecclesiastica sepultura.

Sup. hoc in tom. 8. tr. 8. rel. 5. cur- sum paulo post initiū.

3. Verum his non obstantibus ego puto tenendam esse sententiam affirmativam Sancij capite 1. de torneamentis, ubi sic habetur, quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia non negatur, Ecclesiastica tamen careat sepultura. Ita ibi, & licet textus loquatur de torneamentis, detestabilior est duellorum usus, quam torneamentorum, nam in hoc sine ostentandi vires congregiuntur torneamentantes, in duello verò occidendi ad invicem; & ita sententia Sancij contra Portel. determinatur in Rituali Romano Pauli V. rubrica de exequiis, ubi sic habetur:

Negatur Ecclesiastica sepultura morientibus in duello, etiam si ante obitum dederint pœnitentia signa. Sic ibi: vide etiam Barbofam, in *collect. tom. 2. tit. 13. cap. 1. num. 7.* hæc tamen opinio non procedit, si quis moriatur unum, vel alterum diem post duellum, nam, ut diximus, in tali casu quis non moritur in loco duelli, sed ex occasione duelli; unde clarum est non includi in Concilio Tridentino, neque in Rituali Pauli V. & ideo talis potest sepeliri in loco sacro; licet probabiliter etiam contrarium doceat Homobonus, ubi supra.

4. Sed hic oritur pulchra questio, an si pro illo, qui mortuus est in duello, modo quo supra, cum signis contritionis, sepulto tamen extra Ecclesiam, & non in loco sacro, possit quis offerre Missam? Videtur negativè respondendum, quia talis moriens in publico duello mortuus est excommunicatus per multas excommunicationes positas à Comito de *resp. mor. lib. 6. quest. 13.* & aliis; sed orare non licet pro publicè excommunicato oratione publica, qualis est Missa, juxta D. Thomam, in 3. *part. quest. 79. art. 3.* & alios, ergo. Sed ego contrariam sententiam teneo cum Portel. ubi supra num. 2. Primo, quia licet talis publicè in excommunicationem incurrerit, non fuit tamen nominatim declaratus excommunicatus, neque talem excommunicatum non denunciatum tenemur vitare in communicatione spiritualium, vel temporalium. Secundo, quia talis non est mortuus clarè in peccato mortali, nam licet duellando peccaverit mortaliter, tamen post duellum signa dedit contritionis. Ergo dicendum est non fuisse mortuum in claro peccato mortali; poterit igitur pro illo oratione publica orari. Et hanc sententiam tenet Navarrus, in *manuali, c. 27. n. 36.* & in terminis tract. de *Orat. c. 19. concl. 6.* docet, quod excommunicato non denunciato potest applicari Missa, si ostendat signa contritionis, aut si mortuus est, in iis, ob quæ credo illum mortuum esse extra peccatum mortale, quod etiam docet ex Societate Iesu Henriquez, lib. 9. c. 15. num. 3. & Reginaldus, tom. 2. lib. 3. tract. 1. sessione 2. numer. 76.

RESOL. LXVII.

An qui à duello uno, vel altero die supervixerint, & etiam una hora, & confessi sunt, possint in loco sacro sepeliri?

Et an Episcopus, si æquum judicaverit, possit cum ibi contritis, & confessis dispensare, ut sepellantur in loco sacro; vel an possint in supra dicto casu sepeliri absque ulla Episcopi dispensatione. Ex part. 3. tract. 3. Relol. 141.

§. 1. **N**egativam sententiam docet Duvallius in 2. *tract. 1. D. Thomæ, tr. de charitate, q. 17. art. 1.* citans à se hanc sententiam, putat tamen, Episcopum iustis de causis, & ad ipsius attentam contritionem & absolutionem quam consequutus est, posse in hoc dispensare: quamvis enim huiusmodi prohibitiones sint à Conciliis & à Sum. Pontificibus, quia tamen tantum fit mentio eorum, qui in duello obierint, & non eorum, qui post duellum mortui sunt, nec etiam quod pro hac sepultura & ad ipsius alius in Ecclesia pro defunctis fieri solitis, recurrentium sit ad Sum. Pontificem, poterit ipse Episcopus si æquum judicaverit, cum iis contritis & confessis dispensare. Ita Duvallius. Sed ego absolute affirmativam sententiam sine ulla Episcopi dispensatione docui in 2. *part. tractat. 2. Miscellan. resol. 54.* & in Quest. fortiori casu quid faciendum, quando quis contritus sup. vel

vel confellus decedat in loco conflictus, vide meip.
de est sum in 4. part. tr. 4. resol. 191.

RESOL. LXVIII.

In Jubileo anni Sancti 1650. Rome in conflictu duelli
quis accepit vulnus lethale, ex quo post aliquot dies
mortuus est, quaeserunt tunc a me an privandus esset
Ecclesiastica sepultura? Ex part. II. tr. 6. & Misc. 6.
Resol. 26.

Affirmativam sententiam docet Thomas
Hurtado *Var. t. 2. tr. ult. ref. 5. §. 6. num. 196.*
ubi sic ait: Addo cum gravissimis Doctoribus, quod
si quis certantium obierit ex vulnere in duello acce-
pto, taliter quod evidenter constet ex illo obiisse,
etiam si Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ acce-
perit, non debet humari Ecclesiastica sepultura; nam
moriatur ex vulnere in Duello accepto, & mori in
Duello dicitur. Bonacina, & Peregrinus addunt, (&
est contra Ioannem Sancium, num. 9.) hanc doctri-
nam veram tenere, etiam si mors sit postredie Duel-
lum; nam verè dicitur in Duello mori, qui tale vul-
nus in Duello accepit, ex quo, nisi interveniente mi-
raculo, superstes esse non potest. Idem tenet Hurta-
do §. 177. ubi ait: Quod si vulnus lethale sit, aut ho-
minem reddat ineptum actionibus humanis, ut om-
nino desperetur ejus salus, hic censetur in ipso con-
flictu decessisse, etiam si post duos aut tres dies, quia
tota causa mortis fuit. Neque hoc est extendere verba
Concilii, sed in sua propria significatione accipere,
si enim quis in loco conflictus moritur, & si ibi
recipiat Sacramenta, non debet sepeliri in loco Sa-
cro, ut tenet Sancius ipse: ergo neque etiam si extra
locum conflictus moriatur, si moriatur ex vulnere le-
thali in Duello accepto, mortem, nisi miraculo, ne-
cessario inducente: nam quod sit in loco conflictus,
vel extra, nimis accidentale est, & quod per se atten-
datur, est, quod moriatur in Duello, quod tunc sit ve-
rè, & propriè quando moritur ex vulnere lethali, ut
diximus. Sicut sanguine dicitur pollui Ecclesia etiam
si in Ecclesia, accepto vulnere, sanguis extra Eccle-
siam fundatur. Neque obstat quod Concilium La-
teranense c. 1. de Torneamentis, dicat si ibi moriatur;
nam hæc verba accipi debent secundum usum com-
munem secundum quem dicitur in Duello mori, qui
ex illo ita lethaliter vulneratus exivit, quod vivere,
citra miraculum, nequeat. Benè verum est, quod si
vulnus ita lethale non sit, quod aliquis vitæ locus
relinquatur, juxta Chirurgorum informationem,
quamvis ex illo decedat, poterit loco Sacro sepeliri.
Hucusque Hurtado; qui poterat alios Doctores pro
sua sententia adducere, & hi sunt, Bordonus t. 2. ref.
§. 1. n. 111. Lavotius in *Var. elucubr. tit. 2. cap. 12. n.*
26. Samuellius de *Sepulturis*, tr. 2. concl. 8. n. 12. The-
saurus in *Praxi*, part. 2. cap. 3. & Bicchius in *Promptua-
rio Confessorum*, part. 2. cap. 18. §. 9.

2. Sed ego de proposito casu interrogatus tunc
negativè respondi secundum sententiam, quam olim
docui, & postea me citato docet Lezana in *summa*
tom. 3. verb. *Duellum*, num. 14. & me citato Ballæus,
verb. *Sepultura*, num. 5. & me citato Carafa de *Duello*,
tr. 2. §. 3. quæst. 19. n. 9. & me citato Vidal in *Arca*
Theol. mor., tit. de *Duello*, in spec. 6. n. 46. & me citato
Baucius in *Miscellan.* tr. tom. 1. q. 4. §. 8. petes 8. & me
citato Barbosa in *Collect. Concil. Trid. sess. 21. cap. 19.*
n. 2. de reformat. Idem à fortiori docet Possentius in
Recoll. q. Mor. verb. Duellum n. 6. Mancinus in *Pract.*
de *infirmis in ordine ad Sepulturam* n. 4. Trullench. de
jure Parochi c. 9. dub. 7. n. 7. Machadus tom. 1. l. 2. p. 3.
tr. 17. docum. 5. num. 10. & Remigius in *Pract. con-*

sess. tr. 2. cap. 5. §. 1. num. 11. ubi sic ait: Fuera de la
discomunion que incurren los desafiados, quedan
tambien privados de la Ecclesiastica sepultura, con-
stando notoriamente que alguno murio en el confli-
cto, dixe constando notoriamente, porque si no
constasse assi, no le deven negar publicamen-
te la sepultura: Pœna enim publica, haud infligi-
enda est, nisi ob peccatum publicum; y si à caso
quedasse alguno mortalmente herido en el lugar del
desafio, y del le sacassen, y muriesse conseqües de
contricion, no deve ser privado de la Ecclesiastica
sepultura; porque el Concilio solamente priva della à
los que en el mismo confli.cto murieren. Ita ille; cui
adde iterum me citato Lezanam *Conful.* 49. n. 3: lo-
quentem de casu speciali hujus Resolutionis, de quo
ego ut dixi interrogatus fui. Non sunt igitur Duellan-
tes in tali casu privandi Ecclesiastica sepultura.

3. Sed de hac questione liberos esse in Gallia, &
Germania tradit Stephanus Baunys in *Theol. moral.*
tom. 2. disp. 3. tr. 2. quæst. 19. §. dicterio, ubi sic ait:
Qui reos violatæ legis Ecclesiasticæ de monomachia,
terræ in Francia mandant cum apparatu Ecclesiæ con-
sueti, aut fato sanctos, Deo publice in Sacrosancto
Missæ Sacrificio commendant, nulla citra scandalum,
aut prohibitionem Episcoporum, culpa se impiant.
Probat. si quam admittent, ei haud dubie ini-
tium esset à violatione legis Ecclesiasticæ de pugili-
bus, ut vivis, sic mortuis averlandis ob censuram, in
cujus se laqueos pugnando in tuere, vel certè quia per
quam est turpe, pro eo, quem mors deprehendit in
mortali scelere, preces fundere. At ut est hoc postre-
mum ambiguum (nam momenta temporum, quis
novit? Quis animæ ad Deum redeuntis subitus mo-
tus? Quis de admissis pœnitentiæ salutare aculeos?
Quis instinctus?) ita certum est alterum, leges de
monomachia Pontificias in Gallia esse incognitas.
Sint hæc indicio. Primò, quod in Vrbem, absolute
impetrandæ causa, pugiles non mittantur. Exindè
quod eorum attractu cum sunt mortui, qua sunt pestife-
ra contagia, nec homines, nec religiose, Deoque sacra-
tæ ædes, cum in ea sunt illati, censentur pollui. Ter-
tiò, quod palam, ac in omnium oculis, mortui tam
suis id est gentilibus, quam alienis tumulis soleant
inferri, Episcoporum miro silentio, nisi cum id ipsæ le-
ge prohibere synodi, ergo cum lex quæ promulga-
ta, aut recepta non est, obligandi facultate careat, ut
sunt omnes de monomachis in Gallia, non erit ea-
rum transgressio, prout sunt leges quædam Ecclesiæ,
lethaliter culpabilis, nec proinde rei sceleris sunt fu-
turi, qui, quod est Romæ, aut in Italia prohibitum,
ejusdem homines honore sepulture dignabuntur, aut
precum, Portellius part. 3. cas. 10. conclus. ult. num. 3.
dicat aliquis qui verè constat, & unde, citatas Bul-
las, hic omni vi, roborèque destitutas, ob earum
non receptionem in Gallia. Primò, quia incertum est,
an unquam populo spectandæ præstiterint, aut ei ab
Episcopis, aut aliis eorundem imperio significatæ
fuerint. Secundò, quia earum nullus est, aut fuit ha-
bitus usus toto Regno: quæro enim quando, & ubi
dictum aut auditum sit unquam hic (hoc est Parisiis)
aut vicinis circa oppidis, exhumata defunctorum in
Duello corpora? quando reconciliatæ Ecclesiæ? quan-
do cæmeteria? quæ eorum fuissent polluta attractu, ut
feri debuisset haud dubie, si de monomachis scriptæ
leges à Pontificibus, vigerent in Gallia? quare quod
de Germania scripsit Layman l. 3. tr. 3. part. 3. c. 5. n. 4.
dici potest pariter de aliis Provinciis, ac Septentrio-
nales (verba sunt ejus) seu ob ignorantiam, seu quia
Constitutiones illæ secundum hunc sensum promul-
gatæ, & in usum deductæ non sunt, à censura excu-
sari. Hucusque Baunys: Sed quidem nimis laxè: Vn-
de non gravabor adversus Gallum, alterum Gallum
oppo

opponere. & is est doctus & pius Andreas Duvallius Professor Regius inlyti musæi Sorbonici, *ubi supra*, in 2. 2. D. *Thoma*, tr. de charitate q. 17. in fine, ubi sic asserit: Quæret aliquis, an hæc pœnæ tantum inextrant in publicis Duellis, quæ sunt cum autoritate Principis, cum Patrinis, lociis, & omnibus qui interfesse volent spectatoribus, nec non cum loci & temporis determinatione, cæterisque cæremoniis in his talibus Duellis observari solitis: an etiam in privatis, quæ cum sola provocatione, absque ullis cæremoniis, patrinis, & spectatoribus fiunt. Respondeo, in privatis Duellis hæc pœnæ similiter incurritur, ut patet ex Bulla Gregorij XIII. quæ incipit, *ad tollendam detestabilem*, promulgata 13. Decembris anno 1582. & ex altera edita à Clemente VIII. quæ quamvis non sint in Gallia promulgatæ, sunt tamen usu receptæ (quod ad inducendam legis obligationem, promulgatione sola præstat) eo quod Duella ipsa sub pœnis capitalibus prohibentur, nec non sub proscriptioe omnium bonorum, atque etiam perpetuæ infamiae, itemque sepulturæ privatione; quod non fieret, si tota Gallia non annueret, aut sentiret, ipsos Duellantes privatos, esse de facto de excommunicatos. Ita Duvallius. Vnde ego rectè, his diebus interrogatus, damnavi eos qui in Gallia Ducem de Nemours in Ecclesia sepelierunt, qui tamen mortuus erat in Duello inito cum Duce de Beaufort.

4. Ad id verò quod de Germania tradit ex Layman Pater Baunys *ubi supra*, respondeo, quod amicissimus & sapientissimus Pater Ariaga in *Cur. Theol.* 1. 5. disp. 49. sect. 3. n. 20. nominatim Layman impugnatur, & firmat Bullas Pontificias Gregorij XIII. & Clementis VIII. esse in vigore in Germania cum eorum pœnis. Et quidem Clemens VIII. directè loquitur contra Regiones Septentrionales; sic enim ait, Verum, quia cum magna animi nostri molestia intelleximus adhuc in quibusdam præsertim Transalpinis ac remotis regionibus, & potissimum ubi bella vigent, &c. nos nefaria Diaboli arma, &c. & paulo post: Insuper auctoritate & tenore præmissis decernimus & declaramus, easdem constitutiones ac decretum locum habere ubique gentium, & terrarum inter quascumque personas etiam armatas, & in castris seu propugnaculis militantes, etiam ubi nostrorum, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, aut fidei Catholice hostium furor impunè grassatur, vel in dominiis per eos occupatis, & detentis. Hæc Pontifex. Vnde ex his resellendus venit Marcus Vidal in *Arca Theol. mor. tit. de Duello, inspect.* 6. n. 49. Sed ipse loquitur stante attestazione Layman.

RESOL. LXIX.

An excommunicatus toleratus moriens sit privandus Ecclesiastica sepultura, si publicè innotuerit fuisse excommunicatum? Ex patr. 5. tr. 3. Ref. 140.

Sup. hoc in ref. seq. & infr. in ref. 209. §. 1. in fine, quamvis ibi non distinguitur inter excommunicatum toleratum, vel non toleratum, lege ibi veritas si no va ablueto.

§. 1. **A**ffirmativam sententiam docet Avila par. 2. cap. 6. disp. 9. dub. 6. & disp. 4. dub. 8. concl. 2. & novissime hanc sententiam docet in sua erudita tractatione de Monitoriis Theophilus Raynaudus par. 2. c. 3. n. 7. ubi sic ait. Est admodum probabile quoscumque excommunicatos, etiam dum viverent toleratos, nunc quoque post Martini V. decretum prohiberi sepultura in loco sacro, dummodo tamen publicè innotuerit eos fuisse excommunicatos; nam jure antiquo hæc pœna cadebat in excommunicatos toleratos; nec potest negari quin sit bonum quoddam, nec exiguum mortuorum, ut in loco sacro condantur. Sed Ecclesia non intendit ullum favorem excommunicato ipsi præstare, quando indulset ne vita-

retur, ergo, &c. Sed ego puto non esse recedendum à negativa sententia, quam tuetur Suarez in 3. part. tom. 5. disp. 13. sect. 4. num. 4. & tom. 3. disp. 8. sect. 4. Heniquez lib. 13. cap. 7. num. 2. Toletus lib. 1. cap. 13. n. 10. Gutierrez in 99. Can. lib. 1. cap. 1. num. 30. Riccius de jure person. lib. 4. cap. 60. num. 4. licet novissime sententiam Raynaudi doceat etiam Blondus de censuris disp. 4. art. 14. asser. 3.

RESOL. LXX.

An sub prohibitione cap. Sacris, & Clem. 1. de sepulture excommunicati sepeliantur in loco sacro, excludantur excommunicati tolerati? Et advertitur, quod non polluitur Ecclesia sepeliendo excommunicatum, nisi sit ille vitandus. Ex patr. 5. tr. 9. Ref. 97.

§. 1. **P**rima sententia absolute docet omnes publicè sepulture excommunicatos ea comprehendere. Ita Cajet. ver. excommunicatio, cap. 46. & quidam alij. Secundo, absolute negat toleratos ea comprehendere. Ita Saaz. ver. disp. 22. sect. 4. n. 5. Navar. cap. 17. num. 247. Heniquez lib. 13. cap. 7. num. 2. & cap. 11. num. 13. Ratio est, quia prohibitio sepulturæ immediate dirigitur non ad mortuum, qui ejus est incapax, sed ad vivos, qui jam non prohibentur communicare cum toleratis. Tertia sententia est media, docetque prohiberi tales sepeliri in loco sacro, quia hoc directè cederet in eorum favorem, tamen contra facientes non incurrere censuram, quia jam licet nobis cum iis communicare, nisi forte alij sepeliantur hæretici, quos absolute sine respectu ad excommunicationem cap. quicumque, citare prohibemur sepelire loco sacro. Ita Avila 2. p. cap. 6. disp. 9. dub. 6. §. ad primum, vers. per hæc patet, juncta disp. 10. concl. 1. & concl. 3. sub fin. & dub. 6. concl. 3.

2. Verum ego puto ad hærendum esse potius secundæ sententiæ, & ita præter DD. citatos, docet Mercerus de Sacris in 3. p. q. 2. 1. dub. 7. Turrianus lib. 2. disp. 11. dub. 3. Filiucius tom. 1. tr. 12. c. 4. n. 106. Cornejo in 3. p. tr. 5. de excomm. disp. 10. §. 8. Gordanus lib. 7. tom. 2. q. 8. c. 3. n. 38, qui bene advertit, quod non polluitur Ecclesia sepeliendo excommunicatum, nisi sit ille vitandus.

RESOL. LXXI.

Qui sunt illi, qui sepelientes excommunicatum in loco sacro incurrunt excommunicationem? Et an qui excommunicatos, etiam hæreticos notorios, sed non denunciatos in loco sacro sepeliunt, incurrant excommunicationem? Et an locus sacer sepulturæ excommunicati, aut hæretici nondum denunciati violetur? Ex patr. 5. tr. 9. Ref. 98.

§. 1. **I**n Clement. 1. de sepult. sic habetur. Qui propria temeritate audacia in cæmeteriis excommunicatos, publicè, aut nominatim sepelire præsumunt, &c. nullatenus absolvantur, &c. Vnde videtur comprehendere nedum actus deferentes cadaver ad sepulturam, sed etiam eos, qui propria autoritate faciunt sepelire in loco sacro, juxta cap. mulieres, §. illi vero, de sententia excommunicationis, per illa verba. Cuius committat verè cuius autoritate, vel mandato delictum committi probatur, & Faber de censur. in 4. sent. dist. 35. quæst. 1. disp. 4. cap. 1. n. 188. putat tutiorem esse illam sententiam, quæ extendit hanc censuram ad comitantes, cantantes, deferentes crucem, fosiorese sepulturæ, portatores cadaveris, & similes. Verum multi volunt.

volunt eos solos hanc pœnam incurtere, qui propriis manibus cadaver fossæ imponunt, quia hi soli proprie dicuntur sepelire, & verba pœnam importantia in rigoroso sensu sunt accipienda. Ita Cajetan. *ver. excommunicatio. c. 46. Navar. c. 27. num. 1. 7.* & alij: ob quorum auctoritatem hæc sententia videtur non esse improbabilis, & verba legis in rigore possent huiusmodi accipi. Quid ego sentiam accipe. Dico igitur per eos, qui sepeliunt, etsi in rigore, qui propriis manibus tradunt sepulturæ intelligi videantur; attamen ex consuetu vsu comprehenduntur etiam mandantes, non autem comitantes, & alij qui defecunt crucem, & lumina, vel etiam cantant, proprie enim hi non dicuntur sepelire. Nec etiam cooperantes remotè, aut negative, quia scilicet non impediant, cum possent, nisi favor tantus esset, ut jure dicerentur auctores. Et ita docent Suarez, *disp. 12. scilicet. 4. n. 10. Coninch de Sacram. disp. 14. dub. 8. n. 68.* Filliuc. *tr. 1. tr. 12. c. 5. n. 1. 1. Mercerus, de Sacram. in 3. p. q. 21. dub. 7. & Megalius, in 3. p. lib. 2. c. 6. q. 1. n. 15.* vbi asserit ligari hæc excommunicatione eos, qui sepelire faciunt, cuiusmodi sunt hæredes, aut consanguinei, ad quos hoc pertinet, & Rectores atque Clerici Ecclesiarum, vbi cadaver sepelitur, nam & ipsi sepelire dicuntur, quamvis propriis manibus hoc non faciant, ut probatur ex cap. ad hæc, de privi. vbi hospitalarij, de quibus ibi, sepelisse dicuntur, & tamen non est verisimile, hoc illos fecisse propriis manibus. Nam quamvis mandantes regulariter non comprehendantur in censura lata contra facientes, tamen comprehenduntur quando alioquin esset frustratoria, vel quasi, ut probatur ex c. si cœritas, de sent. excomm. Verùm sententiam Cajetani & Navarri, non puto improbabilem, quam ex Henriquez, & Avila docet etiam Bonac. de cens. disp. 2. q. 2. punct. 3. §. 3. n. 8.

2. Non desinam tamen hic adnotare aliquos docere quod qui excommunicatos, etiam hæreticos notorios, sed nondum denunciatis, in loco sacro sepeliunt, non incurrunt excommunicationem *Clem. 1. de sepulturis*, latam adversus eos, qui excommunicatum scienter sepeliunt, neque incurrunt excommunicationem, cap. quicumque de hæretic. in 6. latam contra eos, qui hæreticos, eorumque fautores, &c. scienter in loco sacro sepeliunt; denique neque locus sacer sepultura excommunicati, aut hæretici nondum denunciati violatur. Hæc est communior, quam leges apud Navar. c. 27. man. n. 37. Henriquez, lib. 1. c. 11. §. 3. Egidi. tom. 3. disp. 14. in fine, dub. 10. Avilam, part. 2. c. 6. disp. 10. dub. 6. Nam eo ipso quod tales vitandi non sunt, sed tolerati, nulla ex ipsorum communicatione à fidelibus, aut sacris locis censura incurrì potest, & ita etiam docet Layman, lib. 2. tract. 5. part. 2. c. 4. n. 8.

RESOL. LXXII.

An Hæreticus non denunciatus possit absque incursione excommunicationis in Ecclesia sepeliri?

Et an hoc extendatur ad Hæreticorum fautores, & defensores?

Et an peccent, qui cum Hæreticis quibuscumque non denunciatis simul orant, vel concionem sacram, aut Missam audiunt?

Et an Ecclesia, in qua sepeliuntur Hæretici, (modo quo supra,) aut excommunicatus non denunciatus, remaneat polluta?

Et notatur, quod si aliquis reperiretur mortuus in puteo, vel laqueo suspensus non est statim privandus Ecclesiastica sepultura.

Et aliqua alia docentur, que coningere possunt in supra-

§. 1. Affirmativam sententiam docet Henriquez, *Sup. hoc sup. lib. 13. cap. 11. n. 3.* vbi sic ait: [Prohibetur Christiani propriis tantum manibus deponere in sepulchro loci sacri cadaver ejus, qui faciat publice denuncias, & incurrunt excommunicationem majorem, si id scienter præsumant. Si tamen denunciatus non fuerat, non peccat sepeliens: quia sepultura pertinet ad divinum Officium, in quo tunc tantum peccat, cum inducit excommunicatum non paratum: in proposito autem constat, non peccare cadaver defuncti. Sub eadem excommunicatione prohibetur sepelire Hæreticos, vel illorum fautores. Qui casus sub priori comprehenditur, in quo oportet fuisse denunciatus de hæresi.] Ita ille.

2. Confirmatur hæc opinio ex his, quæ notat Hæreticus Nicolaus Millerus, in addit. ad Commem. Martini Rumelini Super Auream Bullam Caroli IV. part. 3. dissert. 2. num. 6. vbi ita asserit: [Observandum, cum ad antiquissimam Pataviæ Academiam innumeri studiosi Augustinæ Confessionis, ac Reformatæ Religionis addicti accedere soleant, ibique sæpe unus vel alter, ut fert fortuna mortalium, è vivis decedat; Serenissima Respublica Veneta nationibus hæc exotici, etiam si diversæ Religionis sint, singulari privilegio jus sepulturæ in Ecclesiis concessit. Quod jus, cum meo tempore, Anglo cuidam Reformatæ Religionis pie defuncto ab Ecclesiæ Parocho denegaretur, eo quod privilegium hoc Pontificum decretis repugnaret; contrariæ enim Religionis addictos in Cœmeteriis Catholicorum sepelire Canonibus adversatur: attamen Parochus Anglo sepulturam concedere à prætore Civitatis Patavinæ per viam juris adactus fuit.] Ita ille.

3. Sed ego puto cum Filliucio, *tr. 1. tr. 22. c. 7. n. 229.* & Trullencho, in Decalog. tom. 1. lib. 1. c. 3. dub. 14. n. 1. ut Hæretici sint privati Ecclesiastica sepultura, non esse necesse, ut sint nominatim denunciati; sed satis esse, manifestè constare ipsorum hæresim: nam hoc specialiter cautum est in Hæreticis propter criminis enormitatem: debet enim Hæreticus ita notoriè decedere, ut nulla tergiversatione ejus malitia celari possit: aliàs privati non debet sepultura. Et hanc opinionem tenet etiam Castus Palaus, *tom. 1. tr. 4. disp. 4. punct. 4. n. 1.* sic asserens: [Non est dubium, Hæreticum, utpotè excommunicatum, privatum esse omni officio, & munere, quo excommunicatus privatus est. Quapropter neque potest Sacramenta recipere, neque ministrare, neque actum Ordinis exercere, neque alia munia obire, quæ interdiciuntur excommunicato: Quod si moriatur, caret Ecclesiastica sepultura, cap. Sicut, de Hæret. in fin. Et cap. Excommunicamus, c. 1. §. Credentes de Hæreticis. extenditur ad Hæreticorum fautores, & defensores: debet autem Hæreticus ita notoriè decedere, ut nulla tergiversatione ejus malitia celari possit, aliàs privati non debet sepultura. Quod si, non obstante hac notorietate, sepelire illum præsumptis, excommunicatione innodaris, ex cap. Quicumque de Hæreticis, in 6. & ibi Glossa, & suspectus de hæresi redderis.] Hæc Palaus. Et idè optimè observat Baldellus, in Theol. mor. tom. 2. lib. 1. disp. 42. num. 1. quod cum Hæretici non sint vitandi, nisi quando à Iudice sunt denunciati; rectè colligitur generaliter, quod non peccent, qui cum illis liberè tractant, & conversantur, etiam si certò sciant eos esse Hæreticos excommunicatos; imò etiam si id sit notorium, & publica voce circumferatur; & si id accidat in iis locis, in quibus hæreses imponè grassantur, verbi gratia in Anglia, & Germania; siue in aliis quibuscumque. Ex quo principio colligitur specialiter, quod non peccant, qui cum Hæreticis quibuscumque

cumque non denunciatis simul orant, vel Concionem sacram, aut Missam audiunt, more, & ritu verè Catholico, vel eorum funus comitantur, eosque ad sepulturam deducunt, quando sepeliuntur more Hæreticorum. Quia hæ communicationes, cum sint in rebus licitis, licite omnino sunt, quantum est ex rei natura; neque sunt illicitæ ratione excommunicationis, & censuræ, cum hæc non operetur obligationem vitandi, etiam in divinis, nisi sequuta denunciatione. Et quemadmodum licitum est comitari excommunicationem viventem, non denunciatum, eumque deducere, quocumque voluerit: ita & est licitum comitari jam mortuum, ejusque funeri adesse, eumque deducere ad sepulturam; cum universaliter licitum sit in iis omnibus communicare defunctis, in quibus est licitum communicare vivis, cap. *Sacris de sepult.* cap. *Ad hæc, de privil.* Sed hoc advertit Baldellus procedere, dummodo sepultura non fiat in loco sacro: quia, ait ipse, licet excommunicatus quicumque non denunciatus non sit vitandus in sepultura, aut in funere, quando est mortuus; sicut nec fuit vitandus, sive in divinis, sive in humanis, cum esset vivus, ut paulo ante diximus ex cap. *Sacris de sepult.* & cap. *Ad hæc de privileg.* vitandus tamen omnino est, quando funus, & sepultura fit in Ecclesia, aut loco sacro; non, quia hæc obligatio inducatur per excommunicationem non denunciati à iudice; sed quia inducitur ex ipsa rei natura, ex qua malitiam contrahunt, & digni sunt morte, non solum qui mala faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, ut patet ex Apostolo ad Rom. 1. quod certè est verum, etiam præscindendo ab excommunicatione, & sive illa sit denunciata, sive non. Vnde ex his patet responsio ad argumentum adductum ab Henriquez.

Sup. hoc sup.
in fine ref.
70. & in
ref. 71. §. vlt.
ad medium.

4. Si autem inquiras, an Ecclesia, in qua sepelitur Hæreticus, modo quo *supra*, remaneat polluta? Respondeo negativè: quia execratio, vel profanatio Ecclesiæ, aut loci sacri per sepulturam excommunicati, ea tantum de causa inducitur in sacris Canonibus, quia non debemus communicare mortuo, cui non communicavimus vivo, cap. *Sacris*, & cap. *Ad hæc, cit.* & idè nec debemus celebrare Missas, & divina Officia, ubi ille jacet mortuus, & tumulatus: sicut nec debuimus celebrare, ubi ille extitit vivus. Ex his inferitur, quòd non inducitur dicta execratio, vel profanatio Ecclesiæ, aut loci sacri, nisi per sepulturam excommunicati vitandi, cum quo solo ratione excommunicationis prohibemur modo communicare in divinis, post Extravag. *Ad evitanda*. Et ita hanc sententiam tenet Baldellus, *loc. cit.* firmans ex supradictis, quòd per sepulturam Hæretici excommunicati non vitandi, non execratur, nec profanatur Ecclesia, aut locus sacer.

Sup. hoc in
tom 2. tr. 8
ref. 4. & lege
§. ejus an-
not.

5. Notandum est hic obiter cum Trullench. *tr. de jure Parochie*, c. 9. dub. 6. n. 10. quòd si aliquis reperiretur mortuus in puteo, vel laqueo suspensus, non est statim privandus Ecclesiastica sepultura: quia, ubi non constat, quòd seipsum interfecerit, vel precipitaverit, non id est præsumendum, cum potuerit per insidias, aut vim in puteum projici, vel suspendi, aut ex furore, seu mentis alienatione id facere.

RESOL. LXXIII.

An Sacerdotes in domibus suis audientes Lectorem legum, vel medicum incidant in excommunicationem?

Et quid de Regularibus?

Et quid est dicendum si supradicti studeant legibus civilibus in scholis publicis, quatenus conducunt, vel possunt conducere ad notitiam Canonum?

Et an hoc intelligatur in foro interiori, nam in foro exteriori semper præsumuntur excommunicati?
Et an Diaconi, & Subdiaconi non comprehendantur subdita prohibitione, & excommunicatione, nisi sint personatus. Ex part. 3. tr. 5. & Milc. 1. Refol. 17.

§. 1. Affirmativè videtur respondendum ex aucto. Bonitate Filiucci, *tom. 1. tract. 1. 4. cap. 7. num. 103.* & Suarez, in *censur. disputat. 23. sect. 3. numer. 19.* & aliorum.

2. Sed tu contrariam sententiam tene, quam docent novissimè Barbosa, in *collect. tom. 1. lib. 3. tit. 10. cap. vlt. num. 3.* Squilante, de *obligat. cler. part. 2. dub. 8.* Homobonus, de *statutis p. 1. c. 18. num. 6.* Gambartupa, de *casibus reserv. c. 9. n. 6.* Villalobos, in *summa, tom. 1. tr. 17. diff. 28. n. 4.* & Sanctarellus, *tr. de Apost. cap. 2. dub. 3. num. 21.* & alij penes ipsos. Dico igitur, in excommunicationem latam in cap. super *specula, ne Clerici, vel Monachi*, &c. non incurrere Sacerdotes seculares, & Regulares habentes privatim in domibus suis lectorem legum, vel medicinæ, qui eos doceat privatim has facultates.

3. Imò nec incurrunt hanc excommunicationem prædicti, si studeant legibus civilibus in scholis publicis, quatenus conducunt, vel possunt conducere ad notitiam Canonum. Ita Sanctarellus, *loc. cit.* & Barbosa, *n. 7.* & Squilante, de *oblig. cler. part. 2. dub. 18. n. 17.* & alij penes ipsos.

4. Sed nota hoc verum esse in foro interiori, nam in foro exteriori præsumerentur excommunicati. Notandum est etiam, quòd Diaconi, & subdiaconi non comprehenduntur sub dicta prohibitione, & excommunicatione, licet beneficium habeant, nisi sit personatus. Ita DD. citati.

RESOL. LXXIV.

An si mandans, vel consulens revocet mandatum, vel consilium, incurrat adhuc excommunicationem, si delictum, hoc non obstante committatur?

Et quid, si revocatio non innotescat mandatario?

Et quid est sentiendum de irregularitate?

Et an teneatur restituere damna ex tali homicidio emersa?

Et si mandans homicidium mortuus fuerit, antequam mandarius occideret, non contrahat excommunicationem, quæ solum ligat viventes, non autem defunctos?

Ex part. 5. tr. 9. Ref. 8.

1. 1. Affirmativam sententiam docet quoad consilium Bonacina, de *cens. in com. disputat. 1. 1. quest. 1. punct. 6. num. 7.* Molina, de *Iust. tom. 4. disput. 3. 2. quest. 1. punct. 6. num. 27.* & Coninch, de *Sacrament. disputat. 1. 4. dub. 15. quest. 6. a num. 176.* & alij. Ratio est, quia in tali casu mandans, aut consulens verè est contumax, seu inobediens Ecclesiæ, quæ quidem prohibuit mandatum, aut consilium, & hoc sub censura, ergo.

2. Verum ego negativæ sententia tanquam probabiliori adhæreo, quam tenet Tabiena, *ver. excom. 5. cas. 1. n. 35.* Avila *part. 2. c. 5. disp. 3. dub. 7.* Sayrus, *lib. 3. c. 26. n. 33.* & novissimè Hurtado, de *cens. in com. disp. 1. 5. num. 67.* quia per revocationem, seu per rescissionem ex se efficacem cessat, imò destruitur inobedientia habitualiter perseverans. Ecclesia autem supposita institutione censurarum, vel non potest validè, vel non intendit ligare censuram eum, qui ante incursionem jam non est inobediens adhuc habitualiter, sed penitens efficaciter, sicut etiam debet absolvere à censura incurra eum, quem efficaciter

Et ejus absolutione. Resol. LXXV. &c. 49

ter quantum est ex se, pœniter inobedientiæ factæ, & hæc omnia docet Hurtado, *vbi supra*, & novissimè *Cælest. in comp. Toool. mor. tr. 3. c. 9. d. sse. 6.* vbi sic ait. Verum qui consuluit homicidium Clerici, & postea retractavit scidò consilium, & retractatio pervenit ad eum, cui factum est consilium, sequuto homicidio incurrerit in excommunicationem & irregularitatem, & an teneatur restituere damna, ex tali homicidio emerla? Respondetur quod non, si adhibuit omnem diligentiam, ut prius consilium everteret, vel ostenderet, omnibus consideratis, esse iniquum, & non amplectendum, quia in eo casu non videtur executor ipsius consilio moveri, sed potius sua malitia. Vnde sequitur quod huiusmodi consulens nec incurrit excommunicationem, neque irregularitatem, neque obligationem ad restituenda damna, quod idem dicendum de mandante, qui ante factum homicidium revocavit mandatum, & revocatio pervenit ad notitiam mandatarij, quod revocatio non innoteat mandatario, incidit in excommunicationem sequuto homicidio, & consequenter contraxit irregularitatem & obligationem restituendi omnia damna; si verò mortuus fuerit priusquam mandatarius occideret; non contrahit excommunicationem, quæ solum ligat viuentes, non autem defunctos. Ita Cælestinus, & quia hic casus frequenter potest accidere, diligenter notandus est ab omnibus Confessariis.

RESOL. LXXV.

An censura lata contra facientes comprehendat mandantes, aut consulentes?
Et aliqua alia circa hoc notantur; & tandem advertitur quod non ligatur excommunicatione, qui paratum occidere Clericum, consuluit tantum percutere. Ex par. 5. tract. 9. Resol. 77.

Affirmativè respondet Panorm. in c. significavit, de Indais, n. 2. Sylvest. ver. excom. 10. q. 40. Rotella, eod. ver. i. cas. 43. num. 21. & ratio est, quia facientes & contentientes pari poena debent puniri. Secundo, nam in c. mulieres, de sent. excom. dicitur quod illi qui non per se ipsos, sed eorum auctoritate vel mandato alij violenter imponunt manus Clerico, incurrunt excommunicationem Canonis, & redditur ibi ratio, cum is verè committat, cuius auctoritate, vel mandato delictum committitur. Tertiò, nam quod per alios facimus, per nos facimus.

2. Sed tu contrariam sententiam tene cum Avila par. 2. c. 5. diff. 3. dub. 1. concl. 1. Portel in dub. Regul. ver. excommunicare, n. 7. Finellio, de cas. referu. cas. 4. n. 20. Altetio tom. 1. lib. 3. diff. 2. c. 2. Vgolino, tab. 1. c. 9. §. ult. Covar. in c. Alma mater, part. 1. §. 10. n. 15. Suar. diff. 13. §. 3. m. 5. Ioan. Henriq. in comp. cas. moral. c. 20. n. 10. Sanchez, de matr. lib. 3. diff. 49. n. 2. & aliis & ratio est, quia cum lex pœnalis sit odiosa, ejus verba stricte accipienda sunt, secundum propriam & rigorosam acceptionem: atqui qui mandat aliquid fieri propriè & in rigore non potest dici illud facere, quia mandare & facere sunt actiones distinctæ. Ergo non incurrit censuram latam in facientem, nisi exprimat. Tertiò, quia quando Pontifices volunt suis censuris comprehendere etiam mandantes, expressis & distinctis verbis illud declarant, ut patet ex c. ult. de penis in 6. & Clem. 1. cod. tit. & pluribus aliis iuribus quod non facerent, si mandantes semper comprehenderentur sub facientibus. Dicendum est igitur absolutè censuram latam in facientem aliquid, non ligare mandantem nisi hoc exprimat, saltem implicite, ut si excommunicetur committens homicidium, aut quacunque ra-

Toma. V.

tione ejusdem causa existēs, certum enim est tunc non solum mandantem, sed etiam consulentem comprehendendi. Sed cum hæc doctrina sit vera, tamen Coninch de Sacram. diff. 14. dub. 5. n. 188. excipit ab illa casum, nempe quando lex esset ferè frustratoria, si non comprehenderet mandantes, ut esset lex prohibens sepelire excommunicatum defunctum, si sola persona, quæ suis manibus sepelit, incurrat excommunicationem, & non id mandantes. Is tamen absque sufficienti fundamento excipit, ut in eo casu non habeat locum nostra doctrina supradicta, ob quam in cap. si civitas 17. de sent. excomm. in 6. necessarium fuit, ut interdictionem quo civitas interdicitur, etiam comprehenderet suburbia, quod Pontifex illud extenderet ad suburbia, quamvis esset ferè frustratorium, si illa comprehenderet, docet ita Hurtado, de censuris in excom. difficul. 14. n. 64.

3. Notanda sunt tamen hic aliqua. Dico igitur primò, quod quando sit dubium, vtrum in excommunicatione comprehendantur mandantes, seu consulentes judicandum est quod non comprehenduntur.

4. Dico secundo, quando excommunicatio extenditur ad consulentes, quando consilium est ita simplex ut non influat in effectum, quia alter erat alioqui facturus, & consilium non auxit voluntatem, nec conatum illius, non incurrit consulens. Et si petis quomodo cognoscatur vtrum consilium influxerit, vel ne? Respondeo ab ipso, qui recepit consilium, accipiendum est, & ex aliis conjecturis, scilicet si ille qui recepit consilium asserat se motum esse alioquo modo ex tali consilio, & voluntatem ejus auxitam fuisse, hoc sufficit, si autem hoc non possit sciri ab ipso, attendendæ sunt conjecturæ, nam si ego dedi consilium alicui ad aliquod delictum, & ille ardenti voluntate illud committit, statim signum est quod meum consilium influxit: at verò quando non exequitur statim, sed post multos dies, non potest ex hoc sumi certa conjectura, vtrum meum consilium influxerit, nam licet pro tunc, quando ego dedi consilium, forsan excitaverim, & intenderim ejus voluntatem, postea tamen transactis multis diebus potuit ille fervor elanguescere, & voluntas redire ad pristinum statum, in quo erat ante consilium, & tunc quamvis delictum committatur, ego non ero causa, ac per consequens non incurro excommunicationem: si autem facta diligentia, & consideratis omnibus circumstantiis, fuerit dubium, vtrum meum consilium influxerit in effectum licet quantum attinet ad restitutionem, non maneam ego obligatus, quia in dubiis melior est conditio possidentis, tamen quantum ad excommunicationem debeo me reputare excommunicatum.

5. Dito tertiò quod excommunicatio quæ extenditur ad mandantes non comprehendit eum, qui mandavit delictum fieri, si mandatus erat aliàs facturus delictum tam prompto animo, & tanto conatu, ac si sibi non esset mandatum, & hæc omnia invenies firmata apud Avilam *vbi supra*.

6. Nota etiam quod non ligatur excommunicatio ne qui paratum occidere Clericum consulit tantum percutere, quia non dicitur culpabiliter influere in effectum prohibitum sub censura. Nam ad illam incurrendam requiritur peccatum prohibitum sub censura, sed in nostro casu, qui consulit minus malum parato facere majus, non peccat; ergo, &c.

RESOL. LXXVI.

An licitum sit vendere Agnos Dei, & retinere illos sine incursione censurarum?

E E

Sup. hoc sup. in Ref. 71. §. 1. in fine.

Sup. hoc inf. in tr. 5. ref. 105. eursim in fin. & inferius in tr. 6. Ref. 23. §. Tertiò, in fin. & in tom. 8. tr. 5. Ref. 88. §. Sed an. & in aliis ejus annot.

Sup. hoc inf. in tr. 2. ref. 17. §. Sed hic & melius inferius in tr. 6. ex doctrina resol. 46. signanter ad med. & ex doctrina aliarum resol. ejus not.

Et an peccent laici, si absque contemptu eos tangerint?
Et an de illa excommunicatio sit Pontifici reservata? Ex
 p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 12.

§. 1. **N**egativè respondet Pater Azorius, tom. 1. lib. 9. c. 9. p. 9. q. 5. ver. quæres, etiam si vendatur tantum ratione materiæ, ex quadam constitutione Greg. XIII. quæ incipit, *omni arte audito*, &c. apud Quarantam in summ. Bullary, ver. *Agnus Dei*. Latorum de libello, c. 23. n. 88. & alios.

2. Verum si sint albi, & non minio confecti, possent vendi sine vilo scrupulo ratione materiæ, ac laboris, & impensarum in eis asportandis, docent Flavius Cherubinus, in comp. Bull. tom. 2. conf. 2. Gregorij XIII. schol. 1. Naldus, in summa, ver. *sacilegium*, n. 9. Homobonus, de exam. eccles. part. 2. tr. 9. c. 5. q. 9. Villalobos, in summ. tom. 2. tr. 37. diff. 1. n. 4. Suarez, de Relig. tom. 1. tr. 3. lib. 4. c. 14. n. 6. Bonac. tom. 3. disp. 2. q. 2. punct. 2. n. 2. Sanchez, in summ. tom. 1. lib. 2. c. 43. n. 27. qui etiam optimè notat præfatos Agnos Dei retineri posse, postquam in excommunicationem incursum est eos depingendo; prohibetur enim in constitutione illa pingere, vel retinere Agnos depictos ad vendendum, secus autem si depicti retinerentur non ad vendendum. Et hanc opinionem Sanchez, probabilem putat Bonac. ubi supra, quam novissimè tenet etiam Scott. in Bull. Pont. theore. 330. & Fagundez, ubi infra; quidquid in contrarium teneat Raynerius, in catal. cens. c. 9. excom. 64. in fine, cum aliis. Vnde ego olim consuli, potuisse quem in donum recipere, & retinere Agnum Dei depictum, & miniatum.

3. Nota etiam cum Azorio laicos non graviter peccaturos, si absque contemptu dictos Agnos tangerent. Imo ego puto cum Sanchez, nullam esse culpam illos tangere, eo quod obtinuerit, ut à laicis etiam feminis tangerentur.

4. Et tandem non retinebo hic describere verba Vincentij Filliucij, tom. 1. tr. 14. t. 6. n. 93. ubi sic asserit: Hæc excommunicatio à multis omittitur, & nescitur, ut propterea crediderim extra Urbem non fuisse receptam: passim enim cernuntur Agni Dei depicti quos non est verisimile fuisse depictos cum licentia Papæ. Ita Filliuc. Verum Fagundez, part. 1. lib. 1. cap. 4. num. 25. docet hanc excommunicationem esse in viridi observantia; non est tamen Pontifici reservata, ut ex multis tradit Barbosa, de potest. Episc. part. 3. alleg. 50. n. 150.

RESOL. LXXVII.

An furantes Reliquias præter peccatum aliquam excommunicationem incurrant?

Et notatur quod Rome extat excommunicatio, ne Reliquia ex urbe extrahantur?

Et docetur posse sine vilo peccato ab Infidelibus Reliquias subtrahi.

Et an licitum sit Christianis & absque peccato Simoniam emere ab Infidelibus Reliquias? Ex p. 10. tract. 14. & Misc. 4. Ref. 20. aliàs 18.

§. 1. **A**ffirmativè respondet Azorius, tom. 1. lib. 9. cap. 8. quest. 10. ubi sic ait: Quæritur, an in Excommunicationem incidat, qui Reliquias Sanctorum ex loco Sacro in quo reconditæ, aut positæ sunt, furatur? Respondeo in cap. quisquis, §. Si domum 17. q. 4. esse constitutum: Si quis domum Dei violaverit, & aliqua sine licentia illius, cui commissæ esse dignoscitur inde abstulerit donec in conventu admonitus legitime satisfaciatur, sciat se communione privatum. Si verò post secundam & tertiam conventionem co-

ram Episcopo satisfacere recusaverit, nemini Fidelium miscetur. Hæc ibi. Ex quibus verbis deducitur donec satisfaciatur, hoc est, nisi prius satisfecerit, non posse Sacramentum altaris suscipere: ter verò admonitum, nisi satisfecerit, esse Excommunicatione majore mulctandum. Ita Azorius.

2. Verum ego cum Magistris Lezana, in summa, Q. Regular. tom. 4. verb. Reliquia Sanctorum, numer. 3. Texeda in Theolog. Moral. tomo secundo, libro tertio, tractat. 2. §. 3. contr. 8. question. 2. numer. 37. contrarium sentio. Primò, quia non extat Textus, ex quo hoc intelligatur: nam cap. Quisquis inventus, verb. Si quis domum 17. question. 4. adductum ab Azorio, non loquitur de pena Excommunicationis, sed de separatione ab Eucharistia vfu. Secundo, quia ut bene Cæteranus, Sum. verb. Excommunicatio, Sotus 4. d. 22. question. 2. artic. 3. docent eam excommunicationem etiam si extaret, per non vsum non valere. Vide etiam Baucium, in Miscellan. tom. 2. opusc. 4. quest. 30 qui bene docet, posse Reliquias ab Infidelibus subtrahi, quia sunt in iusti possessores, & si Reliquia essent apud infideles etiam tunc ad redimendam vexationem posse adhiberi pretium, ut possideantur, ac retineantur à Fidelibus. Ratio est, quia Infideles vexant Fideles retinendo injustè Reliquias illas; ita Philarchus, & Vgolinus, quos citat, & sequitur Sanchez, in summa, tom. 1. lib. 2. c. 43. n. 22. Adverte tamen, quod Romæ extat Excommunicatio, ne Reliquia ex Urbe extrahantur.

3. Nota etiam hic obiter, quod optimè docet Sylvest. verb. Simoniam, question. secunda, Vgolinus, de Simoniam, tab. 1. capite 38. numero quinto, Tott. 2. tom. 1. question. 94. articulo tertio, licitum esse Christianis ab Infidelibus Reliquias emere, quia licet absolute loquendo, Reliquias emere, vel quæstus causa illas venditioni exponere, sit aperta Simonia; ut habetur capit. fin. de Reliq. & Venerat. Sancti. & in Tridentino, in Decreto de invocation. veneration. & reverent. Sancti. & quia res spiritualis pretio æstimatur, & emitur; tamen quando ab Infideli emuntur, emptio illa formaliter non est emptio rei spiritualis, sed pretio dato redimere vexationem, quam exerceret Infidelis Reliquias injustè retinendo.

RESOL. LXXVIII.

An Alienatio Reliquiarum includatur in prohibitione Pauline de rebus Ecclesiæ non alienandis?

Et explanatur particula præsumptis posita in dicto Extravag. Pauli II. qua denotat reverentiam, & non comprehendit eum, qui bona fide ignoranter, aut imprudenter, seu inadvertenter facit aliquid contra dictam extravagantem. Ex part. 10. tract. 14. Misc. 4. Ref. 23. aliàs 21.

§. 1. **Q**uidam Prior bona fide donavit cuidam Magistro partem Reliquiæ insignis; quæ sit à me Provincialis, an deberet declarare incidisse Priorem in Censuras, & penas dictæ Paulinæ? Et respondi negativè, quia licet opinio Doctorum asserentium, alienationem reliquiarum esse inclusam in prohibitionem Paulinæ de Rebus Ecclesiæ non alienandis, sit communior, probabilior, & in praxi consulenda; tamen contraria sententia, ut ego * alibi adnotavi, non caret probabilitate. Verum supradictus Provincialis instabat auctoritate Patris Palqualigi, qui nominatim contra me asserit in Q. Q. Can. Cent. 2. q. 181. §. Numero secundo, hanc sententiam non posse ut probabilem

bilem sustineri. Sed ego respondi quod Pater Pasqualis exccit in censura hujus opinionis; & idcirco merito contra illum novissimè nominatum insurgit Bordonus in *Miscellaneis*, *decisione* 494. per totam; ubi responder, & infringit omnia argumenta, quæ Pasqualis ubi *supra* in favorem suæ sententiæ adduxerat. Et idcirco sententiam asserentem alienationem Reliquiarum non esse prohibitam in Bulla Pauli I. præter Riccium, Castum Palaum, & alios à me alibi adductos, tenet Antonellus de *Regimine Ecclesiæ Episcopalis*, tom. 1. lib. 1. cap. 4. §. 7. num. 16. Barbosa, de *Potestate Episcopi*, parte 3. allegat. 95. numero 39. & me citato Pellizzarius, in *Man. Regular.* tom. 2. tract. 6. cap. 8. num. 91. ubi sic ait: Quæres an alienatio Sanctarum Reliquiarum cadat sub hac prohibitione, ita ut non possint à Regularibus alienari sine debita solemnitate? Respondetur non cadere, quamvis, si perpetuè sepultæ sint traditæ extrahi non possint, & aliis tradi absque consensu Sedis Apostolicæ. Ratio nostræ responsionis est, quod in hac prohibitione non comprehenduntur, nisi bona temporalia pretio æstimabilia: Reliquiæ autem Sanctorum sunt supra omnem temporalem æstimationem, nec pretio æstimari possunt. Ita ille.

2. Sed etiam stando in opinione Pasquali, & aliorum, puto dictum Priorem non incidisse in penas latis contra alienantes absque assensu Sedis Apostolicæ, quia Paulus I. in dicta Extravagan. te utitur verbo, * *Præsumptis*, quod dolum, & temeritatem denotat: ut notat Baldus *consul.* 486. n. 5. in *Ref. volum.* 4. Barbat. *capit. Prudentiam*, notab. 1. de *Offic. de deleg.* Decius in *cap. 2. sub numero 6. versic. Secundo* principaliter, de *judic. Hippol. in leg. de Minore*, in *princip.* numero 39. *Digest. de quest.* Jacobi de *Craffis* *disputat.* in *anreus decision.* lib. 1. cap. 13. num. 72. Navarr. in *Man. cap. 27. numero 156. cum sequent.* Menoch. *de cons. quest.* 763. num. 10. Sanchez de *Matrimonio*, lib. 9. *disputat.* 32. num. 38. Lotter. de *re benefic.* lib. 2. *quæstione* 14. a num. 54. Rot. in *Aquet. irregularitatis*, 14. *May* 1607. coram Cardinal. Cavalerio. Erasim. à *Cochier. de Jurisdic. Ordin. in Exemptis*, lib. 4. *quæst.* 75. num. 4. Glor. *resp.* 12. numero 26. Vnde dispositio nem punientem aliquid præsumptum non comprehendere illum, qui id bona fide ignoranter, aut imprudenter, sive inadvertenter facit, tradunt Navarr. in *cap. Accepta de restitut. spoliat. opposit.* 8. numero 33. & in *Extravagan. de dais & promissis*, num. 35. versic. *Audeat, sive præsumat*, & in *cap. Statuimus* 19. *quæst.* 3. numero 62. in *fine, vers. Nota* septimò, & in *Manual. cap. 27. num. 155. in fine.* Avendam. de *exequend. mand.* lib. 1. cap. 4. num. 38. vers. *Verum sicut* pent, quos refert Cened. ad *Decretal. collectan.* 45. n. 3. At in casu nostro Prior supradictus operatus est bona fide, & cum auctoritate Doctorum: ergo in Paulinæ penas incidisse minime dicendum est: Et ita mecum tunc senserunt multi viri docti de hoc consulti.

RESOL. LXXIX.

An Superiores in contractu licito possint absque solemnitate obligare bona Ecclesiæ sub hypotheca generalis, non obstante Paulina, & Decreto Urbani VIII.

Et an pecunie ad cambium, vel mutuo accepta cum solutione lucris cessantis, vel damni emergentis comprehendantur sub Decreto Sacre Congregationis, & Paulina Ambitiosa?

Et An obligando tantum fructus bonorum immobilium,

Tom. V.

& mobilia pretiosa possit Prælati, & Capitulum Ecclesiæ, seu Monasteriorum absque solemnitate, quam jura ad alienationem bonorum Ecclesiasticorum requirunt, pecuniam mutuo accipere? Et an hoc procedat, si mutuum sit acceptum absque ulla obligatione, aliquid pro eo solvendū, alioquin non possit fieri, etiam si tantum fructus, & mobilia, & non immobilia, & pretiosa obligentur? Ex part. 10. ff. 16. & *Misc. 6. Resol.* § 3.

§. 1. Affirmativam sententiam tenet Bordonus in *Conf. regul.* tom. 1. *resol.* 27. num. 13. Pyrrhus Corradus de *Dispens.* lib. 9. c. 9. num. 31. in *fine*, & Doctores, quos citat, & sequitur Ciarlinius tom. 2. cap. 183. n. 107. ubi sic ait: Certum est, Prælatum Ecclesiæ, vel Capitulum Cleri tam Regularis, quam Sæcularis, non posse speciali hypotheca obligare bona stabilia, vel pretiosa pro quocumque contractu, sive mutui, sive empti, vel alterius generis sine licentia Pontificia, & juris solemnitate, quia specialis hypotheca est à jure prohibita, ut habetur in *cap. nulli*, ubi Bero. num. 9. de *reb. Eccles. non alien.* & in §. nos igitur, in *fin.* & §. quia verò, in *auth. de non alien.* & permut. Verum si loquimur de contractu celebrato ab Ecclesiâ, ejusve Prælato ex aliqua iusta causa, non prohibito per dict. Extravagan. *Ambitiosa*, neque per dictum *cap. nulli*, aut alias jure, ut est emptio, venditio, locatio, mutuum, commodatum, & similia quæ, permittuntur etiam Prælati Ecclesiasticis ob Societatem humanam conservandam; nimis enim incommodum esset Ecclesiarum Prælati, & Ecclesiasticis, si nullo modo contrahere possent, tunc si hujusmodi contractui licito, & permissio per se, accederet hypotheca generalis omnium bonorum Ecclesiæ, vel Monasterii, utique talis obligatio tenet sine aliqua solemnitate assensus Apostolici: quia leges hypothecam prohibentes loquuntur de hypotheca nullum supponente contractum licitum ex parte hypothecantis, non autem quando contrahens Ecclesiasticus suo contractui licito, & ex causa iusta adjungit hujusmodi hypothecam; quia tunc illa sequitur naturam contractus, cui apponitur, sicut accessorium suum principale, & idcirco sicut permittitur ille contractus licitus emptiois, vel mutui, aut similibus, sine beneplacito Apostolico, ita generalis hypotheca ei accessoria, & sic communiter tradunt omnes, quod obligatio generalis bonorum Ecclesiæ contracta occasione emptiois, vel contractus permissi sit valida absque assensu Apostolico, ut latè probat Bero. in *dict. cap. Nulli*, num. 11. 12. 13. 14. & 15. de *reb. Eccles. non alien.* Covarr. *var. resol.* lib. 2. cap. 16. num. 7. Redoan. d. *tr. quæst.* num. 16. n. 12. & *quæst.* 51. cap. 29. num. 12. ubi habetur, quod Prælati contrahendo potest generaliter pro observantia contractus obligare bona Ecclesiæ sine licentia Episcopi, prout in praxi servatur; sic etiam tenet Molin. de *just. & jur. tr. 2. disp.* 466. in *princ.* Bonaci *disput.* 3. de *contract. feud. quæst.* 8. part. 4. num. 32. in *fine*. Ferdin. à Castro Palao *moral. part. 2. tit. 12. disput.* *unic. punct.* 15. §. 2. num. 12. Plures refert Barbosa in *collect. ad d. cap. Nulli*, num. 5. de *reb. Eccles. non alien.* Latè etiam Bordon. *dict. resol.* 27. num. 4. 13. 58. ubi rationes adducit. *Lezan. in summ. quæst. regular. verb.* alienare, num. 5. post medium, verb. An autem possint, tom. 3. ubi ponit rationes; & ita censuit Rota in *Amerina* bonorum coram Eminentissimo Verospio, 19. April. 1645. Et coram Rois 21. Februario 1642. & 2. Junij 1645. §. Nam licet, ubi ponit rationes. Et ita fuit decilum per sacram Congregationem Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, sub die 14. Julij 1638. ubi censuit in prohibitione nuper edita de rebus Regularium non alienandis, non esse comprehendendam hypothecam generalem; & ratio est, quia

E 2

quia, cum Ecclesia ex huiusmodi contractibus, acquirit, & penes se recipiat pecunias, vel bona secum contrahentis, potest sub hypotheca generali obligare sua bona, quia talis obligatio generalis non est comprehensa sub prohibitione alienandi bona Ecclesiastica, ut per Doctores in dicto capit. Nulli. Vbi Berous numero 12. 13. & sequent. & Barbosa, num. 5. de rebus Eccles. non alienan. Redoanus dicto libro. Nam hypotheca generalis per se ipsam nihil sapit alienationis, cum per eam non transferatur ius in re §. item Seleuciana, Institut. de action. leg. si rem, §. propriè, Digest. de pignorat. action. Et ideo licet in Extravagant. Ambrosio, ubi interdictur alienatio bonorum Ecclesie prohibeatur etiam hypotheca simpliciter sub forma generis; tamen cum sub se non contineat nisi ea, quæ sunt ejusdem naturæ, secundum Bald. l. 1. n. 1. C. commendat. sequitur quod non possit comprehendere hypothecam generalem tanquam diversæ naturæ ab alienatione, ad quam hypotheca generalis non est directè, & principaliter ordinata; sed ut magis creditori cautum sit ad eam ut per eam non possit sequi alienatio, nisi in consequentiam, & secundariò, ut in l. si quis nec causam, Digest. si cert. pet. Concludendum est, generalem hypothecam non esse à iure prohibitam, ut per Bordon. d. resol. 27. num. 13. ubi docuit etiam iura ex adverso allegata procedere in casu, ubi hypotheca sit sine ullo contractu, quod vix dari potest. Et ideo sic ut supra dictum est bene, melius fuit dictum in hac parte, per Rot. in d. Amerina bonorum 2. Junij 1645. §. nam licet Dominici. Hucusque Ciarlinius.

2. Itaque secundum hos Doctores, & præsertim Ciarlinium, quando Ecclesia, seu Prælati, & Capitulum ex iusta causa celebrat sine assensu Apostolico aliquem contractum, ex iusta causa non prohibitum in dict. Extravagant. Ambrosio, nec in dict. cap. nulli, puta venditionem, emptionem, locationem, mutuum, commodatum, & similia, quæ permittuntur etiam Prælati Ecclesiasticis ob Societatem humanam conservandam, pro ejus observatione possunt licite, & valide omnia bona obligare absque assensu Apostolico. Quod etiam confirmat, quoniam incommodum, inquit, esset Ecclesiarum Prælati, & Ecclesiasticis, si huiusmodi contractui licito, & permissio per se, & ex quo Ecclesia acquirit, & penes se recipit pecunias, vel bona secum contrahentis, non posset absque alia solemnitate assensus Apostolici addere hypothecam generalem omnium bonorum, & Ecclesie, & Monasterij: leges enim hypothecas prohibentes loquuntur de hypotheca nullum supponente contractum licitum ex parte hypothecantis, non autem quando contrahens Ecclesiasticus suo contractui licito, & ex causa iusta adjungit huiusmodi hypothecam, quia tunc illa sequitur naturam contractus, cui apponitur, sicut accessorium suum principale; & ideo sicut permittitur ille contractus licitus emptionis, vel mutui, aut similibus sine beneplacito Apostolico; Ita generalis hypotheca ei accessoria. Subdit tamen Ciarlinius, quod si Prælati Ecclesie vellet ex se vendere bona stabilia generaliter hypothecata pro satisfaciendo creditoribus, non posset id facere sine assensu Apostolico, quia tunc venditio est potius voluntaria, quam necessaria per tradita à Quaranta, verb. alienatio, num. 58.

3. Sed his non obstantibus huic sententiæ non adheret novissimè Angelus Bossius in Moral. var. tomo 1. titul. 18. num. 6. cum quia stante hac opinione facile fieri posset fraus legi; Tum quia verba dict. Extravag. Ambrosio, & dict. Decreti sacre

Congregationis sunt ita generalia, ut nulla ratione admittant interpretationem à Molina, Ciarlinio, & aliis datam, & debent intelligi de sola hypotheca speciali; & dum tam in Paulina Ambrosio, quam in dicto Decreto excipiuntur casus à iure permitti, intelliguntur casus permitti à iure, scilicet, necessitas Ecclesie, vel aliorum pauperum, vel Ecclesie utilitas; intelliguntur etiam casus, qui expressè non sunt in iisdem Paulina, & Decreto vetiti, cuiusmodi est hypotheca omnis, cum sub nomine hypothecæ comprehendatur tam generalis, quam specialis, & colligitur etiam ex fine Summorum Pontificum in dict. Paulina, & in d. Decreto, qui fuit excludere omnem viam, per quam Ecclesie, & Monasteriis sequi posset detrimentum ex bonorum immobilium, & pretiosorum mobilium facili alienatione, & distractione inconsulto Romano Pontifice, ut constat ex proemio dicti Decreti. Hinc pecunia ad cambium, vel mutuum accepta cum solutione lucri cessantis, vel damni emergentis comprehenduntur sub Decreto S. Congregationis, quod prohibet Regularibus quamcumque alienationem bonorum Monasteriorum immobilium, & pretiosorum mobilium. Ad ea verò, quæ tradit Ciarlinius, & Bordonus responderetur non posse dici legitimum contractum, per quem Ecclesia contrahit debitum, pro cuius satisfactione, seu solutione debeant alienari, vel deveniri possit ad alienationem bonorum immobilium, vel pretiosorum mobilium, si celebratus fuit sine assensu Apostolico, vel licentia expressa Sacre Congregationis, supposita dict. Extravagant. Ambrosio, & d. Decreto Sacre Congregationis, in quibus prohibetur bona prædicta Ecclesie, vel Monasteriorum, obligari, ac subijci hypothecæ cuiusque absque assensu Apostolico, aut licentia ejusdem Congregationis; & ita proflus sentit Additionator ad Quaranta loco, n. 4. citato, ubi advertit quod tunc dicitur debitum legitime contractum ab Ecclesia, quando fuit cum assensu Apostolico, alioquin non possunt bona Ecclesie obligari, ut fuit dictum supra ampliatione tertia, scilicet, ut tradit Quaranta allegans, n. 17. Quod autem ad illam declarationem Sacre Congregationis à Ciarlinio citatam, si extat, videtur illa repugnare alteri declarationi mox adductæ. Unde ex his optatam resolutionem huius dubij, te maturius iterum considerata à Sacra Congregatione declarari.

4. Notandum est tamen hic, quod etiam stando in opinione Bossij, supradicta procedere obligando in genere bona immobilia, vel pretiosa mobilia, nam obligando solum fructus bonorum immobilium, & mobilia non pretiosa Prælati, & Capitulum Ecclesie, seu Monasterium poterit absque solemnitate, quam iura ad alienationem bonorum Ecclesiasticorum requirunt, pecuniam mutuo accipere; cum Prælati, & Capitulum, & Monasterium habeant liberam administrationem fructuum, & aliorum bonorum mobilium non pretiosorum, ut etiam tradunt Panormitanus in dict. cap. penult. num. 5. de fideiussoribus, & Molina, tom. 2. de iustit. dista disputatione 300. numero 2. versu. Quibus verò. Qui proinde dicunt, quando Prælati, & Capitulum accipiunt mutuum, ad cuius solutionem non est necesse devenire ad alienationem bonorum immobilium, vel pretiosorum mobilium, sed posse satisfieri de fructibus, & aliis bonis, cum Prælati, & Capitulum competat libera administratio horum bonorum, ad illarum alienationem non esse necesse, quod constat in Ecclesie utilitatem evidentem fieri; atque adeo etiam qui mutuo dedit pecuniam Prælati, Capitulo non consentiente illam repetentem, non tenentur.

generi probare pecuniam fuisse in utilitatem Ecclesie veram.

5. Declaro tamen, id procedere si mutuum sit acceptum absque ulla obligatione aliquid pro eo solvendi: nam si à Regularibus accipitur, petitur cum obligatione solvendi lucrum cessans, vel damnum emergens, id non posset fieri, etiam si tantum fructus, & alia bona mobilia, & non immobilia, nec pretiosa mobilia obligarentur pro restitutione pecunie mutuo acceptæ, & solutione lucri, & damni: hoc enim Regularibus prohibere intendit, & citra dubium prohibet sacra Congregatio in dicto Decreto, quod datum fuit Romæ die 21. Maij 1626. & per extensionem refert Barbosa, de *Jure Ecclesiastico lib. 3. capite 30. numero 16.*

RESOLVTIO LXXX.

An bona Ecclesiastica legata, vel donata, possint alienari sine assensu Apostolico, & in proprios usus converti possint, & stante hoc, absque dicta solemnitate alienari?

Et an quavis permutatio bonorum Ecclesiasticorum maxime cum laicis sit jure prohibita, tamen permutatio cum Imperatore, & Principe patriæ sit permessa absque solemnitate?

Idem est cum Fundatore, sed solemnitate præmissa. Ex part. 10. tr. 16. & Misc. 6. Refol. 85.

1. Negativam sententiam tener Glossa, & Abbas, in cap. 20. de condit. apposit. Covarruvias, in cap. 1. numero sexto, de testament. Quaranta in summa, Bullar. numer. 31. Bonacina, tomo secundo, de alien. bonorum Ecclesiasticorum, disputatione secunda, quest. unica, punct. 6. num. 11. Marcellus Vulpes, in praxi fori Ecclesiastici, cap. 6. num. 5. Antonellus, de regim. Ecclesiæ, Episcop. lib. 1. capite 4. §. 3. numer. 5. Barbosa, de potestate Episcop. parte 3. allegat. 95. num. 70. Et ratio est, quia illa conditio rejicienda est tanquam turpis, & habenda pro non apposita; siquidem est juri contraria. Item relictum Ecclesie incapax retinendi sub conditione, ut retineatur, non est obligata retinere, sed potest illud alienare. Ergo similiter relictum sub conditione, ut possit alienare, non servata solemnitate, debet illico retinere, si solemnitatem in alienatione non servat.

2. Verum his non obstantibus, affirmativæ sententiæ adheret Castrus Palaus, qui inter præstantissimos Societatis I. E. S. u Theologos non infima subcella obtinet, tomo secundo, disputatione unica, punct. 15. numero decimoquarto. Quia tum Ecclesia ex potestate accepta à testatore legatum alienat: testator autem poterat suam rem absque solemnitate alienare. Ergo transferens rem Ecclesie, potuit cum ea potestate conferre. Secundo testator potuit relinquere Ecclesie hereditatem, ea clausula apposita, ut post aliquos annos teneatur illam transferre in aliquem ex consanguineis, quem Ecclesia elegerit: sed ad hanc translationem nullus consensus Pontificius, nullusque tractatus requisitus est, argument. libro primo, & tertio, Cod. quando decreto opus non est, & tradit Quaranta verb. alienatio rerum Ecclesie, numero 45. limitatione decimasexta, Vgolinus, de potestate Episcop. allegat. 95. numero 62. Ergo neque etiam requiritur in nostro casu, cum in eo etiam sit quoddam fideicommissum, & ex voluntate testatoris alienatio non procedit. Neque obstant contrariæ rationes. Ad primam nego rejiciendam esse illam conditionem, tanquam turpem, & juri contrariam, cum jus solum prohibeat alienare res Ecclesie, quæ illius

sunt absolute; secus illas, quæ non sunt absolute, & perpetuè Ecclesie, sed quandiu Ecclesie placuerit illas retinere. Ad secundam respondeo esse disparatam rationem. Qui enim legat Ecclesie incapaci retinendi ea conditione, ut retineat, manifestè constat obfata Ecclesie dispositioni, ac proinde turpem esse illam conditionem, & rejiciendam. At qui legat ea conditione, ut Legatum alienet, quando voluerit, non opponitur dispositioni, & juri Ecclesie: hæc enim Ecclesia impedita non est alienare sine solemnitate in omnibus casibus, sed solum in illis, in quibus res Ecclesie sibi absolute relinquuntur, non in illis, in quibus pro limitato tempore conceduntur, ut sit in presentibus, siquidem conceditur legatum pro tempore, quo ipsa Ecclesia illud retinere voluerit. Hucusque Palaus.

3. Quid ego sententiam, dicam breviter: Eius opinio, speculative loquendo, videtur mihi probabilis; Ego tamen non audeam in Praxi recedere à sententia negativæ; quia est communis inter Doctores, & magis secundum stylum Curie, & præsertim pro casu, de quo interrogatus fui; quia consulens erat Vicarius Diocesis in statu Ecclesiastico, & erat Vicarius Episcopi Cardinalis.

4. Sed quia hic incidit sermo de alienatione bonorum Ecclesiasticorum, apponam casum discussum à Patre Vvadingo, in tractat. de contratt. disputatione secunda, dub. 8. §. 3. numero quarto, ubi sic asserit: Quamvis permutatio bonorum Ecclesiasticorum, maxime cum laicis sit jure prohibita, tamen permutatio cum Principe patriæ est permessa. In authent. de alienandis. Imperator permittit libere, ut fiat permutatio secum, & leg. hoc jus porrectum, Cod. de Sacrosanct. Ecclesiæ, & relata est illa lex in decretum, cap. hoc jus 10. questione prima, & in capite primo, de rerum permutation. absolute conceditur, ut quando est rationalis causa, possit Ecclesia cum Principe permutare possessiones, verbi gratia, quando Princeps vellet dilatare suum palatium, aut vivarium facere ex aliquo prædio Ecclesie, aut habet aliam causam rationabilem utendi pro suis communibus usibus aliqua possessione Ecclesiastica, tunc potest, & debet Ecclesia consentire in permutationem, etiam si Princeps non compensaret dando possessionem majoris valoris, modo det æqualis. Vide in capite primo, de rerum permutatione. An autem hic casus ita sit à jure privilegiatus, ut non requirantur solemnitates ad alias alienationes necessariae, disputatur: plurimi enim secuti Innocentium, negant; Zabarella, Imola, Henricus, & alij asserunt, vere ita esse privilegiatum, ut non requirantur solemnitates, Hostiensis in cap. citato, Archidiaconus, cap. hoc jus 10. quest. 1. Nevizanus cons. 100. & alij recentiores, ut Tuschus verb. Alienatio concl. 273. alios citans, quæ opinio videtur rationalis, quia ut bene argumentatur Hostiensis, Ecclesia voluit aliquod singulare privilegium concedere Imperatori, vel supremo Principi tanquam Patrono, & Fundatori: parum autem concessisset, si voluisset requiri in illa permutatione eadem solemnitates, quæ requiruntur in privato, nec satisfacit Ioannes Andreas, quem communiter alij sequuntur, dicentes, in hoc aliquid peculiare statui in Principe, quod Ecclesia sit contenta permutatione pro re æquali, quod tamen in privatorum permutationibus non sufficeret, in quibus debet fieri permutatio pro magis utili. Ad hoc enim posset responderi negando unquam in tali casu inæqualem fieri permutationem, sed semper illum contractum fieri pro majori Ecclesie utilitate: quia fatentur omnes, Ecclesiam, & posse, & debere facere donationes remuneratorias, de quibus infra, & dicunt, donationem fa-

Atam ex gratitudine benefactoribus eximii esse ad majorem Ecclesiam, vel Monasterij utilitatem, quia animantur alij ad benefaciendum, quando vident Ecclesiasticos esse gratos. Vnde existimo, si privatus aliquis fundator peteret communicationem aequali, fore illam causam licitam permutationis, servatis tamen solemnitatibus: quia æquum est, & valde expedit Ecclesiam sic permutare: ergo cum secundum omnes in hoc cap. fiat Imperatori, vel Regi singulare privilegium, debemus fateri, in hoc consistere, quod sine solemnitatibus possit fieri. Reliqua enim omnia sunt, ut dixi Imperatori communia cum quocumque fundatore privato. Deinde ad hoc adhuc amplius inducor, quod videam in dicto capite primo statui, ut Imperator de hac permutatione pragmaticam edat sanctionem, quasi tacite, jus in gratiam Principis optime meriti commutare solemnitates tractatum, & instrumentorum, quæ solent requiri ex parte Ecclesie, in illam solam, ut ipse Princeps faciat instrumentum permutationis. Hucusque Pater Vvadingus. Sed ejus opinionem in praxi non video observatam.

RESOL. LXXXI.

An cogentes feminas intrare in monasterium educationis causa incidant in excommunicationem latam in Concilio Tridentino, sess. 35, c. 18.

Et quid de peccato in quacumque opinione circa hoc?

Et an si metu reverentia, vel importunis precibus Parentes, vel alij suadeant puellis intrare in Monasterium incurrant in excommunicationem Concilij?

Et notatur non incurrere hanc censuram illum, qui filiam relinquit heredem cum pacto, ut aliquod Monasterium ingrediatur.

Et multa alia explanantur pro supradictis casibus. Ex part. 2. tr. 15. & Misc. 1. Ref. 56.

Sup. hoc in
Ref. seq.

Sup. hoc in
Ref. not. seq.
§. 2. paulo
post initium,
vers. Vnde

Sup. hoc in
Ref. seq. §.
vlt.

§. 1. R Espondeo distinguendo, vel dictæ feminae sunt impuberes, vel sunt puberes; si sunt impuberes, dico parentes illas cogentes non incurrere in hanc excommunicationem: nam pater, & mater ex jure Canonico, ut probat Sanchez, in summa, tomo primo, libro quarto, capite 19. numero 8. & 9. habent jus naturale offerendi filios religioni, & talis filius sic oblatus tenetur obedire patri ordinanti suam educationem; & antequam annos pubertatis attingat, non potest à Monasterio exire, & hoc jus Canonicum non fuit hic à Concilio revocatum. Et ita hanc sententiam in terminis docet Suarez, de Religion, tom. 1. lib. 5. cap. 9. num. 4. & doctus Portel, in addit. ad dubia regular. vers. clausura Monialium, num. 4. quidquid postea, quod valde miror, dubitanter asserat in vers. Moniales, num. 18. Si autem dictæ feminae cogantur intrare Monasterium puberes, id est, post annos duodecim.

2. Prima opinio est affirmativa, etiam si cogentes non dicant, ut intrent ad habitum suscipiendum, neque ad professionem emittendam, sed solum, ut ibi maneant cum habitu seculari, usque ad occasionem nubendi. Ita docet Barbosa, de potest. Episcop. p. 3. alleg. 104. n. 5. & in collect. tom. 1. lib. 3. tit. 3. c. 1. n. 4. Raynerius, in catalogo censur. c. 6. excom. 63. Megala, in 3. part. lib. 4. c. 6. n. 100. Zipæus, in jure Pontificio novo lib. 3. de Reg. n. 30. Ledesma, in addit. ad Sum. tom. 2. tr. de statibus, c. 5. concl. 8. Zerola, in praxi Episc. part. 2. vers. Moniales, q. 13. & Filiuc. tom. 1. tr. 14. c. 6. num. 89. & ante omnes, sapientissimus senex Navarrus, conf. 56. de sent. excom. in 1. edit. & conf. 6. de regul. in 2. edit. & Filiuc. cum Raynerio citant pro hac sententia Suarez, de cens. disp. 2. 3. sect. 5. num. 9. Sed ipse postea, ut infra videbi-

mus, explicuit circa præsentem materiam sensum suum, non ut citati DD. accipiebant.

3. Secunda opinio limitat supradictam sententiam, & asserit, tunc cogentes feminas intrare Monasterium, incurrere in dictam excommunicationem, quando coactio illa ingressus efficeretur in ordine, vel cum animo ad postea suscipiendum habitum Religionis, sive suasionibus Monialium, sive alia via: secus si hoc nullo modo intenderent ipsi cogentes, tunc enim non incurrerent. Ita ex Emanuele Rodriguez, in sum. tom. 2. cap. 8. n. 9. Portel, in addit. ad dubia regular. vers. Moniales, n. 14. & Sanchez, in summa, tom. 1. lib. 4. c. 4. n. 12.

4. Tertia opinio est P. Suarez, de Relig. tom. 3. lib. 5. cap. 9. dub. 4. ubi ait Concilium loquutum fuisse, non de omni ingressu Monasterij, sed de illo, qui per se ordinatur à parentibus ad susceptionem habitus, & sub hac conditione, seu pactione sit. Igitur secundum Suarez, videtur tunc cogentes feminas intrare Monasterium, incurrere in excommunicationem, quando haberent animum, ut ibi invitate permanerent, & suscipiant habitum; secus autem si habeant animum, ut ibi custodiantur, vel etiam, ut paulatim afficiantur, & postea, si voluerint, habitum suscipiant.

5. Quid ego sentiam, dicam breviter. Omnes supradictæ opiniones sunt satis probabiles, & tute in praxi; sed ego primam libenter amplector, quia Concilium, sicut expressit susceptionem habitus, aut professionem; sic etiam expressit disjunctivè Monasterij ingressum, sed in alternativis sufficit alterius partis veritas. Ergo, &c. Item Concilium expressit, ac prohibuit, sine vlla distinctione, sed simpliciter, ingressum Monasterij; ergo ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; & optime, sanctèque Concilium absolute loquutum est; quia per illum ingressum, ut sic dicam, datur occasio, ut postea puella in Monasterio ob verecundiam femineam, & Monialium suasionem suscipiat habitum involuntarie. Ergo, &c. Nota verò, quod Concilium non solum prohibet directam, sed etiam indirectam coactionem. Ut si, verbi gratia, parentes male tractent puellas in victu, vestitu, verbis, & aliis actionibus, contumeliose illas tractando; nam si ita facerent, dictam excommunicationem vtrique incurrerent. Et hæc dicta procedunt quoad excommunicationem; nam quoad peccatum, puto non excusari parentes cogentes feminas ad ingressum Monasterij, etiam stando in quacumque opinione, ex supra positis. Nam, ut bene observat Suarez, cum femina majoris ætatis sit sui juris in omnibus his, quæ ad statum animæ suæ pertinent, non possunt licite, & sine peccato à parentibus cogi ad tam arctam custodiam, & rigidam claustram, & talem vivendi modum, etiam temporalem; secus si ad aliquod tempus talis ingressus censetur moraliter necessarius ad decentiam, & custodiam ipsarum.

6. Ex his apparet, quàm cautè debeant parentes in hoc tam gravi negotio incedere. Sed quia vix plurimum puellæ nobilium ingrediuntur Monasterium tantum ex metu reverentia, & non ex minis, seu coactione, ut in supradictis suppositum est; ideo quaeritur ad Confessoriorum, & Penitentium consolationem, an in tali casu parentes incidant in excommunicationem Concilij? Respondeo negativè cum Riccio, in praxi, tom. 1. ref. 599. n. 4. & Portel in addit. ad dubia regularia, vers. Moniales, n. 11. & quia codex rarus est, ponam ejus verba. In hoc casu (ait) credo metum reverentialem non inducere excommunicationem, quia parentes, vel consanguinei in illo timore incutiendo, non se habent activè, etiam manifestè puellæ statum monachalem illi convenire, & quod non habeat dotem pro matrimonio, vel eo quod non illi

illi securum erit manere in saeculo, absque matrimonio; & absque monachatu. Et haec est praxis in tota fere Ecclesia, juxta quam facientes parentes nemo judicat excommunicatos; imò etiam si parentes, vel alij importunis precibus suaderent puella; ut ingrederetur, non incurrerent, quia suasio etiam importuna non est coactio. Ita Portel, cui etiam addam Villobos in *summa*, part. 1. tract. 18. dub. 31. n. 11. ubi sic asserit. [Se libran de la excommunication los Padres nobles, que embian à sus hijas siendo niñas à criarle en los Monasterios, para que sean monjas, & siendo ya grandes les dizen, que no tienen dote para casarlas, y ansi que solo les queda entrarle en un Monasterio, que estos no les hazen fuerza, pues siempre, quedán libres para no ser monjas.] Hæc ille. Vbi etiam observat, & post illum etiam notavit Suarez, Cardinalium Congregationem docuisse, non incurrere hanc censuram illum, qui filiam relinquit heredem, cum pacto, ut aliquod Monasterium ingrediatur; quòd si renuerit, ipsum Monasterium heredem instituit, & filia solum alimenta necessaria relinquit. Ratio est, quia illa non est coactio, nec inductio per vim, sed potius per modum concupiscentiae: quæ omnia notent Confessarii; sunt enim multum conducentia ad sedandos multos scrupulos, & pro praxi Confessariorum. Salva semper, &c.

RESOL. LXXXII.

An Pater incurrat excommunicationem Concilij Tridentini sess. 25. cap. 18. si cogat filium impuberem intrare Monasterium?

Existeret filios impuberes sic à Parentibus in Religione oblatos non posse egredi sua voluntate ante annos pubertatis.

Et notatur Parentes cogentes filiam etiam puberem intrare Monasterium non in ordine ad professionem, sed tantum ut ibi educetur, donec nuptui apta sit, non incurrere dictam excommunicationem Tridentini. Ex part. 4. tract. 4. & Misc. Ref. 42.

hanc etiam opinionem docens. Restat modò respondere ad argumentum quod adducit Megalius num. 10. Dico igitur Leonem Papam in dicto capite, loqui de puellis adultis; & §. cum ergo, non est Leonis Papæ, ut asserit Megalius, sed Gratiani; & ideo Glossa super dicta verba sic asserit. Concludit hoc Gratianus ex supradicto capitulo à contrario sensu; quòd si à parentibus coacta fuerint recipere habitum: ipsum deserere possunt. Postea solvit, dicens, quòd illud puella, loquitur de puella nubili, quæ post duodecimum annum à patre cogi non potest Monasterium ingredi; sed si esset innubilis, secus esset. Ita ibi Glossa; unde apparet verba, quæ adducit Megalius, non esse verba Pontificis, ut dixi, sed Gratiani Doctoris privati, & non destruere, sed confirmare magis nostram sententiam, ut patet ex Glossa, dicta verba, ut supra, interpretante. Ad alia verò jura contra nostram sententiam adducta, respondeo quòd loquuntur de puberibus.

3. Notandum est tamen hic obiter quòd etiam stando in opinione Megalii, patrem cogentem filiam etiam puberem intrare Monasterium non in ordine ad professionem, sed ut tantum ibi educetur; donec nuptui apta sit, non incurrere in dictam excommunicationem Tridentini, quia Concilium consulausse videtur libertati Religionis, & licet absolute & simpliciter loquatur de ingressu in Monasterium, ipsius mens colligi debet ex subiecta materia, de qua in ea sessione. Ita probabiliter novissimè Bonacina tom. 3. disp. 2. q. 2. punct. 2. n. 6. & alij; quos loco cit. adduxi; licet ego magis probabiliter contrarium ibi docuerim. Igitur etiam si parentes filias impuberes non possint cogere ad intrandum Monasterium in casu de quo loquitur Megalius, poterit adhuc pater excusari probabiliter ab excommunicatione, quia cogit filiam ad ingressum Monasterij non in ordine ad professionem, aut habitus susceptionem, sed in ordine ad educationem tantum, ergo, &c.

RESOL. LXXXIII.

An si quis insideret supra murum Monasterij Monialium, incideret in censuram?

Et plura circa clausuram Monialium notantur.

Et pro praxi quaeritur, an si aliqua Monialis ascendat super tectum Monasterij, frangat clausuram?

Et an detur parvitas materia in violatione clausurae, tam respectu exitus, quam ingressus, vel respectu temporis?

Et quæ quantitas sit parvitas materia in prædictis casibus? Ex part. 11. tract. 8. & Misc. 8. Ref. 25.

§. 1. Negativam sententiam, & bene docet eruditus Pater Giballinus de claus. sanctimon. disquisitione. 1. cap. 2. §. 17. consuet. 4. numer. 37. ubi sic ait. In secundo casu, Monialis, quæ conscendit murum Monasterij sive curiositatis causa, sive quo alio animo, imò quæ illi inequitat, nondum violat clausuram, quia re vera nondum extra clausuram est: quod idem dicendum erit de externo, qui murum Monasterij conscendisset, illique insideret, ut cum Moniali colloqueretur etiam malo animo: peccaret enim, sed non violaret clausuram: quare si ex composito Monialis ex altera parte conscenderet eundem murum, atque ita colloquerentur, turpiaque agerent gravissimè quidem peccarent; nullus tamen clausuram violaret: sicut neque si eadem admitterent aperto ostio Monasterij, ex quo neque Monialis egrederetur, neque externus in illud etiam ingrederetur. Ita ille: Et quoad Monialem idem docuit Suarez de Religione tom. 4. libr. 1. tract. 8. cap. 19.

E 4 num. 7.

num. 7. Tamburinus de jure Abbatissar. disput. 19. q. 5. r. 7. Thom. del Bene de immunit. tom. 2. cap. 19. dub. 5. 1. num. 6. & alij.

Sup. hoc in tom. 7. tit. 1. ref. 340.

2. Sed quid dicendum si aliqua Monialis ascendat super tectum Monasterij, an frangeret clausuram? De hoc casu interrogavi Episcopum Avellani coram Sanctissimo Domino nostro Innocentio X. & ipse negativè respondit. Eminentissimus Dominus meus Cardinalis de Lugo huic responsioni non videbatur annuere, sed ego illam tutatus sum. Probatur, quia qui confugit supra tectum Ecclesiæ, gaudet ejus immunitate, quia stans supra tectum Ecclesiæ, dicitur stare in Ecclesia. Ergo Monialis stans supra tectum Monasterij, adhuc dicitur stare in Monasterio.

3. Confirmatur, nam ibi dicitur aliquis esse propriè ubi pedes habet, licet à tali corpore non circundetur; unde Corpus Christi est in Cælo, quia pedibus calcatur superficiem convexam Cæli, licet à corpore cælesti non circundetur, ut docet Divus Thom. in 3. p. quest. 57. art. 4. in responsione ad 2. Et ita hanc sententiam præter Texedam à me alibi adductam docet Sanchez, in summa tom. 2. lib. 6. cap. 15. num. 7. Thomas del Bene de immunit. tom. 2. cap. 19. dub. 4. numero 4. & me citato Giballinus ubi supra, Tamburinus de jure Abbatissar. disput. 19. quest. 4. num. 4.

4. Nota tamen quod post hæc scripta inveni sententiam Eminentissimi Cardinalis de Lugo docere Patrem Bordonum in controvers. moral. controvers. 19. numero 2. quia clausura est ambitus ex omni parte clausus, & limitatus, intra quem, vel extra quem nulli pater aditus sine licentia, ergo monialis super tegulas gradiens, non dicitur esse in clausura; cum sit extra ambitum, qui ex omni parte debet esse limitatus, & sicut viris per illam non licet intrare; ita neque Monialibus illinc exire. Viriisque enim par obligatio. Ita Bordonus. Vnde puto utramque sententiam probabilem esse, sed nostra opinio à Doctoribus est magis recepta.

Sup. hoc in tom. 7. tit. 1. ref. 338. & 339. per totas, & hic inf. in Ref. 123. §. penult. à lin. 5. & vult. Nam Nald.

5. Verum hæc etiam discutienda venit alia difficultas. An detur parvitas materiæ in violatione clausuræ, tam respectu exitus, & ingressus, quam respectu temporis? Alibi affirmativè respondi, & dedi casum, quando, videlicet, Monialis uno pede sit extra, & altero sit intra clausuram; & ita hanc sententiam me citato tenet Thomàs del Bene de Immunit. Eccles. tom. 2. cap. 19. dub. 5. 3. num. 3. ubi sic ait. Licet Naldus verb. Clausuras. 4. & Merolla tom. 1. disputat. 1. cap. 2. difficult. 7. num. 502. putent, modicum esse, si ingressus secularis in Monasterium Monialium, vel egressus Monialis à clausura sui Monasterij, vel ingressus femine in Monasterium virorum sit per duos pedes; moti ex eo, quia etsi ille, sit verus & perfectus ingressus, vel egressus, tamen est in parva materia, & sic non sufficiens ad peccatum mortale; sicut licet furtum unius argentei sit verum, & perfectum furtum, tamen quia est in parva quantitate, non est sufficiens ad peccatum mortale, nec ad contrahendas penas latas contra furantes; quod mihi non improbat, si abest periculum peccati, & cum illo modico ingressu, vel egressu conjungitur parva mora temporis, nihilominus probabilius sit, modicum in hoc casu, seu in hoc egressu, vel ingressu esse, quando hæc non sunt perfecta, & consummata, itavt nimirum pars corporis (sive major, sive minor) sit intus, altera foris, seu totum corpus non sit intus, vel totum foris, ut si quis, v. g. uno pede clausuræ januam exierit, altero intus exiterit. Ita ille.

6. Non desinam tamen hæc adnotare quod ami-

cissimus P. Bordonus magis ample quam fecerat Graffius, Naldus, & Merolla, loquitur circa præsentem difficultatem; sic enim asserit dicta controvers. 19. num. 3. Exitum à Monasterio per plures passus, v. g. tres, aut quatuor statim regrediendo non judicari peccatum mortale, cum is egressus sit modicus, quod probatur. Tum quia in Tridentino prohibetur exitus Monialibus à Monasterio etiam per breve tempus loco citato, ergo non per brevissimum tempus saltem cum illo rigore, quod transgressio sit peccatum mortale, nam tempus momentaneum leges non considerant, l. fin. C. de bonis qua liber. nisi ex eo producat aliquis juris effectus, ut patet de ætate sexdecim annorum completa ad profectum in eo, & in similibus casibus momentaneum tempus spectatur. Doctoribus citatis Barbosa ad cap. 11. sess. 25. num. 14. & in aliis materiis alter Barbosa Senior, l. Dotalem 62. ff. de solut. marimon. numero 13. Tum quia non censetur propriè fugitivus ille, qui ad fugam gradum unum, aut alterum promovit, immo qui cæpit currere, l. qui sit fugitivus §. item ait, de adul. edic. Ergo neque perfectè exiit Monialis per illos passus paucos. Tum quia quod aium præcitati, existentem cum uno pede intra, & cum altero extra, dicitur imperfectè, & incomplete non placet, quia exitus de suo formali dicit esse extra, ergo excludit à suo conceptu esse intra, consequenter ille dicitur esse extra, qui locum ad intra omnino reliquit, ac proinde per extra præcisè dicit attentionem exitus, exitus autem non prius constituitur in suo esse formali, postea dividitur. Tum quia licet perfecta sit egressio, in quantum Monialis secundum se totam est extra clausuram, non tamen inde deducitur quod talis sit in genere transgressionis peccati mortalis, quod ostendo exemplificando in furto unius oboli, & argentei, liquidem tam est furtum acceptio unius oboli, quam unius argentei, cum in utroque reperitur ratio perfecta furti; utraque enim est iniqua ablatio rei alienæ, nihilominus unum peccatum mortale, alterum peccatum veniale; sic in casu nostro, utraque egressio, sive per unum passum, sive per plures, habet rationem perfectam exitus, hæc tamen ratio de se non infert peccatum esse mortale, aut veniale, sed id aliunde deducitur ex gravitate rei, & aliis circumstantiis.

7. Remanet difficultas circa brevitem temporis, certum est breve tempus interdicti in Tridentino, & cum præter tempus breve detur etiam brevissimum, quod non prohibetur, aliud enim est brevissimum tempus, & momentaneum, quod leges non considerant in hoc casu, aliud breve quod considerant; ex uno non licet in odiosis inferre ad aliud, cum odiosa sint restringenda. Quare tempus breve cōcederem esse; si Monialis per unum, aut alterum Credo peristeret extra prope portam colloquendo, exempli gratia, cum consanguinea, in multis enim tempus brevissimum excusat à peccato mortali, ergo & in hoc.

8. Nec obstat, quod per unum Credo Monialis potest exire per quamplures passus, & non tantum per tres, aut quatuor, nam tunc violat clausuram respectu passuum, qui exitum perficiunt, & gravitant, non verò respectu temporis; ideo dixi si Monialis persistat intra illos duos passus. Graffius part. 1. Ref. lib. 4. cap. 23. num. 15. & de casibus reservatis lib. 1. cap. 5. num. 45. dicit non incurrere penas transgredientes clausuram per duos pedes, vel paulò plus, & sequitur Naldus verb. Clausura, num. 11. Quæ dicta sunt de Monialibus, locum habent etiam respectu virorum ingredientium, cum utriusque omnino sit idem judicium.

9. Verum quidem est, quod doctrina allata habet magis locum post factum, quam ante factum; nam tunc restringendus est exitus, ne detur materia peccandi alicui; nihilominus adductæ rationes mihi videntur multum persuadere probabilitatem hujus opinionis Grassij, & aliorum; neque enim videtur rationabile pro levi exitu, & ceteri, arguere Monialem de peccato mortali, & censuris. Hucusque Pater Bordonus sed ego non discedo ab opinione, quam olim docui, & quam communiter tenent Doctores, quos ego alibi citavi, & ex me adducit Del-Bene ubi supra, quibus adde Giballinum ubi supra con-
fess. 2. num. 34.

RESOL. LXXXIV.

Notabilia quadam circa prohibitionem colloquendi cum Monialibus.

Et in textu hujus Resolutionis decem casus adducuntur pro praxi, & exemplis prædictæ difficultatis.

Et tandem superest hæc questio, an, nimia frequentia Monasterij Monialium absque legitima causa sit peccatum? Ex parte 3. tractatu 2. Resolutione 48.

Nota primò, quòd aliqui dixerunt non incurtere excommunicationem qui loquitur cum Moniali ea nihil respondente, quia verba legis pœnalis non sunt extendenda, sed colloqui significat, simul loqui, & cetera. Verum contrariam sententiam, & meritò docet Grassius *tomo 1. confil. 22. de sentent. excommunicationis num. 30.* Sed an idem dicendum sit de eo, qui audit Monialem sibi loquentem, quamvis ipse illi non respondeat? affirmat Grassius ubi supra, numero 21. At ego contrariam sententiam tenco, quia excommunicatio lata est contra loquentes cum Monialibus, sed audire non est loqui, etiam ex lata significatione vocabuli. Ergo, &c.

2. Nota secundo, quod qui per nutus, & signa Moniales alloquitur, incurrit in excommunicationem, quicquid asserant aliqui Neoterici mortu eo, quod sic loquens non loquitur more humano, loqui etenim est voce articulata internos conceptus explicare; ergo si quis nutu illos manifestet, non est propriè loqui. Sed affirmativa sententia, ut dixi, est tenenda, & illam docet Grassius *de casib. in reservat. libro 2. capite 5. numero 35.* Vbi etiam tenet idem dicendum de eo, qui loqueretur per interpositam personam in præsentia Monialis audientis, & per eandem interpositam personam respondentis, quia id in effectu idem est, ac si cum ipsa Moniali colloqueretur. Sed ego in hoc contrarium tenco, & ita in praxi etiam à viris timoratis observatur, & à fortiori non incurreret in excommunicationem, qui mitteret moniali absentem nuntium, vel epistolam.

3. Nota terriò, quod loquentes cum Abbatissis sine licentia Episcopi, incurrit in excommunicationem, & ita tenet Grassius *de casib. in reservat. libro 2. capite 5. numero 31.* Verum mihi contraria sententia magis placet, quia sicut nomine Monachorum non venit Abbas, ut notat Glossa in *capit. final. de simonia*, & ibi Panormitan. num. 2. Cardinalis in *Clem. 1. num. 7. in 6. opposit. de Regular. ita dicendum est, quod nomine Monialium non veniat Abbatissa.*

4. Nota quartò, quod qui per interpretem loqueretur, ut si loquatur aliqua lingua, quam Monialis non intelligit, sed alius explicaret Moniali sensum verborum, secundum Grassium *de casib. re-*

servat. libro 2. cap. 5. num. 34. incurreret in excommunicationem; sed ego contrariam sententiam tenco, quia talis verè non loquitur cum Moniali, sed cum illo interprete; quare idem est, ac si dixeret Moniali, nuntium mitteret.

Nota quintò, contra dictum Grassium *tom. 1. confil. 22. de sentent. excommunicationis num. 9.* pueros, puellâsque ante annum decimum quartum completum, loquentes cum Monialibus non incurtere in excommunicationem, per ea, quæ adducit Bonacina *de censur. disputat. 1. questione 1. punct. 4. numero 7.* cum aliis. Idem dicendum est de advenis, & peregrinis si cum Monialibus colloquantur in aliqua civitate ubi domicilium non habent, ex his, quæ diximus in *tractatu de legibus.* Et idem asserendum puto de Episcopis, qui ut experientia demonstrat sine serupulo cum Monialibus loquuntur absque Ordinatorum licentia. Et ita docet Grassius *de casib. in reservat. libro 2. cap. 5. num. 27. & 54.* licet contrarium teneat Gratianus *tom. 2. cap. 393. num. 20.* & hic Panormi observatur.

6. Nota sextò, quod, ut alibi diximus, collocutio de rebus indifferentibus cum Moniali per spatium unius *Miserere*, & aliquid amplius ratione parvitatis materiæ, non sufficit ad incurrendam excommunicationem, licet aliqui asserant sufficere decem verba, imò duo, vel tria tantum, si collocutio esset de rebus obsecenis. Adde etiam quod aliquando quælibet, licet longa, collocutio etiam de rebus obsecenis, non sufficit ad incurrendam excommunicationem, ut v. g. si dominus, qui solitus est minas exequi, comminaretur aliquod grave malum servo, vel ancillæ, nisi ad colloquendum cum Moniali de rebus turpibus, accedat; quia lex Ecclesiastica non obligat cum tanto rigore, ideo in tali casu servus, & ancilla, licet peccent, non tamen in hæc excommunicationem incurrit.

7. Nota septimò, quod excommunicatio lata contra accedentes ad Monasteria ad colloquendum cum Monialibus, non ligat illum, qui loquitur cum Moniali, quæ est intra clausuram de domo, quæ propinqua est illi Monasterio, quia talis excommunicatio cum sit pœnalis, stricte est interpretanda; cum ergo sit lata contra accedentes ad Monasterium ad colloquendum, non est extendenda ad illum, qui non accedit ad Monasterium, sed cum Moniali loquitur de domo. Et ita hæc sententiam tenet Grassius *tomo 1. confil. 22. de sentent. excommunicationis numero 23.* licet contrarium, & magis probabiliter tenendum sit, quia principaliter, & per se prohibetur in tali casu ipsa collocutio, accessus verò ad Monasterium prohibetur per accidens; ergo, &c. Et ita videtur aperte docere Henriquez *lib. 13. cap. 26. num. 2.*

8. Nota octavò, quod omnes Regulares, etiam exempti alloquentes cum Monialibus absque licentia, possunt puniri ab Episcopo ex constitut. Gregor. X. V. & ex Declaratione Cardinalium Romæ typis excusa anno 1624. & hoc etiam si alloquantur in Monasterio ipsis Regularibus subdito, ut notant Bellocchius in *praxi de Casib. in reservat. part. 2. quest. 9. numero 17.* Bonacina *de clausur. quest. 3. punct. 4. numero 8.* & alij. Notandum est tamen contra Duandum in *Bull. Cœn. l. b. 1. cap. 1. quest. 3. num. 19.* quod non colligitur ex dicta Declaratione Cardinalium Episcopos, etiam tanquam Apostolicæ Sedis Delegatos, posse peculiari statuto prohibere Regularibus exemptis, sub pœna excommunicationis, ne cum Monialibus colloquantur. Unde infertur etiam contra Grassium in *decis. part. 1. lib. 2. cap. 49. numero 68.* & alios, quod Religiosi exempti non afficiuntur censuris ab Episcopo impositis contra accedentes ad Monasteria.

Sup. hoc ib. §. ult. ad n. adiun. Et tandem.

Sup. his in rel. not. seq. §. Nota quinto, &c. Sup. hoc inf. in rel. 87. §. Nota quarto.

Alibi inf. in rel. 124. a lin. 1. & in t. 1. tr. 5. rel. 46. post medium, §. 1.

Sup. hoc inf. in rel. 87. & ed. hic, prop. 1. faciam.

Sup. hoc ed. tenco in hoc §. in t. 7. tr. 1. rel. 314. & late in rel. 315. à principio, usque ad §. ultim. exclusivè.

Sup. hoc ibi. & alios, quod Religiosi exempti non afficiuntur censuris ab Episcopo impositis contra accedentes ad Monasteria.

nasteria Monialium absque licentia. Et ira tenet Sanchez de *marim. tom. 2. lib. 7. disp. 33. num. 33*. Rodriguez in *99 Regul. tom. 1. quas. 45. art. 2.* & alij, quos citat, & sequitur Barbosa de *potest. Episcop. part. 3. al. leg. 102. n. 73*

9. Nota nono, non incurrere in excommunicationem latam contra colloquentes cum Monialibus, si quis loquereur cum Novitiis, & ita docet, Grassius *tom. 1. conf. 2. 2. de sent. excomm. n. 26.* quia in odiosis, & pœnalis Novitiæ non comprehenduntur sub nomine Monialium. Vnde si aliquis accessit ad Monasterium cum licentia colloquendi cum aliqua Moniali, & ex industria ad se vocari faciat Novitiâ, & cum ea colloquatur, non incurrere in excommunicationem dicendum est.

Quoad hoc legem infro doctriam ref. 93. quamvis ibi fit pro in greffu Monasterij Monialium. Et pro contento à meo diu hujus §. & v. Et si data fuerit, lace

101. Nota decimò, quod in conscientia ad evitandum peccatum, & pœnam excommunicationis, non est necesse ut licentia Ordinarij colloquendi cum Monialibus fit in scriptis; & nota etiam quod hanc licentiam dare potest non solum Episcopus, sed etiam ejus Vicarius; & si data fuerit indefinite, & absque temporis præterminatione, extinguitur per primam colloca tionem. Vide Grassium ubi supra num. 40. & 41. Sbròzzium de vicar. Episcopi, lib. 2. quasi. 109. & 210. Mastillum de cõfess. 97. Riccium part. 3. collect. 587. & alios.

infra in ref.
89.

11. Et tandem notandum est hic obiter, quod in cap. *Monasteria de vita, & honest. Cler.* & in cap. *periculo, de stat. Regum* in 6. prohibetur frequentare Monasteria Monialium. Sed difficultas est, an nimia frequentatio absque legitima causa sit peccatum? affirmat Hieronymus Llamas in *Methodo Curationis in append. quem ponit in fine* §. 4. & idem docet Rodrig. in *qq. Reg. tom. 1. q. 45. art. 4.*

12. Sed mihi absolute loquendo placet opinio Sanchez *in summa*, tom. 2. lib. 6. cap. 16. num. 120. asserentis, feculus aliis extrefectis scandalis, aut mali finis circumstantiis, non esse culpam mortalem dictam frequentantibus abque iusta causa, & licentia, nisi frequentans ab Episcopo monitus non delistat, verum rarissime dicta frequentatio non generat scandalum.

RESOL. LXXXV.

An ligentur excommunicatione accedentes ad Monasteria Monialium Regularibus subiecta, si statuum Episcopi ferat censuras contra accedentes ad Monasteria Monialium?

Et an incurrant in prædictam censuram latam per modum statuti contra loquentes cum Monialibus, quia alloquutio fit in loco exemplo? Ex parti. 5. tract. 9. Ref. 71.

Sup. hoc in
rel. seq. & le-
ge. etiam
aliam ejus
primæ not.
& infr. ex
rel. 102. §.
ult. post me-
dian.

§. 1. **A**D hunc casum respondet Aloysius Bariola
in *Aporbit. E. verb. Episcopus*, §. ult. sic
eum asserit: Episcopi statum ligans excommuni-
catione accedentes ad Monasteria filii subje-
cta, non autem accedentes ad Monasteria Regularibus subje-
cta, nisi specialis mentio fiat de Cœnobitis exemptis.
Sed replicari potest, statum Episcopi afficere ac-
cedentes ad quæcumque Monasteria absque exem-
ptiorum speciali mentione; quia ex Concilio Tri-
dentino Episcopi à sancta Sede sunt delegati pro con-
servanda Monialium clausura, quæ ob frequentes ac-
cessus posset aliqua ex parte violari. Ita Bariola,
qui pro negativa sententia adducit Genueensem, pro
affirmativa verò Riccium. Verùm non desinam hîc
appondere ea, quæ asserit circa præsentem quæstio-
nem Bonacina *de censur. disputatione 1. questione 1.*

ria exempta Monialium incurere censuram latam per statutum ab Episcopo contra accedentes ad illa Monasteria, nam accessus fit in territorio, non vere incurrit censuram latam per modum statuti contra loquentes cum Monialibus, nam allocutio fit in loco exempto. Ita ille.

RESOL. LXXXVI.

*An seculares loquentes, & accedentes ad Moniales
exemptas, incidunt in censuram ab Episcopo latam?
Idem est de statuto contra ingredientes dicta Monaste-
ria.*

*Et quid, quando expresse non est vetitus accessus, vel
 aditio ad Moniales, sed tantum loquutio?*

*Et docetur, quod non potest Episcopus Meniales ex-
pras colloquentes cum suis subditis punire.*

Ex etiam advertitur quod omnes leges Episcopales Regularium, & Monasteria esse loca exempta, non solum ratione personarum inhabitantium, sed etiam ratione loci per se, & ideo possit aliquem in loco exempto posito intra eandem Diocesim ipsius Episcopi laborare in diebus festiuis de precepto ejusdem Episcopi, & ejus jejunia non servare; & hoc idem dicendum est de aliis Episcopatibus legibus, Ex parte 10. tractatu 14. & Miscell. 4. Resolutione 50. aliis 48.

S. x. **N**egativam sententiam tenet Pater Vidal in *Arca Theologia moralis, titulo de Monialibus, Inquisitione 2. numero 101.* ubi sic ait: Deducitur, quod excommunication lata ab Episcopo contra accedentes absque licentia ad Monialium Monasteria, non ligat accedentes ad exempta, ut sunt Monasteria Regularibus subjecta : Hoc mihi elatum videtur; quoniam ad incurrendum excommunicationem duo necessario requiruntur, nempe formalis accessus, & allocutio; cum ergo in casu nostro utrumque consummatur in loco exempto, sequitur quod non incurritur excommunicatio; licet etiam actio accedendi inchoetur in loco non exempto, consummatur tamen, & completur formaliter in loco exempto, sicut accidit de locutione, quæ inchoatur, & perficitur in loco exempto, ut patet, & ibi delictum committi dicitur, ubi exterius consummatur: ergo non contrahitur excommunicatio; nam pars lata locum esse Territorium, & effice exemptum, ut et Glossa communiter recepta in capite, *Ut ammuram,* & Glossa final. de *Constitution.* in 6. & sentiunt Doctores; sed Episcopi excommunicatio ex comuni Doctorum lata per modum Statuti, non ligat delinquentes Subditos extra Territorium, cum Episcopi iurisdictio non extendatur extra suam Diocesim, ex capite 2. de *Constitutionib.* in 6. ergo neque etiam ligat formaliter delinquentes in loco exempto. Ita Vidal; cui adde Alphonsum de Leone, de *Censur. Recollect.* 2. numero 385. ubi fiscaliter: Sequitur, primò, quod loquens cum Monialibus exemptis, vel earum Monasterium intrans, non incurrit excommunicationem hanc ab Episcopo contra ingredientes, & loquentes cum Monialibus. Avila parte 2. capite 3. *disputatione 2. dub. 5. versicul.* Ex dictis sequitur, Sylvestr. Amalab., Sayrus, & Henriquez, quos sequitur Rodriguez libro 1. in primum preceptum Ecclesie, cap. 7. diffinitio dicta Monasteria docet Alterius, libro 3. *diffinitione 9. cap. 5. versiculi.* Ex his etiam inferri potest Laytatione libro 1. tract. 4. cap. 1. numero 9. *versiculi.* idem Suenam libro 1. tract. 4. cap. 1. numero 9. *versiculi.*

Sicut de loquentibus, scribit etiam Bonacina, diff.

dispositio de Censur. quest. 1. part. 11. num. 9. ratione de qua supra; quia licet in his casibus delictum inchoetur in territorio Episcopi, consummatur tamen in loco exempto. Limitant hoc Ayala, & Bonacina, locis citatis, ubi excommunicatio lata esset contra accedentes, seu cunctas ad Monasteria Monialium, quia hoc casu delictum non tantum inchoaretur, sed etiam consummaretur in territorio Episcopi. Quam opinionem sequitur Diana tom. 5. tract. 9. resol. 71. Sed contrarium est verius, neque hoc casu incurri dictam excommunicationem. Ita post Henriquez, & Sayrum, docet Fagundez loco supra citato, quam opinionem allegatis, Sylvestro, Rosella, Rolando a Valle, & Campanile, sequitur Barbosa de potestate Episcopi alleg. 102. num. 73. quando expresse non est veritus accessus, vel aditio, ut ita dixerim, ad Monasteria etiam exempta; quod etiam videtur probare Bariola licet dubitanter, apud Dianam loco superscripto. Hucusque Alphons. de Leone.

2. Sed ego in loco citato a Leone non explicavi sententiam meam: Sed adduxi Bariolam pro negativa, & Bonacinam pro affirmativa; nunc autem assero utramque sententiam probabilem esse; sed affirmativam tanquam probabiliori adhæreo, quam novissime tuncur Ioseph Ianuarius, de casibus reservatis, resol. 34. num. 22. Tum quia Episcopus est delegatus Apostolicus ad conservandam clausuram, ut dixi ex Concilio Tridentino, & ad Clausuræ conservationem spectat prohibitio collocutionis cum Monialibus, ut docet Barbosa, Sanchez, Bariola: ergo ut delegatus potest excommunicare colloquentes cum Monialibus exemptis, ut hoc Vgolinus de potestate Episcopi, capite 21. §. 4. num. 4. Tum quia Episcopus non amittit jurisdictionem in suos subditos, ex eo quia sunt in Monasteriis exemptis Monialium, nam loca Monialium dicuntur exempta ratione personarum tantum, unde Monasteria hæc Monialium non dicuntur esse extra Diocesim, sed in Diocesi, argument. text. in capite, Cum Episcopus de Officio Ordinarii, ubi hoc notant Doctores; & Glossa in Clement. 1. de foro compet. verb. Aut earum parte. Cagnol. aliis relatis, in lege ultima, numero 13. ff. de Jurisdictione omn. Iud. de quo vide Merollam, tom. 2. disputat. 4. capite 3. numero 489. Et hoc patet evidenter: nam si Moniales ille exeant, ab illo loco, & in alio Monasterio, vel loco inhabitent, locus ab ipsis habitatus efficitur exemptus, & locus derelictus, & quæ in ipso habitant remanent subiectæ Jurisdictioni Episcopi, intra cujus Jurisdictionem invenitur. Insuper Episcopus existens, seu habitans in his Monasteriis exemptis, verè dicitur residere in sua Diocesi, & ideo alternativa gaudet, Gomez in regul. 8. Cancellarias, glossa 43. questione 7. num. 108. & sequentibus. Gratianus tom. 5. discept. Forens. capite 918. numero 14. Adde quod si Episcopus non posset punire inibi delinquentes, neque Superiores Monialium subiectarum Regularibus, c. g. ergo delicta ibi patrata remanerent simpliciter impunita; quod non est dicendum. Non potest tamen Episcopus Moniales exemptas colloquentes cum suis subditis punire, ut testatur Sell. in Select. Canon. cap. 30. num. 18. quod sit decisum sub die 8. Augusti 1621. Vide Barbosa in Collect. in Concilio Tridentino, sess. 25. cap. 5. num. 121. Hæc omnia Ianuarius, ubi supra, qui citat Suarez, Coninch, Salas, Paluum, & Villucium, quibus ego addo Novarium in Pragmat. 3. de Monialibus, Collect. 4. num. 3. Campanilem, in Diver. Iur. Can. Rubr. 12. cap. 16. numero 45. Barbosa, de potestate Episcopi, part. 3. alleg. 102. num. 45. Gratianum, tom. 2. Discept. Forens. cap. 303. numero 21. & novissime Squillante de oblig. & priv. Episcopi, part. 1. cap. 13. mod. 46. ubi sic ait: Nulla tamen adest cen-

sura, & poena imposita à jure communi contra loquentes cum Monialibus, sed tantum per Edictum Episcopi solent imponere poenam excommunicationis, in quam excommunicationem incidunt quoque colloquentes cum Monialibus exemptis, quando expresse vetitus fuerit accessus ad Monasteria exempta, si absque licentia colloqueretur cum illis: nam licet Episcopus jurisdictionem non habeat in Monasteria Monialium exempta, nisi habito respectu ad clausuram puniendi violantes ex sacro Concilio Tridentino, sess. 25. cap. 5. nihilominus potest excommunicare subditos, si absque licentia cum his Monialibus loquuntur, quia in eos habet jurisdictionem, & potest hoc facere ad tollendam suis subditis occasionem peccandi. Ita ille.

3. Sed ut dixi, negativam sententiam probabilem esse puto, & ut talem etiam admittunt adversarij. Et ideo Ianuarius, ubi supra, resol. 47. num. 4. Sic ait: Suppono, rationem, qua probatur Episcopum, uti Delegatum Apostolicum, posse excommunicare subditos in Monasterio exempto colloquentes, non habere omnimodam evidentiam; ita quod omnino improbabilis remaneat opinio opposita. Fundatur enim in delegatione Apostolica communicata Ordinariis in ordine ad clausuram; & accessus ad loquendum cum Monialibus ad clausuram spectat, secundum Barbosa, &c. At quod accessus ad colloquendum spectet ad clausuram, adhuc evidens non est, sed est sub opinione probabili, quæ opinio secum admittit oppositam etiam probabilem; ergo ratio non est omnino evidens; Nec ratio dicens, quod sit prohibitus accessus, est simpliciter vera. Ita Ianuarius. Et absolute me citato putat Pater Vidal supra, n. 103. quoad omnes leges Episcopales, Regularium Monasteria esse loca exempta, non solum ratione personarum inhabitantium, ut sentit Suarez de cens. disp. 5. sess. 4. num. 6. verum etiam ratione loci per se, ut affirmant Bonacina, & Paulus Squillante quos probat Diana, part. 3. tract. 5. resol. 74. §. Dico, in fin. Ideo cum in loco exempto, qui pro extraneo habetur, quis possit licite non servare leges Episcopales; sequitur hoc idem affirmandum esse in Monasteriis regularium ab Episcoporum jurisdictione exemptis. Unde ait Fagundez cum aliis, quos refert Diana, part. 1. tract. 10. resol. 14. §. Ex his omnibus, posse aliquem in loco exempto posito intra eandem Diocesim ipsius Episcopi, laborare in diebus Festivis de præcepto ejusdem Episcopi, & ejus jejunia non servare; hoc idem quoque est dicendum de aliis Episcopilibus legibus. Hæc Vidal.

Sup. hoc in § præterito paulo post initium, & inf. in Ref. 97. §. 1. ad med. &c.

Quæ hic est inf. Ref. 99. & in Ref. 102. &c.

Quæ nunc est in 106. tr. 1. Ref. 48. & in tom. 4. tr. 6. Ref. 41. §. 1. post med. lege à vers. Vade.

RESOL. LXXXVII.

An prohibitio contra colloquentes cum Monialibus afficiat, etiam si ipsa Monialis non respondeat?

Et quid est contra, si audierit Monialem sibi loquentem, si ipse illi non respondeat?

Et an peccet contra prohibitionem, qui loquitur cum Moniali per interpretem?

Idem est dicendum de eo, qui de domo posita prope Monasterium loquitur cum Monialibus.

Idem est de loquentibus cum Abbatissa.

Idem de scribentibus ad illas.

Idem de advenis, peregrinis, pueris, & puellis ante 14. annos accedentibus ad colloquendum cum Monialibus.

Et quid de declarante Moniali aliquem casum conscientie?

Et an Episcopi loquentes cum Monialibus includantur in Edicto

Edicto Ordinarij illius loci, contra colloquentes cum Monialibus?

Et quid de Canonicis Ecclesie Cathedralis, an includantur in predicto casu, & Edicto, vel possint ad Monasteria Monialium accedere, & cum ipsis loqui?

Et tandem deducitur, quod legis mens magis est attendenda, quam verba. Ex part. 10. tract. 14. & Mis. 4. Ref. 51. alias 49.

Sup hoc sup.
in Ref. 24.
§ 1. in princ.
& in tom. 9.
rr. 7. & 100.
§ 1. ante me-
dium, vers.
Vnde, & seq.

Negativam sententiam docet Pater Vidal in *Arca Theol. Mor. tit. de Monialibus Inquis. 4. num. 25.* ubi sic ait: Aperte colligitur ex verbis Decreti Sacre Congregationis, ubi prohibetur Regularibus accessus ad Moniales ad colloquendum cum illis, colloqui est simul loqui, nempe sit locutio ex parte utriusque, allocutio autem fit ex parte tantum unius. Ita Grassius in *quinque casibus*, lib. 2. cap. 5. num. 1. Nota Lector distinctionem, & tuta conscientia sequere nostram opinionem. Ita ille. Et hanc opinionem loquendo de casu reservato Ecclesie Neapolitane firmat Ioseph de Ianuario de *Casibus reserv. resol. 39. per totam*; quia prohibitio stante verbo *Colloquentes*, requirit reciprocam locutionem: at qui loquitur tantum, non colloquitur: ergo, &c. Confirmatur; quia ea quae notabiliter sunt, nisi specialiter notentur, videntur neglecta à lege, leg. *Item apud Laborem §. At Prator. ff. de Injuris*. Sed alloqui, & colloqui faciunt sensum notabiliter diversum, & non sunt specialiter notata: ergo signum est, quod allocutio est neglecta à nostro statuto, & consequenter qui alloquitur non facit contra intentionem statuentis. Confirmatur Secundo: nam statutum editum principaliter in favorem, si poenam continet, habet naturam odiosam, & ut odiosum est restringendum, ut optime Sanchez; lib. de *Matrim. disp. 1. num. 5. in fin.* qui citat Gloss. in leg. 2. Cod. de in jus vocando, verb. *Liberis*, ubi Bartolus, num. 1. Baldus, num. 4. Alexander, num. 5. Sed hæc constitutio etsi favorabilis, poenam excommunicationis continet: ergo ejus verba sunt restringenda, & accipienda secundum suum proprium significatum: sed colloqui proprie non est alloqui: ergo colloquium non debet extendi ad alloquium, & consequenter qui alloquitur in penalibus non colloquitur. Confirmatur Tertiò: nam potuit Episcopus reservans uti verbo alloquendi, si intendebat comprehendere omnes quomodocumque alloquentes.

Sup hoc in
tom. 6. rr. 2.
ref. 31. § 1.
in fin. & late
in exteris
aliis ejus
argot.

2. Sed his non obstantibus, Merolla, tom. 1. disp. 1. cap. 2. num. 589. affirmativam sententiam mordicus tenet, Primò, quia consuetudo, quæ potest legem facere, multò magis potest legem interpretari, & idè dicitur optima legum interpret, leg. *Si de interpretatione 37. ff. de legibus. & cap. Cum dilectum, de consuet.* At verò, quamvis verba dicti statuti Synodalis proprie significant duorum simul locutionem: tamen consuetudo semper illud intellexit, etiam de simplici allocutione: unde communiter omnes, non solum rudes, & illiterati, verum etiam periti ita loquuntur, quod scilicet alloquens Moniales sine licentia Ordinarij est excommunicatus. Sed communis usus loquendi præfertur proprio significato vocabuli, etiam in materia poenali, & odiosa, ut ex materia statutorum. Textus est notabilis, in leg. *Labeo*, & ibi Bartolus notat, ff. de *Supell. leg.* & docent idem Bartolus, in leg. *Omnes populi*, q. 6. principali, vers. *Intra præmissa quæro, ff. de Inst. & Iur.* Deinde, licet verba legis poenalis regulariter non sunt extendenda ultra proprium significatum; tamen hoc limitatur nisi lex redderetur inutilis, & finis, seu mens Legislatoris frustraretur; tunc enim impropriari debent verba legis, &

extendi ultra proprium significatum, ut docent communiter Doctores. *Argum. cap. Si Civitas de sentent. excommuni. in 6.* Et de verbis Testamenti, quod impropriari debeant, ut voluntas Testatoris locum habeat, asserunt Socinus, sen. conf. 2. num. 8. volum. 4. Decius, consil. 399. num. 7. volum. 2. Surdus alios referens, consil. 116. numero 69. volum. 1. At in nostro casu, si nomen collocutionis non extenderetur ad quamlibet allocutionem, statutum prædictum redderetur inutile, & mens, seu finis Prælati statuentis frustraretur, ut clarè patet: nam & statutum contemneretur, & Prælati non assequeretur finem intentum, qui est tollere occasionem peccati, & removere impedimenta, quæ Moniales ab acquiritenda perfectione retardare possunt. Nota tamen, quod Ianuarius ubi supra conatur respondere ad hæc argumenta.

3. Sed ego non recedo ab opinione Merollæ: nam res morales, moraliter, & non metaphysicè tractandæ sunt, & idè ista duo verba *Colloqui*, & *Alloqui*, in præsentem materiam tanquam synonyma sumenda sunt, & tanquam idem significantia; & idè in primo Decreto Sacre Congregationis contra Regulares accedentes ad Monasteria Monialium, anno 1590. & in secundo anno 1623. Eminentissimi Cardinales id quod primum statuerunt, & prohibuerunt cum verbo *Colloqui*, postea statim statuerunt, & prohibent cum verbo *Alloqui*, ut Legentibus patet aperte in dictis Decretis appositis per extensum à Lezana in *Summa tom. 4. verb. Moniales*, num. 18. & 19. Adde, quod lex non est posita verbis, sed rebus, ut patet ex leg. 2. in fine, Cod. *Communia de legat. leg. fin. Cod. de Vfuris, cap. Secundo requiris*, de Appellat. Surdus *Aliment. tit. 9. quæstione 21. numero 20.* Abbas, consil. 93. in quæstione, colum. 2. circa med. vers. *At idem facti*, lib. 2. Romanus, consil. 428. in terminis numero 12. Stephanus Gratianus, discept. *Forens. cap. 356. numero 17.* Ferrerius in *Constitut. Cathalonie*, gloss. 5. numero 160. Sigismundus Scacc. de Appellat. quæstione 17. limit. 10. numero 14. Et idè legis mens magis est attendenda, quam verba; leg. *Scire leges*, Digest. de *legibus, leg. Non aliter, ff. de legat. 3. leg. Neminis, & rei, §. Per quem ex legibus*, Digest. de verb. signifi. Surdus, de *alio cas. 35. num. 14.* Marcus Antonius Genuentis, in *Prædict. Cathalonie*, gloss. 4. numero 66. cum cumulat à Tiraquello in leg. *Si unicam, verb. Libertatis*, num. 47. de *revocanda donatione*. Escobar à Corro de *irrogat. Foro*, art. 6. num. 106. Donello in *Commentariis lib. 1. cap. 13.* & ibi Osualdus lit. B, cum aliis. Existimo tamen ut * alibi docui Grassium, non contravenire Decreto Sacre Congregationis, neque edicto Episcopi aliquem, si audiret Monialem sibi loquentem, & ipse illi non respondeat, quia prohibitio est lata contra loquentes, non contra audientes, & audire non est loqui etiam ex larga significatione vocabuli: ergo. Et ita nostram sententiam me citato tenet Pellizarius ubi supra, & me citato Zambellus in *Reper. Cas. Conscien. verb. Moniales*, numero 24. & me citato Lezana in *Q. Q. Regul. tom. 4. verb. Moniales*, num. 20. cum Vidal ubi supra, Inquis. 2. n. 93. & Merolla, num. 591.

4. Sed hic obiter ad ornatum materię, notanda sunt aliqua. Et Primò contra Lezanam, ubi supra, non contravenire Decreto Sacre Congregationis, aut Edicto Episcopi aliquem, si loquatur cum Moniali per interpretem. Ita me citato tenet Pellizarius, numero 215. & me citato Zambellus, numero 24. & me citato Ianuarius, num. 15. & me citato Tamburinus, ubi infra numero 4. & Vidal me citato, Tamburinus, ubi infra numero 4. & Vidal me citato, Tamburinus, ubi supra numero 93. qui num. 94. etiam putat non peccare contra pro

prohibitionem loquentem cum Moniali in lingua ab ipsa non intellecta, etiam si quidam alias explicet Moniali sensum verborum, quoniam in hoc casu ille talis loquitur proprie cum Interprete, non cum Moniali: ergo. Confirmatur ex Sanchez lib. 2. mor. cap. 10. num. 51. ubi docet, loquentem Librum prohibitorium, conscriptum tamen lingua sibi omnino ignota non affici pœnis latis contra legentes libros prohibitos; nam cum tantum materialiter legat: non datur periculum subversionis; & ideo pro illo casu particulari cessat finis legis prohibentis: ergo hoc idem à pari in casu nostro. Idem docet Merolla, num. 608. Pellizarius, num. 216. Et idem dicendum videtur de eo, qui de domo posita propè Monasterium loquitur cum Monialibus, quod me citato concedit Tamburinus de Iure Abbatissarum, diss. 2. §. 8. num. 1. & me citato Lezana, ubi supra, & me citato Pellizarius, num. 214. & me citato Ianuarius, n. 25. & alij penes ipsum; quibus adde Vidal numero 87. & Pacem Jordanum in variar. Elucubrat. tom. 1. lib. 7. tit. 12. numero 37.

5. Nota Secundo contra Merollam: loquentes cum Abbatissa, non contravenire Decreto; & ita docet me citato Lezana, num. 22. & me citato Tamburinus, n. 5. & me citato Joseph de Ianuario resol. 44. per tot. qui respondet latè & doctè ad omnia argumenta contraria sententiæ quam adduxerat Merolla. Et hanc sententiam me citato tenet etiam Zambellus, ubi supra, & me citato Pellizarius num. 208. & Vidal, numero 89. Vnde non est audiendus novissimè Squillante de Privileg. Episcop. part. 1. cap. 13. num. 58. qui me citato auctoritate Patris Megala contrarium videtur docere.

6. Nota Tertiò, prohibitionem contra colloquentes cum Monialibus non afficere scribentes ad illas: ita me citato tenet Squillante, ubi supra num. 48. & Ianuarius, resol. 46. qui citat Sanchez, Tamburinum, Merollam, Graffium, & Bonacinam, quibus adde Barbofam de Potest. Episcop. part. 2. alleg. 101. n. 78. cum segg. licet contrarium asserat Campanili in Rubr. 12. cap. 6. n. 46. cum segg. Pax Iordanus in Var. Elucubrat. tom. 3. lib. 7. tit. 12. num. 60. & alij.

7. Nota Quartò, quod Episcopi loquentes cum Monialibus non includuntur in Ediçto Ordinarij illius loci, vel ex consuetudine, seu præsumpta licentiâ ipsius Ordinarij, vel quia dum Ediçtum non ligat proferentem, neque debet ligare aequalem, ex cap. Cum inferior, de major. & obedientia, & ex leg. penult. ff. de Arbitr. & ita me citato tenet Pellizarius, num. 210. Ianuarius num. 15. & alij penes ipsum. Non tamen assentior Patri Vidal, qui ubi supra docet, non solum Episcopos, sed etiam Canonicos Ecclesiæ Cathedralis, posse ad Monasteria Monialium accedere, & cum ipsis colloqui: hoc enim est prorsus negandum, ut patet praxi quotidiana.

8. Nota Quintò, Peregrinos, & Advenas habentes animum permanendi in aliena Civitate pro minori anni tempore accedendo ad Moniales absque legitima licentiâ, etiam sine necessitate, neque mortiferè peccare, neque incurrere pœnas specialiter latis in illo loco. Probat: Peregrini non obligantur servare leges, & statuta locorum, in quibus permanere non intendunt per longum temporis intervallum; quia cum non sint pars illius Communitatis, quæ est subdita illi Legiſlatori, neque subijciuntur ejus Jurisdictioni, neque forum acquirunt; ut constat ex leg. heres absens, §. Proinde ff. de Judiciis, & ita me citato docet Pellizarius, n. 211. Ianuarius, resol. 34. num. 24. Et ita hanc sententiam tenet etiam Vidal num. 88. qui etiam n. 93. extendit ad declarantem Moniali aliquem casum conscientia; nam talis locutio

habet potius speciem sermonis, & exhortationis, quàm propriæ locutionis. Idem docet Ianuarius ubi supra, num. 17. Et tandem me citato docet Pellizarius, num. 221. quod non possint dici transgressores prohibitionis Episcopi, Pueri, & Puellæ, si ante 14. annum sine licentiâ accedant ad Moniales cum ipsis colloquantur, tum quia respectu illorum non concurrunt causæ ex quibus solet induci dicta prohibitio; sicque procedit doctrina, quod cessante fine legis, cessat lex; tum quia Ecclesia non solet cogere quemquam suis Censuris ante annos pœbertatis, compatiens fragilitati illius ætatis; constat autem quod talis prohibitio solet fieri sub aliqua Censurâ. Et ita hanc sententiam tenet etiam Tamburinus, numer. 8. Vnde si Puer dubitat an ætas sit completa post factam diligentiam, potest tuta conscientia loqui, quia possessio non stat pro statuto, sed pro ætate. Et ita tenet Ianuarius, num. 15. Merolla, num. 620. Pellizarius, num. 221. Et plura ex his à me alibi notata, iterum adnotare volui, ut illa magis auctoritate Doctorum firmarem: cautè tamen, & maturè procedant Regulares; nam in foro exteriori ab Episcopis supradicta difficulter admittenda esse puto; ideo videant quid faciant.

Sup. his supra in ref. 84. §. Nota quinto, in principio.

Alibi in omnibus ref. præteritarum annotationum hujus ref.

RESOL. LXXXVIII.

An colloquentes cum conversis Monialibus incidunt in censuras latis ab Episcopo; vel si sint Regulares in pœnas Sixti V. & Sacre Congregationis? Et an loquentes cum Monialibus signis, aut nutibus, vel per intermediam personam, aut per scriptum peccent, & incurrant pœnas? Ex p. 10. tract. 14. & Misc. 4. Refol. 53. aliis 51.

§. 1. Negativam sententiam docet novissimè Marcus Vidal in Arca Theolog. Mor. de Monialibus, Inquis. 2. num. 91. ubi sic ait: Adde Secundo, non incurrere pœnas, neque moraliter peccare loquentem cum Monialibus Conversis: nam, ut asserit Tufchus litt. M. verb. Moniales, conc. 333. Conversæ non sunt veræ Moniales, quantvis Professionem emittant, differunt etiam in multis, nempe nomine, exercitio, & in multis locis non servant rigorem Clausuræ, non habent vocem, non tenentur ad divinas preces, & multas differentias congerit Federicus de Senis, conf. 213. Affl. et. Franc. Abb. hæc ille: ergo. Ita Vidal.

2. Sed ego affirmativæ sententiæ adhæreo, quam etiam novissimè tenet doctus, & amicissimus Ioseph de Ianuario de Casibus reserv. resol. 34. numero 48. sic asserens: Nota duodecimò, quod nomine Monialium, veniunt etiam Conversæ intervenientes Monialibus, can. Vi lex. 27. quest. 1. capite. Non dubium de sentent. Excommunicat. tenentur enim istæ observare Clausuram sicut & ceteræ Moniales Choristæ, &c. ut rectè observat Graffius lib. 2. de Casibus cap. 5. numero 40. Sicut nomine Monialium veniunt etiam Monasteria Sororum, ut ex consuetudine optima legum interprete habetur.

3. Sed si aliquis hic obiter quærat, an loquentes cum Monialibus signis, ac nutibus peccent, & incurrant pœnas? Respondeo affirmativè. Et ita docet Baucius de Casibus reserv. Eccles. Neapolit. cas. 4. petes 2. fol. 20. & me citato etiam Ianuarius, ubi supra, n. 49. ubi sic asserit: Nota quod qui loquitur cum Monialibus per nutus, & signa, incidit in casum nostrum: Nam verè explicat suos in-

Sup. hoc sup. ref. 84. §. Nota secundo, in principio.

ternos affectus, ad quos explicandos est instituta loquela. Quod verò hæc explicatio fiat per verba vel alia signa hoc idem significatâ parum refert. Sicut si Monialis haberet linguam Turcicam, & loquens polletet eadem lingua, si loquela Turcica colloqueretur, verè incidere in casum nostrum. Sic quando loquuntur per signa, quibus ipsi soli se intelligunt, verè loquuntur § cum verè explicant affectus internos. Secus verò dicendum est, si quis loquatur per intermediam personam; nam tunc etsi verè explicaret suos internos affectus, explicaret alteri, & ex hoc Moniali, quod non est prohibitum; sicut si per scriptum quis suos affectus internos explicaret, non incidere in casum nostrum. Ita ille. Vnde contra Patrem Pellizarium de *Monialibus*, cap. 5. sect. 5. n. 215. apparet, me consequenter loquutum fuisse in loco ab ipso adducto.

R E S O L. LXXXIX.

*An qui habet licentiam indefinitam colloquendi cum
Monialibus, possit saepius cum illis loqui?*

Idem est dicendum de licentia ingrediendi clausuram Monialium, data licentia indefinita.

*Et an, quando quis habuit licentiam colloquendi cum
Monialibus, & antequam ea utatur, Prelatus con-
cedit licentiam generalem cuilibet colloquendi cum
Monialibus tali die, iste possit colloqui bis in eodem
die?*

*Et cursum deducitur facultatem concessam Episcopo
testandi non esse restringendam ad primam vicem.
Ex part. 10. tractat. 14. & Misc. 4. Refol. 56.
aliàs 54.*

Sup. hoc sup.
in Ref. 84. §.
Nota deci-
mum, ad me-
dium, vers.
Et si data.

Dictam licentiam extingui in prima collo-
catione docet Merolla, *tom. 1. diff. 1. c. 2.*
difficul. 6. num. 629. Proinde, quia hæc col-
locatus, est quasi dispensatio quædam in lege, ac
proinde tanquam odiosa refringenda est. Secundò,
quia sermo simpliciter prolatus; maxime in odiosis,
intelligitur in prima vice, *leg. Boves, §. hoc sermone,*
ff. de verb. significat. Et idem dicendum est de licentia
ingrediendi Clausuram Monialium data indefinitè,
quia militat eadem ratio. Et hanc opinionem tenent
Iafon, *leg. Duobus reo §. ei qui, num. 75 ff. de larcen.*
Et in leg. Si quis mihi bona §. Iussim, n. 28 ff. de acquir.
hered. Sbrozio de Offic. Vicar. l. 2. q. 210. Grassius,
conf. 21. de sentent. excommunication. num. 38. tom. 1.
Mastrilius decif. 97. Riccius collect. decif. part. 3. col-
lect. 87. et alij.

2. Sed his non obstantibus, satis probabile esse
puto talem licentiam non exstringi, nisi revocetur :
& ideo qui illam sic obtinuit posse loqui cum Mo-
nialibus toties quoties. Et hanc sententiam novissi-
me docet Ioseph. de Ianuario , de *Casib. refer. ref.* 2.8.
per totam ; quia sermo indefinitus æquivalet univer-
sali arg. leg. cum inter veteres versf. *Maximè Cod. de*
Fideicom. liber. gloss. in cap. ut circa : verb. Aliorum
de elect. in 6. Covarruvias lib. 1. variar. cap. 15. num. 8.
qui videndus est. Sanchez , de *Matrimonio lib. 3. di-*
stincta. 44. num. 2. pag. 310. circa medium versf. Confirma-
mur. &c. sed licentia in casu nostro fuit indefini-
ta : ergo æquivalet universali, & consequenter idem
est dicere, Vade, loquere, ac loquere, toties quoties
volueris.

3. Ad argumenta superius adducta respondet Iannarius loco citato, qui etiam num. 6. contra Merollam etiam firmat, quod quando quis habuit licentiam colloquendi cum Monialibus, & antequam ea utatur, Prælati concedit licentiam generalem cuilibet

colloquendi tali die: si iste talis colloquitur ex licentia generali, poterit iterum colloqui, utendo fua licentia fpeciali. Et ratio eft quia talis licentia, non eft fpenfatio legis, fed eft ifpiffima lex: nam hoc tantum lex precipit, nempe loqui cum licentia. Adde, cum hoc fit favor, & adhuc eo ufus non fit, non revocatur per gratiam generalem omnibus conceffam, argum. leg. in commodato, §. ficut, ff. commodat. & cap. i. de commodat. aliter enim non effet melioris conditionis hic talis, qui reciperet gratiam fpecialem, quam qui nullam habuit gratiam: & gratia à Principe conceffa potius noceret huic, & nihil operaretur refpectu hujus, quod non effe dicendum. Quod verum puto, etiam fi licentia fit addicta eodem die, quo viget licentia generalis, poterit enim eodem die iterum loqui; quicquid in contrarium dicat Merolla. Ego ut dixi hanc fententiam puto probabilem, & confirmatur ex doctrina Sacre Rote, quam adducit, & fequitur Riccius in Praxi, tom. 3. refp. 386, num. 1. nempe, facultatem conceffam Epifcopo teftandi, non effe reftringendam ad primam vicem; quicquid in contrarium afferat Covarruvias, & alij.

R E S O L. X C.

*An Greg. XIII. excommunicationem incurran ingre-
dientes Monasteria Monialium non preextu licen-
tiarum, sed absque vlla prorsus licentia, etiam ad
malum finem?*

Et an lex quantumcumque pœnalis extendatur ex ratione identitatis ad casum similem ? Ex p.2. tract.16. & Misc.2. Ref.30. aliàs 32.

5. 1. **A**firmativam sententiam amplexus est Na-
varr. in *mamali*, cap. 27. num. 50. Quarta
in *summ. Bullary*, ver. *Monasteria Monachum*, Azor.
part. 1. lib. 1. cap. 8. g. olt. Beja part. 1. ca. 30. Villagut
de *ufuris*, q. 35. num. vlt. Et novissime Flavius Cheru-
binus in *compen. Bullary*, s. 2. consilii. 8. Otex. 111.
schol. 1. Homobon. in *exam. Eccl.* p. 1. tra. 3. cap. q. 66.
Aloysius Riccius in *praxi*, tom. 1. refel. 54. n. 4. Fillic.
tom. 1. tra. 7. 15. cap. 5. n. 119. Raynerius in *Catalogo cen-
surarum*, cap. 9. excom. 15.

2. Probatur primò, nam, ut ait Navarrus, & Villagut, ita declaravit Pius V. & Gregorius XIII. Secundò, quia lex, quantumcumque penalís, extenditur ex rationis identitate ad casum similem, ut probat Lambertin. de jurepuro. lib. 2. p. 19. n. 10. art. 4. Gomez. vob. lib. 1. c. 5. n. 12 Molina Iurifconsultus de primis. Hispan. lib. 1. c. 5. n. 10. Gutier. 99. canon. lib. 1. c. 10. n. 3. & alij. c. 5. n. 8. Roland. à Valle conf. 27. n. 48. vol. 1. & alij. Et ita, ait Becja ubi supra, receptum est in tota Italia.

3. Sed contrariam sententiam probabilem esse non
iudico, quoniam tueretur, & docet Sanchez in *san. tom. 2.*
lib. 6. cap. 1. 6. n. 78. qui citat Suarez, Zerolum, Philari-
chum, Sayrum, & Rodriquez, & quibus ego addo
mandam in *manuali pract. tract. de Monialibus. p. 2. art. 10.*
concl. 1. Megal. in 3. *phil. lib. 4. cap. 3. n. 2. n. 1.* Barbofam
potest. Episc. p. 3. alleg. 102. n. 37. Hier. Campanellam
diver. jur. can. rubr. 12. cap. 16. n. 24. Ratio est, quia cum
excommunicatio fit penalior, non est amplianda, sed
potius restringenda, nec extendenda ad alium ca-
sum, etiamsi sit similis, aut etiam maior ratio. Et
cum hæc Bulla sit valde rigida, & contineat gravissi-
mas penas, non est extendenda ad casum in illa mi-
nimè comprehensum, solum igitur incurrit in exco-
municationem fulminatam in dicta Bulla, admitten-
tes, & ingredientiæ prætextu licentiarum, non autem
qui admittunt & ingredientur sine licentia, etiam si
ingrediantur, & admittantur ad malum finem.

4. Ad primum argumentum contrariae sententiae respondetur, de illis Pontificiis responsionibus non constare authenticè. Ad secundum respondetur, non constare authenticè, legem poenalem extendendam esse quoad poenam in ea contentam ad casum non expressum, etiam si in illo eadem inveniatur ratio, imò oppositum est verum, & omnino tenendum. Ita docent Barbosa de potest. Episc. p. 3. alleg. 101. num. 82. Anton. c. fin. n. 58. de consuet. Castus lib. 1. de leg. poen. c. 7. doc. 3. Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 10. disp. 4. n. 3. & alij communiter. Vnde etiam pro confirmanda nostra sententia, Cajetanum ver. excomm. in principio, & in c. 47. & glossam communiter receptam in Clem. 1. de consangu. & affin. pro quo etiam fecit Decret. in c. quicumque, de sent. excomm.

RESOL. XCI.

An ingredienti Monialium Monasteria cum licentia, si finito Ministerio multo spatio ibi morentur ob malum finem, non solum peccent mortaliter, sed etiam incurrant excommunicationem latam à Greg. XIII?

Et an in supra dicto motu proprio, & prohibitione Concilij Tridentini sess. 25. c. 5. de Regular. comprehendantur Reges, Reginae, & Cardinales?

Et an Religiosi habentes privilegium absolviendi à casibus Summo Pontifici reservatis possint absolvere ab hac excommunicatione?

Et an infantes nondum doli capaces possint in Monasteria Monialium admitti, nec sint inclusi in prohibitione Greg. XIII. & Concilij Tridentini?

Et notatur, quod Confessorius potest intrare clausuram Monialium, non solum quando Regula confiteri praecipit, sed etiam quoties infirma dixerit se indigere Sacramento Poenitentiae, vel Pralatus in aliquo casu electionis Abbatissae, seu Priorissae. Ex parte. 3. tr. 2. Refol. 67.

1. Affirmativè respondet Bonacina de clausura tom. 1. q. 4. punct. 4. num. 22. & novissimè Merolla in disp. Theolog. moral. tom. 1. disp. 1. diff. 7. n. 498. Et in ex quo fit ab hac excommunicatione non posse absolvi Religiosos habentes privilegium absolviendi à casibus Summo Pontifici reservatis, quia hic casus excipitur à Clem. VIII. in quodam Decreto. Nam in illo reperitur violatio clausurae. Hæc opinio est probabilis.

2. Sed ego contrariam sententiam non minus probabilem, & tutam in praxi existimo, & idè illam tenet Sanchez in summ. tom. 2. lib. 6. c. 16. n. 69. quia sic ingrediens non ingreditur absque licentia, contra quem Summus Pontifex excommunicationem tulit, & hanc sententiam tenet etiam Zerola in praxi ver. Moniales, ad 8. quæstionem. ubi asserit, non incurri censuras ex causa justa, & legitima licentia ingredientem, si cum Moniali intra Monasterium fornicetur.

3. Ad argumentum verò, quod pro affirmativa sententia adducit Merolla, nempe motum Gregorij XIII. non esse odiosum, sed favorabilem, respondeo, quod contrarium asserunt Doctores, & novissimè inter illos Hieronymus Rodriguez in compen. 99. Regul. refol. 26. n. 18. & idè non videtur extendendus. Vnde puto cum Suarez tom. 4. de Relig. lib. 1. c. 7. num. 5. Sanch. lib. 6. c. 16. n. 3. & c. 77. n. 5. & alijs, quod sub prædicto motu proprio Greg. XIII. & prohibitione Concilij Tridentini sess. 25. c. 5. de Reg. non comprehenduntur Reges, Reginae & Cardinales; licet contrarium asserat Merolla ubi supra diff. 3. n. 470. Constat enim poenalis non comprehendit personas supradictas tam insignes.

Tom. V.

4. Notandum est hic obiter primò, quod Confessorius potest intrare clausuram, non solum quando Regula confiteri praecipit, sed etiam quoties infirma dixerit se indigere Sacramento Poenitentiae, & ita ex Rodriguez notat Porrell. in dub. regal. ver. clausura Monialium, n. 9. & post illum Villalobos in summ. tom. 2. tr. 35. diff. 47. n. 4.

5. Nota etiam secundo cum ipso Villalobos diff. 46. n. 12. [que no es causa bastante el hazer la eleccion de Abadesa, ò Priora, para que el Obispo, ò Prelado entre en el Monasterio, que esto se puede hazer por la parte de afuera, recibiendo los votos à la craticula, conforme al Concilio Tridentino sess. 15. c. 7. de Reg. Mas estenderse esto hablando regularmente, porque, si se diessse caso en que las monjas estuviessem iniquitas, y huviesse sospecha de soborno, fuerza, ò otra causa justa por donde sentendiesse, que no se haria canonicamente la eleccion, si no entrassen alla à tomar los votos, se podria hazer, porque esta es causa necessaria, y tal podria ser el alboroto que fuesse necesario entrar seys, ò ocho frayles.] Ita ille, & ego.

6. Nota tertio contra Naldum in summ. ver. clausura, n. 3. Vgolinum de potest. Episc. c. 21. §. 3. n. 3. Comitolum lib. 6. q. 22. Falcum de visit. lib. 2. c. 18. n. 25. quod infantes nondum doli capaces, possint in Monasteria Monialium admitti, nec esse inclusos sub prohibitione Greg. XIII. & Concilij Trident. ubi supra. Et ita tenet Ioan. de la Cruz de stat. Relig. lib. 1. c. 5. dub. 2. concl. 3. Granado in 1. 2. D. Thom. controu. 7. tr. 3. part. 1. disp. 6. sect. 5. Suarez de Relig. tom. 2. lib. 6. c. 16. n. 4. & alij, quos ad satietatem adducit, & sequitur Merolla ubi supra, quibus ego addo Hieronymum Rodriguez in compen. 99. Regul. refol. 26. n. 7.

RESOL. XCII.

An intrantes cum licentia Monasteria Monialium, si finito negotio ibi notabiliter commorentur, incidant in censuras? Ex parte 4. tract. 4. & Miscell. Refol. 90.

1. In partem affirmativam videtur inclinare Naldus in summ. ver. Moniales, n. 15. ubi ait: Monialium clausuram cum debita Superioris licentia ad inserviendum Monialibus in opere necessario ingressus, si ibidem opere jam expleto ad quod fuerat admittus, notabiliter commoretur, forte non videtur immunis ab excommunicatione violata clausurae. Ita ille.

2. Sed non reticeam adversus illum negativam sententiam docere Aloysium Bariolam in Aphor. litt. M. ver. Moniales, §. 8. ubi ita asserit: Monialium Monasteria intrantes cum licentia finito negotio, cujus causa sunt ingressi, si curiositate ducti aliò divertant, nec peccant, nec censuras contrahunt, licet oppositum sentire videatur Naldus. Ita Bariola loco citato.

RESOL. XCIII.

An licentia ingrediendi Monasteria Monialium debeat esse in scriptis etiam quoad forum conscientiae? Ex parte. 3. tr. 2. Ref. 129.

1. De hoc casu novissimè interrogatus fui à Gregorio Pollaccho, viro quidem docto, & amicissimo, qui Venetijs moratur. Prima opinio affirmat, & ita docet Suarez de Relig. t. 4. lib. 1. c. 10. n. 15. Sanchez in summ. t. 2. lib. 6. c. 16. n. 30. & alij unde asserunt esse peccatum mortale ingredi Monasteria Monialibus.

F 2

Monialium

Sup. hoc in
1.9. tr. 7. Ref.
109 §. 1. post
med. à ref.
Quod con-
firmatur, &
in §. Ad con-
firmatio-
nem.

Sup. hoc in
act. praxi-
ta, & lege
etiam §. ad
not. seq. ad
med. & in t.
7. tr. 1. Ref.
244 §. Fini-
tis & in Ref.
349 §. ult. ad
med.

Sup. hoc in
t. 7. tr. 1. Ref.
243. lege do-
ctrinam ejus
§. ult. & al-
terius Ref. &
§. ejusprimò
not. & §. ult.
annot. praxi-
terita.

Quoad hoc
sup. ex Ref.
84. lege §.
Nota deci-
mo, quavis
ibi sit pro
Collocatio-
ne cum Mo-
nialibus.

nialium, cum licentia Superioris oretenus concessa, & hoc ex Concilio Tridentino sess. 25. de Regul. cap. 5. ibi, *sine Episcopo, aut Superioris licentia in scriptis obtemperat.*

2. Verum non desunt DD. negativam sententiam tenentes, ut Homobonus de Bonis *tr. de censur. reservatis*, p. 2. cap. 5. & Petrus Belluchius in *praxi Theol. mor. par. 2. q. 9. n. 162.* ubi sic ait. Licet licentia ad ingrediendum septa Monasterij per decretum Concilij Trident. in scriptis obtemperat requiratur, hoc quoad forum exterius intelligitur; nam in interiori animæ foro, in quo veritas attenditur, sufficit ut consensus iure naturali requisitus interveniat. Ita ille, qui citat Innocentium. Abbatem, & Felinum.

3. Notandum est tamen, quod etiam stando in prima opinione licentia in scriptis non requiritur semper in casibus ordinariis, puta quoad Medicos, Chirurgos, carpentarios, cœmentarios, & alios similes operarios, quorum opera passim indigent Moniales, sed pro his licet Abbatibus dare licentiam, ex prescripta interpretativa voluntate Superioris, vel ad maiorem cautelam Superior hanc generalem facultatem potest in scriptis committere Abbatibus, vel Monialium Confessariis pro similibus casibus. Et ita ex multis docet Hieronymus Rodriquez in *compend. q. 9. Regul. resol. 26. n. 8.* & Villalobos in *summ. tom. 2. tr. 35. diff. 46. n. 4.* & nota etiam contra Grassium in *dec. par. 1. lib. 4. c. 23. n. 6.* & alios, quod licentia data ad concedendam facultatem ingrediendi Monasteria non debet necessario esse in scriptis, sed sufficit, ut sit oretenus concessa; nam Concilium loquitur de licentia ingrediendi tantum, non autem de licentia ad concedendam facultatem ingrediendi.

RESOL. XCIV.

An cessante excommunicatione Papali cesset etiam Episcopalis? Ex part. 5. tr. 9. Resol. 70.

§. 1. **N**egativè videtur respondendum per ea, quæ adducit Grassius *decis. aur. par. 1. lib. 1. cap. 13. n. 62.* ubi sic ait: Annottandum est quod si Summus Pontifex super aliquo incidenti excommunicationem ferat, & super eodem Episcopus alia excommunicationem subsequatur; si Summus Pontifex suam excommunicationem abstulerit, legitima causa superveniente, non censetur de iure Episcopalis excommunicatio sublata, quia quando sunt duo impedimenta, uno sublato alterum non tollitur, arg. c. ex tuarum, de auct. & us. pall. l. si domus ff. de servit. urb. prad. unde non poterit de iure quilibet Sacerdos proprius absolvere. Ita Grassius. Et post illum docet etiam Aloysius Barriola in *Aphorism. litera E. ver. excommunicatio*, §. 13. Sed ibi observant contrarium in praxi servari, ut etiam observat Ragucius in *Lucerna Parochorum, tit. de Absolutione, quest. 133. n. 2.* & ideo Naldus in *summa verb. Episcopus*, n. 8. sic ait. Episcopali censura concurrente cum Papali, id est, quod idem peccatum censura subdatur per Papam & Episcopum, tunc si Papalis tollitur, usu communi interpretari dicitur, ut etiam Episcopalis reservatio sublata censetur. Ita ille, & ego.

RESOL. XCV.

An Episcopi possint excommunicare Inquisitores, & e contra Inquisitores Episcopos? Ex part. 5. tract. 9. Resol. 51.

Sup. hoc inf. §. 1. **C**ausa est practicabilis, & accedit in hoc Regno annis non multis elapsis. Aliqui negat,

affirmant alij, ut observat Trimarch. de *Confess. foli. 14. v. 1. c. 1. disp. 8. sect. 3. n. 37.* Sed Megalius negativè sententia adheret in 3. lib. 1. c. 3. q. 2. n. 43. ubi sic ait. Nec Episcopi ab Inquisitoribus ligari censuris possunt, quatenus cum sit ipsis Inquisitoribus generaliter prohibitum mittere contra Episcopos procedant, c. Inquisitores, de hæret. in 6. Nec ipse Episcopus hanc jurisdictionem habet contra ipsos Inquisitores, cum sint Officiales Summi Pontificis, qui censuris ligari non possunt, ut in d. Extravag. cum Mattheu. Ita ille. Verum Dodec. Canterat in *q. Crimin. cap. 1. de hæret. n. 69.* testatur Inquisitorem Consequens excommunicasse Episcopum ejusdem civitatis.

RESOL. XCVI.

An contra incendiarios sit lata aliqua censura? Et an sufficiat, ut dicta denunciatio fiat Edicto generali, vel an ab Episcopo sint excommunicandi, & si postea denuncientur, tunc talis excommunicatio sit Papalis, servata?
Et difficultas adhuc superest, an Episcopi teneantur sub aliqua pena contra incendiarios excommunicationem ferre? Ex part. 9. tr. 8. & Milc. 3. Resol. 10.

§. 1. **Q**uicquid asserat Bonacina de *censuris*, tom. 3. disp. 2. quest. 3. punct. 4. n. 1. ego cum communi sententia Doctorum existimo, nullam esse in iure latam excommunicationem ipso facto contra incendiarios. Ita docent Eminentissimi Cardinales Cajetanus, & Toletus, ille in *Summa, cap. 22. hic lib. 1. cap. 35. num. 5.* cum Navarro in *Man. cap. 2. n. 74.* Suarez de *censur. disp. 2. sect. 2. n. 19.* Filiucio tom. 1. tr. 15. cap. 2. q. 5. num. 52. Avila de *censur. par. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 9.* Gambartia de *censur. cap. 6. n. 4.* Emmanuel Sà verb. *Excomm. Papa refero*, n. 7. Sayrus de *censur. lib. 3. cap. 29. n. 8.* Megala tom. 4. lib. 4. c. 6. n. 7. Homobono de *consul. cas. consuet. vol. 1. par. 1. resp. 53.* Leone de *censur. collect. 4. verb. Incendiarj*, & ex Iuriconsultis hoc etiam observavit Barbæus in *Plat. rio Iuris, par. 1. tr. 22. n. 6.*

2. Dicendum est itaque, incendiarios nullam ipso facto excommunicationem incurere, sed esse quidem ab Episcopis excommunicandos: & si postea denuncientur, tunc talis excommunicatio erit Papæ reservata, ut patet ex cap. *Tua nos de sentent. excomm.* Et hic casus, ut bene observat Cominch de *Sacram. disp. 13. dub. 5. n. 37.* in quo aliqui potest ligare, & non solvere. Quod etiam notant omnes DD. superius citati, dicta verò denunciatio an sufficiat fieri edicto generali, discrepant Doctores: nam affirmat Suarez *ubi supra*, num. 18. Bonacina n. 6. & Filiucius num. 54. Sed negat Megala num. 10. Sayrus num. 12. Et hanc sententiam esse magis communem testatur nominatim contra Suarez, Patet Turrianus de *censur. lib. 3. disp. 30. dub. 2.* & Thesaurus in *Praxi de penis, par. 2. verb. Incendiarj*, cap. 1. Itaque secundum sententiam horum Doctorum, ut excommunicatio contra incendiarios lata, sit Papæ reservata, non sufficit; latam esse per edictum generale, sed faciendâ est ab Episcopo expressis nominibus incendiariorum.

3. Verum difficultas est, an Episcopi teneantur sub aliqua pena contra incendiarios excommunicationem ferre? Et affirmativè respondeo, sub pena suspensionis per annum à pontificalibus, ut patet ex cap. *Personam*, 2. q. 8. Nec valet dicere, cum Patre Thesaurio in *Praxi de penis, par. 2. verb. Incendiarj*, cap. 2. dictam suspensionem non esse usum receptam: nam nominatim contra ipsum insurgit Pater Leone de *censur. collect. 6. verb. Episcopus*, n. 359. cui adde Castrum Palatum tom. 6. disp.

dis. 4. punct. 10. §. 5. num. 11. & Bonacinam de censur. tom. 3. disp. 3. §. 5. punct. 9. afferentes quidem, poenitentiam in dict. cap. *Peccatum*, contra incendiarios impositam servendi Ierosolymis, vel in Hispania, non esse receptam: sed hoc minimè asserunt de suspensione contra Episcopos latam, si incendiarios non excommunicant. Quod etiam patet ex aliis Doctoribus, qui de hac suspensione mentionem faciunt, ut est Filliucius tom. 1. tract. 27. cap. 8. n. 159. Sayrus de censur. lib. 4. cap. 12. n. 44. Barbosa de potestate Episcop. part. 3. allegat. 11. num. 23. Honorius in Compend. l. v. can. lib. 5. tit. 17. n. 9. & 10. Machadus de perf. Confess. tom. 1. lib. 1. part. 3. tract. 11. docum. 6. n. 22. Ballaeus in Floribus Theolog. verb. *Suspensio*, 4. n. 7. Megala tom. 4. lib. 5. cap. 4. quast. 5. num. 8. Pramolus in Catalogo Suspensionum, cap. 1. num. 19. in fine, *Man. Clericorum*. Non est igitur admittenda opinio Patris Thelauri.

RESOL. XC VII.

An Episcopus possit excommunicare subditum committentem delictum in Monasterio Regularium existente in sua Diocesi?

Et an Religiosi ubique terrarum possint alias Superioribus ligari censuris, sive annexis statuto perpetuo, sive precepto? Ex part. 5. tract. 9. Ref. 66.

Respondent aliqui quòd licet qui commisit delictum juxta proprii Episcopi Diocesim, in loco tamen exempto, non possit ab Episcopo excommunicari, quia locus extra Diocesim, & locus exemptus intra illam, æquiparantur, quantum ad hoc, quod est non posse Episcopum in eo jurisdictionem exercere, ut habetur in cap. cum Episcopus de officio ordinarij in 6. cap. 1. de privileg. eodem cap. luminof. 18. quast. 2. in Clemen. Archiepiscopo, de privilegijs. Nomine autem loci exempti intelligendum est oppidum, aut Parochia, quæ sunt alterius jurisdictionis Ecclesiasticæ, nec satis est quòd exemptus sit præcisè ratione personarum, ut sunt Monasteria Religiosorum, quia subditi Episcopi, qui intra ea Episcopi statuta violarent, reuera censuram incurrerent, quia locus ille exemptus non est nisi præcisè quantum ad Religiosorum personas, & ita docet Cornejo in 3. p. tract. 5. de cens. in gen. disp. 6. dub. 2. Naldus in sum. verb. exemptio, n. 5. & novissimè Gordonus in sum. tom. 2. lib. 7. q. 2. cap. 3. §. 3. num. 35. Vnde Hurtado de cens. in comm. disp. 8. n. 33. sic ait: Nomine loci exempti quoad hunc effectum intelligitur locus exemptus ratione sui, ut sunt Abbatiæ aliquæ, & prioratus aliqui, & non intelliguntur Monasteria Religiosorum, ut contra Henriquez & Avilam docent Suarez disp. 5. sect. 4. & Egidius disputat. 13. dub. 7. quia locus Monasterij non est exemptus, sed tantum Religiosi ipsi, qui non ratione loci, sed ratione sui sunt subditi suis Prælati Religiosis, sicut filij parentibus, & uxor marito, & ideo ubique terrarum possunt à suis Superioribus ligari censuris, sive annexis statuto perpetuo, sive precepto, ut advertit Egidius n. 64. quod intelligimus de censuris annexis statuto totius Religionis, & præceptis Generalis; quoad Provinciales verò, & Superiores immediatos domorum, standum est legibus & consuetudini Religionum. Ita Hurtado.

2. Sed contrariam sententiam ego teneo, quam præter Henriquez & Avilam, tenet etiam Marcellus Vulpes in praxi fore Eccles. cap. 1. n. 32. & novissimè ex Societate Jesu Theophylus Raynudus in tract. de minor. part. 1. cap. 1. q. 9. ubi sic ait: Hoc aliqui restringunt ad locum plene exemptum, qualia aiunt esse, non Monasteria & Ecclesias Regularium exempto-

Tono. V.

rum, sed oppida exempta, aut paræcias quasdam à jurisdictione Episcoporum subductas. Non video tamen quam disparitatem asserere possint quæ ad rem faciat, aut cur domos exemptas potius, quam oppida, aut paræcias velint esse diversæ, & deteriores conditionis hac in parte. Similiterque non video cur Ancharanus in cap. ut animarum, de constit. in 6. subscríbente, ut videtur, S. Antonino part. 3. tit. 24. cap. 75. §. 1. id quod diximus restringi voluerit ad locum exemptum, cujus Prælatus ex forma privilegiij habeat in eo loco jurisdictionem Episcopalem, hoc, inquam, non video quanto jure dicatur. Nam quomodo libet se habeat Prælatus loci exempti (quod ad rem præsentem non videtur pertinere) dummodò locus ipse plene exemptus sit à jurisdictione illius Episcopi intra cujus diocesim materialiter clauditur, militat semper eadem ratio, ut qui in eo deliquit, non ligetur talis Episcopi monitorio. Quare eodem planè modo philosophandum videtur de monitorio lato ob culpam in loco exempto admittam, quicumque demum is locus sit & quomodocumque se habeat ejus Prælatus, ac de monitorio lato ob culpam admittam extra Diocesim materialiter sumptam. Hæc omnia Raynaudus, unde hanc sententiam tutò in praxi sequi poterimus.

RESOL. XC VIII.

An Episcopus possit citare subditum suum existentem in aliena Diocesi?

Et an Episcopus possit jurisdictionem contentiosam exercere extra Diocesim, quando causæ cognitio non vertitur, & effectus confertur in suam Diocesim?

Et negatur posse Episcopum sententiam excommunicationis ferre contra subditum suum, existentem tamen in alieno territorio, etiam præ delicto commissio in suo territorio.

Et quid dicendum est, quando ad sit privilegium, vel per consuetudinem, an possit in alieno territorio suos subditos citare, & in eos jurisdictionem exercere?

Et an Prælati Regulares respectu suorum subditorum Regularium censentur habere totum mundum pro territorio, ita ut possint exercere jurisdictionem, & capere suos subditos in quocunque territorio sint, etiam non implorato brachio judicis secularis, vel Episcopi?

Et an hoc locum habeat, ubi Prælati Regulares jurisdictionem cum territorio habeant? Ex part. 5. tract. 9. Refol. 34.

Affirmativa sententia suaderi potest. Primò, ex doctrina Bartoli in l. 1. §. 1. n. 3. ff. de requirendis reis, Cyni, Pauli Castrensis, Angeli, Alexandri, & aliorum penes Carnevalium tom. 1. de judiciis, lib. 1. tit. 1. disp. 2. n. 20. afferentium, quòd quando duo territoria subsunt uni Superiori, tunc unius judex potest, citare in territorio alterius, quia, in tali casu Princeps Superior videtur permittere & auctoritatem præbere, ut judex citet in alieno territorio; sed omnes Episcopi subsunt eidem Superiori, nempe Summo Pontifici, ergo videtur, ut in terminis observat Sigismundus Scaccia de judiciis, &c. lib. 1. cap. 43. n. 4. quòd unus Episcopus potest citare subditum in Diocesi alterius Episcopi.

2. Secundo, & hoc est validissimum argumentum, citatio non est actus judicialis, ergo potest ab Episcopo exerceri in aliena Diocesi. Ita ex Iuriconsultis docet Abbas in cap. licet, n. 41. de foro compet. Boscius tit. de citatione, n. 20. Choxier de Jurisd. part. 4. q. 109. num. 10. Ancharanus in cap. cum contingat, num. 41. de foro compet. & ex Theologis Paulus Layman in Theolog. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 4. num. 7. ubi sic ait:

F 3 Sic

Si subditus ratione domicilii commissio delicto fugiat, etiam absens per nuntium, vel literas potest citari,isque comparere debet, & si contumax sit, excommunicari poterit, cujus rei rationem dat Abbas, quia citatio decernitur in proprio territorio ipsius iudicis, licet nuntius exequatur extra territorium, sed illa executio nuntij iudicialis non est. Ita Layman ex Abbate. Vnde Tuschus *litera 1. concl. 546. n. 5.* teste Giurba *conf. 32. num. 7.* dixit, quod citatio sine causae cognitione, ut est in casu nostro, voluntariae iurisdictionis censeri potest, quae licet Episcopis in aliena Diocesi, ut tradit *gloss. 2. in l. fin. ff. de iurisdic. omni. judic. & ibi Iason, & Orosius.* Confirmatur supradictum argumentum ex illa celebri doctrina, quam docet Gonzalez in *regul. 8. Cancellar. gloss. 62. n. 11.* & post illum Gratianus in *discept. forens. tom. 2. cap. 127. n. 8.* & novissime Barbosa de *potestate Episcopi, part. 2. allegat. 6. num. 11.* nempe posse Episcopum iurisdictionem contentiosam exercere extra suam Diocesim, quando causae cognitio non vertitur, & effectus confertur in suam Diocesim. Vnde Vgolinus de *censuris cap. 27. ab. 1. §. 1. n. 4.* docuit Episcopum, ubi causae cognitio non adhibetur, ac pro tribunali non sedetur, ac propterea alienum territorium non laeditur extra Diocesim posse iurisdictionem exercere. Sed hoc accidit in casu nostro, ubi nulla adest cognitio causae in alieno territorio, & effectus dictae citationis confertur in Diocesim Episcopi citantis, ergo, &c.

3. Et tandem tertio probatur haec opinio ex verbis textus in *cap. Romana, §. contrahentes, de foro compet. in 6. ibi: Si eorum auctoritate citati*, quibus aperte significatur iudicem posse sibi subditum ratione contractus citare in alieno territorio auctoritate propria, & sine interventu iudicis territorij.

4. Verum his non obstantibus puto negativae adhaerendum esse sententiae, quia Episcopus non potest exercere iurisdictionem in aliena Diocesi, ex *cap. fin. de cons. cap. Episcopum 9. q. 2. ex l. fin. ff. de iure omni. judic. ex Clementina 1. de foro compet. & ibi Glossa*, nam quoad iurisdictionem contentiosam pro privata persona habetur Episcopus extra suam Diocesim, ex *l. 2. de offic. Procons. & ex l. fin. de offic. Praet. iurisdic. 1. fin. & ibi Bartolus C. ubi, & apud quos.*

5. Hoc supposito sic argumentor, Episcopus non potest exercere iurisdictionem in alieno territorio: sed citare aliquem inconsulto Episcopo territorij, est exercere iurisdictionem: ergo. Probo minorem, quia, ut docet observat ex Theologis Petrus Cornejo in *3. part. D. Th. tract. 5. de cens. in gener. disp. 6. dub. 2. §. dico quinto*, citatio est actus iudicialis, sive consideretur quatenus pronuntiatur à iudice in proprio territorio sive quatenus in alieno territorio intimatur à Nuntio, quia tam pronuntiatio mandati, quam ejus promulgatio & intimatio ad actum iudicalem pertinent, unde asserunt Iurisconsulti, quod citatio est fundamentum iudicij, & Giurba ex variis iuribus & Doctoribus in *consil. 89. num. 22.* probat citationem esse actum & usum iurisdictionis, & habetur in *l. cum Clericus, & l. omnes, C. de Epif. & Cler.* Hinc Summ. Pontifex in *Clementina pastoralis, de sent. & re judic.* determinat iudicem non posse aliquem citare in alieno territorio. Ex ita nostra sententiam praeter Cornejum ubi supra tenent ex Theologis Societatis Iesu, Avila de *censuris part. 2. cap. 3. disp. 2. dub. 2. conclus. 3. & 4.* Hurtadus de *cens. in communi diff. 8.* Megalius in *3. p. lib. 1. cap. 3. n. 94.* Idem etiam docet Covarr. *pract. 99. cap. 10. n. 7.* Petr. Barbof. in *l. hares absens, §. 1. ff. de iudic. n. 84.* ubi cum Aretino dicit hanc sententiam esse communem inter Canonistas, quam sequitur Rebuff. in *rubr. de literis requisitoriis à n. 4. & §. 9.* & alij Doctores *infra citandi*, & quos citat ad fatiorem Car-

nevalius ubi supra, n. 21. quibus ego addo Novarium de *gravaminibus vassallorum tom. 1. gravam. 28. n. 3.* & Riccium *p. 2. decis. 28. num. 11.*

6. Nec valet dicere quod subditus excommunicari potest à proprio Episcopo pro crimine intra territorium commissio, ergo etiam potest à proprio Episcopo pro eodem delicto citari, & moneri iudicialiter; quia non videtur major ratio unius, quam alterius, imò majus videtur excommunicari, quam citari. Secundò censura est invalida, nisi praecedat aliqua specialis iuris monitio & citatio, ergo vel non potest Episcopus excommunicare subditum extra proprium territorium existentem pro delicto in proprio territorio commissio, si non potest eum citare ibi, & monere, vel si potest excommunicare, potest citare.

7. Respondetur quod ingeniorum phoenix Basilius Pontius de *matrim. lib. 5. cap. 7. §. 2. num. 26.* negat posse Episcopum sententiam excommunicationis ferre contra subditum suum, existentem tamen in alio territorio, etiam pro delicto commissio in suo territorio. Vel melius respondetur, negando consequentiam cum Petro Cornejo ubi supra, est enim dispar ratio inter excommunicationem & citationem, quia excommunicatio exequitur sine strepitu iudiciali, & sine actu corporali intra aliam Diocesim exercito, cum secum trahat effectum suum; secus verò citatio iudicialis.

8. Ad secundam verò probationem respondet idem Cornejo, subditum qui post delictum commissum malitiosè fugit extra territorium suum, dolosè impedire ne à proprio Episcopo in sua propria persona citetur, & moneatur; cum autem dolus & fraus nemini patrocinentur, satis est quod in propria subditi domus, quam intra territorium habet, aut in loco publico ejusdem territorij citetur, & in eo censura proferatur & promulgetur. Igitur ex supradictis remanet satis firmata opinio negativa, nempe non posse Episcopum citare subditum suum in alieno territorio existentem: quam opinionem esse in praxi & usu receptam, testantur Doctores citati, quibus adde Iulium Clarum *lib. 5. q. 31. n. 19.* Follerium in *praxi crim. part. 1. secunda part. rubr. vel cu verbaliter citari.* Scaccia in *de iudic. lib. 1. cap. 40. n. 6.* Covarruviam, Barbosam & alios ubi supra.

9. Restat modo respondere ad argumenta contrariae sententiae, & ad doctrinam Bartoli, in qua fundatur, primum argumentum, dico non subsistere, quia in *l. 1. §. Praefide ff. de requirendis reis*, statuitur ut iudices loci delicti mittant litteras ad Magistratus locorum, ubi rei consistunt ad eos citandos, cum tamen eo tempore imperio Romano subiectae essent omnes Provinciae Orbis in quibus illud jus civile vigeat. Et in *§. si quis vero comprehensorum, in Auth. nulli iudicium, collat. 9.* ex quo desumpta est Auth. *si vero criminis, C. ad leg. lul. de adult.* requiritur epistola publica missa ad iudicem loci ubi reus degit, id est, litterae deprecatoriae, seu rogatoriae, ut reus citetur, & tamen, ut est dictum, eo tempore Provinciae uno superiori, videlicet Imperatori Romano, subdite erant. Ex quibus labefactatur opinio Bartoli, quae licet de jure esset vera, quod mordicus negamus cum DD. supra citatis, tamen in usu & practica nostra negativa sententia observatur, ut testantur in specie Iul. Clarus & Sigisimundus Scaccia *locis cit.* quibus addendus Carnevalius de *iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 1.* Adde quod Avila de *cens. part. 2. cap. 3. disp. 3. dub. 2. conclus. 4.* licet sequatur opinionem Bartoli, docet tamen procedere quando territoria sunt subiecta eidem Episcopo secus autem si Dioceses sint distinctae, nam in tali casu docet Episcopum non possit citare suum subditum in aliena Diocesi existentem.

10. Ad secundum Argumentum patet responsio ex dictis, ubi satis firmatum est citationem in vero jurisdictionis exercitio versari, & esse actum judicalem ut præter DD. citatos docet etiam Correa de *immunitat. Eccles.* 2. part. 2. n. 27. unde licet Episcopus ea quæ sunt jurisdictionis voluntaria, possit extra suum territorium exercere, ut docet Gratianus, in *discept. forens.* tom. 2. cap. 127. n. 1. tamen fallit hæc doctrina in casibus, in quibus ad voluntariam exercendam jurisdictionem necesse est alterius citatio, ut ex Alexand. *conf.* 67. num. 8. volum. 1. & Petra de *potestat. Principis*, cap. 3. num. 39. & 40. & tradunt Giurba, *conf.* 52. n. 27. Unde doctrina adducta in argumento ex Gratiano non potest applicari in casu nostro, nam idem Gratianus, *ibidem* n. 10. & 12. docet citationem dari non posse in aliena Diocesi, sine illius Episcopi licentia, unde non est admittenda sententia Layman, & aliorum.

11. Ad tertium respondeo cum Barbosa, in *l. hores abfens*, §. 1. ff. de *iudic. num.* 9. & aliis, quod authoritate iudicis contractus videtur facta citatio, quando mediantibus literis deprecatoriis ea fit per illum iudicem, in cuius territorium citandus degit, quoniam videtur iussu requirentis facta prædicta citatio; ex *l. a Divo Pio*, §. 1. ff. de *re iudicata*, unde textus ille in *dist. cap. Romana*, non pugnat cum nostra doctrina. Adde quod dictus textus loquitur, quando citatio efficitur ratione contractus, tunc enim potest fieri de vno Episcopatu ad alterum: fecus est de citatione ratione personæ, quoniam citatio, quæ fit ratione contractus, non afficit immediatè personam, sed rem, scilicet ejus bona: at verò citatio ratione delicti immediatè afficit personam. Ita Avila de *conf.* part. 2. cap. 3. *disp.* 1. dub. 2. *concl.* 4. Sed mihi magis placet responsio Barbosa, quam sequitur novissimè Carnevali, de *iudicis lib.* 1. tit. 1. *disp.* 2. §. 1. n. 30.

12. Notandum est tamen quod supradicta sententia à nobis tam rationibus, quam Doctorum auctoritate fulta, nempe iudicem & Episcopum non posse citare suum subditum in alieno territorio existentem, limitatur à DD. variis modis, & præter alios primò limitatur, nisi adfit privilegium in contrarium. Vide Tassonum in *pragm. de Antiquo* 2. r. 3. *observ.* 4. n. 209. Novarium, de *gravaminibus vasallorum*, tom. 1. *gravam.* 285. n. 14. Abbatem in *caum contingat de foro comp.* n. 3. Cochier, de *iuris* part. 4. §. 109. num. 12. & alios. Secundò limitatur, nisi quis per consuetudinem in alieno territorio possit subditos suos citare, & in eos jurisdictionem exercere: nam si alterius jurisdictioni præscribitur, multo magis, ut propriam quis in alieno territorio exerceat, consuetudine, præscriptioneque acquirere potest. Ita Vgolinus, de *conf.* 2. *tab.* 1. §. 1. n. 5. Surdus, *conf.* 465. n. 6. Gratianus, in *discept. tom.* 2. c. 127. num. 12. & alij. Et tandem tertio limitatur quoad Abbates, Guardianos, Præpositos, Priores, Provinciales & Generales Regularium: hi enim circa suos subditos possunt exercere jurisdictionem in quocumque territorio sint, quia Prælati Regularium habent immediatè jurisdictionem in personas Religiosorum, ideoque etiam Episcopi jurisdictioni finitur certis locorum limitibus; illorum autem jurisdictioni nullis finitur locis; certis personis, quæ ubicumque sint, eodem modo iis subiectæ sunt, & eodem modo ab iis coerceri possunt. Cum igitur Prælati Regulares nullum habent territorium, ac proinde vñs jurisdictionis quam habent non est alligatus certo territorio, sequitur quod ea possunt vti in alieno, ex *l. cui jurisdictio*, ff. de *iuris*, *omni. iud.* vt etiam de iudice arbitro habetur in *l. si cum dies*, ff. de *arbitris*, §. *arbitr.* Igitur Prælati Regulares respectu suorum subditorum Regularium censentur habere totum mundum pro territorio. Unde Petrus Corne-

jo, *ubi supra*, docet posse Prælatum Regularem capere subditum suum, etiam non impetrato brachio iudicis secularis, vel Episcopi. Vide etiam docentem hæc omnia Villalobos, in *summa*, tom. 1. tr. 1. 6. *diffic.* 16. n. 6. Sayrus, de *conf.* lib. 1. c. 14. n. 6. Goninch de *Sacr. disp.* 1. 3. dub. 7. n. 64. Gord. in *summa*, tom. 1. lib. 7. c. 3. §. 2. §. 3. n. 32. & 38. Præpositum in 3. part. D. Thom. §. 1. de *censuris in communi dub.* 5. n. 2. Vgolinus, de *conf.* c. 27. *tab.* 1. §. 1. num. 6. qui tamen notat hæc locum non habere, ubi Prælati Regulares jurisdictionem cum territorio haberent.

RESOL. XCIX.

An subditi incurrant excommunicationem latam per statum in Diocesi, si contra illud agant extra Diocesim, vel intra Diocesim, in loco exempto existentes?

Sed major difficultas est, quando censura lata est per sententiam.

Et quid est dicendum, si delictum subditi perpetratur in Diocesi, an, in tali casu possit illum excommunicare, etiam si extra Diocesim commoretur?

Et an pro delicto extra territorium commissio, si ad suam Diocesim redeat, possit Episcopus subditum punire?

Et inferitur, quod non potest Episcopus præcipere Clerico peregrinatio sub pena suspensionis, ne ludat, nec arma prohibita ferat, nec dicat Sacrum, & similia in aliena Diocesi. Ex part. 3. tractat. 5. & Misc. 1. Resol. 74.

§. 1. Respondet negativè, subditi enim non incurrunt excommunicationem latam per statum propriæ diocesis, si contra illud agant extra diocesim, vel intra diocesim, in loco exempto existens; ut hic Panormi est Ecclesia sancti Cataldi. Et ita docet Covarruvias, in *c. Alma*, p. 1. §. 10. n. 12. & alij communiter ex *c. 2. de conf.* in 6. & ex *l. ult. ff. de iurisdict. omni. iudic.*

2. Sed major difficultas est, quando censura lata est per sententiam; affirmant Suarez, de *conf.* *disp.* 5. *sect.* 5. n. 9. Laym. in *theol. mor. lib.* 1. tr. 5. p. 1. c. 4. n. 7. Vgolinus, de *conf.* *tab.* 1. c. 9. §. 3. num. 4. & alij. Et ratio est, quia sententia statutum dirigitur ad territorium, & ideo neminem ligat extra illud; præceptum verò, & sententia immediatè tendit ad personas subiectas, ideo illas ligat quocumque vadant.

3. Verùm mihi contraria sententia probabilis etiam videtur, quam tuerentur Avila de *conf.* p. 2. cap. 3. *disp.* 2. dub. 5. Goninch de *Sacram.* *disp.* 1. 3. dub. 7. *concl.* 6. n. 1. Henriquez, *lib.* 13. c. 26. n. 1. Sayrus, de *conf.* *lib.* 5. cap. 6. n. 40. ex *l. ult. ff. de iurisdict. omni. iudic.*

4. Dico igitur Episcopum non posse excommunicare etiam per sententiam suum subditum existentem extra suam diocesim, nisi in ea aliqua ratione delinquat, quantumcumque extra eam delinquat, quia Episcopi jurisdictioni non extenditur extra suam diocesim, ex *cap. 2. de conf.* in 6. Hinc contra DD. citatos non potest Episcopus præcipere clerico peregrinatio sub pena suspensionis, ne ludat, ne arma prohibita ferat, ne dicat sacrum, vel ut singulis hebdomadibus sacrificet, &c. nisi forte quatenus ob justam causam possit ei præcipere, ne diocesim egredietur, & tunc quidem non peccaret propriè dicendo sacrum, ludendo, &c. sed egrediendo diocesim. Et hæc doctrina procedit etiam, ut bene observat Goninch *ubi supra* num. 63. quando subditi delinquit in loco exempto, etsi intra diocesim sit. Excipienda tamen sunt ex mente Suarez, de *censuris*, *disp.* 5. *sect.* 4. Sed ego pau-

Sup. hoc in tribus ref. lego & in alio vers. catum prius malum an- notationum.

Sup. hoc in ref. leg. §. 1. post med. vers. Vbi af- aliis ejus not.

Sup. hoc inf. in ref. 102. §. Verum in fine, & in ref. 103. §. ult. a lia &

Sup. hoc fup. in ref. 86. §. Sed ego pau-

RESOL. CI.

An Episcopus possit excommunicare subditum existentem in alieno territorio, quando censura est annexa precepto sive generali, sive speciali?
Et an si censura lata sit per modum sententiae sive particularis, sive generalis, liget proprios subditos extra proprium territorium peccantes?
Et quid, si censura sit pro crimine, vel ratione delicti commissi in proprio territorio, & Episcopus, Ex part. 5. tract. 9. Resol. 32.

§. 1. **A**ffirmative respondet Suarez, *disp. 5. de cens. sup. hunc* & censura ei annexa non tam respiciunt territorium seu locum jurisdictionis; sed personam subditam; ergo obligat subditos, & censura ei annexa eos afficit ubique.

2. Verum ex Henriquez & Coninch Hurtados, *de cens. in commun. diff. 8. n. 34.* contrarium docet quia jurisdictionis Episcopi non extenditur ultra summa territorium, ut satis significat Pontifex in *d. cap. 2.* dum reddens rationem, ob quam qui extra territorium Episcopi furantur, non ligentur statuto Episcopi excommunicantis fures; ait, quia extra territorium jus dicenti non pareat impune; ubi per *jus dicere* non intelligit ferre statutum, seu legem, quia ferre idem esset, non potest ferre statutum, quia non potest illud ferre, sed idem est ac vti jurisdictione, ac proinde Episcopus tantum habet jurisdictionem in personis ratione territorii, quando in eo habent domicilium, aut quasi domicilium. Vnde vtramque sententiam probabilem esse existimo cum Prapoli. in *3. part. q. 1. de cens. in commun. dub. 5. n. 31.* vide etiam Avilam *part. 2. c. 3. disp. 2. dub. 2. concl. 1.* & me ipsum in *3. part. tr. 5. res. 21 & tr. 6. res. 78.*

3. Notandum est tamen hic primo, si censura lata sit per modum sententiae sive particularis, sive generalis, ligat proprios subditos, etiam extra proprium territorium peccantes, probatur quia censura lata per modum sententiae pro futuris culpis abstrahit à territorio, & solum respicit ipsas subditorum personas, ergo ubicumque existant, eas ligat: nec obstat diversitas territorii, cum ut hæc censura incuratur, nulla exterior vis necessaria sit, ut dictum est. Vnde si non propter bonum territorii directe, sed propter bonum morum ipsius subditi, vel aliarum personarum Episcopus præcipiat sub censura alicui particulari subdito, aut omnibus generaliter ut jejunent, v. g. sexta feria, aut ab exercitio alicuius operis abstinant, revera censura incurrit, quamvis extra territorium delinquant & in hoc differunt censura lata à jure & ab homine: secus autem dicendum est si excommunicatio feratur pro culpa jam commissâ, nam doctrina superius adducta intelligitur de censura lata pro culpis futuris evitandis.

4. Nota secundo, posse Episcopum ferre censuram in subditum existentem in alieno territorio pro crimine, quod in proprio territorio commisit, Ita Sotus *loc. citato*, & omnes communiter. Probatur tum ex usu, tum etiam, quia alias Ecclesiastica Episcoporum potestas facile contemneretur, & esset in cuiusvis potestate se ab eorum jurisdictione eximere, quantum ad delictorum punitionem, & se immediate subicere soli Papæ, quod probatur, quia ille, qui Salmantice furtum commisit, & statim ad Pinciam confugit, non potest excommunicari ab Episcopo Pincie, cuius subditus non est, nec ab Episcopo Salmantice ubi peccavit, quia jam extra territorium ejus est, ergo nullibi potest pro tali delicto puniri Ecclesiastica censura, nisi tantum à solo Papæ.

§. Nota

io post ini-
dum, & in
ref. 97. per
toram, &
signanter,
§. 1. ad me-
dum, &
dyb. 6. num. 68.

§. 1. Notandum est tamen, quod omnia supradicta procedunt quando delictum subditi perpetratur extra diocesim; secus autem si illud commiserit in diocesi, nam in tali casu potest Episcopus illum excommunicare, etiam si extra diocesim commoretur. Non reticeam tamen, attende Lector, contrariam sententiam docere Basilium Pontium, *de matr. lib. 5. c. 7. §. 2. num. 20.* ubi sic ait: Ex eodem principio colligo contra nonnullos, Episcopum non posse sententiam excommunicationis ferre contra subditum suum, existentem tamen in alio territorio: id quod etiam docuit Gabriel in *4. diff. 18. quest. 2. concl. 2.* Ita Pontius, qui tamen putat pro delicto extra territorium commissio, si ad suam diocesim redeat posse Episcopum subditum punire.

RESOL. C.

An delinquentes extra territorium possint ligari lege, & statuto?

Et quæ differentia inveniat inter excommunicationem latam per sententiam, & per modum statuti?

Et an quis contrahat censuram homicidio, & stupro impositam, si existens in suo territorio occideret existentem in alieno, vel si decessit in territorio virginem, & extraxit à territorio, & in alieno violavit, Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Resol. 78.

§. 1. **N**egativam sententiam alibi docui, & communiter docent Doctores *ex c. ut animarum, de cens. in 6.* verum in gratiam curiosorum non desinam hic apponere sententiam affirmativam Ferdinandi de Castro Palao, in *opere morali tom. 1. tract. 3. disp. 1. punct. 24 §. 5. n. 21.* ubi ex pluribus rationibus probat esse satis probabile, posse ligari lege, & statuto delinquentes in alieno territorio, atque adeo posse sub excommunicatione ipso facto incurrenda, prohiberi subditis, ubicumque existant, furtum, homicidium, adulterium, & quamlibet aliam actionem prohibitionem dignam lege illum, & non pigebit: vide etiam Salas, *de legibus, disp. 14. sect. 7. n. 90.* & Basilium Pontium, *de matr. lib. 5. c. 7. §. 2. n. 19.* ubi asserit se nullam differentiam invenire in excommunicatione lata per sententiam, vel per modum statuti, sed delinquentes extra territorium per sententiam, & generale præceptum subduntur, verbi gratia, excommunicationibus, ut tradit Suarez, in *3. part. tom. 5. disp. 5. sect. 5.* Bonacina, *de cens. disp. 1. q. 1. punct. 11. num. 11.* & alij, communiter. Ergo subduntur etiam per legem, & statutum, cæteras rationes videbis apud Castum, *loco citato*.

2. Notandum est tamen hic obiter, te non contrahere censuram homicidio, & stupro impositam, si existens in tuo territorio, occideres existentem in alieno, vel si decessisti in territorio virginem & extraxisti à territorio & in alieno violasti, quia censura non est imposita ob inchoationem delicti, sed ob ejus consummationem, at consummatio est extra territorium; ergo, &c. Et ita contra Vgolinum, *de cens. tab. 1. cap. 9. §. 3. in fine*, docet Suarez, *de cens. tom. 5. disputat. 5. sect. 4. num. 8. & 9.* & de legibus, *lib. 3. cap. 32. num. 5.* & 6. Salas *de legibus disput. 14. sect. 5. num. 71.* & alij.

Sup. hoc in
Ref. præte-
rita §. Sed
& in ref. seq.
§. Notandū
est & in ref.
1. post seq.
§. 1. ad me-
dum.

Sup. hoc in
in ref. 102.
§. Sed obi-
ter & late in
ref. 103.

5. Nota tertio subditum existentem in alieno Episcopatu, posse ligari censuris à suo Episcopo ratione delicti commissi in proprio Episcopatu, ut si habens curam animarum non resideat, quia est absens & existens in alieno Episcopatu, quia tunc omisso residentia fit in proprio Episcopatu, aut si quis furtum fecit in proprio Episcopatu, & in alieno existens non satisfacit. Quia ratione delicti sortitur quis forum, ut dicitur in *cap. ult. de foro competenti*. Vnde in dictis casibus existens in alieno Episcopatu incurreret censuram annexam statuto, aut præcepto sive generali, sive speciali notificato, (sive ante egressum à suo Episcopatu, sive post ex consensu Episcopi loci, in quo est, qui requisitus consentire debet, quia aliter Episcopus habet jus ratione delicti) quia ex una parte statuto, aut præcepto notificato censura, quæ ei annexatur, executioni mandatur absque actu aliquo judiciali faciendo in alieno territorio, quia in eo invalide fieret absque consensu Episcopi illius territorij, quamvis injuste negato, & ex altera parte, ratione delicti commissi in proprio Episcopatu manet in alieno territorio subditus suo Episcopo. Et hæc omnia docet Cornejo in *part. 3. tr. 5. de cens. in gen. disp. 6. dub. 2.* & Hurtado de *conf. in com. diff. 8.* & de his etiam infra redibit sermo.

RESOL. CII.

An subditus Episcopi in alieno territorio ligetur censuris annexis præcepto sive generali, sive speciali sui Episcopi?

Et quid, si censura sit pro crimine, vel ratione delicti commissi in proprio Episcopatu?

Et an si delictum sit inchoatum in proprio territorio, & consummatum in alieno, subditus incurrat censuram statuti generalis, sive Episcopi?

Et si aliquis committat aliquod delictum in loco exempto intra proprium territorium Episcopi, an Episcopus possit eum censuram ligare? Ex *part. 5. tract. 9. Resol. 37.*

Affirmativam sententiam docet Suar. de *conf. disp. 5. sect. 5.* Sayrus de *conf. lib. 8. cap. 7.* & alij, quia superior potest suum subditum etiam extra territorium dirigere, atque ad id superior per præcepta intendit eum dirigere abicumque sit, cum præceptum respiciat personas. Vnde hanc sententiam tenet etiam Petrus Cornejo in *3. part. D. Th. tr. 5. de censuris in genere, disp. 6. dub. 2. §. Dico septimo*, ubi sic ait: Si censura lata sit per modum sententiæ sive particularis sive generalis, ligat proprios subditos, etiam extra proprium territorium peccantes, quia censura lata per modum sententiæ pro futuris culpis abstrahit à territorio, & solum respicit ipsas subditorum personas. Ergo ubicumque existant, eos ligat. Nec obstat diversitas territorij, cum hæc censura ut incurratur, nulla exterior vis necessaria sit: unde si non propter bonum territorij directè, sed propter bonum ipsius subditi, vel aliarum personarum Episcopus præcipit sub censura alicui particulari subdito, aut omnibus generaliter, ut jejunent, v. g. sexta feria, aut ab exercitio alicujus operis se absteineant, reverà censuram incurrunt, quamvis extra territorium delinquant, & in hoc differunt censura lata à jure, & ab homine. Ita Cornejo.

2. Verum opinio negativa probabilis etiam mihi videtur, quam docet Ioan. Præpositus in *3. part. quest. 1. de cens. in gen. dub. 5. num. 3. 1.* & Hurtado de *conf. in gen. diff. 8. n. 34.* ubi citat Henriquez & Coninch, quia peccatum inferioris physice, & moraliter in tali casu consummatur in alieno territorio, ubi non pareretur

impunè jus dicenti, juxta *cap. ut animarum de conf. in 6.* id est, delinquens ex eo poenam non patitur. Hinc inferitur me olim probabiliter respondisse, quod si Episcopus prohibeat Sacerdotibus sub poena suspensionis, ne in aliena Diocesi celebrent, illam non incurrere celebrando.

3. Non est tamen negandum cum Hurtado *ubi supra*, & aliis subditum existentem in alieno territorio posse ligari censuris à suo Episcopo ratione delicti commissi in proprio Episcopatu, ut si habens curam animarum non resideat, quia est absens, & existens in alieno Episcopatu, quia in tali casu omisso residentia fit in proprio Episcopatu, aut si quis furtum fecit in proprio Episcopatu, & in alieno existens non satisfacit. Vnde ego olim dixi cum Avila de *conf. part. 2. cap. 5. disp. 2. concl. 3.* quod si Episcopus præcipiat sub excommunicatione, ut omnes Clerici subditi veniant ad Synodum, Clerici subditi, licet existant in alieno territorio, ligantur, quod etiam docet Præpositus *loco cit. num. 26.* & Villabos in *summ. tom. 1. tr. 16. diff. 16. num. 9.*

4. Sed obiter attingam hæc pulchrum dubium, an si delictum inchoatum sit in proprio territorio, & consummatum in alieno, subditus incurrat censuram statuti generalis sui Episcopi? Negativè respondet Petr. Cornejo *ubi supra, in 3. p. tr. 5. de cens. in genere, disp. 6. dub. 2.* ubi citat Suarez. Vnde asserit, quod si stuprum, v. g. sit prohibitum in hac Diocesi sub excommunicatione, & quis caperet Virginem, & eam extra territorium portaret, & ibi violaret eam, non incurreret censuram, quamvis per tactus, oscula, & raptum intra territorium inchoaret stuprum. Et ratio est, quia hæc censuram lata est absolute contra stupratores, & non contra quomodocumque stuprum inchoantes: ergo quousque stuprum consummatum sit, incurrere non debet, sed in hoc casu consummans stuprum est extra territorium, ubi non ligatur per statutum. Ergo. Quod confirmatur, quia si feratur

censura contra homicidas in Ecclesia, ille, qui intra Ecclesiam existens sagittam projiceret, qua hominem extra Ecclesiam existentem occideret, reverà non incurreret censuram illam, etiam si homicidium fuerit intra Ecclesiam inchoatum. Hæc Cornejo. Nec adversus hanc doctrinam facit Villalob. in *summ. t. 1. tr. 16. diff. 16. n. 4.* ubi sic ait: [Si el peccado comenzó dentro del territorio, y se acabó fuera del, quedaria ligado con la censura, como si herido algun en el territorio, y murio, quando estava fuera del, o si le mandaron que no facasse la mercaderia del territorio.] Ita ille, & ante illum Sayrus de *conf. lib. 1. cap. 6. n. 41.* & alij. Non, inquam, adversantur sententiæ negativæ ista exempla, nam concedit Cornejo probabilis esse homicidam illum incurrere censuram in supradicto casu, quia quamvis homicidium consummatum sit extra territorium, quantum ad ultimum ejus effectum, qui est mors: tamen tota actio exterior à qua provenit, scilicet vulnus lethale, causata fuit intra territorium ratione cujus dici potest, homicidium fuisse intra territorium consummatum, quantum ad totam actionem, ex qua mors sequuta fuit, cui faver, quod iste homicida non possit conveniri pro homicidio in alio territorio, ubi mors fuit sequuta, cum in eo nullum delictum commiserit, ex quo sequitur quod accusari debeat in proprio territorio, non solum ratione vulnris illati, sed etiam homicidij. Ad alium casum respondet etiam idem Cornejo delictum illud deferendi triticum extra propriam Diocesim, quoad actionem, qua deferretur, consummari intra propriam Diocesim, quamvis quantum ad terminum extrinsecum assumatur in aliena.

5. Et tandem nota pro coronide hujus resolutionis, quod si aliquis aliquod crimen committat in

Sup. hoc sup. in Ref. 99. §. Dico, in lin. 6. & in alio §. ejus annot. Et pro contento in hoc §. non est, in Ref. præterita §. Nota tertio, & lege etiam §. Nota secundo, & §. ejus not.

Sup. hoc in Ref. seq. & sup. in Ref. 100. §. ult.

Sup. hoc in Ref. seq. §. Nec.

Sup. hoc in §. not. præterita.

at in loco exempto intra proprium territorium, prius
Episcopus non potest eum censura ligare, quia talis
locus comparatur alieno, quod secundum aliquos, ut
alibi dictum est, intelligitur, si locus sit absolute
exemptus, & non solum quoad personas. Ita cum Suar.
& Coninch docet Hurtado ubi *supr. diff. 8. num. 33.*
Alij verò id absolute pronunciant, & intelligunt etiam
de Monasteriis Regularium. Ita Henric. *lib. 13. cap.*
26. num. 2. Sà ver. Excommunicatio num. 12. Avila de
conspare. 2. cap. 3. disput. 2. dub. 5. quorum sententiam
probabilem esse satis indicat Præpositus ubi *supra*
num. 27. quia, ait ille, in dictis Monasteriis Episcopus
pro Tribunali sedere non potest; & licet locus exem-
ptus sit de Diocesi, & territorio Episcopi, tamen lo-
cus exemptus, & locus extra territorium æquiparan-
tur quoad jurisdictionem, nec locus ille est quidem
de territorio Episcopi quantum ad situm, non autem
quantum ad jurisdictionem. Vnde ex his inferitur,
quod si Episcopus præcipit sub excommunicatione
ne aliquis furetur rem sacram, si subditus ejus furetur
calicem in loco exempto, non incurrit, & ideo ex
dictis infert Avila, quod si Episcopus ponat excom-
municationem contra ingredientem Monasteria Mo-
nialium ad loquendum cum illis, qui ingreditur Mo-
nasterium exemptum, non incurrit, secus est si ferret
excommunicationem contra accedentes ad Monaste-
ria etiam exempta. Nam licet Monasterium sit exem-
ptum, tamen via, qua pergitur ad illud, non est exem-
pta, & ratio discriminis horum casuum est, quod in
primo excommunicatio non ponitur propter accessum
ad Monasterium, Igitur olim ego probabiliter docui,
ludentes, & eudentes monetam fallam in Monasteriis
Regularium contra prohibitionem Episcopi id pro-
hibentis sub censura, illam non incurrit; sed de
his * infra redibit sermo.

Sup. his
segg. cum
eodem Avi-
la, & alijs
sup. in Ref.
85. per tot.
& in Ref. 86.
§. 1. per tot.
& lege do-
ctrinam al-
terius Ref.
earum an
notationum.

* Infr. in Ref.
que hic est
supra 85.

RESOL. CIII.

An si delictum inchoatum sit in proprio territorio, & con-
summatum in alieno, tunc subditus incurrit censuram
Statuti generalis sui Episcopi?
Et an Episcopus per Statutum possit prohibere sub cen-
sura, ne Sacerdos subditus in aliena Diocesi celebret, &
similia? Ex part. 5. tr. 9. Refol. 33.

Sup. hoc sup. §. 1. R Espondeo non incurritur. Ita Suarez de cen-
suris disputat. 5. sect. 4. num. 7. & sequent. Vnde
si stuprum, v. g. sit prohibitum in hac Diocesi sub
excommunicatione, & quis raperet virginem, & eam
extra territorium portaret, & ibi violaret eam, non
incurreret censuram, quamvis per tactus, oscula, &
raptum intra territorium inchoaret stuprum. Et ratio
est, quia hæc censura lata est absolute contra stupra-
tores, & non contra quomodocumque stuprum in-
choantes. Ergo quousque stuprum consummatum
sit, incurri non debet; sed in hoc casu consum-
mans stuprum est extra territorium ubi non ligatur
per statutum, ergo. Confirmatur quia si feratur
censura contra homicidas in Ecclesia, ille qui intra
Ecclesiam existens sagittam projiceret, qua hominem
extra Ecclesiam existentem occideret, revera non
incurreret censuram illam, etiamsi homicidium fue-
rit intra Ecclesiam inchoatum. Ergo. Vide etiam
Gordonum in summ. tom. 2. lib. 7. cap. 2. §. 3. num. 34. ubi
ita ait. Quid si cum delictum inchoatum est in pro-
prio territorio, & consummatum est in alieno? ubi in
primis adverte, peccatum quoad censuras, foris quæ
exterius consummari in actu, & effectu externo pro-

hibito, ut jam putavit in exemplo non residendi
quicquid, sit de voluntate mala respectu Dei alibi in-
choata. Quale in contrahendis censuris spectandum
est ubi dicto modo sit consummatum delictum, &
quidem si delinquens consummat delictum in alieno
territorio, & nullo ex hactenus dictis titulis censetur
præfens, sed planè absens, ille tunc non contrahet
censuram annexam huic delicto per statutum proprii
Episcopi, nec pœnæ huic subijciatur. Dixi quoad cen-
suras, nam quantum ad alias pœnas, vel effectus, re-
cepta sententia est, quando delictum in uno loco in-
choatur, & consummatum in alio, posse delinquentem
utroque puniri, ex l. 1. C. ubi de crimine agi oportet,
& per illa expressa verba, ubi commissa vel inchoata
sunt. At vero censura non solet ferri, nec ferretur, ut
nunc pono, propter inchoatum delictum, estque hæc
mens legislatoris. Ita Gordonus.

2. Nec valet dicere quod ex his sequuntur duo ab-
surdum. Primum est, quod qui alterum lethaliter in-
propria Diocesi vulneravit, ubi homicidium est pro-
hibitum sub censura, non incurrit illam, si vul-
neratus extra propriam Diocesim moriatur, quod
est falsum. Secundum est, quod non possit Episcopus
per statutum prohibere sub censura, ne triticum, &
v. g. extra Diocesim deferatur, aut ne Sacerdos sub-
ditus in aliena Diocesi Missam celebret, cum hujus-
modi delicta consummari non possint, nisi extra Dio-
cesim, ubi talem censuram incurrit non possunt.
Huic objectioni respondet Suarez numero decimo, & §. 1.
undecimo, negando sequi illa duo absurda. Et ad
primum dicit probabiliter esse homicidium illum in-
currere censuram in eo casu, quia quamvis homici-
dium consummatum sit extra territorium, quantum
ad ultimum ejus effectum, qui est mors, tamen tota
actio exterior, à qua provenit, scilicet vulnus lethale,
causata fuit intra territorium, ratione cujus dici po-
test homicidium fuisse intra territorium consumma-
tum quantum ad totam actionem, ex qua mors sequi-
ta fuit; cui, faver, quod iste homicida non possit con-
veniri pro homicidio in alieno territorio ubi mors
fuit sequuta, cum in eo nullum delictum commiserit,
ex quo sequitur, quod accusari debeat in proprio ter-
ritorio, non solum ratione vulneris illati, sed homi-
cidij. Ad secundum inconveniens respondet in num.
11. delictum illud deferendi triticum extra propriam
Diocesim quoad actionem, qua deferretur, consum-
mari intra propriam Diocesim, quamvis quantum
ad terminum extraordinarium assumatur in aliena. Et
idem est dicendum ad illud de Sacerdote cui, Episcopus
sub censura prohibuit celebrare extra propriam
Diocesim: nam cum hæc prohibitio sit suspensio
quædam personalis imposita Sacerdoti intra pro-
prium territorium pro territorio alieno non incurritur
de novo à Sacerdote, quando existit in aliena
Diocesi, sed eam secum deferat, aut portare censetur,
quando à proprio territorio exivit, & hæc omnia
præter Suar. docet Cornejo in 3. part. tract. 5. de cens.
in gen. disput. 6. dub. 2.

RESOL. CIV.

An Episcopus existens extra suam Diocesim possit ex-
communicare suum subditum, si res adeo manifeste sit,
ut non requiratur cognitio causæ? Ex part. 5. tr. 9.
Refol. 35.

§. 1. I ceter Episcopus existens extra proprium terri-
torium non possit subditos suos excommuni-
care, ex cap. Episcopum 9. quæst. 2. juncta glossa, quia
jurisdictio contentiosa, qualis est jurisdictio ad ex-
communicandum, non potest exerceri in alieno terri-
torio.

torio, ex c. novit, de officio delegati, & l. 2. de officio Pro-
curatoris. Tamen Avila de censuris part. 2. c. 3. disp. 2. dub. 1.
ex Navari, & Sylvestro limitat hanc sententiam,
quando crimen est adeo clarum, ut non requirat co-
gnitionem causae, & etiam docet Bizozerus, in sum-
ma de excomm. c. 2. n. 2.

2. Sed adversus hanc sententiam insurgit Io. Præ-
positus in 3. part. D. Th. q. 1. de censuris in communi d. b. 5.
n. 4. quia in tali casu verum est, quod Episcopus in
alieno territorio non habeat Tribunal, & quantum-
cumque causa sit clara, ferre censuram est actus fori
contentiosi, quod in aliena Diocesi exerceri nequit,
ex Clem. unica, de foro comper. in pr. Vnde Episcopus
quantum ad exercitium jurisdictionis contentiosae,
est veluti quidam privatus, postquam Diocesim suam
est egressus, & censura ab eo ibi lata non solum est
illicita, sed etiam nulla & invalida, ut late ostendit
glossa in cap. novit, de officio Leg. ver. terminos, & colli-
gitur manifeste ex ipso textu, ubi Pontifex non aliter
salvat censuram interdicti à Legato contra Regem
Francie latam, quam ex eo quod nondum fuerat ter-
minos sue legationis egressus ergo si jam extra illos,
censura illa nulla fuisset.

3. Verum his non obstantibus sententiam Avilæ
& Navari tenet novissime Petrus Cornejo, in 3. part.
D. Th. q. 5. de cens. in genere, disp. 6. dub. 2. q. 2. quia cum
causæ cognitio necessaria non sit, cessat ratio prohi-
bitionis quod intellige modò monitionis præmittat,
& huic sententiæ favet textus in c. cum sit, §. fin. de ap-
pell. & cap. evidentiæ de accusat. & c. manifestat. l. 1. q. 1.
Vnde puto utramque opinionem esse probabilem, sed
ego affirmativæ libenter adhareo.

RESOL. CV.

An ratione delicti possit Episcopus excommunicare sub-
ditum alienum?

Vbi etiam invenies aliud pulchrum dubium videlicet;
an si Episcopus Panormitanus ferat excommunica-
tionem contra scientes, quinam fecerit tale furtum, &
non manifestantes; si Petrus verbi gratia, origina-
rius Diocesis Montis Regalis perveniat ad Civita-
tem Panormi post latam hanc sententiam & ibi acqui-
rat domicilium & cognoscat furem, & non manifestet,
an ligabitur censura?

Ex quo inferitur, quod censura lata ab Episcopo per
viam sententiæ generalis non ligat nisi subditos ra-
tione personæ, & domicilij, non autem eos, qui subditi
non sunt, etiam si intra ejus territorium existant. Ex
part. 5. r. 9. Ref. 36.

Respondeo affirmativè, dum manet in sua
Diocesi, vel etiam si talis alienigena profes-
sus sit ab ea Diocesi, antequam ferretur excommu-
nicatio, tamen fuerit præventus citatione, vel si ad
requisionem Episcopi ejus territorij, in quo deli-
quit, citetur à proprio Episcopo, ad quod Episcopus
requiritur tenetur, ut notant Doctores in c. fin. de foro
comp. & observat in specie ex neotericis Petrus Cor-
nejo, in 3. part. D. Th. r. 5. de censuris in genere, disp. 6.
dub. 2. q. 3. Hurtad. de cens. in genere, diff. 9. num. 36. &
Avila de censuris part. 2. c. 3. disp. 2. dub. 3. concl. 2. in tali
enim casu reus tenetur respondere, & si non faciat,
potest excommunicari ab Episcopo territorij, in quo
deliquit.

2. Sed insurgit hic practicabile, ac curiosum du-
bium, nempe an si Archiepiscopus Panormitanus
ferat excommunicationem contra scientes quisham
fecerit tale furtum, & non manifestantes? Si Petrus,
v. g. originarius Diocesis Montis Regalis perveniat ad

civitatem Panormi post latam hanc sententiam, & vlt. in fine
ibi acquirat domicilium, & cognoscat furem, & non
manifestet; an ligabitur censura? Affirmativam sen-
tentiam tenet Ioan. Præpositus, in 3. part. D. Th. q. 1. de
cens. in comm. dub. 5. n. 50. Hurtado, ubi supra, n. 39. qui
citatur Suarez, & Coninch: quia non apparet ratio,
propter quam talis non ligetur censura, cum etiam
post publicationem edicti daretur ejus obligatio, & im-
positio pœnæ. Verum mihi contraria sententiæ etiam
probabilis videtur, quia sententiæ referendæ est ad
tempus, in quo pronunciat, tunc enim incontinenti
sumit vires adversus eos, contra quos fertur. Ergo
solum habet vim contra eos, qui tunc erant subditi.
Ex quo inferunt viri docti, quod licet tempore, quo
profertur hujusmodi sententiæ, ille alienigena existat
in civitate Panormi, si tamen nondum est factus sub-
ditus ratione personæ, quia nondum acquisivit do-
micilium, non ligabitur censura quoniam tempore
prolationis sententiæ non erat subditus, nec ratione
delicti, nec ratione personæ. Ita Avila, quem sequitur
Cornejo, ubi supra, & Sayrus.

3. Hinc à fortiori dicendum est cum supra citatis
DD. quod censura lata ab Episcopo per viam senten-
tiæ generalis non ligat, nisi subditos ratione personæ
& domicilij, non autem eos, qui subditi non sunt,
etiam si intra ejus territorium existant: unde qui in
alieno Episcopatu, ubi furtum prohibitum est sub
censura, non habet domicilium, non ligatur illa cen-
sura: & ratio est, quia censura per modum senten-
tiæ etiam generalis directè fertur in personas secun-
dum se, præscindendo à territorio. Ergo solum ligat
eos, quæ secundum se subditi sunt; sed alienigena
non est subditus, ergo.

Sup. hoc est
doctrina
ref. seq.
signanter in
fine.

RESOL. CVI.

An peregrini obligentur censuris locorum generali sen-
tentia aut statuto decretis?

Et ideo excommunicatio lata contra eos, qui sciunt ali-
quod furtum seu delictum esse commissum, non ligat
transientes advenas, & peregrinos. Ex p. 3. tract. 5. &
Misc. 1. Ref. 73.

S. 1. Affirmativè respondent glossa in c. à nobis de
sent. excomm. & ibi Abbas, n. 7. Vgolinus, de
cens. tab. 1. c. 9. §. 2. n. 4. & DD. quos citat, & sequitur
Barbosa, in collect. tom. 2. lib. 5. c. 21. n. 4. & hanc sen-
tentiam docet etiam Suarez, de cens. disp. 5. sect. 5. n. 12.
quando censura lata est per statutum, quia cum ter-
ritorio inhæreat, affici debent etiam peregrini. Et
absolutè hanc sententiam docet Basilii Pontius de
mair. lib. 5. c. 7. §. 2. n. 19. si ve excommunicatio sit lata
per modum statuti, si ve per modum sententiæ.

2. Sed ego contrariam sententiam teneo ex
textu claro in cap. 1. nobis, el. 1. de sent. excomm. nam
potestas jurisdictionis tantum se ad subditos exten-
dit, sed sicut sententiæ, & statutum manat à potesta-
te jurisdictionis. Ergo solum ligat subditos, non au-
tem advenas & peregrinos. Et ita novissime adver-
sus Suarez, docet Layman, in Theol. moral. lib. 1. tr. 5.
p. 1. cap. 4. num. 5. unde contra Basilium, ubi supra,
excommunicatio lata contra eos, qui sciunt aliquod
furtum seu delictum esse commissum, non ligat tran-
sientes. Ita Coninch de Sacr. disp. 13. dub. 7. cõcl. 5. n. 60.

Sup. hoc in
ref. præce-
rit §. vlt.
Sed lege eam
per totam.

RESOLUTIO CVII.

An Collegium vel universitas possit excommunicari?

Et

Et quid est dicendum, si quilibet sigillatim excommunicetur, etiam si omnes ejus Collegij excommunicentur?
Ex part. 5. tr. 9. Ref. 38.

§. 1. **A**D hoc dubium, quod in praxi sæpius potest accideret, sic respondet Hurtado, de excomm. diff. 2. n. 7. Quamvis communitas excommunicari non possit ab homine ob crimen committit in aliquo vno negotio, potest tamen excommunicari excommunicatione juri annexa, & quamvis non possit communitas excommunicari ab homine, possunt tamen excommunicari plures communitatis ex iis qui assisterunt ei negotio etiam ut membra communitatis ob idem commune crimen in aliquo vno negotio, dum non excommunicentur omnes illi, qui in eo negotio assistentes, & representantes communitatem, illud crimen commiserunt, quia omnes isti non possunt ut communitatis membra excommunicari ab homine, quamvis aliqui communitatis non assisterint ei negotio, possunt tamen omnes ut membra communitatis excommunicari ab homine ob diversa crimina, alij ob vnum, & alij ob aliud, & etiam omnes ut particulares persone etiam ob idem commune crimen ab illis, ut à particularibus personis commissum, quia in dicto cap. tantum est sermo de excommunicatione ab homine lata contra communitatem ut talem ob peccatum commune ab ea commissum, quia non præsumitur omnes communitatis, qui assisterint alicui negotio, delinquere eodem communi crimine. Ita Hurtado, & ideo Vasquez, notat Turrian. de cens. lib. 2. diff. 23. dub. 2. doctrinam prædictam, scilicet non posse Collegium, seu communitatem excommunicari, intelligendam esse, quando vnica sententia excommunicatur Collegium, hoc enim est, quod prohibetur in cap. Romana, de sent. excomm. in 6. Si verò quilibet sigillatim excommunicetur, erit valida excommunicatio, etiam si omnes ejus Collegij excommunicentur, quia hoc non est prohibitum. Ergo, si cætera adsint, valida erit sententia. Vide etiam Coninch de Sacram. disp. 13. dub. 6. n. 48.

RESOL. CVIII.

Sap. prima diff. huius tituli in duabus ref. seq. & in tr. 3. ref. 50. §. ult. in pr. & in Ref. 83. §. ult. & in tom. 2. ref. 5. §. Ex quibus, ad medium.

An pueri statim post usum rationis teneantur censuris, & penis?

Et difficultas est de censuris latis à jure.

Et an puer impubes occidens aliquem incurrat, & contrahat irregularitatem?

Et an pueri, si in ea ætate ante usum rationis decedant, possint sepeliri in loco interdicto? Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 88.

§. 1. **D**E censuris ab homine latis, quod pueri non adstringuntur quovisque ad pubertatem deveniant ex cap. 1. & c. referente, de delict. puer. tradunt Vasquez, in 3. par. tom. 4. q. 50. art. 2. dub. 4. n. 3. Corduba, in summa, q. 60. dist. 5. Sanchez, in summa, tom. 1. lib. 1. c. 12. n. 7. Sancius in selectis, disp. 26. n. 18. & alij penes ipsos.

2. Sed difficultas est de censuris latis à jure, & affirmativam sententiam ex cap. super eo, pueris cap. quamvis, de sent. excomm. tradunt Vgolinus, de cens. c. 17. §. 3. n. 5. Suarez, in 3. part. tom. 5. disp. 5. sect. 1. n. 19. Azorius, tom. 1. l. 7. c. 41. q. 10. Henriquez, lib. 8. c. 42. n. 8. Sanchez, in summa, loc. cit. n. 8. Sancius, n. 18. & alij.

3. Verum Castrus Palaus, in opere morali, tom. 1. tr. 3. disp. 1. punct. 24. §. 2. n. 9. absolute probat, solum sententiam excommunicationis ipso jure latam ob percussione Clerici, propter ejus gravitatem contrahi à pueris doli capacibus ante pubertatem, quia in su-

pra dictis textibus ita habetur. Aliæ autem censuræ, & excommunicationes ab homine late, etiam generaliter non comprehendunt pueros ante pubertatem, & sequenda est communis decisio in cap. 1. de delict. puer. quia odia sunt restringenda. Ita Castrus.

4. Ex quibus inferitur cum Avila de cens. part. 7. disp. 6. sect. 1. dub. 13. & aliis contra Layman, in Theol. mor. lib. 1. tr. 4. c. 10. n. 6. Sanchez, in summa, tom. 1. lib. 1. c. 12. n. 8. & alios pueros impuberes occidentem non contrahere irregularitatem, vide Henriquez, lib. 1. 3. de cens. irregular. c. 3. n. 4. in glossa litera Z.

5. Notandum est tamen hic obiter, quod licet pueri ante usum rationis adstricti non sint legibus, & censuris Ecclesiæ, ut probatum est, at si in ea ætate decedant sepeliri non possunt in loco interdicto, quia hæc prohibitio non tam ipsos, quam sepelientes respicit. Ita Salas de legibus disp. 14. sect. 13. num. 116. Suarez, de cens. disp. 5. sect. 1. num. 2. Henriquez, & Sanchez, ubi supra.

RESOL. CIX.

An impuberes incurrant excommunicationem latam, & ab Episcopo contra non observantes præceptum annuæ confessionis vel communionis in Paschæ? Ex part. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 207.

§. 1. **A**ffirmative respondet Hurtado, de Sacram. disp. 7. de pœnit. diff. 6. vbi sic ait: Impuberes non implentes præceptum annuæ confessionis incurant excommunicationem majorem, quæ in aliquibus diocesis ipso facto imponitur. Ita ille, quod etiam docuit de censuris in communi, diff. 7. vbi probat, pueros impuberes ratione videntes posse valide ligari censuris ab homine.

2. Sed his non obstantibus contrariam sententiam docet Corduba, in summa, q. 6. & Petrus de Ochagavia, de Sacram. tract. 2. de Euch. q. 7. quibus addit novissime Gulielmum Mercetum, de Sacram. in 3. part. D. Th. q. 6. art. 5. n. 7. vbi loquendo de pœnis, quæ possunt incurri ex violatione præcepti annuæ confessionis, allerit per constitutionem Synodorum particularium posse incurri excommunicationem ipso facto, sed subdit non extendi ad pueros, etiam si peccent contra divinum, & humanum præceptum, quia, ut dicitur in cap. de delict. puerorum, in pueris relinqui solet inultum, quod in aliis progressionibus ætatis humanæ leges ducunt severius puniendum. Sic Mercet, unde puto hanc sententiam, ut alibi dictum est, probabilem esse, quam, præter Doctores citatos, docet etiam Homobonus de Bonis, in consili. casuum conscientie, vol. 2. part. 5. respons. 126. vbi citat Sotum Comitolum, & alios vide etiam Vgolinum, de cens. capite 17. §. 3. numer. 5.

RESOL. CX.

An pueri ante annos pubertatis incidant in excommunicationem latam tam à jure, quam ab homine?

Et an ex vi monitoy teneantur impuberes revelare? Ex part. 5. tr. 9. Ref. 46.

§. 1. **A**ffirmativam sententiam docet Hurtado, de Sacram. cens. in comm. diff. 7. n. 30. vbi sic ait: Pueri impuberes ratione videntes possunt simpliciter ligari quacunque censura à jure ut constat ex cap. 1. & c. ult. de sent. excomm. quia ex vna parte possunt peccare ad mortalem, & ex altera nullo jure censura com-

tra eos lata irritatur. Imò possunt validè ligari censuris ab homine; quia ex vna parte possunt peccare adhuc mortaliter, & ex altera nullo jure censura contra eos lata irritatur, imò nec prohibetur contra eos ferri, ac proinde, ut indicat Egidius, id potest licet fieri à Superiore. Quòd verò non percipiant ordinem judicium, non obstat, ut ligentur censuris generaliter latis, quia tunc non est necessarium ad incursionem, quod interveniat cum illis à judicio, imò nec obstat ut ligentur censuris specialiter latis contra illos, quia instrui possunt de ordine judicij, sicut etiam possunt ligari alij puberes ordinem judicij ignorantes, quia etiam possunt instrui, imò & quamvis non possent, cum possint medio procuratore se defendere. Quòd si impuberes ratione videntes possunt censuris ligari, etiam de facto ligantur, quando in eis est causa sufficiens. Ita Hurtado, qui citat Suarez & Coninch.

2. Sed contraria sententia non caret probabilitate, & ideo illam tenet Cœlest. in comp. Theol. moral. tr. 3. c. 6. n. 9. ubi sic ait: Dico quòd vi monitorij non tenentur impuberes revelare, quia illi excusantur à censuris ante pubertatis annos, idque est intelligendum tam de censuris à jure latis, quam ab homine. Sic ille, & Emanuel Sà correctus ver. censuras. 2. docet, censuras neminem incurrere ante annum decimum. Vide Vgolinum, de censurab. l. c. 17. §. 3. n. 5. & Vasq. in 3. p. tom. 4. q. 90. art. 2. dub. 4. cum Sayro, de cens. lib. 1. c. 8. n. 4.

RESOL. CXI.

An excommunicatus possit esse Tabellio, & an ejus acta sint valida?

Et an prædictus Tabellio peccet mortaliter exercens munus suum Tabellionis, quantumcumque ab aliis requiratur, si sit excommunicatus non toleratus, vel si se ingerat?

Toleratus verò non peccet, si requiratur ab aliis. Ex par. 5. tr. 9. Ref. 112.

§. 1. R Espondeo negativè, ex c. 1. de except. in 6. & ejus acta esse invalida, ex Henriquez, Avila & Coninch, tradit novissimè Hurtado, disp. 8. de excom. diff. 5. n. 8. quia, ut dicitur in c. nullus, 3. q. 4. à nemine credenda sunt, quæ ab anathematizatis dicuntur, vel scribuntur, ergo eorum instrumenta non sunt valida, quia valor eorum in hoc consistit, quod eis sit credendum, quod est verum etiam de instrumentis factis à tolerato, quia non est obligatio ei credendi, si cur nec communicandi cum illo. Instrumentum ergo ab excommunicato adhuc tolerato factum rejici potest in judicio, ut potè nullum. Addunt tamen Egidius & alij, quòd si non rejiciatur, erit validum, sumpto argumento à factis actoris excommunicati, quæ dum non repelluntur, valida sunt; sed hoc additur absque sufficienti fundamento, quia pro nullitate instrumenti Tabellionis est expressus canon pro valore, quando non repellitur, & est expressus pro valore factorum ab actore, quando non repelluntur. Hæc Hurtado. Et ante illum Faber, de cens. in 4. sem. disp. 25. q. 1. disp. 4. c. 6. n. 201. ubi sic ait. Non potest excommunicatus exercere tabellionatum. Patet, quia hæc est communicatio maxima & gravis cum aliis fidelibus, ut patet, ideo peccat mortaliter, an verò instrumenta ejus sint nulla, dicendum est si loquamur de actibus & instrumentis factis ab ipso publicè & auctoritate publica esse nulla ipso facto, est enim communis sententia Canonistarum, quòd acta à publicè excommunicato ratione publici muneris sunt ipso jure nulla. Aliqui tamen dicunt, si excommunicatus Ta-

Tom. V.

bellio à partibus scientibus esse excommunicatum ex consensu communi inducatur ad faciendam aliquam scripturam publicam, licet peccaret, tamen illam scripturam valere, & obligare partes ad illam observandam, quia jam in illam convenerunt in foro conscientie. Quam opinionem probat Suarez, disp. put. 16. sect. 5. num. 5. Ego tamen oppositum sentio, quia jam Ecclesia prohibet illi publicum munus faciendi instrumenta, ablata autem hac potestate, scripturæ illæ non habent valorem à publicè auctoritate; ergo nullæ sunt. Ita Faber.

2. Sed his non obstantibus ego puto quòd excommunicatus non toleratus peccat exercens munus Tabellionis quantumcumque ab aliis requiratur: toleratus verò non peccat, si requiratur ab aliis. Vtrum verò acta illius sint valida quando non toleratur, potest dubitari. Varij negant, præsertim Canonistæ, quorum sententia ut sit vera pro foro exteriori, omnino tamen verius est dare firmitatem contractui in foro interno, quando admittitur ex consensu partium cognoscentium ejus excommunicationem. Ita sentit Suarez, disp. 16. sect. 5. n. 4. quia textus, qui in contrarium adferuntur, non ostendunt acta non sufficere ad faciendum fidem, si Tabellio excommunicatus admittatur, sed solum quòd non debeat admitti, ut Can. nullus anathematizatorum 3. q. 4. ubi Stephanus Papa dicit. Nullus anathematizatorum si scripturam nec à quoquam credatur, quæ ab eis dicuntur, vel conscribuntur. Quibus verbis non sufficienter declarantur irrita ad faciendam fidem acta Tabellionis excommunicati, sed solum quòd admitti non debeat. Et hæc omnia docet etiam Præpositus in 3. part. q. 2. de excomm. dub. 1. 3. n. 89. & Turrian. lib. 2. disp. 14. dub. 4. licet asserat in foro exteriori servandam esse consuetudinem, juxta quam recepta est communis Canonistarum opinio, & addit duo. Vnum est, grave videri peccatum Tabellionis, si instrumentum publicum faciat contra prohibitionem, res enim videtur magni momenti. Alterum est post Concilium Constantiense, antequam iste Tabellio sit denunciatus, posse alios uti officio illius, & valida esse instrumenta in utilitatem eorum, quia prohibitio respectu eorum ablata est. Vnde Filliucius, tom. 1. tra. 1. c. 7. n. 86. asserit quòd peccabit graviter Tabellio exercendo munus Tabellionis in excommunicatione, & quidem si vitandus sit, non est dubium tum propter communionem illi denegatam, tum propter dubium faciendi actus irritos, & expositos nullitati, & litibus. Si non est vitandus, peccabit si se ingerat, si tamen requisitus aliquid sui muneris faciat, non peccabit. Possunt enim alij cum ipso agere, & consequenter etiam ipse in tali casu cum aliis.

RESOL. CXII.

An excommunicatus possit esse testis, & ejus testimonium sit validum?

Queritur etiam, quodnam peccatum committat, si excommunicatus sit testis in judicio, vel extra illud?

Et an supradicti excommunicati possint esse testes in causa matrimonij, ut etiam in causa heresis? Ex par. 5. tract. 9. Ref. 113.

§. 1. R Espondeo negativè, ex c. veniens 3. de testibus & ejus testimonium esse nullum, ex Vasquez, tradit Hurtado, disp. 8. de excom. diff. 6. num. 10. ubi sic ait. Addendum est testimonium excommunicati esse nullum cum ei credendum non sit, ut dicitur in Can. nullus 3. q. 4. quod contra Egidium & alios verum existimamus, etiam si non repellatur (ut potest non repelli quando

Sup. hoc sup. rel. 24. cum sim propè finem §. 1.

G

quando testis est toleratus) sicut diximus de instrumento Tabellionis, qui est testis qualificatus; & id etiam existimamus verum, quoniam testis sit toleratus, quia ei, quamvis tolerato, non est obligatio credendi, valor autem testimonij consistit in eo quod ei debeat credi. Vide etiam Cornejo in 3. part. tr. 5. de excomm. disp. 10. §. 9. q. 6. & Philippum Fabrum, de cens. in 4. sent. disp. 2. §. 9. 1. disp. 4. c. 6. n. 202. vbi ita esset: Est dubium an validum sit testimonium excommunicati in scripturis extrajudicialibus, & privatis, ut in testamentis, contractibus, &c. & aliqui tenent esse validum, & Suarez, de ad. disp. 16. n. 7. quia, inquit, licet jure prohibeatur, ut non licite fiat, non tamen cavetur ut valide non fiat in scripturis privatis. Verum ego hoc non intelligo, nam omnis scriptura facta per Tabellionem auctoritate tabellionatus mihi videtur publica, quia auctoritas Tabellionis est publica. Vnde testis testificans in tali scriptura, mihi videtur testificare publice, quia licet actu non sit deducta ad iudicium, tamen potest deduci, & est apta nata deduci. Itaque mihi videtur includi in illis actibus de quibus dicitur cap. licet de sent. excomm. in 6. in quo dicitur excommunicatum tam in judicialibus, quam extrajudicialibus, a legitimis actibus esse removendum. Ita Faber.

2. Verum ego puto quod excommunicatus non potest esse testis, ut patet c. decernimus, de sent. excomm. in 6. vbi decernitur ut iudices seculares per censuras Ecclesiasticas compellantur tales repellere. Si tamen admittatur ejus testimonium est validum, quia non apparet vllum jus irritans ejus testimonium, quando admittitur. Vide Henricum, lib. 13. c. 7. n. 5. in fine, quod non solum verum est in iudiciis, sed etiam in testimonio lato extra iudicia quoad contractus, & testamenta, &c. Videri potest Sayrus, tom. 1. Theauri casuum lib. 2. c. 8. n. 1. & 4. Toleratus si requisitus testetur, non solum valide, sed etiam licite id facit, & hac omnia docet præter Suarez Præpositus, in 3. part. q. 2. de excomm. dub. 13. n. 90. vide etiam circa præsentem questionem Turrianum, lib. 2. disp. 14. dub. 4. & Filliuc, tom. 2. tr. 12. c. 7. n. 178. vbi n. 188. quærit quodnam peccatum committat, si excommunicatus sit testis in iudicio vel extra: Et respondet peccare tantum venialiter, etiam si vitandus sit, quia tantum est communicatio humana.

3. Nota tamen quod stando in prima sententia, excipiendi sunt testes excommunicati in causa matrimonij, ut notat Sanchez, de matr. l. 3. disp. 41. n. 5. & ex Avila docet etiam Cornejo vbi sup. nam in casu matrimonij testes excommunicati non repelluntur, ut etiam in causa hæresis, ex c. in fidei, de hæret. in 6.

Sup. hoc pro matrimonio in com. 1. tr. 6. Ref. 83. §. 1. in fin. &c. & pro causa hæresis inf. in tr. 10. latè in Ref. 41. &c.

RESOL. CXIII.

An excommunicatus possit esse Advocatus, aut Procurator? Et an matrimonium contractum per Procuratorem excommunicatum sit validum? Ex part. 5. tr. 9. Ref. 114.

§. 1. Respondet quod conveniunt DD. excommunicatum non posse licite advocare, nisi quando est toleratus, & inducitur a fidelibus, & quando non est toleratus, non posse licite admitti ad id, ut supponitur in c. decernimus 8. de sent. excomm. in 6. Quod si a iudice de facto admittatur, & ei non obiciatur excommunicatio, patrocinia ab ipso facta valida sunt, quia nullibi irritantur, & tunc poterit pro illis stipendium accipere, non verò pro factis, postquam ei obiecta est excommunicatio, & repelluntur, quia tunc sunt irrita ad decisionem causæ, & ita docet Hurtado, disp. 8. de excomm. disp. 7. cui adde Villalobos, in summa, tom. 1. tr. 13. diff. 14. n. 8. vbi sic ait. [Tambien no puede el descomulgado ser abogado, que esto es comunicacion, y especialmente le está prohibido

en derecho, y assi le puede el juez repeler, y lo debe hazer si fuesse denunciado, o notorio perculsor de Clerigo. Mas si de hecho abogasse, lo que hiziere valdrá, que no está irritado por derecho, y solo en esso pecará venialmente.] Ita ille.

2. Sed an excommunicatus possit esse Procurator? Respondet negativè ex generali prohibitione communicandi cum aliis, & in speciali facta in iuribus supra relatis, ex quibus solum permittitur excommunicato, ut se defendat in iudicio, quod verum est tam in Procuratore ex parte actoris, quam ex parte reus, licet reus excommunicatus possit defendere se in iudicio, ut dictum est, hoc tamen concessum est ei propter necessariam defensionem. Procurator verò voluntarius est, ejus tamen acta valida sunt, quando a iudice non repellitur, si institutus fuit Procurator ante excommunicationem; si verò quando institutus fuit, excommunicatus erat, res est difficilior, sed probabilior pars affirmativa, & hac omnia docet Cornejo in 3. part. tr. 5. de excomm. disp. 10. §. 9. q. 3. & 4. Philip. Faber de cens. in 4. sent. disp. 2. §. 9. 1. disp. 4. c. 6. n. 203. cum Turrianum lib. 2. disp. 14. dub. 5. & Præpositus in 3. p. q. 2. de excomm. dub. 13. num. 91. vbi docet etiam matrimonium contractum per Procuratorem excommunicatum esse validum.

RESOL. CXIV.

An excommunicatus possit esse Tutor, vel Curator? Et an validi sint contractus ab eo facti? Ex part. 5. tract. 9. Ref. 115.

§. 1. Respondetur negativè ex generali prohibitione communicandi cum aliis, & quia excommunicatus non potest officium publicum habere, vnde tutor excommunicatus peccavit administrando res pro illis, tam in iudicio, quam extra; vtrum autem validi sint contractus ab eo facti, Canonice negant quos sequitur Sylv. ver. excomm. 1. n. 2. & 3. Sed probabilis est pars affirmativa, cuius ratio est, quia nullum datur jus eos irritans, quam sententiam ex Suarez, tenet Cornejo in 3. part. tr. 5. de excomm. disp. 10. §. 9. q. 3. & Turrianus, lib. 2. disp. 14. dub. 5. Vide etiam Villalobos, in summa, tom. 1. tr. 17. diff. 14. n. 10 vbi sic ait. [El poder que se dà al Procurador vale, como dicen Decio, y otros, aunque esté descomulgado, como dezimos en la eleccion del escrivano, que como lo que haze, no es irritado, tanpoco es irrita la eleccion por donde se va para allá, que basta que se pueda irritar, y no prueban mas vnos textos, que se alegan por la parte contraria, como advierte Suarez. Lo mismo se ha de dezir del tutor, y lo mas oficios semejanτες, que pecaran venialmente los que los reciben, o exercitan estando descomulgados, porque son ciertas comunicaciones, mas valdrá lo que hizieren.] Hæc Villalobos.

RESOL. CXV.

An excommunicatus possit esse actor in iudicio? Et an sit peccatum mortale ex obiecto, si excommunicatus ius suum in iudicio petat? Ex part. 5. tractat. 9. Refol. 110.

§. 1. Respondet negativè, ut constat ex cap. decernimus, de sent. excomm. & ex cap. 1. de iur. iur. except. in 6.

2. Notandum est tamen hic Turrianum, lib. 2. disp. 14. dub. 5. par. 14.

Et ejus absolutione. Resol. CXVI. &c. 75

putat. 1.4. dub. 3. ex Suarez docere non esse peccatum mortale ex objecto, si excommunicatus jus suum petat in judicio, donec vel per exceptionem, vel per officium judicis repellatur, si alias revera petat justitiam debitam, & non utatur vi, aut fraude. Et hoc etiam docet Cornejo in 3. part. tr. 5. de Excom. disp. 10. §. 9. quest. 1.

3. Nota etiam cum Hurtado, disp. 8. de excomm. diff. 3. num. 6. si excommunicatus sit toleratus, quamvis possit à judice rejici, quia potest non communicare cum illo, non tamen tenetur cum, quamvis publicum, rejicere, (nisi ad petitionem partis sufficienter probantis excommunicationem) quia non tenetur cum vitare.

RESOLVITIO CXVI.

An excommunicatus vitandus possit petere à suo debitore suum creditum, & is ad id teneatur. Ex part. 5. tract. 5. Ref. 130.

§. 1. **N**egativè respondent aliqui, quos citat & sequitur Sayrus, lib. 2. c. 9. n. 20. & 21 ubi tandem concludit, quemquam non teneri solvere excommunicato, quod promisit solvere cum juramento ante excommunicationem, quia communicare cum excommunicato non licet, quia ut ait Hostiensis, opinio hæc magis tendit in favorem fidei, & censuræ Ecclesiasticæ, tum etiam in favorem animarum ipsorum excommunicatorum, & in odium peccatorum suorum, hæc enim ratione excommunicati ipsi citius respiciunt à contumacia, & absolutionem procurant, ut quod sibi debitum est, recuperare possint, & alij etiam non excommunicati videntes quod debita sua non recuperant, si excommunicentur, sibi ipsis magis cavebunt, ne aliquid faciant ob quod excommunicationem incurrant. Et hanc opinionem ego puto cum Lessio lib. 2. cap. 16. dub. 9. num. 77. esse probabilem.

2. Sed mihi magis placet opinio affirmativa, quam tuetur Avila part. 2. cap. 6. disputat. 11. dub. 4. Alterius lib. 2. disp. 4. cap. 1. Lessius ubi supra num. 79. & ratio est, quia neque jure divino, neque etiam jure humano debitor liberatur à tali debito statim solvendo post elapsum terminum. Non jure divino, quia nullum tale jus reperitur, præsertim cum etiam Ethnicis & publicanis debita solvenda sint, ut colligitur ad Roman. 13. nisi forte spes esset tua dilatione ipsum conversum iri, & reconciliandum Ecclesiæ, quod interdum vltu venit, quando debitor est magnæ auctoritatis, & recusat solvere creditori, nisi redeat ad Ecclesiam. Non jure humano, quia jura citata non loquuntur de debito pecuniario, sed de debito fidelitatis, & obsequij, leges enim pœnales sunt strictè interpretandæ, quamvis Medina, & quidam alij putent etiam agere de debito pecuniario, quod promissione, & stipulatione juramento confirmata sit contractum, & de omni alio debito solis verbis contracto, quod est probabile.

RESOL. CXVII.

An excommunicatus possit in judicio respondere per scriptum, vel cogatur respondere per procuratorem? Ex part. 5. tr. 9. Ref. 111.

§. 1. **Q**uod cogatur respondere per Procuratorem, docet Avila, part. 2. c. 6. disp. 2. dub. 2. Hurtado Tom. 4.

do, disp. 8. de excomm. diff. 4. num. 7. & in hanc sententiam magis videtur inclinare Turrianus, lib. 2. de iustitia & iur. disp. 14. dub. 3. & ratio est, quia id significatur, in cap. intelleximus, de iudiciis.

2. Sed verius ego puto posse respondere per se ipsum, quia non videtur tali excommunicato negari quod communi jure cuivis reo conceditur, alias plerumque sentiret nimis magnum gravamen, si non posset per se respondere. Confirmatur ex cap. cum inter, & cap. vltim. de exceptionibus, quibus absolute conceditur excommunicato potestas respondendi, ergo etiam per se, si tamen prius possit obtinere absolutionem ab excommunicatione, omnino decenarius est, ut ante illam per se non respondeat. Ad cap. intelleximus, respondetur particulam, per alium, non excludere ipsum reum, quasi per se respondere non possit, sed per eam Summum Pontificem velle, quod saltem per alium debeat reus respondere. Et ita hanc sententiam docet Præpos. in 3. part. quest. 2. de excomm. dub. 13. num. 87. & Coninch de Sacram. disp. 14. dub. 11. num. 116.

RESOL. CXVIII.

An excommunicatus possit testari, & si aliquis instituat aliquem excommunicatum pro hærede testamentum sit validum?

Et an, in supra dicto casu, omnes convenientes ad testamentum peccent? Ex part. 5. tr. 9. Ref. 129.

§. 1. **R**espondeo quod excommunicatus non potest licetè testari, & omnes convenientes ad testamentum peccant, tamen si testetur, testamentum est validum, secundum omnes, cap. vltimis, de dolo, & contumacia, & aliis iuribus. An verò si quis instituat aliquem excommunicatum pro hærede, validum sit testamentum, non est ita certum. Summistæ, ut Sylvester ver. hæreditas 3. num. 2. Armilla, Angelus, ver. hæres, num. 22. Tabienna, Hostiensis, n. 20. & alij negant, hoc fundamento, quod excommunicatus sit incapax hæreditatis, testamentum autem tunc est nullum, cum hæres tempore testamenti est inhabilis & incapax hæreditatis, l. sed si conditioni, §. solemus, & l. si alienum, §. in extraneis, ff. de hæreditibus instituendis. At Suarez, optima ratione disputat. 15. sect. 9. hanc opinionem confutat, quia supponit fundamentum falsum, scilicet quod excommunicatus propter excommunicationem sit incapax hæreditatis; nam excommunicatio per se, sicut non privat excommunicatum dominio rerum suarum, ita non privat potestate acquirendi dominium aliarum, unde si aliquando excommunicatus privatur botis suis, ut contingit in hæretico, hoc non provenit ratione excommunicationis, ita quod hic sit effectus ejus proprius, sed ex accidenti in odium, & punishmentem peccati hæresis. Ergo, &c. Et ita docet Philippus Faber, de cens. in 4. sent. disp. 25. q. 1. disp. 4. c. 6. num. 206. Mercerus, de Sacram. in 3. p. q. 21. dub. 13. & Fillucius, tom. 1. tr. 12. c. 8. n. 207. qui tamen optimè notat, quod si excommunicatus non sit vitandus, etiam si ipsi non liceat condere testamentum, tamen si velit, aliis est licitum adesse, ut Notario, testibus, quia ipsis non est prohibita communicatio. Ille etiam qui sperat se hæredem instituendum, potest testatorem inducere ad testamentum, quia id est in sui favorem non excommunicati: quod si vitandus sit, tunc neque aliis licebit communicare, nisi soli hæredi instituendo, excusatur enim propter utilitatem, ob quam etiam fortè possunt excusari Tabellio, & testes vocati ab hærede instituendo.

Sup. hoc hæretico in Ref. not. præteritæ §. Limitanda.

Sup. hoc,
& etiam ex-
communica-
to vitando
ibidem, §.
Vnde ex his

2. Nota enim ex eodem Filiucio, *num. 209.* posse institui heredem excommunicatum non vitandum. Ratio, quia cum tali possumus communicare; ipse vero hæres sic institutus non potest adire hereditatem, ob communicationem prohibitam, ea tamen actiones, quæ sine communicatione fieri possunt, ut tacita hereditatis acceptatio, possessio realis per usurpationem, &c. poterunt licite fieri.

RESOL. CXIX.

An excommunicati vitandi possint valide condere testamentum?

Et quid si talis sit excommunicatus pro hæresi, pro usuris, & propter injuriam factam Cardinali?

Et inferitur excommunicatum vitandum heredem institui posse?

Et sequitur contractum initum cum excommunicato vitando esse validum, non solum in favorem contrahentium, sed etiam in favorem ipsius excommunicati.

Et hinc fit validam esse venditionem, emptionem, locationem, & donationem tum ab excommunicato, tum ipsi excommunicato factam.

Et quid de prædictis contractibus factis à Prelato excommunicato, Tutore, Curatore, & similibus? Ex part. 11. tr. 4. & Misc. 4. Ref. 20.

Sup. hoc in
Ref. præ-
terita.

§. 1. **A**D hoc dubium respondet Hulticus Hunnius, in *Comm. ad Trullerum* vol. 2. d. 10. *Theaur. 2. quæst. 15.* ubi sic ait; Quod ad excommunicationem attinet; distinguendum censeo inter excommunicatum excommunicatione majori, & excommunicatum excommunicatione minori: Nam duplex est excommunicatio, major, & minor. Illa excommunicatum non solum ab usu Sacramentorum, sed ab omni etiam fidelium conversatione, ac consortio prorsus separat; Itaque cum fidelibus nullum actum, nullum commercium exercere possit, *cap. 24. §. aliquando enim causa 11. quæst. 3. cap. 16. c. 19. cap. 32. cap. 33. de causa 11. quæst. 3.* minor vero excommunicatio ea dicitur, qua quis non prorsus à communione, & conversatione fidelium excluditur, & separatur, sed ab usu dumtaxat Sacramentorum, usque dum poenitentiam agat; ardet, *capite 5. de sentent. excomm.* Hæc igitur testamenti factionem non impedit, nec eam excommunicato aufert: Illa vero omnino testamenti factionem impedit; cum qui eam passus est, non possit testes habere, quos adhibeat testamenti ordinationi; non possit etiam instruere fidelem in testamento heredem, quia hæres pro vna persona cum defuncto habetur, ut suo loco demonstrabitur.

2. Non obstat quod excommunicatus nullibi prohibetur facere testamentum, omnes autem testamenti facere possunt, qui specialiter prohibiti non reperiuntur, *l. si queramus, ff. qui testam. facere poss.* nam præterquam quod regula hæc dubia adhuc sit, & incerta, ut ex prædictis constat; satis etiam superioris ratione excommunicatum testari prohiberi existimo, qui enim fideles adhibere testes prohibetur; is etiam jure Romano testari prohibetur, cum hodie Cives Romani fideles sint, ut *supra sub littera F.* demonstratum fuit. Et sanè ipse Covarruvias confitetur majorem excommunicationem excommunicato omnem cum fidelibus conversationem auferre.

3. Non etiam adversatur quod porro virget Covarr. quod quoties ex quibusdam personis vna quid facere expresse prohibetur, idem cæteris permitti intelligatur *l. cum prator. 12. ff. de judic.* Excommuni-

cati verò propter percussione Cardialis in specie nominatim & expresse prohibentur facere testamentum; ille quidem in *cap. excomm. §. credentes de heret. Auth. credentes Cod. de heret.* Ille verò in *cap. felix de pen. in 6.*

4. Verum respondeo ad propositionem majorem ex *d. l. cum prator.* desumptam, quod procedat quando non constat, quod cæteris Thomas Manlius, *tradi. de ultimis voluntatibus, lib. 2. tit. 2. n. 20.* & hanc sententiam tenet ex Theologis *l. 1. de excomm. c. 9. num. 2. Avila, 2. part. de censur. c. 6. disp. 6. dub. 6. Coninch. disp. 14. dub. 12. in fine. Paul. Layman. l. 1. tr. 5. part. 2. cap. 2. num. 17. Vasquez, de testam. dub. 8. n. 31. Molina de iust. disp. 137. & Card. Lugo, de iust. tom. 2. disp. 24. sect. 4. num. 69.*

5. Hucusque Hunnius, cujus sententiam contra tenuerunt aliqui Iuriconsulti, quos adducit Manlius, *ubi infra.*

6. Verum affirmativam sententiam sustinendam esse puto, quam tuerentur Doctores, quos ad facietatem adducit & sequitur Thomas Manlius, *tradi. de ultimis voluntatibus, lib. 2. tit. 2. n. 20.* & hanc sententiam tenet ex Theologis *l. 1. de excomm. c. 9. num. 2. Avila, 2. part. de censur. c. 6. disp. 6. dub. 6. Coninch. disp. 14. dub. 12. in fine. Paul. Layman. l. 1. tr. 5. part. 2. cap. 2. num. 17. Vasquez, de testam. dub. 8. n. 31. Molina de iust. disp. 137. & Card. Lugo, de iust. tom. 2. disp. 24. sect. 4. num. 69.*

7. Limitanda tamen venit hæc opinio, primo si aliquis sit excommunicatus pro hæresi, *auth. credentes Cod. de heret.* & ibi Bartol. & Salic. & ponit istam limitationem Archidiacon. in *cap. piam, colum. 3. de ex. cept. in 6. Bald. in l. 1. §. his quibus ff. de leg. 2. Franc. in rubr. de testam. in 6. folio 16. Bart. in l. si queramus ff. de testam.*

8. Secundò, si quis esset excommunicatus pro usuris qui testari non potest, nisi juxta formam *cap. quamquam de usur. in 5.* & ponit Philip. Franc. in *rubr. de test. in 6. col. 16.*

9. Tertiò, si esset excommunicatus propter injuriam factam Cardinali, juxta dispositionem *c. felix de pen. in 6.* Et ponit Philip. Franc. in *rubr. de testam. in 6. col. 16.*

10. Itaque seclusis istis casibus omnis excommunicatus potest testari, & ratio est, quia omnes possunt testari qui jure expresse non prohibentur, at excommunicatus in jure non prohibetur testari. Ergo, &c.

11. Ad argumenta verò, quod superius in contrarium adducit Hulticus Hunnius, quod ex eo quod illicitè excommunicatus faciat testamentum, vocando testes, & cum illis & cum notario communicando, inferri nequit irritum esse, sicut non est irritus quilibet alius contractus illicitè celebratus. Præterea omnibus permittitur est testamentum conficere, nisi aliqua lege expresse prohibeatur. Vti habetur *§. final. institut.* quibus non est permittitur facere testamentum, *leg. si queramus ff. de testam. leg. 1. Codice de sacrosanct. Eccles.* At excommunicato non est generaliter interdicta testamenti confectio; ergo.

12. Vnde ex his inferitur, excommunicatum vitandum heredem institui posse; minus enim requiritur ad capiendum ex testamento, quam ad testamentum conficiendum; cum plurimi incapaces sint vitandi, non tamen ut heredes instituantur, ut constat ex *10. tit. Institut.* quibus non est permittitur facere testamentum. Et *leg. si queramus, juncta glossa ff. de testam. & tradit Baldus, leg. 1. numer. 17. Cod. de heret. institut.* Vgolinus, *rub. 2. de censur. cap. 21. §. 1.* Sayrus aliis relatis libro secundo, de excomm. capite 9. num. 9. Stephanus, Davila, & Coninch. loco citato.

13. Inferitur etiam absolute contractum initum cum excommunicato vitando, esse validum non solum in favorem contrahentium, ut docent relati à Mariano Soccino in *c. sacris, num. 458. de sent. excomm.* Scilicet etiam

Et ejus absolutione. Resol. CXX.

77

etiam in favorem ipsius excommunicati, quod colligitur ex cap. cum illorum de sent. excomm. cap. significasti de eo qui duxit in matrimonium, cap. inter dilectos de donation. cap. de pen. in 6. Ratio est manifesta, quia annullatio irritatioque contractus utpote odiosa inducenda non est absque manifesto textu & ratione. Nullus est textus, ex quo hæc irritatio colligi possit. Nam esto legibus Ecclesiasticis interdicantur contractus cum excommunicato, non tamen irritantur. Non enim quidquid contra legem fit pro infecto habendum est, alias contractus non solum in favorem excommunicati, sed etiam in favorem aliorum non excommunicatorum irritus esset; siquidem ipsis etiam non excommunicatis indicta est cum excommunicato vitando communio.

14. Et ita docet Hurtadus de excomm. d. 9. dist. 1. n. 5. Coninch. de sacram. disp. 54. dub. 12. n. 119. Sayrus; de cens. l. 2. c. 9. num. 11. & alij. Hinc fit, validam esse venditionem, emptionem, locationem ab excommunicato factam, ut colligitur ex cap. si verò de sent. excomm. & cap. quoniam multos n. 9. 3. Item validam esse donationem tum ab excommunicato, tum ipsi excommunicato factam, cap. inter dilectos, de donationibus.

15. Ita docet Vasquez, de excomm. dub. 8. Bonacina; de cens. disp. 2. q. 2. punct. 5. num. 1. & alij ubi supra, licet Sayrus hoc admitat num. 13. ut doctrina superius adducta procedat in contractibus nomine proprio celebratis, secus verò in iis, qui auctoritate publica, & ratione publici officij celebrantur, vti sunt contractus alienationis & venditionis facti a prelato excommunicato, a tutore, & curatore, & similibus circa res pupilli, & minoris.

16. At ego adhæreo sententia Patris Sanchez; in summa, tom. 2. lib. 5. c. 4. n. 8. & Suarez, de cens. disp. 16. sect. 8. assertentium, prædictos contractus validos ob rationem sæpè dictam, quia nullibi irritantur, & irritatio absque firmo fundamento inducenda non est.

RESOL. CXX.

An validi sint contractus, quia ab excommunicato fiunt. Ex part. 5. tr. 9. Ref. 128.

§. i. Respondeo esse illicitos, nec ratione illorum datur ipsis actio in foro exteriori durante excommunicatione; sed difficultas est an sint invalidi? Et negativè respondeo. Probatur ex cap. felicis, §. de penis in 6. ubi excommunicato absoluto conceditur repetitio debitorum, quæ contracta fuerant de postmodum acquisitis; non fuisset autem locus repetitioni debiti, nisi contractus tempore excommunicationis facti essent validi.

2. Probatur secundo inductione, & exemplis contractuum, qui non obstante excommunicatione, validi esse admittuntur. Matrimonij, capite significasti, de eo qui duxit, &c. Professionis in Religione, juxta Abbatem capite cum illorum, de sententia excomm. Donationis factæ ab excommunicato, capite inter dilectos, de donationibus. Nec refert quod contractus isti sint prohibiti, multa enim fieri prohibentur, quæ facta tenent, vbi scilicet intercedit sola simplex prohibitio, & nulla facti irritatio, & ita res se habet in proposito, quia nusquam generatim leguntur irritari ejusmodi contractus, sed specialiter in hæreticis, & schismaticis, cap. excommunicamus, 1. de hæreticis, §. credentes.

3. Notandum tamen ex tribus causis fieri posse ut contractus ab excommunicato initij, nulli sint. Primum si sint initij virtute rescripti suppletis conditionibus.

Tom. 1.

tionem aliquam ad valorem ejus requisitam, nam juxta caput 1. de rescriptis in 6. rescriptum impetratum ab excommunicato super alio quam articulo excommunicationis, vel appellationis, nullum est. Secundò si sint initij ab eo ut a persona publica, & ut à Ministris per potestatem quam habet ex vi munieris, vel beneficii. Ratio est ex defectu jurisdictionis ad contrahendum, quæ per excommunicationem suspensa est. Tertio si in contractu fiat promissio de alio contractu excommunicatione durante faciendò. Nam talis promissio, utpote de re illicita, nulla est, & ita docet Filiucius, tom. 1. tract. 12. cap. 9. num. 200. & segg. Mercerus, de Sacram. in 3. part. quæst. 21. dub. 13. Covarr. in cap. alma mater, part. 1. §. 1. num. 9. & alij communiter.

RESOL. CXXI.

An non restituens ex opinione probabili, si condemnatur a iudice restituere sub excommunicatione, illam incurrat?

Et quid est dicendum, quando opinio in favorem rei excommunicati est probabilior? Ex part. 5. tract. 9. Resolut. 72.

§. i. Respondeo affirmativè cum Avila, de cens. p. 2. cap. 6. disputat. 1. dubit. 2. concl. 2. ubi sic ait. Quando causa est dubia ex utraque parte, si feratur excommunicatio in favorem unius partis, ligat in conscientia, verbi gratia Petrus & Ioannes litigant super fundum, & Advocati insignes pro utraque parte dicunt iustitiam esse pro sua parte, iudex præcipit Petro sub excommunicatione lata sententia quod intra certum terminum tradat fundum Ioanni, tenetur obedire sub excommunicatione in foro exteriori, & etiam in interiori, si non appeller, vel querat alia remedia juris, & si celebrat post talem excommunicationem, erit irregularis, quantumcumque sui Advocati dicant talem sententiam esse iustam, & probatur. Iudex habet jus ad determinandum unam, vel alteram partem, provt judicaverit esse conforme iuri; ergo ejus sententia est iusta, & per consequens illi est obediendum. Et ita hanc sententiam tenet etiam Ioannes Sancius, disp. 48. num. 33. & ante omnes Soto, in 4. dist. 21. q. 1. art. 5.

2. Nota tamen quod Avila, loco citato intelligit hanc doctrinam esse veram, quando iustitia causa esset dubia quantum ad jus, quia ex utraque parte habet rationes & opiniones probabiles; at verò quando esset dubia quantum ad factum, & iudex reputans esse iustam, ex falsa præsumptione ferret sententiam excommunicationis contra Petrum, licet durante hoc dubio Petrus se gerere debeat ut excommunicatus in publico, & in secreto, tamen si in rei veritate causa non fuit, iusta excommunicatio in rei veritate erit nulla, & non ligabit in conscientia. Ita videtur tenere Soto loco citato, & Medin. C. de rescript. 3. causa 7. vers. quando autem qui docent, quod quando sententia est declarativa, licet sit lata secundum iura & allegata, & probata, non reddit securum in conscientia cum, in cuius favorem lata est, si innititur falsa probationi, vel præsumptioni, quia talis sententia non auferit directum dominium, nec alteri accrescit jus; unde si postea constet de veritate, non est habendus pro excommunicato, quamvis antea peccaverit mortaliter non obediendo, quia in dubio tenebatur patere.

3. Sed quid dicendum quando opinio in favorem Rei excommunicati est probabilior? Bonacina de cens. disp. 1. q. 1. punct. 10. num. 11. docet, quod quando

G 3

pro

Sup. in ref. i.
not. praefer-
ritur.

probabilior est sententia affirmans causam, propter quam lata est censura, esse invalidam; valde probabiliter sustineri potest subditos non ligari censura. Ita ille, qui citat Suarez, sed de hoc supra dictum est.

RÉSOL. CXXII.

An excommunicatio lata contra aliquos, quorum unusquisque tamen minimam quantitatem furati sunt, sit valida?

Et an in tali casu, si unusquisque non restituat suam partem, quamvis minimam, an peccet mortaliter, & ex eo incurrat in praedictam excommunicationem? Ex part. 5. tr. 9. Ref. 54.

§. 1. **A**ffirmative respondeo, & idem docet Moscola in summa, tr. 6. cap. 5. num. 7. ubi sic ait: [Quando se pone censura contra los que hurtando cada vno vna pequeña cantidad sin saber vnos de otros, hurtan toda la vna de vna vña, atento que el pecado de cada vno fue venial; ay controversia entre los autores, como puede la excomunion mayor ligar a cada vno: facil es de entender considerando la restitucion que cada vno deve hazer, porque aunque el hurto es venial, luego que viene a su peticia el notable daño que al dueño se le ha hecho por su hurto, y los demas, a de restituír su parte so pena de pecado mortal, y la descomunion cae sobre este pecado mortal, y la contumacia de no querer restituír.] Ita ille, & communiter DD.

RÉSOL. CXXIII.

An detur parvitas materiae in excommunicatione Papali, contra extrahentes libros à Bibliotheca communi?

Et quid est dicendum, si aliquis extraheret extra Bibliothecam librum magni valoris per tres, vel quatuor passus, an excommunicetur ab excommunicatione ratione parvitas materiae?

Et an possit intra dictum spatium permanendo, illum per multum tempus legere? Ex part. 10. tract. 11. & Misc. 1. Ref. 29.

§. 1. **D**ari parvitas materiae excusantem à censura docet Pater Pellizarius, in Man. Regul. tom. 2. tr. 7. c. 2. sect. 3. n. 231. Cum autem (ait ipse) Concilium Tridentinum, sess. 25. c. 3. de Reformatione, statuatur huiusmodi excommunicationes debere fieri solum ob rem non vulgarem, & Lessius lib. 2. c. 12. n. 31. hinc dicat: Non facile excusaverim eos, qui pro 3. aut 4. florenis excommunicantur: constat iudicio Lessij, parvitas materiae in nostro casu dari in libris non excedentibus valorem 3. aut 4. florenorum, & quidem grandiorum. Ita ille. Addit tamen, subesse huic excommunicationi illum, qui successivè extrahit alios, & alios libros, salva tamen singulis vicibus parvitate materiae: si perveniat ad materiam notabilem: idque etsi singulis vicibus non habeat intentionem continuandi illas extractiones. Quia ad incurrendam hanc censuram non requiritur talis intentio: sed sufficit praevio notabilis damni, & cum sic objectum ex continuatione materiae evadat mortale, & de tali objecto constet Ecclesiae: datur sufficiens materia ad incurrendam hanc censuram. Secus dicendum, si successivè extrahat libros, salva singulis vicibus parvitate materiae, sed pluries id faciat, ita tamen ut non extrahat librum posteriorem, nisi priorem antea extractum bibliothecae restituat:

idque etsi intentionem habeat continuandi talem extractionem. Moveor, quod sic adest semper materiae parvitas, excusans à censura, & alioqui intentio continuandi modo dicto extractionem impertinenter se habet ad illam censuram incurrendam; ut iam ostensum est. Hucusque Pellizarius.

2. Sed quid dicendum, si aliquis extraheret extra bibliothecam librum magni valoris, per tres, vel quatuor passus, an excusaretur ab excommunicatione, ratione parvitas materiae? Et probabiliter affirmative respondeo: nam Naldus, verb. Clausura num. 2. & Grassius, de cas. reservat. cap. 5. n. 45. excusant monialem ratione parvitas materiae, quae extra portam reg. 4. clausura exiret ad unum, vel duos palmos: quorum sententiam tanquam probabilem admittit etiam Pellizarius, de Monialibus cap. 5. sect. 1. n. 19. Ergo & in nostro casu, extrahentem per tres, vel quatuor passus librum è bibliotheca, non peccare mortaliter ratione parvitas materiae, dicendum est. Et cum sit magis considerabilis egressus è clausura, quam extractio librorum è bibliotheca, dixi non duos passus, sed quatuor constituere in nostro casu parvitas materiae ab incurfione censura excusantem.

3. Sed quid dicendum, si potest infra tres, vel quatuor passus extrahere librum è bibliotheca, an possit etiam intra dictum spatium permanendo, illum per multum tempus legere? Respondeo affirmative, quia ratione parvitas materiae videtur mortaliter idem esse, ac si illum legeret intra bibliothecam. Sed haec omnia dicta esse volo salvo meliori iudicio, & an probabiliter, iudicent alij.

RESOLUTIO CXXIV.

An quis non incidat in excommunicationem ratione parvitas materiae?

Idem dicendum est de casibus reservatis, ut scilicet gratia, modicitas rei subtrahat in Ecclesia excusatur à mortali, ita etiam à reservatione.

Et extra alios casus pro colloquentibus cum Monialibus tandem quaeritur, quod tempus dicatur breve, ut cum illis colloquentes non incidant in excommunicationem? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 69.

§. 1. **R**espondeo affirmative, & ita docet Grassius in decis. part. 1. lib. 4. cap. 8. num. 5. sic asserit: Si excommunicantur colloquentes cum monialibus, non comprehenditur, qui transiendo Monialem salutaret, vel parum cum ea loqueretur. Idem docet Finellius, de cas. reservat. cap. 5. num. 10. ubi sic asserit: Si paucis alloquaris Monialem, vel transiens illam salutes, aut salutatus respondeas, si de statu ejus ipsam interroges, si interrogatus respondeas, non incidis in excommunicationem propterea. Ita ille. Sed difficultas est in isto exemplo de excommunicatione contra colloquentes cum Monialibus, quod tempus dicatur breve, ut cum illis colloquentes non incidant in excommunicationem. Aliqui tenent esse quadrantem horae, quod mihi non placet: sed si quis per spatium unius miserere cum illis loqueretur, puto ratione parvitas materiae in dictam excommunicationem non incidere.

2. Idem quod dictum est de excommunicatione, Supra dicendum est de casibus reservatis, & si verbi gratia, modicitas rei subtrahat in Ecclesia excusatur à mortali, sic etiam excusabit à reservatione.

RESOL. CXXV.

Dubius utrum excommunicationem contraxerit, an censendus sit excommunicatus?
Et idem dicendum est in dubio de suspensione, & interdictione.
Et dubius de alterius excommunicatione, & denunciatione; an debeat illum vitare?
Et quid dicendum est, quando excommunicatio est conditionalis, & dubium est, an conditio fuerit impleta? Ex part. 4. tract. 3. Refol. 35.

§. 1. IN dubio facti censendum esse excommunicatum, secus in dubio juris, censet Molina de just. tom. 4. tract. 3. disp. 67. n. 7. Azorius tom. 1. lib. 2. cap. 19. quæst. 10. & 11. & Sayrus in clavi regia lib. 1. cap. 13. n. 23. & 24. vide etiam Turrianum de censur. lib. 8. disp. 57. dub. 4. circa finem, & Valquez in 1. 2. disp. 66. cap. 1. hæc opinio est probabilis.

2. Sed non minus probabilem contrariam esse existimo. Dico igitur nec in dubio facti, nec in dubio juris aliquem censendum esse excommunicatum, & ita ego in facti contingentia consuli non fuisse excommunicatum quemdam virum notabilem, qui dubitabat etiam post factam diligentiam, an percussisset Clericum; & ratio est, quia in dubio melior est conditio possidentis. Cum ergo unusquisque possideat jus communicandi cum fidelibus, non debet in dubio ea possessione privari, unde hanc sententiam docet Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 55. Layman libro 2. tractatu 5. capite 5. §. 4. numero 38. & alij.

3. Notandum est etiam hinc cum Filliucio tom. 1. tract. 13. cap. 7. num. 129. quod dubitans de alterius excommunicatione & denunciatione, non debet illum vitare, quia faceret illi injuriam, cum in dubio melior sit conditio possidentis; ergo non debet privare illum communione in re dubia, sed quando dubium esset de validitate actus, ut si quis confiteri vellet ei, quem dubitat esse denunciatum, tunc abstinendum esset, ne se exponeret periculo faciendi Sacramentum irritum, modò absque scandalo, vel alio periculo fieri posset; sed de hac questione alibi actum est à nobis fusiùs.

4. Quod autem dictum est suprà de excommunicatione dubia, idem dicendum est de suspensione, & interdictione dubiis, quia eadem ratio militat. Ita Sanchez loco citato num. 62.

5. Et nota etiam, quòd quando excommunicatio est conditionalis, & dubium est an conditio fuerit impleta, ea non ligat, quandiu non constat de impletionem conditionis. Ita Emanuel. de Moura opusc. 2. de censur. & incantat. sect. 1. cap. 5. n. 8. qui etiam n. 9. cum Suarez, & Garfia docet titulare obligatum ad pensionem solvendam in certo termino sub excommunicatione in forma Camere non illam incurtere adveniente termino, prius quam pensionarius declararet, etiam authenticè suam voluntatem esse, ut ipse incurrat: proindeque quandiu de ea dubitatur (dubitari autem justè posse quamdiu eam non declararet authenticè) excommunicatio non operatur.

RESOL. CXXVI.

Dubius an censuram incurrerit, quid facere debeat?
Et quid in simili de irregularitate. Ex part. 5. tract. 9. Refol. 44.

§. 1. Dico primò semper esse consultissimum sub conditione absolutionem procurare, ac interim se gerere ut excommunicatum, quantum fieri sine infamia & scandalo potest. Secundò à communione abstinendum, si inde sequatur scandalum, quod quidem communiter sequetur, si communis sit persuasio, aut rumor, de excommunicatione contracta. An autem, & quando secluso scandalo teneatur aliquis in dubio se gerere ut excommunicatum, vel non, haud satis liquet. Illud tamen probabile est, quod in simili de irregularitate cum Covarr. in Clemens. si furiosus, p. 1. §. 1. num. 3. docet Valent. disput. 7. quæst. 19. punct. 2. si dubium sit de jure, tunc nec in foro externo contrahi excommunicationem propter regulam juris, Odiā restringenda, & favores ampliandi, ex qua colligitur nullam poenam incurri, nisi in casibus à jure expressis. Si autem sit dubium facti, tunc in utroque foro se gerere debere ut excommunicatum, ut colligitur ex cap. ad audientiam, & c. significasti 2. & c. petio de homicidio, ubi tamen solum est sermo de irregularitate. Imò verius est nec in dubio quidem facti aliquem se gerere debere tanquam excommunicatum. Et ita docet Tannerus tom. 4. disp. 6. quæst. 10. dub. 4. num. 60. Sed circa præsentem questionem vide me ipsum in 4. part. tract. 3. * Refol. 35.

* Quæ hinc est Rel. antecedens.

RESOL. CXXVII.

An excommunicatus aliquando possit recipere Sacramenta sine peccato? Ex part. 5. tract. 9. Refol. 81.

§. 1. Suppono non solum excommunicatum denunciatum, & publicum percussorem Clerici, sed etiam excommunicatum occultum & toleratum non posse licitè Sacramenta recipere. Hoc supposito ita respondeo ad questionem propositam affirmativè & primus casus est. Si ignoraretur invincibiliter ejusmodi prohibitio, cum enim positiva sit humanaque, potest cadere in eam ignorantia, quæ esset juris. Secundus si ignoraret se esse in excommunicatione, vel non adverteret, quæ esset ignorantia facti, ut frequentius potest accidere. Tertius si esset vrgens necessitas recipiendi Sacramenta ob vitandam gravem infamiam, sive scandalum, sive dampnum, ut periculum mortis, vel quid simile, & ita docet Præpositus in 3. part. quæst. 2. de excomm. dubi. 7. num. 39. Filliucius tom. 1. tract. 12. cap. 3. n. 56. Mercerus de Sacram. in 3. part. quæst. 21. dub. 4. & alij. Sed videamus.

Sup. hoc primo, & secundo casu contentis in hoc textu sup. in Ref. 35. & in aliis ejus not. 1. & 2. & pro tertio casu in eo. 1. tr. 5. Ref. 35. Ex his, &c. & hic inf. lege doctrinâ Ref. seq. &c.

RESOL. CXXVIII.

An extra casus prædictos in præterita Resolutione, si non licitè, saltem validè excommunicatus recipiat Sacramenta?
Et quid saltem de Sacramento Pœnitentiæ?
Et an ipso jure poenam incurrant, qui excommunicatis vitandis Sacramentum ministrant? Ex part. 5. tract. 9. Refol. 82.

§. 1. Respondeo affirmativè quoad alia Sacramenta, præter sacramentum Pœnitentiæ. Nam de hoc adest controversia, quibuldam asserentibus absolutionem sacramentalem impensam excommunicatio esse nullam, ita sentiunt plures, cum quibus sentit Vasquez dub. 4. de excomm. num. 9. quinimò idem tenet de eo, qui solum ligatur minori excommunicatione, quia cap. vlt. de Clerico excomm. ministrante, dicitur

Sup. hoc pro Sacramento Pœnitentiæ in tom. 1. tr. 4. lege doctrinam Ref. 25. & 38. & ibi in tr. 5. Ref. 14 §. 5. Sed quid, & seq.

& in fin. ref. 27. & 34. & in to. 9. tr. 7. ref. 114. §. Sed difficultas: & ut melius hanc quæst. terminare possis in tom. 1. tr. 5. vide doctrinam ref. 32. & aliarum ejus notationum, & in tom. 9. tr. 7. ex ref. 23. inter principium, & medium à verisimo in tali casu, & aliarum ref. & §. 5. annot. 2. dictæ ref.

2. Dico igitur primum quod si interveniat peccatum mortale in receptione penitentiae, Sacramentum nullum est. Ratio, quia id est contra substantiam ejus, & reddit illud irritum ut suppono ex materia de confessione. Quare si excommunicatus sciens se non posse confiteri, nisi prius absolvatur ab excommunicatione, vel reticeat illam malitiose, & consequenter faciat confessionem non integram, vel exprimat illam, & velit nihilominus absolvi à peccatis ante absolutionem ab excommunicatione, quia in his omnibus casibus committit peccatum mortale in ipsa confessione, confessio erit nulla.

3. Dico secundo, si nullum interveniat peccatum mortale ex parte excommunicati, quia scilicet excusatur, vel ob ignorantiam, vel ob aliam necessitatem, ut potest aliquando contingere, tunc valida erit etiam penitentia, & habebit effectum suum gratiae, & remissionem peccatorum. Et ratio est, quia per excommunicationem nihil tollitur quod sit de substantia Sacramenti, neque enim tollitur jurisdictionis aliorum in excommunicatum, nec ipse est incapax, cum censura tantum sit vinculum, quod habet ad junctum præceptum non recipiendi Sacramenta, consequenter tantum reddit receptionem iniquam, non autem invalidam; si ergo sit causa aliqua excusans à peccato, & à transgressione præcepti, erit valida & fructuosa receptio penitentiae, neque contrarium potest vlllo jure probari, & ita docet præter Doctores citatos Præpositus in 3. part. quæst. 2. de excommunic. dub. 7. num. 40. Filiucius tom. 1. tract. 12. cap. 3. num. 58. & 59. Mercerus de Sacrament. in 3. p. quæst. 21. dub. 4. num. 2.

4. Sed quis hic quærat, an ipso jure poenam incurrant qui excommunicatis vitandis Sacramenta ministrant? Respondeo aliam non incurtere, quam quæ generatim lata est propter communicationem cum excommunicatis in Sacris, quæ est excommunicatio minor, & interdictum ab ingressu Ecclesiae, cap. Episcoporum de privilegiis in 6. Addit tamen Pontifex cap. significavit, de sententia excommunicationis, cum qui participaverit ab ipso excommunicato, incurere eandem excommunicationem. Sed ut hæc poena incuratur, requiruntur multæ conditiones, scilicet ut excommunicatio sit Papalis. Secundo ut participatio fiat recipiendo excommunicatum in Officiis. Tertio ut participans sit Clericus. Quarto ut scienter & sponte id faciat de quibus glossa ad cap. statuitur, de sententia excommunicationis in 6. & Cajetan. in sum. verb. excomm. cap. 58. ubi & ampliorem restrictionem adjungit juxta Extravag. Ad vitanda, scilicet ut excommunicatus non sit toleratus, ne nimium rigorem hæc constitutio Papalis contineat, vide Mercerium & Filiucium ubi supra.

RESOL. CXXIX.

An excommunicatus non audiendo Missam peccet contra Ecclesiam præceptum, si sit negligens in obtinenda absolutione excommunicationis?

Et an excommunicatus qui per annum non audierit Missam in diebus festis, si postea obtenta absolutione excommunicationis constituitur, teneatur se accusare, quod

peccaverit toties contra præceptum audiendi Missam? Ex part. 4. tract. 4. & Misc. Refol. 57.

§. 1. Affirmativam sententiam mordicus docet Didacus Nagnus ex Illustrissima Religione D. Dominici in 3. p. tom. 1. q. 83. art. 6. post dub. 2. qui ait quod omnis, qui tenetur ad aliquem finem, tenetur ad primum ad media per se ordinata ad illum; sed tollere impedimentum in casu nostro per se moraliter ordinatur ad audiendum Missam; ergo quando modò habet præceptum audiendi Missam, consequenter habet præceptum procurandi absolutionem excommunicationis. Patet minor, excommunicatio directè & per se moraliter est impedimentum audiendi Missam, siquidem hoc ipsum habet ex intentione præcepti Ecclesiae; ergo tollere illam, per se loquendo ordinatur ad implendum præceptum audiendi Missam.

2. Deinde confirmatur, quia si quis sit excommunicatus in Pascha, & non velit procurare absolutionem, cum tamen possit, peccat contra præceptum confessionis, & contra præceptum communionis; ergo idem dicendum est in nostro casu. Hæc Nagnus, contra Suarez in 3. part. tom. 3. disp. 88. sect. 6.

3. Verum ego his non obstantibus, sententiam Suarez tenendam esse puto, quam docet & tuetur Coninch de Sacramentis disp. 14. dub. 7. n. 56. Avila & Molina de censuris part. 2. cap. 6. disp. 4. dub. 7. Sayrus de cens. lib. 2. cap. 3. num. 24. Navarrus in manuali cap. 121. num. 3. Henriquez lib. 13. cap. 7. num. 2. & novissime Gaspar Hurtado tract. de excommunicatione, disp. 5. ch. 1. difficult. 2. n. 4. ubi sic ait: Excusatur excommunicatus ab audiendo Missam; quamvis negligens sit in obtinenda dispensatione, quia observatio præcepti audiendi Missam, non est tanti momenti, ut obliget ad tam remotam dispensationem, nempe ad acquirendam capacitatem audiendi Missam; sicut etiam incarcerationis ob debita excusatur ab audiendo Missam, quamvis possit solvere, & non solvendo peccet contra iustitiam; non tamen excusatur excommunicatus à præcepto confessionis, & communionis annuæ, quando facile potest absolutionem obtinere, quia observatio horum præceptorum est magni momenti. Ita Hurtado. Vnde patet responso ad argumenta superius adducta à Nugno, quod si excommunicatus, v. g. per annum non audierit Missam in diebus festis, si postea obtenta absolutione constituitur, non teneatur se accusare, quod peccaverit toties contra præceptum audiendi Missam, quia negligens fuit in obtinenda absolutione.

RESOL. CXXX.

An si excommunicatus negligens sit in procuranda absolutione excommunicationis peccet contra Ecclesiam præceptum de audienda Missa, annua confessione, & communione? Ex part. 5. tract. 9. Refol. 88.

§. 1. Respondeo primum non peccare contra præceptum audiendi Missam, quia quamdiu in excommunicatione est, Missam audire non debet, sed neque ratione præcepti obligatus videtur, ut se disponat, & impedimentum tollat, cum ea dispositio valde remota sit; quemadmodum nec is, qui sua culpa in vinculis detinetur contra præceptum de Missa audienda festo die delinquit. Respondeo secundo excommunicatum voluntarie in excommunicatione persistentem peccare contra præcepta, etiam quatenus Ecclesiastica sunt, suscipiendi sacramenta Penitentiae, & Eucharistiae. Et ratio est, quia ista præcepta obligant ad mundandam animam, & consequenter ad tollendam vincula tum mortalium peccatorum etiam excommu-

communicationis. Ita Layman *lib. 2. tract. 5. part. 2. cap. 2. num. 3.* & ante illum Coninch *de Sacrament. disp. 14. dub. 7. num. 56.* ubi sic ait: Nota excommunicatum non peccare non audiendo Missam, etiamsi negligens sit in petenda absolutione, & hac ratione, quia magis forte contra charitatem sui, & obedientiam Ecclesiae debitam peccet (quae per censuras intendit eum ad subjectionem, & reconciliationem compellere.) Ratio est, quia quamdiu est excommunicatus, Missam audire non potest, nec illud praeceptum tanti momenti est, ut ipsum obliget, ut tam remore se disponat, ut fiat capax audiendi Sacram, sicut incarceratus propter debitam, etiam peccet contra iustitiam non solvendo creditoribus, cum facile posset, non tamen peccat non audiendo Sacram, nec tenetur ideo citius solvere ut possit audire Sacram. Secus de omissione confessionis & communionis annuae. Nam si excommunicatus omittat procurare absolutionem, cum eam facile obtinere posset, peccat illam omittendo, quia hoc praeceptum est magni momenti, nec admittit tam faciles excusationes, tum maxime, quia praeceptum confessionis directe obligat peccatorem, ut procuret sibi solutionem omnis vinculi, quod eum dividit ab unione Dei & Ecclesiae, & consequenter ut procuret absolutionem ab excommunicatione, si ea ligatus sit. Idemque etiam convenit praecepto communionis, quae cum instituta sit, ut perfectius Christo ejusque corpori uniamur, obligat nos, ut tolamus ea omnia, quae hanc unionem impediunt. Vide etiam circa praesentem quaestionem Avilam *part. 2. c. 6. disp. 4. dub. 7.* & Suarez *in 3. part. t. 3. disp. 88. sect. 6.* Hurtad. *disp. 5. de excomm. diff. 2. num. 5.*

RESOL. CXXXI.

An excommunicatus cum alio legens privatim Horas Canonicas, vel Officium B. Virginis, &c. peccet? Idem est de recitante cum excommunicato. Ex part. 5. ut. 9. Resol. 89.

S. I. In tali casu Navarrus *cap. 27. num. 36. §. ad 5.* putat excommunicatum non peccare legendo in fine, horas Canonicas, aut alias preces privatim cum aliquo alio, quia non orat ut minister Ecclesiae, & alias potest esse haec communicatio utilis ad conversionem excommunicati. Sed hoc repugnat communi sententiae. Vnde melius Gordonius *tom. 2. lib. 7. quest. 8. c. 2. m. 23.* Suarez *disp. 12. sect. 1. num. 18.* & Henriquez *lib. 13. c. 7. n. 2.* dicunt eum peccare venialiter tamen, quia talis recitatio in ratione communicationis est materia levis. Et ita etiam docet Cornejo *in 3. part. 5. de excomm. disp. 10. §. 4. sect. 8. dub. 1.* Mercerus *de Sacram. in 3. part. 2. dub. 6.* Praepositus *in 3. part. 2. de excomm. dub. 9. n. 56.* Coninch *de Sacram. disp. 14. dub. 7. m. 55.* Turrianus *de cens. lib. 2. disp. 11. dub. 2.* Covarr. *in calva mater. §. 53. num. 8.* & Megalio *in 3. part. vol. 2. capit. 2. q. 4. n. 52. & §. 53.* & id quod dictum est de excommunicato, dicendum est de recitante cum illo.

RESOL. CXXXII.

An excommunicatus possit uti aqua benedicta? Ex part. 5. ut. 9. Resol. 90.

S. I. Aliqui, ut Bonacina *de censur. disp. 2. quest. 2. punct. 3. §. 2. num. 8.* docent usum aquae benedictae esse excommunicatis prohibitum, ex eo quod illa est benedicta per orationem Ecclesiae, ut ex imperatione Ecclesiae proficit fidelibus, & ita cum Ecclesia privat excommunicatum omni oratione, videtur

plane privare usu aquae, & ita fatetur Patet Suarez *sect. 3.* si usus aquae, illius fiat ex intentione faciendi orationem Ecclesiae, secus si alia intentione fiat. Aliis vero non videtur prohibitus usus aquae benedictae, quia non hoc videtur expressum, aliqua lege Ecclesiae & quod dicit de privatione suffragiorum, intelligi, ut tempore excommunicationis non fiant suffragia communia Ecclesiae pro excommunicato, sedus de applicatione, & usu aquae benedictae. Vide Turrianum *lib. 2. disp. 11. dub. 3.* qui putat secundam opinionem esse piam, sed primam esse magis probabilem. Vide etiam Gordonum *t. 2. lib. 7. quest. 8. c. 3. num. 36.* Hurtad. *disp. 5. de excomm. diff. 3. n. 3.*

RESOL. CXXXIII.

An excommunicatus possit ingredi Ecclesiam? Et an possit ibi arare, etiamsi alij fideles in Ecclesia privatim orant, dummodo separatim ille oret? Et an excommunicatus in eademmet Ecclesia cum aliis in communi possit audire concionem? Et quid est dicendum, si excommunicatus Ecclesiam ingreditur, quo tempore celebrantur ibidem divina officia; non quidem ut intersit illis, sed ut transeat per Ecclesiam ob commoditatem itineris, etiamsi transeundo genuflectat, & privata oratione oret? Ex part. 5. tract. 9. Resol. 86.

S. I. Negativè respondet glossa *in cap. 1. dist. 21. in fin.* Abbas *in cap. 2. num. 2. de foro competent. & Hostiensis in summ. n. 17. ver. sed nunguid. de sent. excomm.* Verum haec opinio non est tenenda, ideo excommunicatus potest ingredi Ecclesiam, & in ea esse, ut docet Abbas sibi contrarius *cap. 1. num. 9. de vita & honest. Clericor. Navarr. cap. 27. num. 17.* Covarruvias *in cap. alma. part. 1. §. 3. n. 7.* & alij. Et non solum potest excommunicatus esse in Ecclesia, sed etiam potest ibi orare, ut patet ex glossa *in cap. qui studet. 1. q. 1. Navarr. num. 19.* quod est verum etiamsi alij fideles in Ecclesia privatim orant, dummodo separatim ille oret, v. g. ipse in uno sacello, alij in alio, quia sic non censetur communicare. Navarr. *dicto num. 19.* & Cajetanus *in summa cap. de participatione cum excommunicato, §. illicita autem.* Imò de oratione privata hoc verum est, etiamsi excommunicatus oret in eodem sacello, in quo alij similiter, id est, privatim orant. Nam nec sic est inter eos communicatio, cum non sit communis oratio. Ita Cajet. *loco cit.* asserens posse hos omnes orare simul privatim in eodem cubiculo (& similiter seorsim comedere) ut contingit de oratione; cum pulsatur ad salutationem Angelicam, seorsim enim orant & pulsatur tunc ad orationem privatam. Denique potest etiam excommunicatus in eademmet Ecclesia cum aliis in communi audire concionem. Et ita ex multis docet Raynaudus *de monit. part. 2. cap. 2. n. 21.* Quod autem Tertullianus *lib. de pudicitia, c. 4. & 14.* asserit, excommunicatos à limine & omni teſto Ecclesiae submoveri, accipiendum est de absentia à templo tempore Sacri, aut divinorum Officiorum, modo tamen quo infra.

2. Et ideo quaero quid si excommunicatus Ecclesiam ingreditur quo tempore celebrantur ibidem divina officia, non quidem ut intersit illis, sed v. g. solum ut transeat per Ecclesiam ob commoditatem itineris? Respondeo posse fieri. Nam sic non dicitur communicare in divinis. Paludanus *in 4. dist. 18. quest. 4. & qu. 6.* Cajetanus *loco citato*, qui addit hoc verum esse, etiamsi transeundo genuflectat & privata oratione oret; & denique universè loquendo idem dicendum est, quoties excommunicatus tempore divinorum ingreditur Ecclesiam, non causa orandi, aut ut inter

Sup. hoc pro parte infr. in Rel. 147. §. 1. in princ. & prope finem dicti §.

interfit divinis, sed ob aliud quodvis negotium, ut
tradit Paludanus nam citatus *quæst. 6. ar. 1.* Innocen-
tius *cap. nuper, de pñ. et commun. eccl. verb. ex-
com. § 4.* Et hæc omnia docet etiam Gordonus in
sum. tom. 2. lib. 7. quæst. 8. cap. 1. § 4. num. 27. & segg.
Vide etiam Coninch de *Sacram. disp. 14. dub. 7. n. 53.*
& § 8. & Megala in 3. *part. lib. 2. cap. 2. q. 3.* Turrian.
lib. 2. disp. 11. dub. 3.

R E S O L. CXXXIV.

An qui dubitat se esse excommunicatum possit audire
Missam?

Et an similiter liceat aliis, simili dubio existente, cum eo communicare? Ex part. 4. tract. 3. Ref. 66.

Quoad hoc
lege sup.
Etnim Ref.
125. & 126.
&c.

S. 1. **A**ffirmative respondeo, & ita præter alios
docet Petrus Cornejo in 1. 2. *D. Thoma*
tract. 8. q. 19. diff. 4. dub. 2. ubi probat, licitum esse du-
bitanti an sit excommunicatus, audire Sacrum, &
alia excommunicatis prohibita facere, ac si excom-
municatus non esset, & similiter licere, aliis simili
dubio existente cum eo communicare, & hoc ait
Cornejo, ut viter periculum imminens, aut præjudi-
cium notabile spirituale, vel temporale in propria
persona rebus, aut honore; sicut non repetur secun-
dum illum ad recitandum Officium divinum, qui
habens tenue beneficium dubitat in jure, an teneatur
recitare, quia cum hoc sit grave onus non potest
incurri, nisi propter causam certam.

bup hoc du-
Sio in Ref. 1.
not. præte-
ritæ, & in
aliis ejus an-
not. secun-
dæ.

RESOL. CXXXV.

*An excommunicatus incurrat aliquam pœnam, si Missa,
aut divinis Officiis assistat?*

*Et an aliquam pœnem incurrant admittentes excommu-
nicatos ad divina Officia? Ex part. 5. tract. 9. Res. 95.*

§.11. **R**espondeo negativè. Nam in tali casu nullum speciale penam expressam in iure invenio, nam non incurrit irregularitatem, cum hæc assistentia non sit actus Ordinis; neque incurrit excommunicationem minorem, quia hæc solum est imposita fidelibus communicantibus cum excommunicato, non verò ipsi excommunicato communicanti cum fidelibus. Et ita docet Cornejo in 3. part. de Sacram. dispo. §.4. ex errore 8. dub.2. Sed si quæras an aliquam penam incurrant admittentes excommunicatos ad divina Officia? Cornejo ubi suprà dub.3. respondet solum incurrere excommunicationem minorem, ut in cap. si quis, de sententia excommunicationis in 6. Nam quavis in cap. Episcoporum, de privilegiis in 6. incurritur etiam interdictum, cæterum ille textus non procedit generaliter de omnibus, sed solum de exemptis ab Episcopis.

RESOL. CXXXVI.

*Quid facere debeat Sacerdos, si excommunicatus denun-
ciatus intret in Ecclesiam, dum Missa celebratur?*

Et an sit omissenda Missa post inceptum Canonem, si consecratio non sit facta?

*Et notatur prohiberi, ne quis simul cum excommunicato
audiat Missam eandem.*

*Sed prater excommunicationem minorem, poterit excu-
sari à mortali, si careat inductione, & cooperatione,
& fiat absque contemptu, & scandalo. Ex part. 5.
tract. 9. Resol. 92.*

§. I. SI Missa non est incepta, & supervenit ex-
communicatus, conandum est et expellatur. *Ex-
communicatus*
per admonitionem, & per coactionem, si necessitas *per
coactionem*
fuerit; quod si non sufficiat, distinctione opus est, *distinctione*
vel enim eventum non est ad consecrationem, vel si *eventum*
est eventum; si non est eventum, omittenda est *omittenda*
Missa. Si tamen facta est consecratio, perficienda est *consecratio*
Missa, quia sacrificium perficiendum est ex jure *perficiendum*
divino, de quo in materia de sacrificio Missæ, vel in *de sacrificio*
materia de Eucharistia, & in calu hujus dubij hæc
est communis doctrina.

2. Restat dubium, an sit omittenda Missa post inceptum Canonem, etiamsi consecratio non sit facta: *Idem*. Et Suarez *supra*, refert contrarias sententias, & dicit rem esse utrimque probabilem, & liberum esse sacerdoti quam voluerit partem eligere, quavis tutius puter ante consecrationem omittere Missam, esse Canonem sit inceptus. Vide Turrian. *lib. 2. disp. 11. dub. 1. Lhymam lib. 2. tract. 5. cap. 2. par. 2. cap. 2. num. 6. Fillucium tom. 1. tract. 1. cap. 4. num. 90. & Mercenum de Sacram. in 3. part. q. 21. dub. 6.* ubi notat prohiberi ne quis simul cum excommunicato audiat Missam eandem; sed quia hæc communicio eorum qui cum Missam eandem adiunt, est minima inter eas, quæ respectu talis rei esse possunt, non habet peculiarem penam impositam præter excommunicationem minorem, poteritque à mortali excusari, si careat inductione & cooperatione, & fiat absque contemptu & scandalo, ex necessitate, aut pietate.

R E S O L. CXXXVII.

*An pro excommunicatis toleratis liceat publice orare,
& Sacrificia offerre?*

Et si excommunicatus toleratus petat pro se offerri suffragia communia, an peccet? Ex p. 5. tract. 9. Resol. 74.

§. 1. Negativam sententiam tenet Filliucius *canon.*
irrad. 12. cap. 2. n. 40. Gordonus *can.* 2. lib. 7.
quaest. 8. cap. 1. num. 4. Valquez de *exco.* num. 2. lib. 7.
Avila *part.* 2. cap. 6. *disf.* 9. dub 6. Sotus in 4. *disf.* 22.
quaest. 1. art. 4. *concl.* 2. Mercerus de *Sacram.* in 3. q. 9. 2. dub. 3. Suarez de *conf.* *disf.* 9. *sest.* 2. num. 7. §. 1. seq. & alij. Probatur primò, quia hæc prohibitio ante hanc constitutionem habebat in illis locum. Ergo etiam postea, cum expresse dicat Concilium Constantiense se nolle eos in vilo relevare, nec aliquod suffragium eis præbere; relevaret autem si pœna hæc in illis non haberet locum post istam constitutionem. Nec dici potest eos directè non relevari, sed indirectè, & consequenter propter favorem illis fidelibus directè exhibitu. Non enim hoc spectat ad favorem aliorum, ut quæ neque hoc intendunt, neque fructum ullum inde percipiunt. Probatur secundo, quia ex primis verbis patet hanc constitutionem tantum loqui de communicatione externa, tam in divinis Officiis, quàm in negotiis civilibus; non autem de hac interna communicatione per participationem suffragiorum. Nec refert quò addatur generaliter, aut aliis quibuscumque divinis, hoc enim convenienter accipitur de divinis Officiis v. g. audiendi Missæ, & horis Canonice publice recitandis.

2. Sed his non obstantibus affirmativam sententiam tenendam esse puto cum Megala in 3. *part. lib. 2, cap. 2. mm. 10* Hurtado *disf. 3. de excomm. diff. cult. 4. n. 10*. Coninch *de Sacram. diff. 4. dub. 6. n. 46*. Henriquez *lib. 3, cap. 11. n. 2*. Navarro *cap. 17. n. 36*. Probatur quia Concilium Constantienſe abſolute concedit ut poſſimus cum talibus communicare in omnibus Officiis divinis; atqui ſub hac communicatione comprehendit etiam illam applicationem ſubſurgit-
rum.

Et ejus absolutione. Resol. CXXXVIII &c. 83

fuit. Ergo hanc concedit. Minor probatur primo, quia cum talis concessio sit favorabilis, extendenda est, quantum verba patiuntur; hanc autem secundum communem loquendi modum facile patiuntur, nam ob hanc applicationem & participationem dicitur in Ecclesia esse communionem Sanctorum, hinc Ecclesia semper hæc duo pro eodem accipit. Nos cum aliquo communicare, & orationes publicas pro eo facere, ut patet ex cap. sacris 38. & cap. nobis 28. de sent. excommunicatis. Secundò, quia, ut ex eisdem capitulis patet, æqualiter hæc duo ab Ecclesia permittuntur, aut prohibentur, scilicet pro aliquo publice orare, & recipere oblationes ab eo, vel pro eo factas. Nam hoc ipso quo Ecclesia has recipit, significat se cum facere participem suorum suffragiorum, quod nullo modo convenit eam fidei facere, atqui talis receptio est aperta quædam communicatio in Officiis divinis. Ergo cum generatim omnis talis communicatio concedatur, etiam illa receptio conceditur, & consequenter ut oretur pro talibus excommunicatis.

3. Notandum est tamen hæc suffragia communia, ut sacrificium & orationes nomine Ecclesie factæ, (& suo modo indulgentiæ) quando solum generaliter & indefinite fiunt, aut offeruntur pro fidelibus, non fieri, nec offerri pro predictis excommunicatis, ac proinde eis non prosunt, nisi quando specialiter, siue expresse, siue implicite fiunt, aut offeruntur pro illis, quia absque dubio minister Ecclesie, quando id specialiter non intendit, vult conformari Ecclesie, excludenti illos à dictis suffragiis, etiam si indulget illi, ut si velit, id faciat pro dictis excommunicatis. Quod si excommunicatus toleratus petat pro se offerri suffragia communia, peccat, quia petitione ipsa communicat per modum commercij cum eo, à quo petit, non verò, quia petit suffragia, quia alter, à quo petit, ea potest pro eo offerre, ac proinde peccando tantum peccat venialiter, quia ea petit tantum est mala, quia est communicatio in locutione, & ita docet Hurtado disp. 3. de excom. diff. 4. n. 12.

RESOL. CXXXVIII.

An liceat offerre suffragia Ecclesie pro excommunicatis non toleratis, si per contritionem justificentur, ante obitum absolutionem?
Et an liceat applicare communia suffragia Ecclesie ei, casu excommunicatio est occulta, si mortuus est in gratia? Ex part. 5. tract. 9. Resol. 75.

§ 1. Affirmative respondet Megalius in 3. part. lib. 2. cap. 2. n. 8. Henriquez lib. 9. cap. 15. §. 3. in glossa lit. P. Sayrus de cens. lib. 2. cap. 3. n. 5. Avila de cens. part. 2. c. 6. disp. 4. dub. 2. concl. 1. Navarr. c. 27. n. 36. Covarr. in cap. Alma, part. 1. §. 6. n. 4. concl. 9. & alij; eo quod Ecclesia non videatur velle suffragia subtrahere iis, qui Deo sunt reconciliati, & hæc sententia docet etiam Philipp. Faber de cens. in 4. sent. diff. 25. q. 1. disp. 4. c. 4. n. 142. quia, ait ille excommunicatio est poena ordinata contra contumacem & inobedientem ipsi Ecclesie. Cum ergo tollitur inobedientia, & contumacia, tollitur quoque excommunicatio in foro interiori, & apud Deum, quia excommunicatio est effectus proveniens à peccato mortali contumacia, tanquam à causa; cessante autem causa, cessat & effectus ejus. Cum ergo apud Deum per contritionem sit absolutus, etiam apud Deum restituitur ad pristinum statum, & sic gaudet suffragiis, aliisque bonis, quibus per excommunicationem privabatur.

2. Negativam tamen sententiam docet Suarez disp. 9. sect. 3. n. 2. Vgolinus tab. 2. c. 9. §. 1. n. 4. Filliucius tom. 1. tr. 1. c. 2. n. 45. Gordonus tom. 2. lib. 7. §. 8. c. 1. n. 7.

Layman l. 2. tract. 5. part. 2. cap. 2. n. 4. Turrian. de cens. l. 2. disp. 9. dub. 2. Valquez de excommunicatione dub. 2. & 11. Corneih de sacrament. disp. 14. dub. 6. n. 49. Sotus in 4. disp. 22. q. 1. art. 1. Cornejo in 3. part. §. 5. de excom. disp. 10. §. 3. dub. 1. Præpositus in 3. p. q. 2. de excommunicatione dub. 6. n. 38. Hurtado disp. 3. de excommunicatione, diff. 5. n. 14. Mercerus de sacrament. in 3. p. quest. 21. dub. 3. n. 2 ubi sic ait: Queritur an poena ista locum habeat in excommunicatis contritis; sed à censura nondum absolutis? Negant S. Andon. & Navarr. eo quod verisimile non sit Ecclesiam velle subtrahere communia suffragia membris vivis fide, & charitate conjunctis. Probabilius affirmant Adrianus, Sotus, & Alanus, quia censura non tollitur per solam internam poenitentiam, alioquin postea absolutione opus non esset, quod constat esse falsum.

3. Dices hunc effectum ex intentione Ecclesie suspendi; etiam si censura plenè non tollatur. Resp. contrarium innuit Innocent. III. cap. sacris, de sententia excomm. significans pro talibus excommunicatis ante absolutionem, neque oblationes recipiendas, neque orationes Deo offerendas.

4. Dices secundò, in his excommunicatis nulla amplius culpa est. Ergo nec poena. Respondetur licet poena non inferatur nisi ob culpam, tamen poena sæpè manet post culpam coram Deo ablatam; donec etiam judicio Ecclesie auferatur, & ita fieri conveniebat ad timorem & reverentiam hujus censuræ. Hæc omnia Mercerus. Vnde puto utramque sententiam probabilem esse, licet hæc secunda sit probabilior. Certum est autem apud me, quod etiam non improbabile putat Præpositus ubi supra n. 37. & Suarez disp. 7. sect. 1. num. 7. in fine, licet applicare communia suffragia Ecclesie ei, cujus excommunicatio est occulta, si mortuus est in gratia, cum enim in eo casu communis, moraliter loquendo, non possit imitari absolutio sine aliqua defuncti infamia, potest sine peccato negligi, non videtur autem Ecclesia velle privare hominem communibus suffragiis, quo casu non possit absque nota absolvi ab excommunicatione. Capitula citata aperte agunt de eo, cujus publica & nota erit excommunicatio.

RESOL. CXXXIX.

An pro excommunicato jam per contritionem justificato liceat applicare sacrificium Missæ ante obitum absolutionem? Ex part. 5. tract. 9. Resol. 76.

§ 1. Negativè respondent aliqui ex dictis in superiori resolutione, & Suarez disp. 9. sect. 4. circa præsens dubium duo docet. Vnum est si Sacerdos offerat ut minister Christi, & applicet pro excommunicato prodesse illi. Probat, quia ablata indignitate, sola manet prohibitio, quæ illum non facit indignum. Ergo sacrificium ex opere operato poterit illi prodesse. Secundò explicat à simili de administratione Sacramentorum. Nam aliquod Sacramentum potest excommunicatus prohibitus administrare, quod in suscipiente habebit effectum. Secundum est, nomine Ecclesie non prodesse illud sacrificium excommunicato, quia contraria est intentio Ecclesie, nec citat pro se, aut contra se auctorem aliquem. Sed contrariam sententiam tenet Sotus in 4. disp. 22. q. 1. art. 3. Valquez tract. de excomm. dub. 11. n. 7. & com. 3. in 3. p. disp. 117. cap. 3. n. 26. & alij communiter, qui absolute docent hoc sacrificium non posse offerri pro excommunicato, & mihi placet, Ratio verò sumenda est ex dictis, quia censura fuit iusta, & non est ablata per solam internam justificationem, ergo si habet Ecclesia veram potestatem excommunicandi, constituit hominem

hominem incapacem ejus effectus. Alias sequeretur posse Sacerdotem Sacrificium applicare pro excommunicato peccatore, qui non ~~consecratur~~, & non solum pro excommunicato in statu justitiae, & poenitentiae, quod est contra communem sensum Doctorum: hac omnia docet Turrianus lib. 2. disput. 9. dub. 2. & Cornejo in 3. part. tract. 5. de excommunicatione, disput. 10. § 3. dub. 2.

2. Verum his non obstantibus affirmativam sententiam tenet ex multis novissime Philippus Faber de cens. 4. sent. dist. 25. q. 1. disp. 4. cap. 4. § 148. ubi sic ait: Ex eodem fundamento videtur esse respondendum ad dubium de oblatione Missae pro hujusmodi excommunicato contrito, videtur enim dicendum primo quod Sacerdos offerens Missam pro tali excommunicato, non peccet mortaliter, nec venialiter, quia non est prohibitum hoc modo offerre Missam pro excommunicato tali, quia si hac prohibitio adesset, maxime haberetur ex praedictis ex c. a nobis 2. & c. sacris. At in eis non habetur talis prohibitio, sed solum habetur ibi quod in casu particulari, quo aliquis excommunicatus poenitens deferretur ad Pastorem Ecclesiae, non habet pro eo orationes, & sacrificium facere priusquam absolverit, sed debere eum prius absolvere: at in generali non habetur quod non possit offerri sacrificium pro excommunicato sic poenitente, quando absolutio ab Ecclesia ei conferri non potest, ut diximus. Et hoc videntur dicere illi auctores, qui asserunt non posse publice nominatum, sed solum secrete pro tali excommunicato Missam offerri: si enim pro tali delato ad Ecclesiam orationes & Missa celebraretur, celebraretur publice nominatum pro excommunicato quod prohibetur ab Ecclesia; nominatum autem, sed secrete non prohibetur. Secundo videtur dicendum quod hujusmodi sacrificium valeat & proficiat ipsi excommunicato poenitenti, si Sacerdos offerat in persona Christi, quod concedit Suarez, si in persona Ecclesiae, seu ut particularis persona, quod negat Suarez. Ratio est, quia Ecclesia non intendit hunc poenitentem excludere ab his suffragiis, sed solum contumacem, neque ipse ut particularis persona peccat, sed opus bonum, & recte facit, ideo ut est ab illo, ut etiam est particularis persona valet, & ei prodest. Ita Faber ubi supra; unde puto tam negativam, quam affirmativam sententiam satis probabilem esse.

RESOL. CXL.

An liceat privatas Orationes, & bona opera pro excommunicatis offerre?

Sed difficultas est, an Sacerdos possit orare pro excommunicatis in Memento Missae, etiam si sint denunciati? Et circa Orationes privatas pro excommunicatis, alij etiam casus notantur, & explanantur. Ex part. 5. tract. 9. Resol. 77.

§. 1. **N**egativam sententiam (attendas quae amice Lector) tanquam probabilem docet Philippus Faber de cens. in 4. sent. dist. 25. disp. 4. cap. 4. dub. 151. ubi sic ait: Aliqui Doctores Catholici tenent excommunicatum privari nedum communibus & publicis, suffragiis, & orationibus Ecclesiae, sed etiam privatis, & particularibus, atque hujus opinionis fuit Latomus art. 7. contra Lutherum, ut refert Suarez ubi supra. Ego quidem opinioni communi me opponere nolo, tamen probabiliter mihi videtur posse dici excommunicatum etiam esse privatum fructu suffragiorum, & orationum particularium. Ratio, est quia in sacris Canonibus habemus excommunicatum esse ejectum extra Ecclesiam, esse privatum communione fidelium: at in communione fidelium, quae explicatur

in Symbolo, nedum includuntur bona, orationes, & suffragia communia Ecclesiae, quae scilicet a Ministris publicis Ecclesiae fiunt in sacrificiis, & sacris orationibus, sed omnes orationes, & opera pia, quae fiunt ab unoquoque fidei privatim, ut sunt jejunia, macerationes, peregrinationes, & similia, neque enim negandum est fideles omnes his juvari, siquidem habemus in sacra Scriptura quod propter decem justos Deus parit integris civitatibus. Cum ergo haec bona pertineant ad communionem fidelium, mihi videtur excommunicatum privari fructu istorum quoque. Accedit quod Christus instituit & significans efficaciam excommunicationis dedit exemplum, si ubi tanquam Ethnicus & publicanus; at certum est, quod Ethnicus & infideli non gaudent fructu orationum & precum particularium fidelium. Ergo neque excommunicatus. Tertiò vel orationes private juvant fideles ad satisfactionem pro eorum peccatis, vel ad impetrandum eis aliquod bonum spirituale & temporale in ordine ad spirituale. At excommunicatus contra max non est capax alicujus istorum bonorum, quia pro ipso non potest satisfacere cum sit in peccato, & inobediens. Neque est capax bonorum spiritualium, vel temporalium in ordine ad spiritualia, quia Ecclesia intendit directè privare illum hujusmodi bonis, cum illum tradat Satanæ in poenam suae contumaciae. Quod si quis dicat, profunt ad resipiscendum. Respondendo quod hoc modo etiam profunt fidelibus peccatoribus non excommunicatis, sed unitis Ecclesiae, at Ecclesia intendit privare eum omnibus bonis, quibus fideles existentes in communione sua fruantur. Ergo cum illum excludat à sua communione, intendit etiam illum privare hujusmodi bonis & fructibus. Quarto auctores contrariae sententiae non adducunt aliquem Canonem, vel aliquam auctoritatem Sanctorum qui hanc distinctionem faciant de oratione publica, & non privata, ut videre est. Unde cum communiter dicatur excommunicatum privari communione fidelium, ejici extra Ecclesiam, tradi Satanæ, convenientius exponitur de exclusionis à quocumque bono Ecclesiae tam publico, quam privato, quam à solo publico; hoc tamen probabiliter sit dictum; quia est contra opinionem communem. Unde Suarez ipse ubi supra contra Latomum disputans, rationes quidem rejicit, de opinione autem sua inquit: Quidquid sit de assertionem, rationes ejus non sunt magni momenti; judicavit ergo illam probabilem.

2. Verum his non obstantibus affirmativam sententiam docent communiter DD. Durandus in 4. dist. 15. quest. 3. Gabriel q. 2. dub. 1. Palodanus q. 1. art. 1. Richardus art. 7. quest. 2. & ideo observat Cornejo in 3. part. tract. 5. de excomm. disput. 10. § 3. dub. 3. hanc non esse communicationem prohibitam ex vi censura, imò neque, proprie loquendo, esse communicationem in bonis spiritualibus, aut adum amicitiae, benevolentiae, sed esse actum misericordiae & eleemosynae spiritualis, quae ex propriis bonis licita est, sicut etiam elemosyna excommunicato facta. Vide etiam Mercetum de Sacramento, in 3. part. quest. 21. dub. 3. & alios.

3. Sed difficultas est, an Sacerdos possit orare pro excommunicatis in Memento Missae & negativam sententiam docet Ledesma in 2. part. 4. q. 22. art. 1. Medina in summa lib. 1. c. 11. § 1. & Avila part. 2. c. 6. disp. 9. dub. 5. in fine. Sed mihi placet opinio affirmativa, quia licet tunc Sacerdos sit publicus Ecclesiae minister, ferens personam privatam, ut non possit ex propria sua intentione & nomine orare pro quocumque velit, simul cum oratione nomine Ecclesiae facta, imò & ipsas easdem orationes communes & suffragia, quae nomine Ecclesiae offert pro non excommunicatis, potest simul nomine suo pro aliquo particulari & excommunicato

municato offerre, dummodo id actu mentali faciat, non nominando illum exterius, & ita docet Hurtado *diff. 3. de excomm. difficult. 6. num. 15.* Gordonus *in summa tom. 2. lib. 7. quest. 8. cap. 1. §. 5. mon. 19.* & Cornejo *ubi supra*, licet quoad hoc ultimum, nempe posse Sacerdotem orare pro excommunicatis in orationibus publicis Missa non nominando illos, Turrianus *lib. 2. diff. 9. dub. 2.* dissentiatur, cum oratio illa fiat nomine totius Ecclesie, unde si de illa formaliter loquamur, putat non esse verum quod dicit Gordonus & Cornejo, quod si loquuntur de intentione privata concomitante, verum asserant. Sed quicquid sit de hoc, recte ex supradictis Filiucius *tom. 1. tract. 12. cap. 2. num. 51.* infert: Primum licere Sacerdoti ut est privata persona orare pro excommunicato, vel in *Memento*, vel in aliis partibus Missa occulte & secrete, etiam si excommunicatus esset denunciatus, quia etiam si Missa sit publicum suffragium, & Sacerdos exerceat publicum ministerium, tamen non definit esse privata persona, & potest simul etiam privatim orare, non tamen offerre Missam pro excommunicato, nec nominare illum in Canone, aut alia oratione publica.

4. Infertur secundò licere Sacerdoti, dum publice orat in persona Ecclesie, simul etiam intentione privata orare pro excommunicato, & facere pro eo eandem petitionem, dummodo exterius illum non nominet.

5. Infertur tertio licere Sacerdoti totum pium opus dicendi Missam, vel Officium divinum, quatenus est proprium, per quod habet suum meritum, & satisfactionem, vel impetrationem ex opere operantis offerre pro excommunicato privata intentione. Ratio est, quia hoc modo illud opus aliàs publicum fit privatim, & de hoc nulla facta est prohibitio, quod non possit offerri pro excommunicato.

6. Nota, hic etiam Hurtado docet *diff. 3. de excomm. difficult. 6. num. 16.* celebrantem posse pro excommunicatis etiam non toleratis offerre actionem ipsam celebrandi quoad valorem privatim ipsi celebranti correspondentem, quia verè est privatus & particularis.

RESOL. CXLI.

An declaratus per cedulones incurrisse in aliquam excommunicationem, si intra terminum appellavit, possit liberè cum omnibus communicare?

Idem est de recusatione iudicis excommunicantis.

Et notatur appellacionem legitimam, id est, ex rationabili causa factam antequam iudex ferat excommunicationem ipso facto ob peccatum factum impedire excommunicationis majoris incursum. Ex part. 3. tract. 9. Resol. 30.

Hic casus potest facile occurrere, & responsio est affirmativa, quam tuetur novissimè Marcellus Vulpè in praxi judiciali fori Ecclesiastici, cap. 1. n. 5. & ante illum Genuensis in praxi Archiep. cap. 22. n. 1. omnino videndus: quibus adde Cenedum in Can. 99. q. 45. n. 45. Humada in leg. 21. tit. 9. p. 1. glof. 1. n. 10. & glof. 5. n. 2. Ioannem Valerum in differ. utr. fori, verb. excomm. differ. 16. n. 2. Megalium in 3. p. lib. 3. q. 1. cap. 2. n. 7. Bonacinam de cens. disp. 1. q. 2. punct. 2. n. 8. Gordonum in sum. 10. 2. lib. 7. q. 3. c. 5. n. 31. Barriolam in Aphor. lit. E. verb. excomm. §. 8. Hugolinum de cens. tab. 1. c. 21. n. 10. & ex Theologis Avila de censuris p. 2. c. 5. disp. 5. dub. 11. concl. 2. ubi sic asserit: Appellatio suspendit declarationem excommunicationis, v. g. Iudex declarat me incurrisse excommunicationem latam ab homine, vel à jure; ego appello à declaratione, alle-

Tom. V.

gans quod non feci id, propter quod erat imposita excommunicatio, vel quod factum est dubium, talis appellatio suspendit declarationem; sic glossa recepta, c. punientes, §. quod si per viginti, verb. privatus, de elect. in 6. Angel. verb. appellatio §. 8. Navarr. §. consil. de sent. excomm. consil. 12. & consil. 20. n. 5. Vnde talis denunciatus non est vitandus post appellationem. Sic Navarr. consil. 12. addit Navarr. consil. 20. quod licet à facto vero notorio non possit appellari, tamen à sententia iudicis declarantis factum esse notorium, potest appellari, quia iudex posset hoc injustè declarasse. Hæc Avila loco cit. & eadem Hurtado de excomm. disp. 13. diff. 4. ait: Appellatio à sententia declaratoria excommunicationis non solum devolvit causam ad Superiorem, sed etiam suspendit eam sententiam, quia sententia declaratoria non secum trahit executionem. Id autem quod dictum est de appellatione, dicendum etiam est de recusatione iudicis excommunicantis, quia eadem est ratio.

2. Notandum est etiam à fortiori appellationem legitimam (id est, ex rationabili causa) factam antequam iudex absolute ferat excommunicationem ipso facto ob peccatum factum, impedire incursum excommunicationis majoris (nisi quando iudici concessum est, ut non obstante appellatione procedat in causa) ut constat ex cap. pastoralis, 53. de appell. in 6. quia, ut dicitur in hoc cap. per appellationem à puncto appellationis eximitur quis quoad eum articulum à potestate iudicis, & ejus potestas dormitat, & ut dicitur in cap. si à iudice 10. eod. tit. ejus jurisdictio suspenditur, ergo ratio excommunicationis post appellationem facta est nulla, vtpote facta à non iudice, seu à iudice suspenso, & dormitante.

RESOL. CXLI.

An quis legendo inscriptionem, seu titulum libri alicujus heretici incidat in censuram Bullæ Cæne?

Et quid, si legit Indicem, Præludia, Operis intentionem, Epistolam ad Lectorem, & his similia?

Et an, in hoc detur parvas materia?

Et quid est dicendum de legentibus, unam epistolam hominis heretici, heresin continentem?

Et notatur non ligari hac censura legentem, retinentem, aut imprimentem epistolam, aut concionem, aut aliam papyrum heretici solutam, & non in tractatus, aut formam libri continuam?

Et an si heresis una, vel altera, qua continebatur in libro, penitus inveniat abrasa, aut ea folia detracta, dicendum sit ex ejus lectione non contrahi excommunicationem?

Et an ex pluribus ejusdem operis voluminibus possit legi, in quo heresis non reperitur?

Et an, si liber unius voluminis in duo redigatur, alter illorum, in quo heresis non sit, legi possit? Ex part. 10. tract. 12. & Misc. 2. Ref. 48. aliàs 47.

Affirmativam sententiam docet Dominicus Pueronius in Comment. ad Bull. Cæne, cap. 1. §. Ac eorundem libros, numero 184. ubi sic ait: Itaque ratione periculi, immo & odij, quod adversus Hæreticos hac inhibitione intenditur, convenit inter omnes, nec in ea parte ubi scitur hæresim non esse, nec de Religione tractari, posse legi. Quia qui librum prohibet, singulas etiam partes prohibere censetur, argum. cap. in tit. de Regul. iur. in 6. l. Iuliams, ff. de leg. 3. Potiori jure nec fas erit legere Indicem, Præludia, Operis intentionem, Epistolam ad Lectorem, & his similia; quia in his summatis Auctores, ea de quibus fusius agunt, proponunt, ac insinuant. Quibus adderem & Titulum; tum quia in eo forma totius operis inspicitur, tum quia inibi solet opus

H cele

celebrari, & periculum est curiositatis concipiendae. Ita ille.

2. Sed hæc opinio mihi non placet, nam, vt ob-
servat Fagundez in *Præcept. Decalog. tom. 1. lib. 1. c. 14. num. 4.* & Becanus in *2. part. Summa, cap. 15. quæst. 1. num. 8.* Excommunicatio Bullæ non fertur ratione periculi uniuscuiusque particularis, sed communis: Vnde nimis rigore loquutus est Pueronius *ubi supra* circa parvitatem materiæ, in legendis libris Hæreticorum, Hinc, vt alibi diximus magis placet sententia Sanchez, Emanuelis Rodriguez, Vivaldi & Sa asserentium esse unam paginam, quod bene explicat Sanchez etiam quando liber fuerit ex voluminibus magnis, quæ vulgò vocantur, de Marca mayor. Ratio est, quia minor quantitas videtur insufficiens (quidquid dicat Suarez de *Fide, disp. 20. sect. 2. numero 20.*) ad peccatum mortale, tam gravem censuram incurrendam. Et quamvis legat, non videtur legere librum hæretici, vt loquitur Bulla Cœnæ.

3. Nota hic etiam obiter, Vgolinum docere excommunicatione Bullæ Cœnæ ligari etiam illum, qui legit unam epistolam hominis hæretici hæresim continentem. Ratio illius est, quia licet Bulla solius libri meminerit eo quod sapius libri, quam epistolæ ad manus veniant, & quod in libris, quam in epistolis frequentius hæreses inferantur; ubi tamen Legislator mentionem unius rei facit ob frequentiore ejus usum, non censetur excludere id, quod minus frequenter contingit, *argum. lib. 1. Cod. de raptu virg.* Sed ex Fagundez *ubi supra, num. 11.* asserit, non ligari hæc Censura legentem, retinentem, aut imprimentem epistolam, concionem, aut aliam papyrum hæretici solutam, & non in tractatus, aut formam libri concinnatam, eo quod pœnæ non sint ampliandæ & in communi hominum usu & loquendi modo hæc non dicuntur libri. Nec militat eadem ratio in his quam in libris; libri enim diutius permanent & latius extenduntur: in pœnalibus autem ita intelligenda res est, vt salventur verba pœnæ; & non extendatur amplius.

4. Sed vt verum fatear, ego sententiæ contrariæ adhæreo, quam præter Vgolinum tenet Trullench in *Decalog. tom. 1. lib. 1. cap. 3. dub. 9. §. 5. n. 6.* & Castus Palaut, *tom. 1. tract. 4. disp. 2. punct. 10. §. 1. n. 4.* Et ratio est, quia prohibitio librorum non est lex odiosa sed favorabilis, quia est in favorem Fidei, & defensionem Catholicorum.

5. Non tamen deseram hic pro curiosis adnotare Pueronum *ubi supra num. 180.* docere, quod si hæresis una, vel altera, quæ continebatur in libro, penitus inveniatur abrafa; aut ea folia detracta, dicendum est ex ejus lectione non contrahi excommunicationem; quia tunc liber revera non continet hæresim, nec adest rependi periculum. Vnde subdit, quod inconsequenter videntur loquuti; qui ex pluribus ejusdem operis voluminibus alterum in quo hæresis non reperitur, legi posse concedunt cum communi ex Vgolino, Sanchez, Bonacina, & Duardus *locis cit.* nec tamen, si liber unius voluminis in duo redigatur alterum illorum, in quo non sit hæresis, legi posse. Nam aut attenditur periculum hæresis; & æquè benè effugitur in utroque casu, aut odium hæreticorum, eorumque doctrinæ, & in neutro declinatur. Sed hæc omnia, præter DD. citatos, non admittunt Suarez, Alterius & alij.

RESOL. CLXIII.

An ad evitandum excommunicatum sufficiat tantum, vt sit per publicam sententiam damnatus de aliquo crimine,

ne, cui certum est esse annexam excommunicationem, vt v. g. de hæreticis, schismaticis, apostatis, simoniacis, &c. vel necessarium sit, vt specialiter, & expresse denunciata sit excommunicatio? Ex part. tract. 9. Refol. 62.

§. 1. Hoc sufficere putat Sotus in *4. dist. 1. qu. 5. art. 6. & dist. 22. q. 1. art. 4.* Henriquez, lib. 13. cap. 5. n. 4. Suarez de *conf. disp. 9. sect. 2. n. 10.* & Gutierrez in *can. lib. 1. cap. 1. num. 42.* ubi sic ait: Obstant enim quod nomine excommunicatorum nominantur sint hæresis, apostasia, & schismaticis condemnati, atque etiam simoniaci, & omnes, qui per sententiam fuerint pronunciati, & condemnati alicujus criminis, quia annexa sit excommunicatio, & præterea quicumque nomine proprio propter aliquod delictum fuerit denunciatus.

2. Sed licet hæc sententia sit probabilis, probabilior mihi videtur contraria. Dico igitur non sufficere vt lata sit sententia qua aliquis sit damnatus, at denunciatus de aliquo crimine, cui annexa est excommunicatio, vt evitari debeat, sed ulterius requiri vt expresse sit denunciatus excommunicatus. Ratio est, quia in *d. Extravag. ad evitanda*, dicitur neminem teneri evitare excommunicatum, nisi censura fuerit denunciata contra personam specialiter & expresse: at verò quoties quis denunciatur de solo crimine, cui constat excommunicationem annexam, non est denunciata censura specialiter, & expresse, sed solum virtute, & per quamdam consequentiam. Accedit quod cum decretum d. Extravag. in favorem animarum emanaverit, potius est extendendum vt requiratur expressa ac formalis censura declaratio, quam restringenda, vt sufficiat tacita ac virtualis. Idem dicendum quamvis in sententia declaratur illum esse hæreticum, vel alterius criminis reum, & incurrisse omnes illius pœnas ac censuras, quia adhuc non est specialiter & expresse denunciata excommunicatio. Ita Coninch de *Sacram. disp. 14. dub. 2. n. 10.* Reginaldus in *praxi tom. 1. lib. 1. cap. 10. n. 118.* Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 2. cap. 9. num. 4.* & alij penes ipsos.

RESOL. CXLIV.

An licitum sit communicare cum hæretico, in quem lata est sententia cum hæreticum declarans, vel necessarium sit, vt publicè, & nominatim, atque expresse denunciatur excommunicatus?

Et doctrina hujus questionis est applicanda omnibus delictis secum ferentibus excommunicationem. Ex part. tract. 14. & Misc. 2. Ref. 97.

§. 1. Negativè respondet Suar. *tom. 5. disp. 9. sect. 2. punct. 10. & de fide, disp. 21. sect. 3. n. 7.* Gutierrez in *99. can. lib. 1. cap. 1. n. 42.* Sotus de *justitia, lib. 9. c. 1. n. 10.* art. 8. ad 1. Henriquez *lib. 13. cap. 5. n. 4.* & alij, quia cum publicè denunciatur excommunicatus, publicè ac nominatim constat de ejus excommunicatione: ergo.

2. Sed contrariam sententiam tenet Sanch. in *sum. tom. 1. lib. 2. c. 9. n. 4.* ubi docet hæreticum in tali casu non censeri nominatim excommunicatum, nec esse vitandum, donec expresse denuncietur excommunicatus, & ratio est, quia in Concilio Constantiensis dicitur neminem teneri vitare excommunicatum, nisi censura fuerit à iudice denunciata contra personam specialiter, & expresse. At quoties quis denunciatur de solo crimine, cui constat excommunicationem annexam, non est denunciata censura specialiter, & expresse, sed sola virtute, & per quamdam consequentiam, ergo, &c. Dico.

Et ejus absolutione. Resol. CXLV. &c. 87

3. Dicendum est igitur ex supradictis opinionibus cum Hurtado de Mendoza in 2.2. vol. 1. disp. 76. sect. 1. §. 10. quod ex opinione Suarez sequitur nos non posse communicare cum hæretico damnato ab Inquisitionibus. Ex opinione Sanchez sequitur oppositum. Et nota quod supradicta doctrina applicatur omnibus delictis, secum afferentibus excommunicationem.

RESOL. CXLV.

An nominatim denuntiatur, vel publicum Clerici percussorem in uno loco, teneat vitare in alio, ubi delictum est occultum? Ex part. 5. tr. 9. Resol. 134.

Absolutè affirmativam sententiam tenet Bonacina de cens. disp. 2. q. 2. punct. 6. §. 2. n. 48. tum quia experientia constat delicta unius publica in uno loco præscribi ad alia loca; tum quia delinques amittit jus ad suam famam per publicitatem, seu notitiam publicam delicti; tum quia tenemur obedire præcepto Superioris præcipientis vitandum esse excommunicatum non toleratum, (& excommunicatio suum utique præstat effectum,) tum quia excommunicatus facilius respiciet, si ubique evitetur. Neque obstat ipsum excommunicatum hoc malè accepturum, & inde tristitiam passurum, hoc enim sibi debet imputare, cum ego habeam jus permitendi illius constitutionem ob præceptum Ecclesiæ, & ob ipsius excommunicati utilitatem.

2. Quod respondent communiter talem in publico vitandum non esse, sed in occulto. Ratio est, quia à lege antiqua recedendum non est, nisi quatenus in lege nova exprimitur, l. præterea, in fine, C. de appellat. Cum igitur in Extravagan. Constantiensis nihil decretum sit circa modum excommunicatum vitandi publice, an occultè, sed solum circa qualitatem excommunicatorum, utrum denunciati sint, necne, id est standum est juri antiquo cap. cum non ab homine, de sententia excommuni. ut excommunicati (intellige nunc denunciatos) publice vitentur, si eorum excommunicatio publice nota sit; occultè verò si publice ignota sit. Et ita docet Sylvester ver. excommunicatio, §. num. 1. Atmilla eodem ver. num. 61. Sanchez in summa 1. lib. 2. cap. 11. num. 20. Avila. Layman ubi infra. Vasquez de excommunicatione, dub. 8. num. 2. Henriquez lib. 13. cap. 2. n. 1. & alij.

3. Verùm sententiam afferentem supradictum excommunicatum non solum in publico, sed neque in occulto vitandum esse, puto probabilem esse. Et idè Ioannes Præpositus intertia part. quest. 2. de excommunicatione dub. 16. num. 114. sic ait: Nominatim excommunicatus juxta supradictam explicationem est ubique vitandus, ut in superioribus diximus; non est tamen improbabile, quod si is aliò se transferat, ubi censura passim ignoretur, is qui novit censuram, non teneatur illum vitare. Avila quidem concedit de communicatione publica, in qua sentit non posse vitari; asserit tamen debere vitari in occulto, videri potest 2. p. cap. 6. disp. 11. dub. 12. Alij censent etiam in publico vitandum, quantum scilicet fieri potest sine ulla ejus nota; sed quod diximus, est probabile, etiam de communicatione occulta. Ita Præpositus & alij citati ab Henriquez lib. 13. cap. 6. in glossa lit. C. & quoad publicum percussorem Clerici hanc sententiam admittit etiam Avila ubi supra, ubi sic ait: Vir quidam doctus licet admittat conclusionem respectu illius, qui est publice denunciatus in una civitate, non tamen admittit respectu illius, qui in una civitate est notorius percussor Clerici, & in alia est occultus, nam de hoc dicit, quod non teneor illum vitare, non solum publice, verum nec occultè, & ait esse de mentem.

te Durandi in 4. dist. 18. quest. 5. circa finem & Paludani quest. 6. dicendum quod quando aliquis est publice excommunicatus in uno loco, non debet recitari publice excommunicatus in alio. Et probat hanc sententiam, quia iste in hoc loco non est notorius percussor Clerici; & potest confirmari. Primum. Nam post Concilium Constantiense, ut ego teneat vitare etiam in occulto percussorem Clerici, requiritur, quod sit notorius percussor; sed in hoc loco non est notorius Clerici percussor, ergo. Secundò, nam hæc notorietas percussoris Clerici non est per sententiam judicis, ut suppono, sed tantum per notorietatem facti, ergo ubi factum est occultum, non est notorius percussor Clerici. Propter quæ videtur mihi hæc sententia valde probabilis, præcipue cum favores sint ampliandi. Ita Avila, quem novissimè sequitur Layman lib. 2. tract. 5. part. 2. caput. 5. numero 4.

RESOL. CXLVI.

An quis possit resalutare excommunicatum non toleratum, vel respondere ejus chartis? Ex part. 5. tr. 9. Resol. 116.

Negative respondet Navarrus cap. 27. num. 20. Tolerus lib. 1. c. 12. n. 4. Avila p. 2. c. 6. disp. 9. dub. 9. & Hurtado disp. 9. de excommuni. diff. 1. num. 4. ubi contra Henriquez & Coninch putat non solum prohibitum esse salutare excommunicatum, sed etiam resalutare, & ita etiam docet Gordonus in summa. 1. 2. lib. 7. q. 10. cap. 5. num. 60.

2. Sed ego puto sententiam affirmativam probabilissimam esse, quam præter Henriquez & Coninch docet Præpositus in 3. part. quest. de excommuni. dub. 14. num. 95. Filiucius tom. 1. tr. 13. cap. 5. num. 84. Ioannes Franciscus Suar. in Enchirid. lib. 6. ver. excommunicatio §. vale. Reginaldus tom. 2. lib. 71. disp. 1. cap. 12. numero 81. & novissimè alter Henriquez, Ioannes Sc. in Compend. cas. moral. cap. 20. n. 20. ubi sic ait. [Adverte, quæ quando el descomulgado saluda à otra persona, o escribe alguna carta, se le puede bolver à saludar, y responder à la carta, porque esto no es salutarle, ni escribirle, sino pagar una deuda, lo qual no se prohibe por derecho alguno.] Sic ille, Adde quod multi Doctores asserunt per particulam Vale, solum prohiberi salutationem verbalem, non autem aliis signis factam, ut aperiendo caput, aut assurgendo, &c. Ita Syrus lib. 2. cap. 3. n. 7. Cujus opinionem sequens asserit Megalius in 3. part. lib. 2. cap. 5. q. 3. n. 19. excusandos esse à peccato, & incurfione excommunicationis, & ideo Turrianus lib. 2. disp. 13. dub. 1. docet, prohibitionem salutationis in nostro casu intelligi eam per verba, ita ut non sit prohibitum aliud signum reverentiæ, v. g. aperire caput, & hujusmodi signa, quæ urbanitatis causa fieri solent ex communi hominum more, sed pro contraria sententia adducit Vasq. de excomm. dub. 8. n. 5. & Suarez disp. 15. sect. 1. Unde puto utramque probabilem. Vide etiam Mercetum in 3. part. de Sac. q. 21. dub. 10. & Fabrum de cens. in 4. sent. dist. 25. qu. 1. disp. 4. cap. 6. n. 196. & Layman lib. 2. tr. 5. part. 2. cap. 2. n. 16.

RESOL. CXLVII.

An in communicatione cum excommunicato non tolerato detur parvitas materiæ?

Et quid in Divinis, & Sacris?

Et quid, si communicet in crimine criminoso, vel in aliis casibus, in quibus fideles communicando cum ex-

H 2 com

communicato incurrunt maiorem excommunicationem?

Et an si excommunicatus iudicet, peccet mortaliter?

Et quid, si unum tantum testem recipiat, vel quid simile?

Et quid, si aliqui legunt officium divinum cum excommunicato?

Et an excommunicatus agens in iudicio regulariter loquendo, non peccet mortaliter ratione parvitas materiae, & secus si sapius agat?

Et tandem quaritur, an lavari interdum cum Iudeo in balneo, nonnunquam excipere, vel excipi in convivio, & alia huius generis rarius effecta sint tantum peccatum veniale ob materiae levitatem? Ex part. 5. tr. 5. Refol. 21.

Sup. hoc sup. in Ref. 133. per totam.

Affirmativam sententiam docet Avila de cens. p. 2. cap. 6. disp. 8. dub. 3. concl. 2. ubi sic ait: Vtrum fideles semper peccent mortaliter communicando cum excommunicato in rebus prohibitis? Primo ergo dico, quod si communicent cum illo in rebus secundi generis, est peccatum mortale ex genere suo, dico ex genere suo, nam ex parvitate materiae erit veniale, ut si audiret simul cum excommunicato non tolerato parvam partem Missae, v.g. usque ad Evangelium, vel illud, quod dicitur post consumptionem corporis, & sanguinis Christi. Secundo dico quod si communicent in rebus secundi & tertij generis, tantum est veniale, nisi communicent in crimine criminoso, vel in aliis casibus in quibus fideles communicando cum excommunicato incurrunt maiorem excommunicationem, vel in contemptum Ecclesiae Ita Avila, qui etiam concl. 1. notat, quod si excommunicatus iudicet, peccat mortaliter, quia usurpat jurisdictionem, cum ligata sit ejus potestas, & ideo facit injuriam ei, qui communicavit jurisdictionem, cujus actum usurpat. Usurpare autem jurisdictionem est res gravissima, nisi aliquando excusetur ex levitate materiae, ut si recipiat unum tantum testem, tunc enim venialiter tantum peccabit. Itaque. Hinc Aegidius Corninch de Sac. disp. 1. 4. dub. 14. n. 146 docet, quod communicatio in Sacris cum excommunicato est prohibita sub mortali, sed excipit casum, quod hac communicatio esset valde exigua, ut quando excommunicatus transiit per templum ibi attentus haeret, donec unus brevis Psalmus caneretur, ut notat Avila, p. 2. cap. 6. disp. 8. dub. 3. concl. 1. idemque addit dicendum esse de communicatione, qua aliqui simul legunt aliquoties Officium divinum privatim, quia haec non continet illam repugnantiam cum fine legis, quam continet ea, quae fit in officiis publicis.

2. Et tandem non desinam hic adnotare id, quod docet Bonacina de excom. disp. 2. q. 2. punct. 7. n. 11. nempe excommunicatum agentem in iudicio, regulariter loquendo, non peccare mortaliter ratione parvitas materiae, secus si sapius agat.

3. Notandum est etiam hic obiter cum Hurtado de Mend. de fide vol. 1. disp. 76. sect. 2. §. 45. quod lavari interdum cum Iudeo in balneo, nonnunquam excipi, vel excipere convivio, & alia id genus rarius effecta, non sunt peccata mortalia, si desit occasio ruinæ, sed est peccatum veniale ob materiae levitatem.

RESOL. CXLVIII.

An licitum sit communicare cum excommunicato tolerato, ac si non esset excommunicatus non solum in humanis sed etiam in Sacramentis, & in quibuscumque aliis divinis? Ex part. 5. tr. 9. Ref. 117.

Sup. hoc pro commu-
nicatione in

Alus est frequentissimus, & ad illum negativè respondet Avila par. 2. cap. 6. disp. 8. dub. 1.

concl. 3. ubi sic ait: Quando ipse excommunicatus toleratus non se ingerit, neque est paratus ad communicandum cum aliis, non est licitum fidelibus illum provocare, vel invitare ad communicandum in divinis, neque in humanis, sed ipse peccabit in hoc, & divinus excommunicatus ipse peccabit communicando, quovis sit inductus, vel invitatus. Hanc tenet expressè Cajet. ver. absolutiois impedimenta. Sylv. atque alij, DD. Probat primum, excommunicatus ipse peccat quando tunc communicando, ergo etiam alij peccabunt invitando eum, cum non sit paratus. Secundo Concil. Constant. noluit in aliquo favere ipsis excommunicatis toleratis, sed si talis excommunicatus licet posset communicare cum fidelibus quoviscumque invitaretur ab illis, etiam nulla interveniente necessitate, multum redundaret in favorem excommunicati, & ferè nullum præstaret illi impedimentum excommunicationis, ergo. Tertio, nam si prima opinio esset vera, etiam haberet locum in receptione Sacramentorum, quod tamen negant, communiter, ergo, &c.

2. Sed ego contrariam sententiam tenendam esse puto cum Hurtado disp. 2. de excom. diff. 4. numero 13. ubi docet fideles posse licite absque ulla prohibitione divina & naturali communicare cum excommunicato tolerato, ac si non esset excommunicatus, non solum in humanis, etiam cum provocando, in quo DD. convenire videntur, sed etiam in Sacramentis, & in quibuscumque aliis divinis. Quia Ecclesia in Extravag. ad excom. scandala, id concessit, & indulget delictis, dam dixit, Nemo prae textu censurae abstinere teneatur, &c. Quia si supposita excommunicatione fideles indirectè ne cooperentur cum excommunicato, aut ne illum inducant ad communicationem activam, vel passivam, tenerentur abstinere, non diceretur in Extravag. ita simpliciter & absque ulla restrictione neminem teneri abstinere à communicatione prae textu censurae, id est, quamvis ille, cum quo communicat sit censura innodatus. Et confirmatur, quia si fideles non possent omnino liberè absque peccato aliquo cum excommunicato tolerato communicare, ac si non esset excommunicatus, non satis consultum fuisset scrupulis conscientiarum timoratarum, ut ibi consulti intenditur, & hanc sententiam docet Ledesma in 2. 2. p. 4. q. 5. art. 6. dub. 13. & probabilem esse fatetur ipsemet Avila loco citato.

RESOL. CXLIX.

An communicatio in humanis, & civilibus cum nominatim excommunicato, vel denunciato sit peccatum mortale?

Et an communicans cum predicto excommunicato nominatim prae peccatum veniale incurrit etiam excommunicationem minorem?

Et an detur aliquis casus, in quo incurrit etiam excommunicationem maiorem? Ex p. 5. tr. 9. Ref. 1.

Alus quotidie accidit, & affirmativè videtur respondendum per textum in c. sacris de immu. his qua vi. ubi absolute deciditur communicationem cum excommunicato esse peccatum mortale. Et in cap. de exceptionibus, de exceptionibus, dicitur communicatio nem cum excommunicato in periculum animae reddundare, quod de solo peccato mortali verificandum videtur. Et ita hanc sententiam docet Faber de cens. in 4. sent. dist. 25. quæst. 1. diff. 4. c. 2. n. 51. ubi sic ait: 1. & 4. Hæc communicatio, licet ex suo genere sit peccatum veniale, tamen quatenus specialiter est prohibita, nec potest peccatum mortale, & hoc modo intelligendum est in cap. sacris, de iis qua vi, & alia jura, in quibus dicitur peccare mortaliter eum, qui communicat cum tolerato excom.

excommunicato, sensus enim est, quod licet ipsa communicatio ex genere suo sit peccatum veniale, tamen quatenus est prohibita, est peccatum mortale, & hoc eodem modo videntur intelligere velle Doctores, dum dicunt communionem, cum excommunicato esse peccatum veniale, & tamen per illum incurrere excommunicationem minorem, cum teneant excommunicatum minori excommunicatione esse privatum participatione passiva Sacramentorum, certum est enim per peccatum veniale neminem excludi a perceptione Sacramentorum. Vnde cum quis per excommunicationem minorem excludatur a participatione passiva Sacramentorum, sequitur esse peccatum mortale. Non ergo potest intelligi veniale, ut ipsi quoque tenent, nisi prædicto modo, quia in re ipsi sunt valde obscuri.

2. Sed his non obstantibus absolute, & sine ulla distinctione asserunt DD. communicationem in humanis, in nostro casu esse tantum peccatum veniale. Ita Cornejo in 3. parat. 5. de excom. disp. 10 post §. 10. dub. 1. Ioan. de la Cruz in direct. conscient. part. 2. de excomm. ante dub. 14 n. 14. Turrian. de cens. lib. 2. disp. 12. dub. 1. Syl. in 3. p. D. Th. 9. 23. art. 3. Mercetius in 3. p. de Sacram. 9. 2. dub. 10. Avila de cens. part. 7. cap. 6. disp. 8. dub. 3. Sayr. lib. 2. cap. 1 n. 3. Suar. tom. 5. disp. 15. §. 1. n. 2. Sotus in 4. disp. 2. 9. art. 4. Emanuel Sà verb. excommunicatione, m. 21. Henriquez lib. 13. cap. 8. n. 1. Toletus lib. 1. cap. 11. in 3. & hanc opinionem probabilem, & in praxi securam esse docet Ioan. Præpositus in 3. part. 9. 2. de excomm. dub. 15 n. 99. Et ratio est, quia materia huius communicationis levis est in civilibus, & secundum se, & in ordine ad legem excommunicationis, cum ita indirecte tantum, & secundario prohibetur, unde tam ipse excommunicatus cum aliis, quam ceteri communicantes cum ipso in humanis & temporalibus peccant tantum venialiter. Et hanc sententiam veram esse puto contra Coninch de Sacram. disp. 14. dub. 14. n. 149. Suarez loco citato, n. 11. Filliucium tom. 1. tract. 13. cap. 3. num. 43. & cap. 5. num. 92. etiam si cum excommunicato vitando frequentissime quis communicet, etiam in tali casu non peccat, nisi venialiter. Ita Alterius lib. 1. disp. 12. cap. 6. Sayrus num. 4. Avila concl. 2. & Reginaldus tom. 2. lib. 3. cap. 15. num. 91.

3. Notandum est tamen hic primò cum Hurtado & DD. citatis, communicationem aliàs ex objecto veniale posse fieri mortalem ex circumstantia aliqua, ut ex circumstantia contemptus, si ex eo fiat, vel ex circumstantia scandali, ut si ex communicatione cum excommunicato ipse excommunicatus animum ad perseverandum in sua contumacia mortali, quod raro evenit. Imò hoc est communicare cum excommunicato in crimine criminoso, vel ex circumstantia finis noviter intenti a iudice ad noviter prohibendam communicationem cum excommunicato, ut contingit, quando fertur excommunicatio major contra communicantes, seu participantes cum excommunicato. 4. Notandum secundò in tali casu præter peccatum veniale incurrere etiam excommunicationem minorem, ut patet ex cap. 2. nobis 2. de exceptionibus, nisi in quibusdam casibus, in quibus incurritur excommunicatio major, de quibus vide Hurtadum loco cit. disp. 3. Sed regulariter hi casus non occurrunt.

RESOL. CL.

An communicare cum excommunicato non tolerato in rebus Politicis, & Civilibus sit tantum peccatum veniale?

Sed difficultas est, an extra prædictas causas in hoc versu inclusat, utile, lex, humile, res ignorata, necesse, Tom. V.

Si quis communicet cum excommunicato denunciato in Civilibus peccet mortaliter? Ex part. 7. tract. 11. & Misc. 2. Ref. 47.

§. 1. **E**st peccatum communicare cum excommunicato seclusis aliquibus causis hoc versu inclusis, *Utile, lex, humile, res ignorata, necesse*; communiter tenent Doctores; sed difficultas est an extra prædictas causas, si quis communicet cum excommunicato non tolerato in civilibus, peccet mortaliter? Et negativè novissimè responderet Stephanus Baunius in Theol. mor. part. 2. disp. 6. quest. 5. ubi sic ait: Dico tertio, communicare cum non tolerato in rebus tertij generis, hoc est politicis, ac civicis quæque nobis cum infidelibus sunt communes, non esse communiter nisi veniale.

2. Quia non sunt hæc nisi quid leve, nec proinde cum contemptu conjunctæ clavium, aut Ecclesiæ, Paludan. in 4. disp. 18. quest. 6. art. 3. Adrianus in 3. q. de clavibus except. 8. Thesaurus in part. 2. praxis Ecclesiæ cap. 4.

3. Quam sententiam Sotus in 4. disp. 22. quest. 1. art. 4. assignat cunctis Theologis, quos asserere ait in communione civili, inesse tantum levem culpam, extra tempora ante patefacta, pro qua opinione sunt hæc argumenta.

4. Primum, quod veri speciem nullam habeat, velle Ecclesiæ matrem utique sapientissimam, æternis aliquem addici flammis, ob colloquia, verbaque aliquot, temerè cum excommunicato habita, id enim nec communis boni ratio, nec lex charitatis permittit.

5. Quid quod ejus pænæ nulla extent in canone vestigia? quod non nisi gravia crimina, quæque mortifera, turpique animum macula inquinant, plecti hac pænâ sint solita? cujusmodi vocem esse aliquam consulte non satis prolatam, quis dicet?

6. Sanè cum tam sint homines ad loquendum proclives, non decuit iis ab Ecclesiâ peccandi causam obijci, non eorum conscientis laqueum injici, non ob solita humanitatis inter se officia, hominilque unius cujuspiam salutationem, multos æternæ damnationis mortiferaeque noxæ periculo obijcere, quod tamen faceret, si communionem cum excommunicato in re temporaria, ac civili fidelibus lethalem esse vellet.

7. Obijciunt adversæ partis defensores, ac patroni, quod præcepti cujuslibet Ecclesiastici violatio, crimen habeat, quo proinde cavere non posse asserunt, qui legem de excommunicato vitando, ejusque congressu, colloquutione & consuetudine, non servant.

8. Respondendum, non omnia Ecclesiæ præcepta, eaque præcipue, quæ pænâ nocentes afficiunt, obligare ad mortale, sicut nec cuncta divina, ut est præceptum de vitanda communione excommunicati in humanis, cui qui non parer, peccatum quidem contrahit, sed non lethale ob levitatem materiæ. Ita Baunius; qui paulò infra sic etiam asserit: Sanè constat eos qui communicant cum excommunicato in politicis, & merè civilibus negotiis ut sunt humana commercia, convictus quotidiani, in eo non peccare nisi venialiter, quia talis communicatio est res levis, nec primò & per se repugnans fini censuræ, qui est communicatio in rebus Ecclesiasticis, & spiritualibus, non autem in politicis, nisi indirectè ac secundario. Ita ille. Sed de hac questione à nobis alibi actum est.

Alibi in Ref. quæ hic est antecessus.

RESOL. CLI.

An liceat communicare cum excommunicato in diversis mensa.

H 3 Idem

Idem est de lecto.

Et an prohibeatur hec communicatio etiam in diversis mensis, factis convivio in eadem domo, & eodem tempore per modum vnius?

Et quid, si in pradicto casu mensa sint in diversis cubiculis: Ex p. 5. tract. 9. Ref. 121.

§. 1. **A**D hoc dubium ita respondet Avila *part. 2. cap. 6. disp. 9. dub. 7.* ubi sic ait: Contingere potest quod mensa sint materialiter diversae, & nihilominus sit communicatio in mensa, ut si multi invitati ad idem convivium comedant in diversis mensis intra idem cubiculum, imò etiam in diversis cubiculis. Sic ille. Cui adde Præpositum *in 3. p. q. 2. de excomm. disp. 14. n. 96. in fine*, & Cornejo *in 3. p. tract. 5. de excomm. disp. 10. §. 10. q. vlt.* ubi quaerens quid prohibeatur nomine mensae: respondet prohiberi participationem in communi cibo & potu, unde non licet comedere & bibere simul cum excommunicato in eadem mensa, neque in diversis quando ad idem convivium spectant, etsi sint in diversis cubiculis, dissentire Durandum *in 4. dist. 18. q. 5. num. 7.* & Suar. *disp. 15. sect. 1. num. 7.* quibus ego addo Mercerus *de Sacram. in 3. p. q. 21. dub. 10.* ubi sic ait: Addit Navarrus prohiberi convivium etiam in diversis mensis factum in eadem domo & eodem tempore per modum vnius: ut si quis invitaret multos, quos una mensa non caperet, quod videtur verum, si mensa sint ordinatae in eodem refectorio, ut component unam artificialiter; secus fortè si sint in diversis cubiculis. Hæc ille, & Bonacina *de censur. disput. 2. quest. 2. punct. 6. §. 2. num. 6.* Vnde puto hanc sententiam probabilem esse.

2. Notandum est etiam cum Avila *ubi supra*, quod si in aliquo hospicio sit aliqua mensa mediocri longitudinis, & in una parte mensae comedat excommunicatus non toleratus, & in altera parte comedat alter non excommunicatus in eodem tempore nullam facientes societatem, sed unusquisque per se, non censentur communicare in mensa, quamvis iidem cibi apponantur illis, quia illa sunt diversa veluti prandia, sic aliqui viri docti. Dixi *mediocri longitudinis*, nam quando mensa est parvula, censetur communicatio in mensa. Hæc Avila. Sed quoad hoc ultimum tu cogita, quia quando casu & absque societate comeditur, quamvis fiat in eadem mensa, licet parvula, tunc verè unus non communicat cum altero per modum societatis ergo; & ideo ex Suarez Hurtado *disp. 9. de excomm. diff. 1. num. 6.* docet, loquens de cohabitatione significata per particulam, *communio*, quod non prohibita sit, quando casu, & solum materialiter accidit, etiam in eodem lecto. Si igitur quis non dicitur communicare cum excommunicato, si casu communicat, & dormiat cum illo in eodem lecto, dicendum est etiam non communicare cum illo, si comedat in eadem mensa, licet parvula, quando, v. g. si aliquis in eodem hospicio pernoctaret, & una mensa, licet parvula, assignaretur simul cum excommunicato, ut de eodem lecto diximus cum Hurtado *supra*, & dicit Mercerus *de Sacram. in 3. p. q. 21. dub. 10.* Præpositus *in 3. p. q. 2. de excomm. dub. 1. n. 96.* & Faber *de censur. 4. sent. dist. 25. q. 1. disp. 4. cap. 6. n. 207.*

RESOL. CLII.

An sponsus excommunicatus possit communicare cum sponsa?

Et distinguitur inter sponsos de futuro, & de presenti: Ex p. 5. tract. 9. Ref. 126.

§. 1. **N**egative respondet Sanchez *lib. 9. disput. 14. n. 8.* Sayrus *lib. 2. cap. 10. num. 7.* Fillucius *tom. 1. tract. 13. cap. 6. n. 105.* & alij. Sed hæc opinio procedit quoad sponsos de futuro, quibus viri, & uxoris nomen convenire non potest; sed secus dicatur quoad sponsos de presenti, quamvis per copulam matrimonium non consummaverint, quia nuptias non concubitus, sed consensus facit, *l. nuptias, ff. de reg. jur.* Vnde meritò post Covarr. *in 4. Decretal. 2. p. cap. 1. in initio, n. 2.* & alios, quos sequitur, Gutierrez *de jur. confirm. part. 1. cap. 5. n. 2.* omnia iura loquentia de marito & uxore accipienda esse, quando matrimonium per verba de presenti contractum est, licet copula non sit secuta.

RESOL. CLIII.

An uxori liceat, communicare cum marito excommunicato?

Et quid, quando excommunicatio est causa matrimonij? Et alij casus excipiuntur in textu huius resolutionis, in quibus uxor non potest uti communicatione viri excommunicati?

Et difficultas adhuc superest, an si mulier scienter contraheret matrimonium cum excommunicato, possit cum illo communicare? Ex part. 5. tractat. 9. Ref. 122.

§. 1. **R**espondeo uxorem non peccare cohabitando cum marito excommunicato, nec communicando etiam cum illo non tolerato, tam in petitione, & redditione debiti, quam in omnibus aliis obsequiis & actibus quæ ad matrimonium spectant, ut in gubernatione domus, in communi mensa in familiari colloquio, & cæteris omnibus, ac si excommunicatus non esset, *ex cap. quoniam nullus 11. q. 3.* ubi absolute subtrahitur ab obligatione abstinendi à communicatione cum marito, & cum ille favor sit, non est cur limitetur. Excipitur primo quando excommunicatio est lata causa matrimonij, qualis est an sit legitimè contractus; nam tunc abstinere debet uxor à communicatione, ut fugiat periculum fornicationis. Excipitur secundo si conjuges essent divoratio separati, quia cum ratione divortii ab obsequiis mariti libera sit uxor, non potest cum viro excommunicato communicare durante divortio; verum est tamen posse cum ea reconciliari etiam durante excommunicatione, & cum eo habitare. Excipitur tertio, quando communicatio est in his, propter quæ excommunicatio lata est, quia hoc esset communicare in crimine, quod nunquam licet, *cap. inter alia, de sent. excomm.* Excipitur quarto quando maritus excommunicatus est simul cum alio excommunicato, ita ut sine utriusque communicatione non possit uxor viri communicatione uti, unde si maritus invitet talem excommunicatum: non potest uxor ipse eadem mensa manducare. Excipitur verò quando vir est excommunicatus ob hæresim, *arg. c. decrevit, de heret. in 6.* & aliorum iurum, 28. q. 2. quamvis hoc non tam sit propter censuram, quam propter periculum infectionis, & hæc omnia docet Cornejo *in 3. p. q. 5. de excomm. disp. 10. §. 10. dub. 2. q. 2.* & Gord. *ubi infra, num. 68.*

2. Sed difficultas est, an si mulier scienter contraheret matrimonium cum excommunicato, possit cum illo communicare: Prima opinio affirmat, & ita docet Avila *part. 2. cap. 6. disp. 11.* Coninch *de Sacram. disput. 14. dub. 12. num. 125.* & 129. Vgolinus *de censur. lib. 2. cap. 23. §. 6.* quia verba Gregorii *in cap. quoniam*

quoniam multis 1.1.9.3. generalia sunt. Secunda opinio negat. Ita D. Thom. in 4. diff. 18. q. 2. art. 4. Gordonus, in summa, tom. 2. lib. 7. q. 10. c. 6. n. 72. Faber, de cens. in 4. sem. diff. 1. 2. 5. q. 1. diff. 4. c. 7. n. 217. Filiucius, tom. 1. tr. 13. c. 6. n. 103. Suarez, diff. 15. sect. 4. n. 6. Cornejo, in 3. part. 5. de excomm. diff. 10. §. 10. dub. 2. Mercerus, de Sacram. in 3. part. 9. 2.1. dub. 11. & ratio est, quia non videtur ut contractus factus in injuriam excommunicationis tribuat jus ad communicationem per ipsam censuram. Confirmatur, quia si quis directe se obligaret ad communicandum cum excommunicato, contractus esset nullus, cum sit de re illicita ergo contractus matrimonialis cum excommunicato factus, non potest esse efficax, quantum ad vim obligandi ad cohabitationem, & ad alios actus vxoris durante alterius conjugis excommunicatione, alias jam valida esset obligatio communicandi cum excommunicato. Excipitur tamen casus, quando vxor bona fide contraxit cum ignorantia excommunicationis, & de contra, quia tunc nihil agit contra censuram, & sic non est cur jure bene acquisito privetur, unde quando postea scit viri excommunicationem, non debet ab via juris sui abstinere. Et idem est si scienter contraxit cum viro excommunicato tolerato, & post matrimonium denunciatur.

3. Sed, ut verum fatear, ego puto cum Turriano de cens. lib. 2. diff. 13. dub. 2. priorem affirmativam sententiam amplectendam esse, quia cum res non sit expressè definita in jure, non est causa, ob quam ita stricte velimus loqui in hac materia; & ita hanc sententiam præter DD. citatos teneri Villalobos, in summa, tom. 2. tr. 17. diff. 13. num. 12. ubi sic ait: [La palabra lex, da de entender que por la ley del matrimonio puede comunicar la mujer con el marido que está descomulgado, como consta del derecho, donde no solamente se dice que puede, sino que está obligada; de fuerce que puede pagar el debito, dormir, y comer con el, y hazer los demas servicios, que los textos que hablan desto, generalmente hablan: y entendiendo esto, aunque el marido estuviere descomulgado antes del matrimonio, como tiene probablemente Vgolino, porque las palabras de los textos son generales.] Hæc ille.

RESOL. CLIV.

An maritus possit communicare cum vxore excommunicata?

Idem est, si conigerit virumque esse excommunicatum.

Et si maritus neglexerit vxorem corripere de contumacia ob quam excommunicata est, an peccet? Ex par. 5. tract. 9. Resol. 123.

§. 1. In hoc dubio Sylvester, ver. excomm. 5. num. 4. Amilla, cod. ver. n. 4. putat non posse maritum communicare cum vxore excommunicata. Primum, quia maritus potest cogere vxorem ut petat absolutionem. Secundum, quia in cap. quoniam multis, tantum decernitur quod vxor possit communicare cum marito. Tertio à simili, quia in cap. de filia 27. q. 1. contrarium videtur decerni.

2. Sed contrariam sententiam tenendam esse puto, quia eadem conditione maritus, & vxor esse debent. Postremò idem dicendum est si contingeret virumque esse excommunicatum, nam concurrentes hæc excommunicationes non faciunt majus impedimentum, nec tollunt communicandi concessionem in dicto c. quoniam multis 1.1.9.3. concessam.

3. Nec valet dicere quod in dicto cap. quoniam

multos, solum excipitur vxor, & non vir, & meritò. Nam cum vir sit caput vxoris facile potest eam inducere & compellere ut absolutionem petat, quod si non faciat ei imputatur, unde excusandus non est à communicatione cum illa. Sed respondetur ibi excipi vxores, quia frequentius viri, quam vxores in excommunicationem incidunt, per hoc tamen non excluduntur casus similes minus frequentes, sed potius includi censentur ex glossa in Clem. 1. verbo, Presidentes, de rescriptis. Et ita hanc sententiam docet Gord. tom. 2. l. 7. q. 10. c. 6. n. 70. Faber, de cens. in 4. sem. diff. 25. q. 1. diff. 4. c. 7. n. 119. Cornejo, in 3. part. 5. de excomm. diff. 10. §. 10. dub. 2. Turrian. lib. 2. diff. 13. dub. 3. Valq. de excomm. diff. 9. Suarez, diff. 15. sect. 4. n. 14. Hurtado, de excomm. diff. 9. diff. 4. n. 23. Coninch. de Sacram. diff. 14. dub. 12. n. 123. Villalob. in sum. tom. 1. tr. 17. diff. 13. n. 14. Præpos. in 3. p. q. 2. dub. 17. n. 125. & Mercerus, de Sacram. in 3. part. 9. 2.1. dub. 11. ubi bene notat, quod si maritus neglexerit vxorem corripere de contumacia, ob quam est excommunicata, graviter peccabit, eo quod Superior ejus sit, non tamen incidit in excommunicationem. Porro idem dicendum erit, si uterque conjux sit excommunicatus, non enim privabuntur mutua ad invicem communicatione, quod etiam notat Layman, lib. 2. tr. 5. par. 2. c. 2. n. 16. & Avila, part. 2. cap. 6. diff. 9. dub. 5. resp. ad 2.

RESOL. CLV.

An nepotes, pronepotes, nurus, gener, socer, privignus, privigna, spurius, & pupillus comprehendantur nomine filiorum, ita ut possint cum excommunicato communicare? Idem est dicendum de pupillo respectu Tutoris. Et consequenter etiam nomine Patris intelliguntur avus, abavus, &c. Ex part. 5. tr. 9. Ref. 119.

§. 1. Affirmativè respondeo cum Cornejo, in 3. part. 5. de excomm. diff. 11 §. 10. dub. 3. q. 3. ubi sic ait: Si roges an nomine filiorum sint intelligendi nepotes & pronepotes, &c. Respondetur affirmativè, ex l. filij appellat. & l. liberorum, ff. de verb. significat. & consequenter nomine etiam patris intelliguntur avus, abavus, &c. Si inquiras an in communicatione comprehendantur qui ratione affinitatis loco filiorum sunt ut nurus & gener, spurij, socer, & privignus & privigna respectu novercæ, &c. Respondetur affirmativè, ex c. affinitatis, Inst. de nupt. unde si extra convictum suorum correlativorum non sunt, licita est inter eos communicatio; secus verò si jam quasi emancipati sint, quia non manet in illis naturalis illa obligatio, quæ in filiis naturalibus, sed manet sola affinitas, quæ non est radix tam stricte obligationis ut sic causa communicandi cum excommunicato. Si autem iterum inquiras, an hoc etiam intelligatur de pupillo respectu tutoris? Respondetur affirmativè, si sit sub ejus cura in eadem domo, quia respectu ejus parentis vicem gerit, aliter verò solum poterit cum communicare in his, quæ ad munus tutoris pertinent. Hæc omnia Cornejo. Cui adde Hurtado, diff. 9. de excomm. diff. 4. n. 21. Turrian. lib. 2. diff. 13. dub. 4. Mercerus de Sacram. in 3. part. 9. 2.1. dub. 11. Gordonum, tom. 2. lib. 7. q. 10. c. 6. n. 76. qui notat ea quæ dicta sunt de nepotibus & aliis personis, aliquos recentiores limitare ad tempus, quod tales personæ sunt intra convictum, & habitationem mutuum, sed revera etiam quando sunt extra convictum, manet affinitatis gradus & nepotis vinculum naturale, licet non ita propinquum ut in filio. Quare non videtur illis aliqua saltem deneganda communicatio, quantum scilicet morali modo requirit earum personarum status, & conditio. Hæc Gordonus.

RESOL. CLVI.

An filij etiam emancipati, naturales & adoptivi cum patre excommunicato possint communicare? Ex par. 5. tract. 9. Refol. 118.

§. 1. Prima opinio negat. Ita Philippus Faber de cens. in 4. sent. dist. 25. q. 1. disp. 4. c. 7. n. 221. D. Th. in 4. dist. 18. q. 2. art. 4. & communiter Theologi & Iurisperiti; & ratio est, quia talis filius iam non est sub potestate parentis, estque quasi extraneus, neque in illo habet locum ratio subjectionis actualis, quæ est in filio sub potestate patris constituto.

2. Secunda opinio est Suarez, dist. 15. sect. 5. qui distinguit, & ait filium emancipatum posse considerari vel secundum quod filius est, vel quatenus emancipatus est. Docet deinde filium, ut filium posse communicare cum patre, non tamen filium ut emancipatum, & explicat, quia filius excommunicati tenetur obedire patri, & succurrere etiam si sit excommunicatus. Ergo hac ratione potest cum illo communicare; ut vero emancipatus est, non potest communicare in his quæ non communicat ut emancipatus, v.g. in eadem domo, mensa, &c. in quibus ante excommunicationem non communicabat, & hoc modo dicit se intelligere, vel limitare communem sententiam, & ita hanc limitationem ponit etiam Cornejo, in 3. p. r. i. de excomm. disp. 11. §. 20. dub. 3. q. 3. Filliuc, tom. 1. tr. 13. cap. 6. n. 108. Sed Turrianus, lib. 2. disp. 13. dub. 4. putat hanc limitationem non esse contra primam opinionem communem, auctores enim illius solum continent non esse loquendum eodem modo de filio emancipato, & de filio non emancipato, cum enim subest aliqua obligatio filio respectu parentis, ratione illius poterit filius communicare, quia ut supra dicebamus debitor tenetur solvere debitum creditori etiam excommunicato. Et eodem pacto ut de filio adoptivo dictum est, philosophatur Turrianus de filiis adoptivis & illegitimis.

3. Tercia opinio, cui ego adhareo, absolute docet filium emancipatum posse cum patre excommunicato communicare, & ita docet Mercerus, de Sac. in 3. part. q. 21. dub. 11. Præpos. in 3. part. q. 2. de excomm. dub. 17. n. 6. Paludanus, in 4. dist. 18. q. 6. art. 2. & Vgolinus, de censur. tab. 2. cap. 23. & hanc opinionem etiam quoad filios adoptivos & illegitimos novissime tenet Hurtado, disp. 9. de excomm. d. ff. 4. n. 21. ubi sic ait: Nomine liberorum etiam comprehenduntur filij emancipati, quamvis non sint commensales, ut contra non paucos docet Paludanus, quia verè sunt filij, & etiam comprehenduntur illegitimi, ob eandem rationem etiam comprehenduntur adoptivi, quamdiu non sunt emancipati, qui quamdiu non sunt, verè dicuntur filij; & in c. quoniam multos 11. q. 3. privilegiatur liberi absque ulla restrictione. Ita Hurtado ubi supra, satis quidem probabiliter, quicquid in contrarium asserat Turrianus, loc. cit. ubi putat sententiam Paludani quam sequitur Hurtado loc. cit. esse improbabilem; sed in censurandis opinionibus semper excedit Turrianus, unde nostram sententiam probabilem & tutam in praxi vocat Villalobos, in sum. tom. 1. tr. 17. diff. 1. n. 15. & Suarez, disp. 15. sect. 5. n. 4.

RESOLVITIO CLVII.

An pater possit communicare cum filio excommunicato? Idem dubium est de servo.

Et docetur excommunicationem incurrere Parentes com-

municantes cum filia excommunicata, eo quod post professionem in Religione matrimonium duxerat. Et quid, si censura incurfa est a patre, filio, &c. ob crimen hæresis, si infert periculum infectionis? Et inferitur, quod si filius patris Parochus sit, non licebit ei Sacramenta ministrare, nec coram eo divina facere. Ex part. 5. tr. 9. Ref. 120.

§. 1. Respondeo affirmative, quia eadem est ratio, nempe idem animarum periculum, quod quis præterit evitare, & quia in juris regula, quod in vno correlativo disponitur, de altero dispositum esse censetur, nam licet ad patrem spectet curare, quid filius respiciat & absolvat, hoc tamen non semper poterit obtinere, quamvis procuret, & dato quod non procuret, peccabit quidem contra præceptum naturale, sed non contra Ecclesiasticum de vitandis excommunicatis, ut supra diximus de marito respectu foris, & si obicias textum in d. c. de filia dist. 27. ubi habetur excommunicationem incurrere parentes communicantes cum filia excommunicata, eo quod post professionem matrimonium duxerat. Respondetur tantum procedere in casu, quo parentes fovant illam in crimine criminoso in quo casu etiam non licet filio cum parentibus communicare, sicut neque quando censura incurfa est ob crimen hæresis, si infert periculum infectionis, & sicut alij etiam probabiliter limitant in humanis. Unde si filius patris Parochus sit, non licebit ei Sacra ministrare, nec coram eo divina facere, cum communicatio hæc non competat ei quatenus filius. Ita Cornejo in 3. p. r. i. de excomm. disp. 10. §. 10. dub. 3. & Gordon. tom. 2. lib. 7. quasi. 10. cap. 6. num. 85.

RESOL. CLVIII.

An servi possint communicare cum Domino, excommunicato?

Sed difficultas est, quando servitus non præcessit, sed fuit posterior excommunicatione, quod idem dicendum est de famulis aut etiam operariis. Et an vxor, filius, servus & supradicta persona possint communicare cum marito, patre, domino excommunicato, etiam in Sacris? Ex part. 5. tr. 9. Ref. 124.

§. 1. Respondeo affirmative; sed difficultas est quando servitus non præcessit, sed fuit posterior excommunicatione, & in hoc casu servos non posse communicare cum dominis excommunicatis, docet Gordonus, in summa, tom. 2. lib. 7. q. 10. c. 6. num. 79. ubi sic ait: Sed quæres quid de servis & famulis, aut etiam operariis, qui post latam excommunicationis sententiam suas operas locant excommunicato? Respondeo hos posse adhuc communicare cum illo, si bona fide suas operas illi locaverunt, ex c. inter alia, de sententia excommunicationis, si autem mala fide, & scientes illum esse excommunicatum, tunc & peccant, & incurrunt minorem excommunicationem, tenenturque illum relinquere, quod tamen intelligendum est, nisi aliunde ex præcepto, scilicet charitatis ob excommunicati necessitatem exaltetur à peccato, aut si non possint, sine damno suo recedere. Præterea quando excommunicatus servos empro, aut donatione libera obtinuit, tunc similiter tales servi non peccant in illa nova servitutis acquisitione (si ipsi donantem, aut vendentem ad id non induxerunt) sicut nec postea peccant interfecendo; quia contractus, per quem facti sunt servi fuit validus, & non est illicitum perfolvere excommunicato quod illi debetur.

2. Et hæc omnia docet etiam Angelus *ver. excom. munitio* 8. n. 11. Ioan. Præpositus in 1. part. q. 2. de excom. dub. 17. num. 126. Philippus Faber de cens. in 4. sentent. disp. 25. q. 1. disp. 4. c. 7. n. 223. Navar. cap. 27. n. 27. Sylvest. verb. excommunicatio 5. n. 4. Megala in 3. p. lib. 2. cap. 5. q. 4. n. 53. Layman lib. 2. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 17. Alterius disp. 15. lib. 1. cap. 3. Suarez disp. 15. sect. 5. n. 13. Filiuc. tom. 1. tr. 13. cap. 6. n. 117. Mercerus de Sac. in 3. par. q. 21. dub. 1. & confirmat hæc opinio, quia in cap. inter alia, de sentent. excomm. dicitur idē tales personas teneri ad familiare obsequium excommunicati, quia ante excommunicationem ad id tenebantur, quod debitum post excommunicationem adhuc durat; quæ ratio cum deficiat in iis, qui alteri non obligantur ante excommunicationem, ipsi non videntur illi posse communicare.

3. Vero mihi placet opinio contraria, quam novissime tueri Hurtado disp. 9. de excomm. diff. 4. numero 24. ubi ita ait. Eximuntur omnes prædicti, etiam si ipsi excommunicati, & alij post horum excommunicationem denunciati sunt tales, nempe & conjuges, & famuli, & domini & Superiores, & inferiores, ut contra Angelum docent Agidius & alij, quia quamvis post excommunicationem modo declarato illiciti fiant tales (nisi ratione utilitatis, aut necessitatis,) nihilominus absolute fiant, & sunt tales, & isti tales eximuntur absolute, & absque restrictione. Et ita etiam docet Turrianus de cens. lib. 2. disp. 13. dub. 5. & Coninch de Sac. disp. 14. dub. 12. n. 129. qui num. 132. recte observat supradictas personas subiectas posse communicare cum excommunicato, etiam in Sacris: hinc famulus potest dominum excommunicatum euntem ad Sacrum comitari, sicut etiam ejus uxor, aut liber; item Sacellanus poterit cum suo Episcopo legere horas, aut famulus domino celebranti intervenire, quia ejusmodi obsequia & communicatio à talibus ex officio eis debita sunt ante excommunicationem, nec per hanc ea obligatio eliditur: ut patet ex cap. inter alia, 31. de sententia excommunicationis. Vide etiam Mercerus ubi supra, & Layman lib. 2. tract. 5. part. 2. c. 2. n. 16.

4. Non desinam hic adnotare Philippum Fabrum de cens. in 4. sentent. disp. 25. q. 1. disp. 4. cap. 7. num. 212. docere Gregorium non voluisse concedere privilegium quibuscumque subiectis, & servis excommunicati, sed illis solum, qui in honestis & necessariis rebus interviunt, non autem iis, qui in peccatis, & sceleribus parent. Sed hoc videtur nimis rigorosum, & Doctores loquuntur absolute, & sine ulla limitatione.

RESOL. CLIX.

An servi ejusdem Domini, quando unus illorum est excommunicatus, possint alij cum illo communicare? Et idem est de filiis respectu alterius filij. Et an Dominus possit communicare cum servis excommunicatis? Ex part. 5. tract. 9. Resol. 125.

§. 1. Respondeo affirmative, quia vix possunt communicare uni tertio sicut domino, quia communicant inter se, cæterum hoc ita intelligi debet, quod communicatio sit ejus tantum, quod supposita cohabitatione & famulatu vitari moraliter minime nequeat. Et ita docet Cotojo in 3. part. tr. 5. de excomm. disp. 10. §. 10. dub. 3. diff. 4. Gordonus t. 2. lib. 7. q. 10. c. 6. n. 83. Mercerus de Sac. in 3. part. qu. 21. dub. 11. Turrianus lib. 2. disp. 13. dub. 5. cui adde Villalobos in summa, com. 1. tr. 17. diff. 13. num. 17. ubi sic ait. [Los criados e inferiores de la misma familia no pueden comunicar el uno con el otro, quando el uno

dellos está descomulgado, porque no tienen privilegio para esto, como notó Felino, mas podrán tener la comunicacion, que moralmente no pudieren escusar, presupuesto que viven de una puerra adentro.] Hæc ille.

2. Notandum est etiam hic obiter, quod dominus potest communicare cum servis excommunicatis, quamvis aliqui citati à Navar. in Manuali, cap. 27. num. 27. oppositum tenuerint, quos refellit Navar. cum Adriano in 4. de clavibus, quest. 3. & Suarez. Nam cum dominus & servus sint correlativi, quod conceditur servis, videtur quoque intelligi concessum dominis. Absurdum est enim quod liceat uxori communicare cum marito, & non liceat marito communicare cum uxore. Præterea dominus non potest privari jure suo in servos propter delictum servi. Unde Navarrus cum Adriano dicit hoc magis reduci ad utile, quam ad humile. Verum hoc videtur habere locum in servis & aliis familiaribus, & subiectis, qui obligati sunt domino, & dominus illis carere non potest sine aliquo incommodo; at cum sunt servi, qui liberè possunt discedere à domino, & dominus eos potest licentiarè absque aliquo ejus damno, puto non posse cum illis communicare, quoniam revera textus ille, quoniam multos, loquitur de servis, & non de dominis, neque in dominis est obligatio ad servum & subiectum, sicut in servo ad dominum, & ita docet Faber de cens. disp. 25. quest. 1. disp. 4. c. 7. num. 225. sed quoad hoc ultimum tu cogita.

RESOL. CLX.

An testes de jure privilegiati teneantur revelare crimen occultum sui conjuncti, si non adsint alij testes propter excommunicationem latam in aliquo monitorio? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Resol. 63.

§. 1. Affirmativè respondeo cum Navar. in Manuali cap. 24. num. 49. Felino in cap. 1. de testibus cog. Capella Tholosana de cis. 4. & ibi Aufserius de cis. 412. Lazario de monitoriis sect. 3. quest. 11. num. 18. & aliis asserentibus privilegiatos esse absque ad revelandum, si alij non adsint testes.

2. Non reticeam tamen contrarium docere Gabrielem Pereira tract. de manu Regia cap. 10. n. 36. ubi sic asserit: Plures sunt casus, in quibus testes à revelatione excusantur, ut quando ille testis esset de personis à jure privilegiatis qui crimen sui conjuncti revelare non tenebatur propter naturale debitum, quo inter se conjunguntur; & sic exploditur sententia Navarri, & aliorum; dum existimant, quod hi non excusantur à revelando, quando alij testes non adsint; non advertentes quod tales conjuncti nullo modo possunt testificari, ex l. lege Julia, ff. de testibus, & cap. injustis 4. distinct. 4. ne tollantur inter conjunctos pietatis officia, quæ innituntur rationi naturali, illorumque opinio admitti potest in aliis privilegiatis, de quibus agit lex in vii. ff. de testib. qui non ob naturale fedus, sed ob alias rationes minus juri naturali consonas privilegiati existunt, veluti miles, senex, valetudinarius, de quibus in leg. in vii. 1. & 2. agitur. Ita Pereira, sed an probabiliter, judicent alij, cum sententia contraria sit communis.

RESOL. CXLI.

An testes privilegiati de jure teneantur ex vi monitorij revelare crimē sui conjuncti, etiam si non adsint alij testes? Idem est de conjunctissimo amico, & de benefactore plane insigni.

Et

Et an hoc intelligatur tam in causis criminalibus, quam in civilibus?

Et an filius spiritualis vi monitorij teneatur detegere patrem spirituale?

Et quid, si casus sint pertinentes ad Tribunal sanctæ Inquisitionis?

Et explanatur, qui sunt dicti privilegiati. Ex part. 5. tract. 13. Misc. 1. Ref. 67.

* Quæ hic est Ref. antecedens, & in Ref. seq.

§. 1. C. Alus est frequentissimus, & in 3. part. tr. 5. *resol. 63.* pro negativa sententia adduxi Pereiram, quem novissimè, me citato, citat & sequitur Theophilus Raynaudus de monitorijs, part. 1. cap. 3. q. 20. & *quæst. 14.* ubi docet, quod neque pater filium, neque maritus, uxorem, aut e contrario nec frater fratrem, aut fororem tenetur detegere vi monitorij. Id tamen intelligo de patre & fratre secundum carnem. Nam filium spirituale teneri vi monitorij detegere patrem spirituale, contra Franciscum Curtium lib. de testib. concl. 30. docet & rectè, Navarr. repetit. in c. inter verba, conclus. 6. corollar. 66. num. 412. & Farinac. tr. de testib. q. 54. n. 194. & cum multis Barbosa de potestate Episcopi allegat. 96. num. 55. An quoad alios cognatos præter prædictos sit eadem à monitorio immunitas, etiam si à consensu non detegantur, ambigunt aliqui. Sed placet quod statuunt Angelus, & Sylvest. ver. familia, & cum aliis Avila 2. part. c. 5. disp. 5. dub. 2. idem pronunciandum esse de socero & genero, de quæ cognatis omnibus intra quartum gradum. Ita enim necesse est asserere, ut vitentur dissensiones & odia in cognatos, quorum jurgia tam noxia sunt Rebus publicis, tamque terram mephitim inhalant quoties interveniunt. Absque dubio autem intervenire jurgia & odia, si cognatus intra prædictos gradus adversus cognatum ageret testem, aut denunciatores. Quare ad id non urgentur lato in quovis consensu monitorio. Neque est adhibenda temperatio non necessaria, quam huic resolutioni apponunt Naldus ver. revelare, num. 8. & Bonacina tr. 6. ex variis p. 1. §. 3. n. 5. nimirum quod hi quoque sint ad detegendum cognatum obligandi monitorio, si detegere possint sine gravi damno. Voco hanc limitationem non necessariam eamque ideo rejicio, quia ratio adducta demonstrat non posse à tali revelatione abesse grave damnum personæ conjunctæ detegentis. Eodemque modo rejicitur limitatio alia quam adhibent nonnulli rejecti ab Avila 2. p. c. 5. disp. 5. dub. 1. concl. 1. nimirum quod cognati à denunciandis cognatis tantum excusentur in criminali causa, non autem in civili. Verum ratio proposita urget universaliter, ex eaque ritè perpena effici insuper videtur id ipsum, quod de cognato vi monitorij non detegendo, dictum est, dicendum similiter esse de amico conjunctissimo, & de benefactore planè insigni, quorum detectio graviter exasperaret, & feritatem, vel non levem ingratitudinem redoleret. Et hæc omnia docet Raynaudus loco citato, satis quidem probabiliter; quicquid etiam probabiliter in contrarium asserat Grassius in decis. p. 1. lib. 4. c. 8. n. 32. & alij, seclusis tamen casibus pertinentibus ad Tribunal sanctæ Inquisitionis, de quibus ego alibi, & me citato, *ibid.* Raynaudus.

Alibi ex doctrina ref. seq. & signat in ref. ejus ult. not. & etiam secundum.

RESOL. CLXII.

An consanguinei usque ad quartum gradum teneantur testificari vigore Edictorum, si non sint alij, qui denunciare valeant?

Et an nomine consanguineorum complectatur, conjux ipsi?

Et an intelligatur tam in criminalibus, quam in civilibus?

Et quid non solum in causa hæresis sed etiam in aliis delictis pertinentibus ad Tribunal S. Inquisitionis? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Refol. 10.

§. 1. C. Alus passim occurrit, & pro negativa sententia * alibi aliquos adduxi. Scio quendam Religiosum, nescio an Theologum, vel Theologum stum contra me obmurmurasse; sed immerito quidem: nam dicta sententia est satis probabilis, & illam novissimè tueretur Baunius in Theol. nov. p. 2. disp. 4. tr. 3. q. 10. ubi sic asserit. Ea quorum est consensu revelare non tenetur, qui de jure nequit ad testificandum adigi. Vgolinus proxime citatus, Barb. de offic. Episc. alleg. 96. n. 52. ac consanguinei usque ad quartum gradum inclusivè ad testificandum contra gentiles laicos, ac consanguineos produci nequeunt. Avila 2. p. c. 5. disp. 5. dub. 2. concl. 1. Guttierrez lib. canonice questionum, c. 11. n. 55. nisi in casu hæresis, cò quod hæc in detrimendum commune vergat; læsæ insuper Malefatis ac blasphemie in Deum, cujus rei est hæc causa, quod Deo honos, ac gloria, Regisque ac Regni incolumitas parentum ac propinquorum reverentia præferri debeant. Consanguineorum autem nomine intelliguntur parentes, & alij ascendentes, socer, gener, viticulus, privignus, fratres, & uxorum filij, & reliqui intra 4. gradum: itaque licet isti sciant, quod aliquis cognatus retinet scripturas, vel facit furtum & tamen non vult patere, non tenentur denunciare. Avila proxime citatus, ejus rei causam reddit duplicem primam, quod amicitia fœdera inter cognatos sancta esse fit, & quæ oporteat, dissolvi autem ea sit necesse per revelationem admissorum ab iis criminum. Alteram quod filio nocere pater denunciando ejus crimen nequeat, nisi & sibi obstit, & quidem non vulgariter; facit enim naturæ communio, sanguinisque, quæ inter utrumque intercedit, communia utriusque ut sint mala, lædique unus sine alio nequeat.

2. Secundo, complectitur etiam consanguineorum nomen, conjugem ipsam, Barb. sup. n. 59. Nav. in Casu nem. inter verba, concl. 6. pro qua sententia Lizzius de monitione, sect. 3. q. 11. & de blasphemia, 11. n. 67. Menochius de arb. caus. 248. quia vir & uxor censentur una caro: at nemo se judicii dedere, nemo se ei occidendum tenetur tradere: ergo nec vir suam conjugem accusare.

3. Quid si præter eos non sunt ulli, qui denunciare valeant?

Montalvus lib. 2. legum fori, titulo 8. lib. 9. Capella Tholosana in decis. q. 3. Sanchez in conf. lib. 6. c. 11. dub. 18. n. 9. Imbertus in praxi fori, lib. 1. c. 41. docet, cum defuncti, qui denunciant, aut testentur, privilegiati, id est consanguineos omnes, uxoremque ad eum in virum produci posse, & vice versa. Regulariter inquit Nav. 25. Summa n. 48. privilegiati possunt cogi ad testificandum in defectum aliorum testium, etiam maritus contra uxorem; & e contrario, quæ etiam opinio Ausferrij in q. 3. Capella. Thol. §. tunc enim, nisi forte utrum uxor gereret, prægnansque esset, Baldus in Limiti, ff. de testib. nam cum tunc ad jurandum cogi nequeat, secundum Ausferrij loco proxime citato nec in testem vocari potest, cum hanc obire provinciam non alij queant, ac debeant, quam jurati.

4. In opposita sunt opinione Gregor. Lopez p. 3. tit. 16. lib. 11. & Stephanus Avila loco citato, quam quia probabilem, tutamque cenfeo, existimo privilegiatos cujusmodi consensio esse omnes consanguineos, edictis Episcoporum non comprehendi nec proinde excommunicationem incurrere; si quæ de crimine, aut re, cujus gratia promulgata sunt monitoria, non responderint.

5. Ratio est, quod contra jus commune non possint iudices inferiores aliquid statuere; ergo cum hæ-

beant à jure communis, id est, naturali, con sanguinei ut sanguine sibi vinctos, denunciare non debeant, ad id ab Episcopo, aut quodlibet alio judice Ecclesiastico cogi nequeunt Sylv. in verbo, correctio, q. 7. quod et si in causis criminalibus dumtaxat valere velit, etiam in civilibus admittendum puto, quia cum illi sibi invicem agnatione cohereant & sanguine, ut contra se dicere ita nec contra cognatos debent; vniuersè enim loquuntur Navarr. c. 25. n. 27. & Avila, loco antè cit. nec ad criminalia eorum privilegium revocant, ac contrahunt. Huculque Pater Baunius; ex quo apparet, ut dixi, sententiam negativam satis probabilem esse, & praxi multum deservire. Et hanc sententiam novissime tenet etiam doctus Escobar, tract. de confess. sollicitant. c. 2. q. 2. §. 3. n. 40. ubi firmat, con sanguineos & affines vltq; ad quartum gradum non teneri denunciare etiam si veritas aliter haberi non possit. Nota tamen hanc opinionem minimè admittendam esse, non solum in casu hæresis, sed etiam in aliis delictis pertinentibus ad nostrum Tribunal Sancti Officii.

RESOL. CLXIII.

An non revelantes ex vi monitorij teneantur restituere damna inde sequuta? ut v. g. qui tenetur denunciare furtum non solum incurrit excommunicationem, sed insuper tenetur restituere damnificato?
Et antequam vocatus à iudice ad testificandum, intimato præcepto, si fugiat, teneatur restituere damna inde sequuta? Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 68.

§. 1. **C** Alus passim accidit, & affirmativè respondet Avila de conf. part. 2. c. 5. disp. 4. dub. 3. concl. 8. ubi sic ait. Qui cum tenetur denunciare furem non denunciat, non solum incurrit excommunicationem, sed insuper tenetur restituere damnificato. Ita ille: qui citat Navarr. & Soru, quibus adde Aragonium in 2. 2. q. 70. ar. 1. & Carbonium, §. 1. de resit. & hanc sententiam docent etiam Doctores, asserentes testè vocatum à iudice ad testificandum, intimato præcepto, teneri ad restitutionem si fugiat. Ita Turrianus, 2. disp. 5. 2. dub. vnic. n. 1. Valencia, tom. 3. disp. 5. q. 14. puncti. 1. & alij.
2. Non desinam tamen hic adnotare (attendas quæso amice Lector) negativam sententiam docere novissimè Theophilum Raynaudum, de monitoriis, part. 1. c. 3. q. 14. ubi fatetur affirmativam sententià esse communem; non potest tamen diffiteri oppositam, tamen minore authorum numero subnixam, esse admodum verisimilem, quia scilicet negatur jus esse parti post interpositum Superioris præceptum, ut consilij rem aperiant. Debent quidem consilij parere præcepto; idque nō faciunt, & obedientiam Superiori debitam violabunt, & peccabunt in charitatem parti exhibendam. Nullum verò est caput, ex quo prodatur eam culpam esse contra iustitiam, quæ est totus & vnicus fons obligationis restituendi. Ita Molin. tr. 2. de iust. disp. 8. §. 3. de resit. & disp. 70. n. 4. Lessius, lib. de iust. c. 13. n. 76. & cap. 30. n. 59. tamen vacillat saltem in specie n. 60. Quod autem inter obnoxios restitutioni in vulgaris versiculis numerari soleat non manifestans, ex quo Sayrus, loc. cit. intulit, apud omnes certum esse testem iustum testificari, nec parentem, esse injustam causam damnorum silentium consequentium, & ad eorum restitutionem teneri, non gravatè eliditur. Nominè quippe non manifestantis in illis versiculis intelligendus est is dumtaxat, qui ex officio suo ac munere tenebatur impedire damnum, quod scivit accidere, cum posset aperiendo alicui id impedire. Quia ergo hæc sententia, quæ testem iustum testificari solum contra obedientiam & charitatem peccato inquinat,

est admodum verisimilis, non ausim damnare eos, qui ad monitorij interpellationem tacentes nulli restitutioni obnoxios faciunt, quamvis damna aliqua inde sequantur parti: non modò si ante promulgatum monitorium consilij de ejus futura promulgatione se subducant, (in quo eventu rectè Valent. quæst. illa 14. part. 1. & Torres, disp. 52. cit. n. 4. contra Soru, negant esse obligationem quicquam restituendi, quemadmodum qui se subducit præsciis se jubendum agere tutorem, solum obedientiam erga Magistratum non servat exequitè, & charitatem pupillo debitam violat, nihil tamen tenetur restituere;) sed etiam si lato jam monitorio conticeant. Hæc vltique Raynaudus.

RESOL. CLXIV.

An ex vi monitorij quis teneatur revelare furtum domesticum factum à filio familias?
Et quid de famulis, vel aliis sociis furti filiorum? Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 69.

§. 1. **A**ffirmativè respondet Naldus, in summa, verb. excomm. n. 8. & verb. filius num. 3. ubi sic ait: Filio familias furante vna cum socio bona paterna, si excommunicatione feratur contra non revelantes, cum verisimile sit patrem nolle filium excommunicatione ligari, ipse quidem erit immunis ab ea, non sic autem socius prædictus, in quo non militat eadem ratio, quæ in filio. Ita ille, ubi citat Vgolinum.
2. Sed hanc sententiam refellit Raynaudus, de monitoriis, part. 1. c. 3. q. 14. nisi aliunde constet mentem patris, qui monitorium impetravit, velle, ut filij si rei sint, manifestentur, quod pro negotij qualitate, & circumstantiis prudenter dijudicandum est, cum verba nihil peculiare expriment quoad istos sicut censentur exprimere, si adhiberetur clausula, nullo excepto, aut nemine dempto, qua significaretur voluntatem partis, atque adeo etiam iudicis esse, ut quicumque tandem reus sit, aperiat, alioqui enim personæ tam conjunctæ, non sunt ex obligatione detegendæ vi monitorij; sunt qui id extendant ad earum cõplices, v. g. ad famulos socios furti filiorum, ac similia. Nam quandoquidem is, qui monitorium impetravit, præsumitur noluisse filios, v. g. includi in monitorio, ut eorum complices detegantur, ne consequatur infamatio personarum, quas habet charissimas; existimo tamen censuisse obligationem monitorio injici ad hos complices personarum conjunctarum detegendos, quia hæc videtur esse mens patris, nec præsumpta ejus voluntas quo ad ipsas personas conjunctas, extendenda est ad earum complices, ac socios, quia etiam si ex complicitate detectione sit indirectè consequutura infamatio aliqua personarum conjunctarum, tamen id incertum est, fortassis enim non detegentur, & quidquid sit de infamatione, immunes erunt tam multis damnis excommunicationis. Hæc omnia Raynaudus.
3. Sed ut verum fatear, hoc vltimum non caret difficultate, nam eo ipso quod revelantur socij & complices, certum est moraliter detegendos esse filios. Ergo, &c. Ideo tu rogata.

RESOL. CLXV.

Quando quis virtute alicujus monitorij teneatur revelare scripturas?
Et tota doctrina hujus resolutionis est valde notanda pro circumstantiis, quæ in prædicto casu contingere possunt.
Ex p. 9. tr. 9. & Misc. 4. Ref. 49. aliàs 48.

§. 1. Casus

§. 1. **C**ausus est frequentissimus, & illum præ-
matibus necesse est ut habeant Confessarij, &
Responsores Casuum conscientiarum; idem Apponam
hic Verba Gregorii Sayri in *Clavi Regali* lib. 12. cap. 20.
n. 30. & segg. ubi sic ait: Dubium est, quid dicendum
sit quando excommunicatio fertur in omnes, qui
talem scripturam, vel instrumentum habent, si intra
certum tempus non exhibent, aut edant; & contra
omnes qui sciunt talem scripturam, vel instrumen-
tum esse penes Petrum, an qui sciverit teneatur sub
pœna excommunicationis revelare? Notandum est,
quod instrumenta, vel scripturæ istæ possunt esse in
duplici differentia; vel enim sunt publica, vel pro-
pria rei, vel propria actoris, vel communia reo, &
actori. Publica voco illa, quæ continent acta causæ
in iudicio, scilicet confessiones, interrogationes, re-
sponsiones, & cæteras obligationes factas in iudicio.
Instrumenta rei voco, quæ pertinent ad jus ipsius
rei, & numerantur in bonis ipsius, licet in illis ali-
qua dicantur, quæ faciunt pro jure actoris, & favent
illi. Instrumenta communia voco illa, quæ tam per-
tinent ad jus rei, quam ad jus actoris, & tam in bo-
nis actoris, quam in bonis rei numerari possunt, ni-
hilominus tamen reus est possessor earum. Instrumen-
ta propria actoris illa voco, quæ solum pertinent ad
jus illius & solum numerantur in bonis illius, juxta
quæ sequentes propositiones subjungam.

2. Prima propositio: Instrumenta publica reus
prodere tenetur, & similiter testis ea revelare. Ratio
est quia illa sunt publica, & ad publicum iudicium
pertinentia, & consequenter ad iustitiam publicam
administrandam exhibenda, & revelanda sunt, ut ex
e. *G. perpetuus Vicarius, de fide instrumentorum, constat.*

3. Secunda propositio: Reus propria ipsius instru-
menta prodere non tenetur, quamvis faciant pro jure
actoris, neque testis ea revelare tenetur. Ratio est,
quia non tenetur reus arma contra se præbere ini-
mico, idemque de teste dicendum est. Etenim ex-
communicationes istæ, quæ feruntur, intelligendæ
semper sunt ferri contra eos, qui retinent scripturas
alienas, & pertinentes ad jura, & bona actoris, tunc
enim cum bona sint actoris, in iustæ contra volunta-
tem ejus detinentur, & cum debito restituendi. Cum
autem testis sciat scripturas esse pro jure ipsius rei,
non tenetur eas revelare.

4. Tertia propositio: Quando instrumenta sunt
communio reo, & actori, non videntur obligatus reus
ad prodendum illa, si faciant pro jure alterius, &
contra jus proprium rei. Ratio est, quia cum sint
utriusque communia, & in bonis utriusque numeren-
tur, & reus sit in possessione, si cætera sint paria, mel-
ior est conditio possidentis. Neque testis similiter
ea revelare tenetur; quia verè tunc non occultantur
scripturæ, quæ sunt actoris propria, quia etiam sunt
propria rei, & reus est possessor earum.

5. Quarta propositio: Si reus scripturas illas acto-
ris bona fide acceptas retinet, & in causa, & lite ha-
bet certo, & evidenter iustitiam, tunc non videtur
obligatus ad prodendum illas, si prodendo illas ius-
titiam in causa, & litem pendere timeat. Ratio est,
quia nempe ad restitutionem cum tanto suo damno,
& incommodo non obligatur: unde si detrimentum
sit magnum, quod passurus est eas prodendo, non
censetur obligatus eas exhibere: sicut neque testis
in tali casu eas revelare tenetur, & non prodendo,
aut non revelando in eventu excommunicationem
non incurrunt. Huevsque Sayrus.

6. Sed circa hanc ultimam propositionem Sayri, in
qua semper solent esse difficultates, cum agatur de scri-
pturis alienis, clarius rem totam explanabo. Et idem
distingendum esse puto; nam illa scriptura aliena,
vel possidetur mala fide, quia fuit furata, & tunc possi-

dens sub excommunicatione eam manifestare tenetur;
nam pars habet integrum, & totale jus in hac
scripturam: ergo mandatum Prælati iustum est. Imo
etiam ante præceptum iudicis tenebatur ex iustitia,
nam talis scriptura, etiam ante mandatum iudicis,
est applicata alteri parti litiganti: ergo possidens te-
netur ex iustitia reddere vero domino, tanquam rei-
nens rem alienam, qui ante sententiam iudicis tenetur
reddere vero domino. Ita Sylvester *verb. Falsarius*
9. 3. Hinc sequitur, quod si non manifestet scrip-
turam, tenetur restituere damnum inde sequutum parti.
Ita Sylvester *ibidem*. Vel scriptura aliena possidetur
bona fide, & tunc si ex illius manifestatione pateretur
possidens grave detrimentum, tunc non teneretur
illam virtute Monitorii manifestare; nam qui statum
iustæ acquisitionis conservat cum bonis partim in iustæ
acquisitionis: non tenetur restituere bona, quæ in iustæ
acquisitionis cum gravi detrimento bonorum, quæ iustæ
acquisitionis: ergo ille, qui iustæ possidet scripturam,
non tenetur eam manifestare cum gravi detrimento,
imò, ait Avila *ubi infra*, hæc ratio etiam tenet in casu,
quod per fraudem quis obtinuerit scripturam. Vide
Doctores, quos citat, & sequitur doctus, & amicis-
simus Barbola novissimè meritoque ad Episcopatum
assumptus, de potestate Episcopii, *part. 3. alleg. 96.*
n. 50. & Escobar *tract. de Confessarij, sollicit. part. 1. q. 2.*
§. 3. n. 15. quibus adde Henriquez *l. 13. cap. 18. n. 2.*

7. Verum licet hæc doctrina sit vera, circa illam tamen
multi naufragantur, nam limitanda venit, si creditor
patiat ex occultatione scripturæ tantum detrimen-
tum, quantum pateretur debitor ex illius manifesta-
tione; nam in tali casu debitor tenetur sub pœna ex-
communicationis scripturam revelare, nam in tali casu
melior est conditio creditoris, qui est dominus illius
scripturæ: quod perpetuo menti tenendum est; & ita
asserit Avila *de Censur. p. 2. c. 5. disp. 4. dub. 1. concl. 1.* ubi
sic ait: Quando scriptura est propria alterius partis,
quæ impertavit excommunicationem, & non est pos-
sidentis, tenetur possidens sub excommunicatione eam
manifestare. Hæc conclusio unam habet limitationem,
nempe quando scriptura hæcenus est possessa bona
fide, & ex manifestatione patietur possidens grave
detrimentum: tunc enim non tenetur manifestare, li-
cet feratur excommunicatio. Hic tamen valde notan-
dum est, quod si ex occultatione talis scripturæ domi-
nus ejus patietur tantum detrimentum, sicut possidens
tenebitur certè (meo iudicio) eam manifestare, quod
quamvis patiatur damnum in pecuniis, tenebitur sol-
vere, si creditor ex dilatazione patitur æquale detrimen-
tum, quia in hoc melior est conditio creditoris. Ita
verè, & doctè Avila; qui etiam subdit, quod saltem
quando per fraudem obtinuit scripturam, & non mani-
festat, ut evitet detrimentum in pecuniis, quando cel-
saverit hoc incommode, tenebitur restituere domi-
no scripturæ valorem illius speciei, quam habebat vin-
cendi in illa lite ad arbitriū boni viri, si ego mani-
festarem debitor, ne patiatur detrimentum in pecuniis pro-
prie, tenetur postea refarcire creditoris interitum, &
damnum, quod patitur ex tali dilatazione, ut trahit Cajet.
2. 2. q. 62. art. 8. quod saltem est verum, quoad debitor
fuit in iustæ contractum: ergo similiter in præsentia.

8. Conclusio igitur cum docto, & amicissimo P. Theo-
philo Raynaudo *tr. de monitoriis p. 1. c. 2. q. 15* tunc tan-
tum esse obligationem exhibendi, vel prodendi qual-
cumque scripturas, cum earum suppressio, aut retin-
tio erit mortalis. Qualis non erit, cum magnum dam-
num mihi imminet, quod merito præferri debeat
incommode alterius, cōsecuturo suppressionem scri-
pturæ a me factam. Ita ille, qui concordat cum A-
vila. Unde non est audiendus Sotus in 4. sent. distinct. 21.
quest. 1. art. 1. cas. 3. ubi asserit quod dum sub censura
præcipi

præcipitur, ut quicumque habuerit has, vel illas scripturas, quæ quoquo pacto ad aliorum jus attinent, tunc proferendæ omnino sunt, nec sufficit, ut qui habet se excuset dicendo, quod inde vexationem timeat, nisi forsitan omni dubio procul manifestissimum sit taliter illas ad meum jus conducere, ut nullatenus ad alterius jus confirmandum attineant. Ita Sotus, cui addit ex Societate Baunium in *Theol. mor. tom. 2. disp. 4. q. 10. assert. 3.* sic aientem: Excipiendus est casus, in quo scriptura, quæ reddi præcipitur sub excommunicationis incurrendæ poena, Adversarij foret, non ejus qui possidet, aut apud quem latet, quia cum creditoris, ac domini conditio melior sit, quam cujusvis alterius, res ei debita etiam cum dantis detrimento reddi debet. Hæc ille. Sed Sotus, & Baunius temperandi sunt modo quo supra difficultatem explicavimus.

9. Notandum est tamen hic cum Henrici, ubi sup. lib. 13. cap. 18. n. 2. quod si absolutè feratur, ut quicumque Scripturas habeat de tali causa, manifestet: & tamen præcedit via inquisitionis absque præcedenti infamia, & semiplena probatione: non tenetur reus iure Canonico professi in medium instrumenta contra seipsum, quamvis essent partim aliena: ut si instrumenta sunt utrique parti communia, nisi sibi noceat, & amittat verum jus suum.

10. Et tandem in hac materia cautè legendus est Panormit. in c. 1. de probationib. ubi latè tractans hanc materiam dicit, quod possidens Scripturas, non tenetur eas manifestare, si sit reus, & actor petit eas ad intentionem suam probandam. Respondeo primò, hanc doctrinam Panormitani intelligendam esse quoad forum exterius, imò dico, quod etiam in foro exteriori. Et ita docet Avila, ubi supra: nam ex communi praxi iudicum, quoad petitionem actoris, etiam ad intentionem ejus fundandam, semper cogitur reus edere instrumenta: quæ consuetudo est valde consona rationi; nam qui retinet instrumenta, tantum minus habet juris, quantum magis habet suus adversarius mediante instrumento: ergo contra rationem vult agere, vel se defendere, ac si haberet integrum, & perfectum jus; si autem possidens instrumentum, non possit illud per se manifestare sine detrimento famæ, poterit dare occultè alicui Religioso, qui manifestet illud tacito nomine possidentis. Sed hæc doctrina limitanda est, nisi ex manifestatione talis Scripturæ timeat sibi grave detrimentum in vita, vel fama, quod non possit evitare, vel etiam in bonis, quæ justè possidet: tunc enim non tenetur manifestare. Probatur: nam testis etiam juridicè interrogatus non tenetur respondere, si ex testificatione timeat sibi aliquod grave malum. Sed circa præsentem questionem ne deseras recognoscere Lazarium de monit. sect. 3. q. 1. per totam.

RESOL. CLXVI.

An presentatio facta à Patrono laico excommunicato sit valida?

Et quid, si presentatio sit facta à Patrono Ecclesiastico excommunicato?

Et an supradicta presentatio facta à laico ita sit valida, ut teneatur Episcopus eam admittere?

Et an quoad hoc idem dicendum sit, etiam si Patronus sit excommunicatus toleratus? Ex p. 5. tract. 9. Ref. 105.

§. 1. Negativam sententiam docet Turrianus lib. 2. disp. 13. dub. 5. ubi querit, an presentatio beneficii facta ab excommunicato sit valida? & respondet quod in hac controversia prima opinio est afferentium presentationem esse validam, quia non videtur expressum jus quo talis presentatio irritetur. Secunda opinio distinguit inter presentationem

Tom. V.

factam à persona Ecclesiastica, vel à laico: primam dicit esse invalidam, secundam esse validam; & hoc modo distinguit decisio Rota 2. titulo, de jure patronatus, in antiquis, & decisio 527. in antiquis, quam doctrinam observatam esse in quadam causa Zamorensi, testatur Ludovic. Gomez in tract. de patronatibus, n. 61. Tertia opinio simpliciter docet talem presentationem esse validam, hanc tenet Covarr. in cap. alma mater, 1. p. §. 7. n. 9. & alij, quos citat Covarruvias, & dicendum est presentacionem factam à patrono Ecclesiastico excommunicato esse nullam, quod fusiè explicant nonnulli; sed probandum est, quod per excommunicationem privatur excommunicatus omni jurisdictione, & presentatio est quoddam genus electionis, & ideo Authores de presentacione facta à patrono Ecclesiastico, sicut de electione loquuti sunt. Secundò existimo eodem modo esse philosophandum de presentacione facta à patrono laico, quia in jure non est talis distinctio, & hæc disparatio à jure pendet. Ita Turrianus, & novissimè Hurtado disp. 7. de excomm. diff. 2. n. 9. ubi sic ait: Presentatio ad beneficium facta à Patrono excommunicato, est illicita & nulla, quamvis fiat à laico, vel Clerico ut laico, quia per presentacionem non solum factam à Clerico, sed etiam per eam quæ fit à laico, confertur jus ad beneficium, quod non potest ab excommunicato conferri nec licitè, nec validè: cum beneficium sit bonum commune omnibus membris Ecclesiæ, & excommunicatus sit extra eam. Verum est jus collatum à laico ita usque ad institutionem, seu collationem factam ab Episcopo manere pendens in conservari ab ipso patrono laico, ut patronus pro libito possit absque injuria presentari alterum presentare, ut deducitur ex cap. cum autem 24. de jure patronatus. Hæc ille.

2. Sed ego contrariam sententiam teneo cum Vilalobos in summa tom. 1. tr. 17. diff. 12. n. 3. ubi ita asserit: [Tambien es invalida la presentacion del beneficio, hecha por el descomulgado, que queda dicho. Asfi lo tiene Govar. con Abad, y la comun. El fundamento es, porque la elecion y presentacion se equiparan en el derecho, como se colige de vn texto, y asfi el que no puede eligir, tan poco puede presentar. La dificultad està, en si procede esto, no solo de la presentacion que haze el Clerigo, sino tambien de la que haze el lego. A lo qual Covar. (siguiendo à Lambertino) dize que si, mas yo tengo por muy cierto la contraria, la qual se guardò en a Rota en el año de 1533, en una causa de la Ciudad de Zamora, como dize el mismo Covarr. y la tiene Luis Gomez, y Rebuffo dize, que es comun. El fundamento desto es, porque en un Capitulo de derecho dize el Pontifice, que la presentacion que haze el lego, se puede mudar antes que se haga la institucion, mas nos la que haze el Clerigo, de lo qual coligen Abad y otros, que la presentacion que haze el Clerigo no difiere de la elecion, porque dà derecho al presentado, mas la del lego si, que no dà derecho, y esto con razon, porque el lego no puede dar derecho spiritual, qual es el derecho al beneficio Ecclesiastico.] Ita ille, & ante illum Cornejo in 3. p. tract. 5. de excomm. disp. 10. §. 5. dub. 1.

3. Sed dubitatur an prædicta presentatio facta à laico sit ita valida, ut teneatur Episcopus eam admittere? & respondet negativè Cornejo, quod verum est, etia si persona presentata digna sit, & sola excommunicatio presentantis obstat. Cujus ratio est, quod cum iste patronus peccet presentando, potest Episcopus licitè, imò tenetur ejus presentacionem non admittere, ne eam admittendo eum excommunicato communicet; quare quavis ut talis illicita presentatio sufficiens sit, Episcopi acceptatio accedat, ut institutio & collatio sit valida, non tamen est efficax, ex quo fit ut si patronus excommunicatus in mora sit presentandi, aut si

I Episco

Episcopus nolit praesentationem ab eo factam acceptare, potest Episcopus alteri, cui voluerit collationem beneficii facere, quoniam ob morem jus praesentandi ad Episcopum devolvitur. Propter quod existimat Suar. n. 21. valorem, quem supra diximus, habere praesentationem factam ab excommunicato, quando ab Episcopo admittitur, non provenisse ab ipsa praesentatione, sed ab acceptatione Episcopi, in quem est virtualiter devolutum jus praesentandi, juxtaque hanc doctrinam sustineri potest opinio, quam tenuit Covar. ubi supra. Et quidem quoad hoc idem est dicendum, etiam si patronus sit excommunicatus toleratus, quia cum illi nullus favor fiat per Extravag. ad evitanda, illicita erit praesentatio ab eo facta, nisi jure, aut alia justa causa fuerit ab ipso praesentatio postulata, atque adeo non erit efficax, ut cogat Episcopum eam acceptare, nam quamvis licitum sit cum tali excommunicato communicare, nullus tamen ad hoc obligatur. Dixi nisi ab eo sit postulata, quia in hoc casu jam erit licita, & haec omnia docet Cornejo ubi supra, cui adde Praepositum in 3. p. q. 2. de excom. dub. 11. n. 69. & Hurtadum ubi supra. Quicquid in contrarium asserat Vasquez de excom. dub. 5. Covarruvias in cap. alma mater, part. 1. § 7. num. 9.

RESOL. CLXVII.

Quam parvam incurrant conferentes beneficium excommunicato? Ex p. 5. tract. 9. Ref. 107.

§. 1. **R**esponderetur praeter excommunicationem minorem incurere ipso jure suspensionem, à collatione ejusdem beneficii, arg. cap. cum in cunctis §. Clerici, de electione, ut ita puniantur in eo, in quo peccaverunt; à collatione vero aliorum beneficiorum non sunt ipso jure suspensi, sed post binam monitionem suspendi debent, ut habetur in cap. postulasti, de Clerico excommunicato ministrante; nam licet Panorm. in d. cap. postulasti, n. 3. velit suspendi debere à collatione aliorum beneficiorum sine aliqua monitione, verius tamen est monitionem requiri, juxta ea quae habentur in cap. gravem, de preb. ut dicit Sayrus lib. 2. c. 5. n. 3. licet aliter sentiat Suarez disp. 15. sect. 1. n. 3. adversus quem etiam insurgit Cornejo in 3. part. tract. 5. de excom. disp. 10. § 7. dub. 2. n. 9. vlt.

RESOL. CLXVIII.

An electio ad beneficium excommunicati excommunicatione minori sit irritanda, si electores illam ignoraverint?

Et an eligentes scienter excommunicatum excommunicatione minori sint privati voce? Ex part. 5. tract. 9. Ref. 132.

Sup. hoc inf. §. 1. **C**anonista communiter affirmant, ut patet in Ref. 180. §. 1. & 2. & in Ref. 182. §. vlt. ad med.

§. 8. n. 3. quos sequitur Suarez disp. 24. sect. 2. num. 18. & Coninch de Sacram. disp. 14. dub. 17. num. 263. quia talis electio reprobata est non ob culpam eligentium, sed ob incapacitatem electi, sicuti ex adjuncto: ergo, &c.

2. Sed negativam sententiam tueretur Avila part. 2. c. 6. disp. 12. dub. 4. concl. 4. quia in c. vlt. de Cler. excom. dicitur, talis electio est irritanda, si scienter electus sit, ergo talis electio cum ignorantia censuræ facta non est irritanda, quia verba legis poenalis rigorose interpretanda sunt, & jus ejus scientiam videtur requirere. Deinde vocula illa, scienter, ita explicari debet, ut non sit superflua, esset autem omnino superflua, nisi dica-

mus electionem talis excommunicati cassandam non esse, nisi scienter facta sit ab electoribus: ergo, &c.

3. Sed haec sententia non satisfacit Laymano lib. 2. tract. 5. part. 2. cap. 3. n. 5. Siquidem in hac electionis cassatione non tam electores puniuntur, sed potius electus, ergo non ad illorum, sed ad hujus potius culpam, attendendum est. Quare placet mihi solutio gloss. in cit. cap. vlt. verb. scienter, sensum illorum verborum esse: Si tamen scienter talis, id est, sciens minorem suam excommunicationem, atque inhabilitatem electus fuerit, irritanda esse, si seiverint electores, si ve ignorarint. Omnes istae tres sententiae sunt probabiles. Vide Sebastianum à Bononia ubi infra, cap. 3. dub. 65.

4. Notandum est tamen hic Richardum in 4. disp. 18. art. 7. quæst. 4. glossa in cap. si celebrat, verb. scienter, de Cler. excom. & Alterium de cens. tom. 1. disp. 4. cap. 2. §. Requiritur etiam, docere, quod eligentes scienter excommunicatum minori excommunicatione sunt privati voce. Sed mihi magis placet opinio negativa, quam tueretur Sebastianus à Bononia tract. de elect. p. 2. cap. 2. dub. 61. num. 12. & Gordonus tom. 2. lib. 7. q. 11. cap. 4. § 3. n. 26.

RESOL. CLXIX.

An collatio beneficii facta excommunicato tolerato sit valida?

Et quid, si ipse suam excommunicationem ignoret, vel bona fide beneficium accipiat in excommunicatione, & an postea re cognita, teneatur illud relinquere, sed possit retinere fructus interim perceptos, qui respondent congrua ipsius sustentationi?

Et notatur, quod si provisorius ignoret se esse excommunicatum ignorantia probabili, tunc electio, & collatio beneficii non erit irrita?

Et tandem quaeritur, an collatio beneficii facta ab excommunicato tolerato sit valida? Ex part. 5. tract. 9. Refol. 99.

§. 1. **S**uppono ex c. pastoralis de cler. excom. collatio- nem beneficii factam excommunicato invali- dam esse. Sed difficultas est, an hoc sit verum etiam si excommunicatus sit toleratus: & affirmative respon- det Coninch de Sacram. disp. 14. dub. 9. n. 70. Avila p. 2. c. 6. disp. 5. dub. 2. concl. 1. & alii communiter: nam, et si Con- ciliium Constantiense permittat nobiscum talibus com- municare, non tamen reddit eos habiles ad beneficia acquirenda, quia sic immediate iis magnum favorem praestaret. Item etiam si ipse suam excommunicatio- nem ignoret, ut quia oblitus est se eam incurrisse, aut falso putat se valide absolutum esse, quia et si ignoran- tia excuset aliquem à peccato, non tamen reddit eum habilem ad aliquem actum, ad quem alias inhabilis est. Ita communiter DD. quibus omnibus adde novissimè Raynaudum de monit. p. 2. cap. 2. n. 29. Sanchez in ap. p. 1. tom. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 10. n. 7. Fabrum de cens. in 4. sent. disp. 25. q. 1. disp. 4. cap. 4. n. 193. Cornejo in 3. p. tract. 5. de excom. disp. 10. § 7. dub. 1. Turrian. lib. 2. disp. 16. dub. 1. & Villalob. in sum. tom. 1. tract. 17. diff. 9. num. 5.

2. Non desinam tamen hic adnotare, doctum Hur- tado disp. 6. de excom. diff. 2. n. 6. contrariam senten- tiam docere, sic enim ait: Nominis excommunicati, quem dicimus inhabilem ad beneficium obtinendum, communiter intelligitur à DD. etiam toleratus; quia per Extravag. ad evitanda scandala, per quam tolera- tur, nullus intenditur fieri favor tolerato, fieret autem si non esset inhabilis, & si collatio beneficii ei facta esset valida; id tamè difficile existimamus, quia si col- latori licitum est excommunicato tolerato beneficium conferre, juxta dictam Extravag. non minus, quam facta

dispensationem? Ex part. 4. tractat. 4. & Misc.
Resol. 56.

Sup. hoc in
Ref. seq. &
eius in
aliis §§. eius
primæ not.

§. 1. **T**alem acceptationem esse invalidam, docet
Coninch de Sacram. disp. 14. dub. 9. num. 78.
Hurtado de excomm. disp. 6. difficult. 3. num. 8. Covar-
ruyas lib. 3. var. cap. 16. num. 4. & alij, quia quod in
cap. postulasti, de cler. excomm. intenditur; est inhabi-
litare excommunicatum ad acquirendum beneficium,
id autem non minus fit annullando acceptationem
quam collationem, quia, ut experimitur in cap. si tibi
absenti 17. de preb. in 6. acceptatione beneficij acquiritur
jus in illo, non quia sibi conferat tale jus qui ac-
ceptat, sed quia acceptat quod sibi ab altero offertur,
imò melius fit annullando acceptationem, quia per
hanc proxime acquiritur, & non per collationem,
seu oblationem nisi inchoativè. Addit etiam Hurta-
do ubi supra n. 10. & alij dictam acceptationem tem-
pore excommunicationis factam adhuc non vale-
re ut postea subsequuta absolutione acquiratur
beneficium, quia quamvis acceptatio illa quamdiu
non retractatur perseveret habitualiter adhuc post
absolutionem, quia tamen à principio fuit nulla, ideo
nequit postea convalescere & fieri valida.

2. His tamen non obstantibus dicendum est in su-
pradicto casu validam esse acceptationem beneficij,
ab eo, qui tempore collationis non erat excommuni-
catus, licet sit excommunicatus tempore acceptatio-
nis beneficij; & ita docet Turrianus de cens. lib. 2. di-
sp. 16. dub. 2. Valquez in 3. part. tom. 4. tract. de ex-
comm. dub. 6. n. 9. Alterius de cens. tom. 1. lib. 2.
disp. 6. cap. 5. Avila de cens. part. 2. cap. 6. disp. 5. dub. 8.
Præpositus in 3. part. D. Thoma quest. 3. de excommuni-
catione dub. 11. numero 67. Patius de resignat. benefi-
cij lib. 2. quest. 8. num. 39. Sayrus de censuris lib. 2. cap. 5.
numero 11. & alij penes ipsos, quia jura solum irri-
tant collationem, & electionem beneficij, non ve-
rò acceptationem, nec aliam interpretationem ad-
mittunt, nam versantur in materia odiosa, ergo,
&c.

3. Hinc infertur quod Canonicus excommuni-
catus valide potest optare præbendam meliorem, & be-
neficium pinguius. Ita Vgolinus de censuris tab. 2.
cap. 13. §. 2. n. 15. Sayrus lib. 2. cap. 6. n. 13. Alterius
dum est, cur- loco cit. quicquid in contrarium asserat Filline. tom. 1.
lm ad lin. 11. 12. cap. 5. n. 121.

4. Sed major difficultas est, an sit valida electio
& præsentatio facta tempore excommunicationis, sed
acceptata post obtentam absolutionem excommuni-
cationis, modò tempore acceptationis electores, &
præsentatores permanferint in sua prima voluntate?
Negativam sententiam docet Lessius lib. 2. c. 34. dub.
22. n. 119. Coninch de Sacram. disp. 14. dub. 9. n. 74. & alij,
quia in tali casu retineretur beneficium sine titulo,
cum titulus electionis fuerit invalidus, ut potè colla-
tus excommunicato, qui ad illum est inhabilis. Quod
confirmatur, nam frustra videretur impositus iste effe-
ctus excommunicationis, quia in tali casu quilibet
excommunicatus differre potest acceptationem do-
nec absolvatur.

5. Verum Martinus Bonacina de censuris disp. 2.
quest. 2. punct. 4. §. 1. num. 10. licet supradictam opinio-
nem dicat esse veriorem & probabiliorem, nihilomi-
nus contrariam non existimat improbabilem, quam
tuetur Henriquez lib. 13. cap. 13. num. 1. in glossa litt.
D. Covarr. & alij, quos citat Sanchez de matrimo-
n. tom. 3. lib. 6. disp. 1. mon. 12. Et ratio est, quia in tali casu
prior electio, & præsentatio videtur ratificari, & ap-
probari per continuationem, seu permanentiam in
prima voluntate.

6. Notandum est etiam hic obiter, quod si peri-
culum imminet infamiae, seu scandali, excommuni-

catus occultus in electione, vel collatione beneficij, si
non tenetur suam excommunicationem prodere, quia
Ecclesia non censetur obligare in tali casu cum tanto
inconmodo, & ideo potest sine ullo scrupulo acce-
ptare beneficium, debet tamen postea quamprimum
occulte petere dispensationem. Ita Suarez de censuris
disp. 13. sect. 1. num. 11. & alij.

RESOL. CLXXII.

An excommunicatus valide acceptet beneficium si ante
excommunicationem fuerit ei collatum?

Et quid dicendum est de antiquiori Canonico qui licet sit
excommunicatus, an valide possit acceptare pingu-
rem Præbendam licet collatus suspendendus sit, donec
absolvatur? Ex part. 5. tit. 9. Resol. 102.

§. 1. **N**egativè respondet Raynaudus de monit. p. 2. Son-
cap. 2. num. 29. Hurtado disp. 6. de ex-
comm. difficult. 3. num. 8. Layman lib. 2. tract. 5. in 4. q.
part. 2. cap. 2. quest. 3. num. 11. Coninch de Sacram.
disp. 14. dubio 9. num. 78. quia, ut patet ex cap. si
tibi absenti, de prebend. in 6. non minus quis acqui-
rit jus in beneficium per validam collationis accepta-
tionem, quam per ipsam collationem, atque ipsa colla-
tio facta excommunicato est omnino invalida,
quia hic est incapax ad acquirendum jus in benefi-
cium, ergo similiter acceptatio ab eodem facta erit
invalida. Nec refert quod talis acceptatio sufficiat
ad declarandum consensum acceptantis, & quod
censetur in eo permanere donec absolutus sit, quia
etiam collatio facta excommunicato, sufficit ut
declaret collatorem habuisse verè voluntatem con-
ferendi tale beneficium, & potest in ea perma-
nere donec tollatur excommunicatio, & tamen ut
alter valide beneficium acquirat, debet secundo con-
ferri.

2. Dices esse diversam rationem, quia collatio con-
ferat verum jus alteri, acceptatio verò nullo modo,
sed tantum est conditio requisita ut collatio suum ef-
fectum operetur. Respondeo negando assumptum,
nam ut res aliqua fiat mea non minus dependet à meo
eius acceptantis consensu, quam ab alterius eandem
dantis, atque ideo utriusque consensus prout com-
ponit integrum pactum, est simpliciter causa acqui-
sitionis dominij.

3. Verum his non obstantibus ipse Coninch fate-
tur contrariam sententiam esse probabilem, quam ab-
solutè præter Covarr. lib. 3. var. cap. 16. n. 4. tenet
Lessius lib. 2. c. 34. dub. 22. n. 118. Valquez de excomm.
dub. 6. Toletus lib. 1. c. 13. quia in cap. postulasti, quamvis
invalidetur collatio beneficij excommunicato facta,
non tamen acceptatio; addit quod in eo cap. tantum
invalidatur actio, per quam acquiritur jus ad benefi-
cium; acceptatione autem non acquiritur jus ad il-
lud, quia nullus sibi confert jus, ergo, &c. Deinde
acceptatio solum est declaratio propriæ voluntatis,
qua certum est non privari per excommunicatio-
nem, l. ex facto, §. si quis rogatus 2. ff. ad SC. Trebelli-
num, & præsertim cum acceptatio ad factum potius,
quam ad jus pertineat.

4. Nec valet dicere quod licet per electionem, aut
collationem detur jus ad beneficium, & non per ac-
ceptionem ipsam, cum acceptans non det jus sibi
ipsi, sed accipiat illud ab electore, aut collatore, non
tamen acquiritur hoc jus, nisi per acceptationem
electionis, aut collationis, ut expresse dicitur in cap.
si tibi absenti, de prebend. in 6. ergo quando acceptat
beneficium, tunc acquirit jus, sed quamdiu est excom-
municatus, est incapax acquirendi, ut supra dictum
est.

est, ergo etiam est incapax ad accipiendum beneficium, atque ita talis acceptatio nulla erit. Sed respondentur, hoc argumentum solum probare illam acceptationem non esse validam quantum ad acquisitionem juris, quod etiam nos fatemur, non tamen esse invalidam, quantum ad consensum declarationem, in quo sensu procedit nostrae conclusionis doctrina; itaque si post talem acceptationem absoluitur ab excommunicatione, non est opus alia nova collatione, aut acceptatione, sed cum primum absoluitur, acquirit jus in beneficium, & non antea: unde si post absolutionem moriatur, illud beneficium vacat de novo; sed verò si moriatur antequam absoluitur sit, etiam post acceptationem, quia in hoc posteriori casu nondum beneficium acquisierat, & ita non vacat de novo, quod attendendum est, ut sciatur ad quem ejus collatio pertineat. Ex quo infero quod si ille, qui ante excommunicationem obtinuerit literas ad beneficium vacaturum, tempore quo vacat, si sit excommunicatus, poterit illud acceptare virtute Bullarum, & acceptatio erit valida, ita ut post absolutionem non desideretur nova acceptatio, sed sola collatio, quia literae ad beneficium vacaturum non conferunt jus sine collatione, cum solum promittant collationem, quae fieri nequit durante excommunicatione, neque opus est ut fiat postea, & idem est de antiquiori Canonico, qui licet sit excommunicatus, potest valide acceptare pinguiorum praebendam, licet collatio suspendenda sit, donec absoluitur. Et ita hanc posteriorem sententiam praeter Doctores citatos ex Vasquez docet Turrianus lib. 2. disp. 16. dub. 2. & Mercerus de Sacram. 3. p. quest. 21. dub. 8.

RESOL. CLXXIII.

An excommunicatus privetur fructibus beneficij, ante excommunicationem legitime obtenti?

Et si excommunicatus est pauper, & fructibus indigeat ut sustentetur, an possit aliquid de fructibus percipere? Ex part. 5. tract. 9. Ref. 104.

Affirmative respondet Filliucius tom. 1. tract. 12. cap. 5. num. 129. Vgolinius de cens. tab. 2. cap. 12. Covarr. lib. 2. var. cap. 13. num. 8. Suarez de cens. disp. 13. sect. 2. Toletus lib. 1. cap. 13. & Mercerus in 3. p. 21. dub. 8. num. 6. quia, ait ille in c. pastoralis, de appellationibus, significat quod excommunicatus non faciat fructus suos, & simul rationem dat his verbis: Illi proventus Ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesiae communio denegatur, quamquam particularius probari possit, quod excommunicatus sit ab officio suspensus, ergo etiam à fructibus, quia datur beneficium propter officium, sicut merces propter opus; favent enim verba capituli, si bene expendantur, est enim sermo de illo, in quem sententia excommunicationis lata est, & dicitur consequenter ipsum beneficium spoliari posse; id est, administratione & fructibus beneficiorum, deinde hunc effectum non impedit propter interpositam appellationem, eo quod excommunicatio secum trahat executionem. Verbum quoque, *subtrahuntur*, sonat ipsum factum, non autem praecipuum iudici privationis impositum.

2. Sed contrariam sententiam tenet Coninch de Sacram. disp. 14. dub. 9. num. 81. & Hurtadus disp. 6. de excomm. diff. 1. num. 2. ubi citat Vasquez & Navarr. & docet excommunicationem majorem non privare fructibus beneficij, ac proinde excommunicatum posse adhuc licet percipere fructus sui beneficij, dummodo per se, aut Vicarium satisfaciatur officio, & merito; quia excommunicatio ex eo quod generaliter est privatio communione fidelium, non privat dictis fructibus.

Tom. V.

fructibus, quia perceptio eorum non est communicare cum fidelibus, quia cuilibet excommunicato conferri possent, nec excommunicatio privat illos iure aliquo peculiari, quia si aliquo, maxime iure dicti cap. *pastoralis*, eo autem non fit, quia in eo cap. tantum est sermo de subtractione faciendâ per iudicem media sententia nova superaddita excommunicationi, quod illi, qui consulit Pontificem, supponit; interrogat enim an excommunicatus, qui excommunicatione jam incurta appellavit, possit, non obstant appellatione denunciari, seu publicari excommunicatus, & ad tempus spoliari beneficiis, id est proventus beneficiis; supponit ergo excommunicatione non spoliari, quia potius interrogaret, an excommunicatione ipsa maneret spoliatus, & Pontifex eo supposito responderi posse denunciari, & ei merito subtrahi proventus; sententia verò superaddita iudicis, sicut etiam actu superaddito excommunicationi denunciatur, & haec omnia docet Hurtado ubi supra, qui etiam addit, quod i quamvis de rigore juris excommunicatus eo ipso absque nova sententia iudicis esset privatus fructibus sui beneficij, consuetudine tamen non privatur, quia dicto iuri, quamvis esset, fuisset dicta consuetudine derogatum, & hanc opinionem tanquam probabilem admittit etiam Praepositus in 3. part. questione 2. de excomm. dub. 11. n. 68. ubi sic ait: Notandum communiori sententia excommunicatum privari fructibus beneficij antea obtenti, ex 8. verum, cap. *pastoralis*, de appellationibus, ex quo communius docetur ipso facto eis privari, & suos non facere, ac proinde obligari ad eorum restitutionem ante omnem sententiam. Aliqui tamen censent non privari ipso facto fructibus. Ita glossa in §. cit. ver. *subtrahuntur*, Avila c. 6. cit. disp. 6. dub. 1. Rebuffus repetit. in c. postulationis, num. 8. de clerico excommunicato & excommunicante; citatus à Suar. disp. 13. sect. 2. in fine, qui sentit saltem ex consuetudine non privari, ex qua sententia sequitur non teneri ad eorundem restitutionem ante sententiam iudicis, quod non videtur omnino improbabile, cum contrarium non sit ita evidens. Ita ille. Unde Mercerus ubi supra, licet suam opinionem putet esse veram ex dispositione juris, addit quod quia non solet excommunicatus privari fructibus beneficij sui, potest se conformare huic consuetudini, quia cum jus illud sit positivum, potest ei derogari per contrariam consuetudinem.

3. Sed stando in prima opinione, quaeritur, an si excommunicatus sit pauper, & fructibus indigeat ut sustentetur, possit aliquid de fructibus percipere? Affirmat Avila 2. part. disp. 6. dub. 5. conclus. 5. ejus fundamentum est, quod iste potest fructus restituendos dare pauperibus, ergo potest reservare sibi, cum non videatur peioris conditionis, quam ceteri pauperes. Confirmatur. Nemo obligatur rem alienam restituere, quia indiget ad sui sustentationem, ergo. Sed contrarium tenet Cornejo in 3. part. tract. 5. de cens. disp. 10. §. 6. dub. un. n. 4. quia cum haec sint bona Ecclesiae, non potest contra ejus voluntatem sibi usurpare quovis praetextu necessitatis non extremæ, quæ hic esse non potest, cum iste excommunicatus possit pro sua voluntate à contumacia discedere, & fructus percipere, & victum alio modo sibi procurare.

RESOL. CLXXIV.

An Beneficiarius, si incidat in excommunicationem, sit privatus fructibus, redditibus, seu distributionibus beneficij?

Sive excommunicatus sit curator animarum, sive

1 3

Cano

Canonici, siue habeat beneficium simplex? Ex part.

4. tr. 4. & Misc. Resol. 54.

Sup. her in
rel prateri-
ta.

DE hoc casu olim per litteras consului fui, & affirmativam sententiam docet Toletus lib. 1. cap. 11. Garzias de beneficiis tom. 2. part. 7. cap. 13. num. 92. Filiucius tom. 1. tract. 1. 2. cap. 5. n. 129. Suarez de cens. disp. 1. sect. 2. n. 4. Henriquez lib. 13. c. 13. n. 4. Sayrus de cens. lib. 2. c. 5. n. 14. Reginaldus tom. 2. lib. 32. tr. 1. c. 7. n. 36. Moneta de distrib. part. 2. q. 15. n. 2. Covarruvias lib. 3. var. c. 13. n. 8. Alterius de censur. tom. 1. lib. 2. disp. 6. cap. 8. & alij penes ipsos asserentes, excommunicatum non facere in conscientia fructus suos, ideoque abique alia sententia teneri illos restituere, vel curare eorum condonationem à sacra Pœnitentiaria exposita causa pauperatis, vel ignorantie, vel injuste excommunicationis, vel diligentie, in procuranda absolutione, sed dilata culpa aliorum; & ratio est, quia id exprimi videtur in cap. pastoralis, de appellat. dum dicitur, illi proventus Ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur.

2. Sed ego tunc negativam sententiam mordicus sustinui, & consulenti liberavi à restitutione magnæ quantitatis, quia excommunicatio ex eo quod generaliter est privatio communis fidelium, non privat dictis fructibus, quia preceptio eorum non est communicare cum fidelibus, nec excommunicatio privat illis jure aliquo peculiari, quia si aliquo, maxime jure d. 2. cap. pastoralis; eo autem non fit, quia in eo cap. tantum est sermo de subtractione facienda per judicem media sententia nova superaddita excommunicati, quod ille, qui consuluit Pontificem, supponit, interrogat enim an excommunicatus, qui excommunicatione jam incurta appellavit, possit non obstante appellatione denunciari, seu publicari excommunicatus, & ad tempus spoliari beneficiis, id est, proventus beneficij: supponit ergo excommunicatione non spoliari, quia potius interrogaret an excommunicatione ipsa maneret spoliatus, & Pontifex eo supposito respondet posse denunciari, & merito subtrahit proventus, sententia videlicet superaddita judicis; Sicut etiam actu superaddito excommunicationi denunciatur, & hanc sententiam negativam docet Præpositus in 3. part. D. Thom. q. 2. de excomm. dub. 11. num. 68. Hurtado de cens. disp. 6. diff. 3. num. 3. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 3. disput. 51. num. 22. Coninch de Sacrament. disput. 14. dubit. 93. n. 80. Vasquez opuscul. de beneficiis cap. 3. §. 3. dub. 4. num. 229. Navarra de resitut. lib. 2. cap. 2. num. 238. Avila de censur. part. 2. cap. 6. disput. 6. dub. 1. cor. cl. 2. & alij penes ipsos. Igitur cum Doctoribus citatis dicendum est in tali casu non adesse obligationem restituendi modò beneficiarius excommunicatus exequatur onera & officia beneficij, siue excommunicatus sit curator animarum, siue Canonici, siue habeat beneficium simplex. Imò addo cum Hurtado loco citato, quod quamvis de rigore juris excommunicatus eo ipso absque nova sententia judicis, esset privatus fructibus sui beneficij, consuetudine, tamen non privatur, quia dicto juri, quamvis esset, fuisset dicta consuetudine derogatum.

RESOL. CLXXV.

An recipiens beneficium animo illud resignandi, vel permutandi, peccet mortaliter, & incurrat in excommunicationem latam per Paulum IV. & reservatam Papæ? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Resol. 14.

§. 1. **N**egativè respondet Lessius lib. 2. cap. 34. du. 5. disput. 45. num. 12. Castus Palaus tom. 2. tr. 15. disput. 4. punct. 7. num. 11. & alij penes ipsos. Et ratio est, quia recipiens beneficium non est obligatus illud semper retinere, sed potest illud permutare, vel resignare, ut passim efficitur. Ergo habens hanc voluntatem cum beneficium suscipit, nihil juri contrarium facit, tamen si unico die illud retinere proponat, & idèd Vasquez de benef. cap. 3. §. 2. dub. 1. n. 43. sic ait. Dico quod non est peccatum quodcumque beneficium recipere, donec pinguius possit obtineri, nec obligatur iste ad restitutionem fructuum, quia ista, nec alia beneficia curata non postulant animum perpetuè illa habendi, & ob ea serviendi, sed fructus respondent labori præsentis. Ita Vasquez.

2. Sed his non obstantibus affirmativam sententiam docet Filiucius t. 1. tr. 41. c. 5. n. 43. ex Bulla Pauli V. prohibentis sub pena excommunicationis latæ, & Papæ reservatæ, recipere beneficium animo resignandi, vel permutandi.

3. Verum novissimè Ioannes Machadus de peccato Confess. tom. 1. lib. 3. part. 3. tr. 1. docum. 8. num. 11. circa præsentem quæstionem, & opinionem Filiucij, sic asserit. El quanto requisito es, que el que huviera de adquirir el beneficio no tenga intento de resignarlo por lo qual siempre, que se consioren en la Curia Romana, se le pide juramento al Beneficiado de que no le recibe con animo de resignarlo.

4. Que peccado sea tener semejante animo, es una quæstion muy dudosa. Porque Filiucio refiere una constitucion de Paulo IV. por la qual prohibe el recibir beneficijs con animo de permutarlos, o resignarlos lo pena de decommunion mayor reservada à la Sede Apostolica, esto jure lata, y privacion de todos los beneficijs, e inhabilidad para conseguir otros despues, sin que para muerfo de las dichas penas sea necesaria declaracion, ni sentençia del Luez. Palabras son traducidas de Filiucio.

5. Por otra parte considero, que muchos Autores que he visto sobre el punto ninguno haze mencion de la dicha Bulla; y muchos enseñan, que no es peccado mortal tener semejante intencion el que ha de recibir el beneficio, fundados en que si es licito a tiempo hazerlo, tambien lo sera al principio tener esse animo, con que me persuado, o que Filiucio refirió demas la dicha Bulla, que la ignoraron todos lo demas, o que ella no esta recibida. Ita Machadus.

6. At dubitare de dicta Bulla Pauli IV. addita à Filiucio, est error clarus; nam invenitur in Bullario tom. 1. sub nomine Pauli IV. consuet. 11. & incipit. Inter cetera, & fuit edita die 27. Novembris 1557. & illam etiam per extensum apponit Gonzales in regul. & Cancellar. glossa 15. num. 90. Quod autem non sit usus recepta, est falsum, nam in Romana Curia petitur juramentum, quod non accipitur beneficium animo resignandi. Cogita tamen, an dicta Bulla Pauli IV. sit intelligenda de recipientibus beneficia, ut resignent in favorem illius, qui de vacatione dedit notitiam, ita quidam Modernus: sed ego video praxim Romanæ Curie esse in contrarium, nam absolute petit juramentum, & absolute loquitur Pontifex in Bulla, & omnes Doctores, qui tangunt difficultatem Bullæ loquuntur de resignatione facta quibuscumque personis. Rejeda itaque hac opinione adhæreo sententiæ Garcie tom. 2. part. 11. cap. 3. num. 291. asserentis Bullam Pauli IV. intelligendam esse de habentibus beneficium, & intentionem resignandi beneficia postmodum statim, seu infra parvum tempus: non de habentibus animum & intentionem ea resignandi post aliquos annos, seu longum tempus, in hoc enim nulla apparet inordinatio, nec tenetur quis habere animum tenendi semper beneficium, & ita videtur ult.

receptum. Et ita etiam videtur accipiendum juramentum, quod Romæ exigitur. Præterea dicta constitutio, & etiam dictum juramentum non videtur procedere in obtinentibus beneficia cum animo dubio; aut conditionali illa resignandi etiam in favorem aliorum. Rursus ista conditio procedit in sic obtinentibus, seu impetrantibus beneficia in Curia Romana, seu à Papa, non ab Ordinariis, seu extra Curiam & hæc omnia docet Garcias ubi supra.

RESOL. CLXXVI.

An licitum sit procurare, & obtinere beneficium animo resignandi illud, &c. Ex part. 9. tr. 7. & Misc. 7. Resol. 5. alias 52.

DE hoc casu alibi ego egi, & de illo ferè singulis diebus interrogor, negativè respondendo, stante Bulla Pauli IV. Verum novissimè benignam opinionem circa materiam hanc invenio apud Caltrum Palaum tom. 6. disp. 3. punct. 30. num. 8. ubi sic ait, loquens de supradicta Bulla Pauli IV. Denique excommunicat Pontifex eos, qui pro seipfis beneficia impetrant; animo tamen illa resignandi in favorem aliorum. Bonacina disp. 2. quest. 3. punct. 28. num. 6. existimat, te hac censura ligari, esto, animum habeas resignandi ex consensu, & licentia Pontificis, & non alias: quia dolum & fraudem committere censuris ea intentione beneficium impetrans, cujus Pontifex, si conficius esset, non conferret. Sed verius oppositum existimo: quia impetratio sub ea intentione non est dolosa, & fraudulentia seclusa hac lege, ut de se constat. At hæc lex fertur ad purgandas sordes, fraudes, & dolos, qui in Curia Romana significabantur adesse in beneficiorum impetratione, antequàm Pontifex legem tulisset. Ergo lata non fuit ad excludendam prædictam impetrationem. Et confitimo: Pontifex hac lege removere intendit fraudem, & dolum cognoscibilem in beneficiorum impetratione; at in dicta impetratione: nequit ullus dolum cognosci, maxime si intentio animo retenta sit. Ergo hac lege non continetur hæc impetratio. Adde non videri improbabile ex his, quæ tradit, Bonacina disp. 2. q. 3. punct. 18. in fin. hanc Constitutionem non esse receptam quoad omnes actiones, sed solum quoad primam de simulatione personæ, & subjectione supposititiae examini pro beneficio obtinendo; quoad reliquas verò in eventibus tantum simoniace privatis. Quippe Pontifex intendit hac Constitutione, & censuræ prolatione removere à Curia Romana, quod aliàs de se illicitum erat in beneficiorum impetratione. Hucusque Palau.

2. Sed Vide, an sit admittendum id, quod asserit nempe, Bullam Pauli IV non esse usu receptam, eum vigore illius in Curia, quando quis obtinet beneficium, præstatur ei juramentum, quòd illud obtinet animo non resignandi: ideo tu cogita; nam doctrinam Palai nec approbo, nec damno.

RESOL. CLXXVII.

An resignatio beneficii ab excommunicato facta in favorem tertie personæ sit valida?
Et an hoc etiam locum habeat in excommunicato vitando? Ex part. 5. tr. 9. Resol. 106.

Negativè respondet Filiucius tom. 2. tract. 12. cap. 6. num. 163. quia quando resignatio est in favorem tertij resignans cõcurrit etiam ipse ad collationem beneficii, nominando, determinando personam, & resignando cum conditione, dummodo detur

illi & non alteri, unde acquiritur aliquod jus nominato, & æquivaler præsentationi: at excommunicatus est privatus omni jure spirituali, ergo, &c.

2. Sed ego puto contrariam sententiam non esse minus probabilem, quam tueretur Turrian. lib. 2. disp. 15. dub. 3. ubi sic ait: Quæritur de resignatione beneficii ab excommunicato facta in favorem tertie personæ, an sit valida? Et aliqui judicant non esse validam, & probant, quia excommunicatus est privatus omni usu beneficii sui. Ergo multo magis potestatem donandi illud alteri. Secundo quia resignatio in favorem tertie personæ videtur esse quedam præsentatio, eum designet personam, & sic videtur philosophari Pater Suarez supra disp. 14. sect. ult. n. 35. Sed alij sentiunt validam esse renunciationem, quia neque est præsentatio, neque electio, neque institutio beneficii. Ergo. Non est electio, ut pater. Non præsentatio quia ille non habet jus patronatus ad præsentandum, sed solum vult relinquere beneficium sub conditione, ut detur alteri, & licet iste possit peccare in communicatione, tamen non apparet jus, ob quod dicimus nullam esse resignationem. Ad argumenta contrariæ opinionis facile respondetur. Ad primum hoc est facile, quia ille non privatur potestate absolute relinquendi illud sub conditione, & Doctores contrariæ opinionis fatentur posse illud dimittere, quod est per se manifestum. Ad secundum constat ex dictis, & sanè si resignans non esset excommunicatus vitandus, facile concedunt DD. validam esse resignationem. Verum nisi sit vitandus, non video probari nullitatem illius. Hæc omnia Turrianus ubi supra.

3. Notandum est tamen quoddam prima sententia locum habet in excommunicato vitando, si enim resignet simpliciter, valida est, quia est merum factum, & res pendens à voluntate. Si in favorem est invalida, quia pertinet ad jurisdictionem: in eo autem qui vitandus non est, non videtur neque invalida, etiam si fiat in favorem tertij, quia potius est in favorem resignatarij, neque illicita quando requiritur ab aliis. Ut enim non est vitandus in aliis actionibus, ita neque in hac. Ac propterea servatur id quod dicitur in Extravag. ad evitanda, ut non relevetur in aliquo ipse semet excommunicatus, sed alij tantum. Ita Filiucius loco citato.

RESOL. CLXXVIII.

An excommunicatus sit inhabilis ad recipiendū pensiones?

Et an hoc locum habere debeat in pensionibus, quæ dantur titulo spirituali, non vero in his, quæ non sunt beneficii, quia dantur titulo seculari. Ex p. 5. tr. 9. Resol. 103.

Affirmativam sententiam docet Gordonus in Summa, tom. 2. lib. 7. quest. 9. num. 45. Filiucius tom. 1. tract. 12. cap. 5. n. 123. Villalob. in Summa, tom. 1. tr. 17. diff. 9. num. 3. ubi sic ait. También es inhabil el descomulgado para recibir pension perpetua, que se da en titulo de beneficio, porque ella es beneficio, y assi lo dize Abad. Covar. Suarez, Soto, y otros, y es lo que llamamos prestamo. De las demas pensiones ay mayor duda entre los Doctores, tengo por mas cierto, que tambien está inhabil para ellas, porque como no puede hazer los frutos suyos, no podra recibir la pension, que es derecho para recibirlas. A esta parte se inclina Covar. y la tiene Gigas, y la favorece el estilo de la Curia, que todas las vezes que se conceden estas pensiones, se concede que le puedan absolver de las censuras para este efecto. Ita ille. Vide etiam Suarez disp. 15. sect. 1. n. 9. & Mercurum de Sac. in 3. part. quest. 21. dub. 8.

Sup. hoc in
rel. seq. & in
rel. 1. post
seq. 5. Dico
secundo, &
inferius in
tr. 5. Rel. 141
§. An vero.

2. Sed solum hæc opinio locum habere debet in pensionibus, quæ sunt beneficium Ecclesiasticum, quia dantur titulo spirituali, non vero in his, quæ non sunt beneficium, quia dantur titulo seculari, quia iura loquuntur solum de beneficiis, & ita docet Turrianus lib. 2. disp. 16. dub. 1. Valquez de excomm. dub. 6. n. 5. Henriquez lib. 13. c. 13. n. 2. Layman lib. 2. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 8. Cornejo in 3. p. tr. 6. de excomm. disp. 10. §. 7. dub. 1. Imò Avila p. 2. c. 6. disp. 5. dub. 5. concl. 2. putat esse probabile quoddam pensio spiritualis, quæ fundatur in titulo spirituali, collata excommunicato sit valida. Et hanc sententiam absolute tenet (nota Lector) Ioannes Præpositus in 3. p. 9. 2. de excomm. dub. 11. n. 64. quia constat excommunicatum non esse ex natura rei incapax beneficii, vel pensionis. Ergo incapax debet provenire ex iure positivo: dicimus autem non probari in particulari ex iure, quoddam concessio pensionis facta excommunicato sit irrita, nec sufficienter ostendi ex eo quoddam collatio beneficii sit irrita, cum pensio etiam collata titulo Ecclesiastico non sit beneficium, nec de ea sit discurrendum, sicut de beneficio sine iure expresso, propter aliquam inter ea convenientiam, præsertim in materia odiosa, & quantum fieri potest semper restringenda. Hæc præpositus, licet novissime adversus illum insurgat Theophilus Raynaudus de monit. part. 2. c. 2. n. 29.

RESOL. CLXXIX.

An collatio pensionis facta excommunicato titulo Clericali sit invalida: Ex part. 4. tractat. 4. & Misc. Relol. 55.

Sup. hoc in §. 1.
rel. præteri-
ta, & in Rel. de
conf. lib. 2. disp.
16. dub. 1. Sayus
de conf. lib. 2. c. 5.
secundo, &
part. 1. 4. tr. de
excomm. dub. 6.
Henriquez lib. 13.
c. 13. n. 2. Filli-
cius in 1. r. 12. c. 5.
9. 4. Reginaldus
t. 2. lib. 32. tr. 2.
c. 7. n. 4. Alterius
de conf. t. 1. lib. 2.
disp. 6. c. 4. &
alij. Ratio est, quia
excommunicatus est
incapax privilegiorum;
ergo est incapax pen-
sionum. Adde quod
multi afferunt talem
pensionem esse benefi-
cium, unde ex hac
sententia sequeretur
obtinentem pensionem
tituli clericalis non
posse fructus percipere;
nec ultimum jus ad
illos habere.

2. Sed licet hæc opinio sit probabilior, contrariam tamen etiam probabilem esse iudico, quam tuetur Avila de conf. p. 2. c. 6. disp. 5. dub. 5. concl. 2. & hanc sententiam absolute docet ex neotericis Gaspar Hurtado tr. de excomm. disp. 6. diff. 3. n. 6. ubi sic asserit: Nominis beneficii ad quod excommunicatus est inhabilis, intelligitur quodcumque beneficium, sive cum animarum cura, sive sine illa, sive ex maioribus, ut Episcopatus, sive ex minoribus: & quamvis excommunicatus sit privatus beneficio, non tamen pensionem, quæcumque sit, ac proinde consignatio illius facta excommunicato est valida, ut contra non paucos docent nonnulli, quia pensio non est beneficium, quia nulla ex re est ius perpetuum ad fructus, quod deinceps est conferendum, quod requiritur ad rationem beneficii, & excommunicatus non est privatus, nisi beneficio. Ita ille, & ante illum ex eadem Societate Ioannes Præpositus in 3. p. D. Thom. 9. 2. de excomm. dub. 11. n. 64. unde, ut dixi, non dubito hanc sententiam esse probabilem & tutam in praxi; unde non obligarem pensionarium in tali casu ad restitutionem. Nec valet dicere cum Valquez, Suarez & aliis, quoddam excommunicatus est suspensus ab officio. Ergo

est incapax saltem pensionis, quæ datur titulo Ecclesiastico; nam respondeo negando consequentiam, quia non obstat eo, quod in antecedente assumimus, constat excommunicatum non esse ex rei natura incapax beneficii, vel pensionis; ergo incapax debet provenire ex iure positivo. Dicimus autem non probari in particulari ex iure, quoddam concessio pensionis facta excommunicato sit irrita, nec sufficienter ostendi ex eo, quoddam collatio beneficii sit irrita, cum pensio etiam collata titulo Ecclesiastico non sit beneficium, nec de ea sit discurrendum, sicut de beneficio sine iure expresso, propter aliquam inter ea convenientiam, præsertim in materia odiosa, & quantum fieri potest restringenda ergo, &c.

RESOL. CLXXX.

Excommunicatus excommunicatione minori absque dispensatione impetravit pensionem, quam possidet sine licentia Papæ extincti, ad ius Confessarium, qui illum ad se misit, queritur, &c.

Et inferitur, quod excommunicatus minori excommunicatione potest opponi ad beneficium Curatum in concursu, cuius admissio ad examen, & oppositio valida erunt, sicut & collatio, &c.

Et asseritur non posse pensionem absque auctoritate Papæ redimi sine culpa.

Et probatur synoniam esse extinguere pensionem sine assensu Apostolice, Ex part. 1. r. tractat. 5. & Misc. Relol. 5.

§. 1. Tunc infra scripta consideravi. Dico igitur primò, aliquos asserere excommunicatum excommunicatione minori non esse incapax ad beneficia Ecclesiastica, ita ex 19. Doctoribus firmat Thomas Hurtados Var. 2. tr. 52. c. 7. §. 17. num. 96 §. 1. Probatur clarè, quia Gregorius IX. c. si celebrat. de clericis excomm. dicit, quod excommunicatus minori excommunicatione eligere non prohibetur, vel ex ratione jurisdictionis sibi competunt exercere si tamen sitentialis electus fuerit, ejus electio est irritanda. Quibus verbis Pontifex declaravit c. postulatistis eod. ubi Innocentius III. Greg. antiquior determinat quod collatio facta excommunicatis sit nulla, & irrita ipso facto, quod intelligatur de excommunicatione majori, quia facta excommunicato minori non est irrita, sed irritanda. Et quidem satis prudenter est ita statutum, quia cum tempore Greg. IX. non liceret communicare cum excommunicatis, & qui communicabat, incurreret excommunicationem minorem, si ista redderet incapax ipso facto aliquem ad beneficia, erat occasio multarum inquietudinum, & scrupulorum. Quare Gregorius volens conscientias sedare fidelium, declarat mentem Innocentij, ut ejus decretum non intelligatur de excommunicatione minori sed quod electio facta in tali excommunicatione irrita, non sit ipso iure irrita, sed irritanda. Quod cum sumus in penalis in suis propria significatione est intelligendum, & non ad improprium detorquendum, & inferius n. 969.

2. Ex his inferitur, quoddam excommunicatus minori excommunicatione potest opponi ad beneficium curatum, in concursu cuius admissio, examen, oppositio, valida erunt, sicut, & collatio, quæ si ignoranter facta est excommunicationis, non est irritanda, sicut nec irritanda est electio sic excommunicati ad dignitatem, seu ministerium politicum temporale, sive Cathedrali Sacre Scripturæ, si non habet beneficium annexum, quibus omnibus est incapax excommunicatus majori: Unde non est admittenda opinio contraria, quam tenent Sanchez, Azorius, Garzias, Vgolinus, & alij quos citat Hurtados loco citato.

3. Dico

3. Dico secundo, etiam si standum esset in hac posteriori sententia, videlicet quod excommunicatus excommunicatione minori sit incapax beneficii Ecclesiastici, assero probabilitate non carere validam esse collationem cuiuscunque pensionis excommunicato factæ. Ita solum Layman lib. 6. §. m. tr. 5. part. 1. n. 2. Eman. Sæ verb. homicida n. 21. indicat Suar. disp. 4. de censuris §. 3. n. 33. favetque declaratio Sacre Congregationis sess. 14. c. 7. dicens, hoc decretum de incapacitate homicidæ ad beneficia, non extendi ad pensionem. Ratio verò est, quia nullibi habetur pensionem excommunicato collatam nullam esse, quia textus in c. postulatis, & c. ult. de clerico excomm. ministr. de beneficio Ecclesiastico loquuntur, quorum decisio extenditur ad pensionem; eò quod loco beneficii succedat, & illius naturam imitetur. At cum sola pensio quæ præsimonium est, vel quæ ab exercitium spirituale conceditur, per se & naturam beneficii imitetur, & illius loco succedat sit sanè solam illam pensionem irritam esse excommunicato collatam, non autem eam quæ à beneficii natura recedit & subsidii temporalis conditioni congruit. Satis namque est decretum penale, & irritativum beneficii extendi ad pensionem purè spirituales, ita Palaus tom. 6. de cens. disp. 2. punct. 10. n. 8. vide etiam Avilam de cens. part. 2. Excomm. diff. c. 2.

4. Scio contrariam sententiam nempe collationem pensionis, quæ simul est temporalis & spiritualis, irritam esse docere Doctores, sic Sayrus l. 2. c. 5. n. 15. Vgolin. tab. 2. de cens. cap. 13. §. 2. n. 8. Henricus lib. 13. c. 13. n. 3. Valsq. de excomm. dub. 6. Bonacina disp. 2. punct. 4. §. 2. n. 4. Suar. diff. 13. §. 1. n. 9. Reginald. lib. 3. c. 4. §. 5. Filliuc. tract. 12. cap. 5. quæst. 4. Garzias de benef. l. p. c. 5. n. 506. & sequent. moventur tum quia hæc pensio naturam beneficii imitatur, & loco illius succedit, cum non detur aliis à Clericis. Tum quia excommunicatus incapax est cuiusvis clericalis privilegii: Tum denique quia in collatione hujus pensionis, solet Pontifex absolutionem à censuris præmittere, quod frustraneum esset, si censura prædictam collationem non impedirent, ita Palaus ubi supra n. 7. & hanc sententiam præter Doctores citatos tenet etiam Patoleus in Palæstra Clericali p. 2. sect. 1. c. 2. lit. G. m. 3. Tamen hoc non obstante, licet hæc opinio sit communis & sequenda, ac consulenda, præsertim ante factum; tamen, ut dixi, priorem sententiam existimo probabilem, & ad fundamentum sententiæ communis patet ex dictis responsio. Ad illud verò de absolutione pontificis, dicimus concedi, tum ne illius rescriptum invalidum fiat, juxta textum in cap. 1. de rescriptis in 6. tum ne repellatur in iudicio à petenda pensione.

5. Dico tertio, Stephan. Bannium in praxi, de benef. diff. 1. 1. quæst. 9. assert. 4. & ult. asserere, non posse pensionem absque auctoritate Papæ redimi sine culpa. Ratio est, quod Stylus Rom. Curia instat sit legis, ad quam nos, nostraque fingere est necesse, ob quam causam c. 2. ex lit. de constitutionib. is recipiendus à suo Episcopo, in aliorum magistratuum consortium dicitur, qui parere post excommunicationem est paratus: Quod tam juris, quam nostri moris existat, inquit Pontifex, ut is qui propter contumaciam communionis privatur, cum satisfactionem congruam exhibuerit, restitutionem obtineat. Verum est ergo, stylum curiæ pro lege habendum esse, ergo cum hic Papa ante non consulto pensionem redimi non sinat, statuaturque ut facta aliter redemptio non valeat, erit hæc absque licentia Papæ omnino irritanda. Idem docet Reginaldus l. 2. lib. 30. c. 8. n. 233. & alij communiter. Licet contrariam sententiam teneat Valentia l. 3. disp. 6. §. 16. punct. 3. & Cajet. in opuscul. septemdecim respons. resp. 10. Lessius lib. 2. c. 35. dub. 22. n. 124. & 129. Tolet.

lib. 5. c. 92. n. 1. diff. 3. Suarez lib. 4. c. 26. num. 24. & 26. Rationem hujus conclusionis optime reddit Valent. supra, quia illud quod per se, & immediate acquiritur redimendo pensionem, est immunitas, & libertas ab obligatione & onere pendendi quotannis illam partem fructuum, ut de se constat: libertas autem ab hoc onere, & obligatione non est spiritualis, neque spirituali per se annexa: nam est inde sequatur beneficium ubi fore magis utile, & facultatem habere retinendi omnes fructus, hoc est extrinsecum, & accidentarium redemptioni pensionis: siquidem redemptio per se non respicit hanc utilitatem, sed solum illam libertatem, & immunitatem à quotannis solutione. Adde, quod redemptio pensionis aliud non est, quam quædam anticipata solutio fructuum, quos singulis annis tenebaris exhibere. Cum igitur fructus vendi possint, etiam & redimi: Nihil ergo spirituale, neque spirituali annexum emittit. Ita Palaus tom. 3. disp. 5. de Simon. punct. 13. n. 16. & hanc sententiam novissime docuit omnino videndus Pater Vibanus ab Assumptione in Theol. mor. tr. 3. tit. 17. §. ex animatur natura pensionis fol. 665. His tamen non obstantibus ego, non audeo recedere à prima sententia Baunii, & aliorum stante stylo curiæ, ut probat Garzias de benef. p. 1. c. 5. n. 3. & alij. Sed stando in hac opinione difficultas est an extinguens pensionem absque Papæ licentia sit declarans de simoniacus? Et affirmativam sententiam ex neoteris tenet Cartharius in decis. Archiepisc. decis. 16. n. 63. cui adde Ioan. Bapt. Clarin. contr. for. l. 2. c. 202. n. 22. ubi sic ait: & communis omnium fore DD. est, ut beneplacitum non sit necessarium, quando gratis sit remissio, illud autem omnino requiritur, quando mediante pecunia, seu anticipatis solutionibus sit remissio, cessio, cassatio vel diminutio, quia hodie si dari non potest, quin pensio sit spiritualitati annexa, non solum consequenter & dependenter, quia prærequirit ordinem Clericalem, vel primam tonsuram, sed etiam concomitanter, quia pensionarius obligatus est ad dicendum officium parvum B. M. V. ex decreto Pij V. 12. Kal. Octobr. 1571 quo fit, ut si quis pecuniam receperit pro extinctione pensionis sine beneplacito Apostolico Simonia labe inficiatur. Navarr. incap. fin. de Simon. ubi testatur quæstionem hanc fuisse disputatam coram Cardinali Aleiæto, & ita fuisse decissum, idem Navarr. cons. 52. sub n. 2. vers. pro p. & n. 3. de præbend. Major in 4. dist. 25. qu. 5. Petr. de Aragon. in comment. ad 22. D. Thom. d. iustit. & jur. qu. 100. de sim. art. 4. vers. 3. concl. 10. Gambat. de offic. & auct. legat. de Later. lib. 6. tit. de pensionib. n. 624. & seqq. Gig. de pens. §. 9. §. num. 14. Sayr. de censur. lib. 2. c. 5. num. 15. Busch. de visitat. lib. 2. cap. 26. num. 40. latissime Garz. de benef. part. 1. cap. 5. num. 20. & multis seqq. ubi alios allegat, & probat simoniam esse extinguere pensionem mediante pecunia sine assensu Apostolico, quia licet sit principaliter jus temporale, est tamen spirituali annexa. Idem tenet Borellus in summa decis. p. 1. tit. 30. n. 80. & 81. Gratian. Decis. March. 158. n. 128. Lotherus de re Beneficior. lib. 1. quæst. 42. num. 8. & 9. verum his non obstantibus negativam sententiam docet Baunius ubi supra in praxi beneficiorum disp. 11. §. 9. assert. ult. Nec videtur obitare stylus Curia, nam responderetur, non valere consequentiam, contractus est contra stylum Curia, ergo simoniacus, cum ad inducendam simoniam alia requirantur, quæ in extinctione pensionis pretio facta, Romano Pontifice inconsulto, non concurrunt, inquit Chart. decis. crim. 16. n. 53. & quidem durum videtur aliquibus dānare aliquem de labe simonia, dum in sui favorem habeat plures Doctores, & magni nominis, tantò magis quod iudex in cōflictu opinionum adherere debeat sententiæ, quæ faveret reo; sed quia opinio affirmativa, ut supra visum, est communiter à Doctoribus recipitur, non audeo ab illa discedere.

cedere & ideo non desinam hic apponere verba Ioan. Patoletti. in *parafra. Cleric. par. 2. sect. 1. cap. 1. vir. de personal. lit. G. fol. mibi 29.* ubi sic asserit; Ad redemptionem anticipatam solutionis requiritur Papæ autoritas, quia pensio est ius spirituali annexum, immo esset simonia, quia habet annexam obligationem spirituales recitandi officium B.V. ita est stylus Curie; Sot. de *Iust. l. 9. q. 7. art. 2.* Azor. tamen *cap. 10. quest. 10.* excusat à pœnis simoniæ, non à pœccato & punitione in foro exteriori. Immo Cajet. *tom. 1. opus. tract. 3. resp. 10.* innuit privata autoritate licere, quia pensio est quid temporale, vt fructus. *Prima* tamen est verior. Ita Patoletti ubi supra.

DE ABSOLUTIONE Excommunicationis.

RESOL. CLXXXI.

An Pontifex possit aliquem absolvere à censuris actu solo interiori?

Et aliqua primo supponuntur pro solutione predicta questionis.

Et docetur, quod in foro conscientie in Sacramento, vel extra non debet absolvens verberare excommunicatum; nec cum Psalmis, & Precibus illum absolvere, sed, &c. Ex part. 1. tract. 3. & Misc. 3. Refol. 36.

§ 1. **S**uppono alios à Summo Pontifice non posse; nam verbis, vel scriptura censuræ absolutionem præstandam esse non solum in foro exteriori & judiciali, sed in foro conscientie probat usus; & colligitur ex *cap. cum desideres, de sententia excomm. & Clem. vn. eodem tit.* ubi non censetur absolutus ab excommunicatione is quocum Summus Pontifex scienter communicat. Addit tamen Gaspar Hurtado *disp. 14. de excomm. diff. 4.* non esse mortale aliis signis absolutionem conferre, quod non credo maxime in absolutione judiciali, tum quia adversatur consuetudini receptæ in re gravi; tum quia est satis dubium, an ea absolutio subsistat; & ita docet Palaus *tom. 6. disp. 1. punct. 1. § 3. num. 3.*

2. Difficultas est, quoad casum propositum de Summo Pontifice, & ad illam affirmativè respondet Magister Hynojosa in *direct. decision. regular. verb. absolutio 3. fol. 13.* ubi sic ait: Absolventes in foro conscientie, in Sacramento, vel extra ab excommunicatione non debent verberare, nec cum Psalmo, & Precibus absolvere excommunicatum, quia hæc intelliguntur de absolutione solemnī in foro exteriori judicialiter facta, debet tamen parti satisfieri; Immo absolvere potest ab excommunicatione per actum interiorem Summus Pontifex, quia non subiacet formæ absolutionis traditæ in iure. Immo potest voluntate tollere legem suam. Quod nequit alius quispiam inferior Papa facere; etiam si cum voluntate absolventi salutarer excommunicatum, quia subiiciuntur omnes formæ traditæ in iure circa absolutionem ab excommunicatione; quia tamen constare nequit de actu interiori Papæ nisi exprimat: ideo oportet saltem dicere, quod voluit absolvere. Ita ille.

3. Sed id, quod ipse asserit de iuramento non petendo, non est ita absolute admittendum; idè asserto, quod Ritus servandus in absolutione judiciali à censura excommunicationis præscribitur in *cap. à nobis, 28. de sententia excomm.* & habetur in Pontificali Romano, Huius omisso neque absolutionem invalidam reddit, ut omnes fatentur, neque illicitam gra-

Sup. hoc ritum, & validitate absolutionis, & iuramento petendo hic sequens bus, inf. in ref.

viter, nisi in solemnī aliqua absolutione ad satisfaciendum Ecclesie facta, ut notavit Gaspar Hurtado, *disp. 14. de excomm. diff. 4.* in absolutione autem penitentiali, etsi expediat regulariter prædictas ceremonias servari, vt censuratus cautior in posterum sit; certum est absque gravi culpa omitti posse, vt viri timorati faciunt. Si excommunicatio ob grave delictum incurfa est; v.g. ob incendium, gravemque clerici percussione necesseario sub gravi culpa exigendum est iuramentum ab absolvente; quod in simile delictum non incidit, juxta *Textum ex cap. ex renore cap. de cetero, cap. cum desideres, de sententia excomm.* & tradunt fere omnes DD. Proceditque tam in absolutione judiciali, quam penitentiali. In absolutione verò excommunicationis, alteriusve censuræ incurfæ ob delicta leviora, non est prædictum iuramentum ex obligatione exigendum, vt docet Henriquez *lib. 13. cap. 2. §. 4.* Avila *2. p. de censur. cap. 7. dist. 3. dub. 1.* Coninch *disp. 14. dub. 16. num. 204.* Gaspar Hurtado *disp. 14. de excomm. diff. 4.* Ab hac tamen obligatione iuramentum præstandi eximuntur impuberes *argument. cap. 1. & fin. de sent. excomm.* Vbi pueri ob percussione Clerici jubentur absolvi nulla mentione iuramenti facta, & tradit Sylvestre *absolut. 3. n. 3.* Henriquez *l. 13. cap. 29. n. 3.* Vgolin. *de censur. tab. 1. cap. 19. §. 5. n. 2.* Sayrus *l. 2. Theauri casuum cap. 17. n. 3.*

RESOL. CLXXXII.

De effectu excommunicationis minoris, & de eius absolutione?

Et an excommunicatus excommunicatione minori, licet valide administrat Sacramenta, peccet tamen in eorum administratione?

Et an simplex Sacerdos non approbatus ab Ordinario possit absolvere ab excommunicatione minori, quarevis sit excommunicatus habeat peccatum mortale?

Et quid quarevis supradicta excommunicatio incurfa sit ob peccatum mortale?

Et an ex delegatione non solum simplex Sacerdos, sed etiam Diaconus, aut quilibet alius Clericus possit à minori excommunicatione absolvere?

Et an si excommunicatus excommunicatione minori celebrat, vel recipiat aliquod Sacramentum incurat irregularitatem, vel maiorem excommunicationem?

Et notatur electionem passivam eius, qui est irritus excommunicatione minori non esse irritam, sed irritandam. Ex part. 5. tract. 9. Refol. 3.

§. 1. **E**xcommunicatio minor directè tantum per se non vat à receptione, seu passiva participatione Sacramentorum, vt patet ex *cap. 2. de except. & ex cap. ult. de Cler. excommunicat. & ex cap. penultimus, de sent. excomm.*

2. Sed primò difficultas est, an excommunicatus excommunicatione minori, licet valide administrat Sacramenta, ut patet ex *cap. ult. de Cler. excomm.* peccet tamen in eorum administratione? Prima opinio docet peccare mortaliter; Ita Vasquez, Sylvestre, & Armilla. Secunda opinio docet peccare tantum venialiter; Ita Avila, Sotus, Tolerus, Coninch, & Alterius. Tertia opinio, quæ mihi tanquam probabilior magis placet, asserit excommunicatum excommunicatione minori non peccare administrando Sacramenta, quia excommunicatio minor id non prohibet, cum non privet activâ administratione Sacramentorum, sed tantum eorum receptione, vt patet ex iuribus allegatis, & ita docet Filliucius, Suarez, Navarr. & alij quos citat, & sequitur Præpos. in *cap. 9. 2. de excomm. dub. 3. n. 16.* & Hurtado de *excomm. disp. 16. diff. 1. n. 4.*

3. Secundò difficultas est, an simplex Sacerdos non

appto

§. 1. **N**on esse necessarium exprimere nomen censuræ, quæ datur absolutio, ita ut talis sit valida, docet Vgolinus de cens. lib. 1. c. 23 quia ambiguitas illius verbi, *absolvo*, determinatur sufficienter per intentionem absolventis, & contra verò Sylvester per. *absolutio* 2. §. *Quantum est*, docet non valere talem absolutionem eo quod verbum, *absolvo*, ad diversa significanda trahi potest, scilicet ad peccata, & ad penas, nec sufficienter determinatur per solam intentionem, quia illa determinatio deberet esse sensibilis. Respondeo talem viam tenendam esse, quod si a peccato absolutionem determinetur censura, tunc ut absolutio valida sit, non est opus eam exprimere, sed satis est dicere. Ego te absolvo, quia ratione petitionis sufficienter determinatur intentio, & significatio illius verbi, *Absolvo*: sicut propter eandem rationem in sacramento Pœnitentiæ satis est dicere, *Ego te absolvo*, i nulla facta mentione peccatorum ut docet D. Thom. 3. part. q. 84. art. 1. Si verò absolutio à censura detur invito, quod fieri posse dicemus infra, vel de- absolutio inf. in Ref. 189. & inferius in tr. 8. Ref. 18. cursum ad med. ver. Y. cōtra su voluntat. & in tom. 3. tr. 2. ex doctrina Ref. 82. Nec sūdam ēca. breviter à lin. 21.

2. Notandum est tamen hic obiter, per se loquendo, non esse necessarium explicare causam, ob quam quis incurrit censuram, potest tamen esse necessarium, quando quis esset ligatus pluribus censuris, & solum ab una absolveretur, tunc enim aliquo modo vel expresse, vel implicite ex circumstantiis debet constare, de qua censura absoluitur. An vero sit necessarium, ut absolutio per verba, vel per scriptum proferatur, dico validam esse absolutionem per verba, vel per scripturam, difficultas verò est de aliis signis, seu actionibus, & quidem sermo potest esse vel de summo Pontifice vel de inferioribus Prælati, & de his Doctores docent nihil efficere, nisi verbis, aut scriptura absolvant, & colligunt ex Clement. ult. de sent. excomm. quod revera pendet ex jure positivo. Si verò de Pontifice sit sermo, certum esse debet, qualibet alia actione id posse facere, ut docuit P. Suar. supra. Ex dictis intelligitur de essentia hujus formæ absolvendi ab excommunicatione solum esse ea verba, quæ sensum hujus absolutionis exprimunt. Solet verò à DD. inferri hæc forma: Absolvo te à vinculo excommunicationis, ob talem causam, & restituo te Sacramentis Ecclesiæ & communioni fidelium, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Sed ex dictis patet non omnia hæc verba esse de essentia formæ. Vide Turrianum & Cornejo locis citatis, quibus adde Sayrum libro 2. c. 21. n. 2.

RESOL. CLXXXIV.

An sit peccatum mortale relinquere caeremonias in absolutione excommunicationis?
Et in quo sensu intelligatur iuramentum, quod exigitur ab excommunicato? Ex part. 5. tract. 9. Ref. 23.

§. 1. **R**espondeo negativè, secluso contemptu & scandalo, & ita ex Suarez docet Tannerus tom. 4. disp. 6. q. 10. dub. 6. num. 124. Turrianus de cens. lib. 2. disp. 24. dub. 3. Avila part. 2. cap. 7. disp. 3. dub. 2. & Villalobos

Sup. hoc in to. 1. ex laia doctrina Ref. 5. §. Dico paulò post initium, à vers. Confirmatur, quia si quis.

Sup. hoc an in licita talis absolutio inf. in Ref. 189. & inferius in tr. 8. Ref. 18. cursum ad med. ver. Y. cōtra su voluntat. & in tom. 3. tr. 2. ex doctrina Ref. 82. Nec sūdam ēca. breviter à lin. 21.

approbatus ab Ordinario possit absolvere ab excommunicatione minori? Prima opinio negat, quia excommunicatio minor est pena à iudice inflicta, ergo requirit jurisdictionem contentiosam in absolvente, quam non habet simplex Sacerdos. Ita Tannerus tom. 4. disp. 6. quest. 8. n. 6. Cornejo in 3. part. tract. 1. de excomm. disp. 11. dub. ult. Coninch. disp. 14. dub. 17. n. 265. Valquez & Avila. Secunda opinio affirmat, maxime quando sic excommunicatus non habet peccatum mortale. Ita Felinus, Tabiena, Armilla, Navarr. & Tolerus. Vnde non desinam hic apponere verba Ioannis de la Cruz in direct. conf. part. 2. de excomm. notat. 1. ubi sic ait: Sententia, quod omnis Sacerdos potest absolvere ab ista excommunicatione, est satis probabilis, ut videtur colligi ex D. Thom. in addit. quest. 24. art. 1. ubi ait: Qui potest absolvere à peccato participationis, potest absolvere à minori excommunicatione, sed peccatum participationis solet esse veniale à quo quisvis Sacerdos absoluit. Ergo, & sic quijuxta istam sententiam absoluit, non incurrit excommunicationem Clementinæ Religiosi, de privileg. contra Religiosos non expositos absolventes ab excommunicatione. Ita Sylvester ver. excommunicatio 7. Tabiena ver. excommunicatio 5. & Manuel Rodriguez in quest. regularibus, tom. 1. q. 6. art. 1. Maxime, quia nomine excommunicationis intelligitur absolute excommunicatio maior, juxta cap. si quem, de sent. excomm. Ita Ioan. de la Cruz. vide etiam Philippum de la Cruz de Confess. tract. 2. §. 1. Sed quidquid sit de hoc, ego teneo cum Hurtado ubi supra, diff. 2. num. 10. excommunicationem minorem incurram ob peccatum veniale, etiam posse absolvi à simplici Sacerdote, quamvis sic excommunicatus habeat peccatum mortale, ut judicant Tabiena & Armilla, cum ille possit absolvere à peccato, ob quod fuit incurfa; sicut etiam proprius Sacerdos & Confessarius ordinarius possunt ab illa absolvere, quamvis sic excommunicatus habeat alia peccata mortalia reservata, à quibus non possunt absolvere, ex eo quod quantum est ex se, possunt absolvere, verè à peccato, ob quod fuit incurfa excommunicatio. Immo posse absolvi à quolibet simplici Sacerdote, quamvis sit incurfa ob peccatum mortale, judicat Felinus & Armilla, quod non est omnino à ratione alienum, quia cum excommunicatio minor non exigat ad sui incursionem peccatum mortale, non videtur exigere absolventem potentem absolvere ab eo peccato mortali. Ita Hurtado.

4. Notandum est hic obiter cum Cornejo ubi supra, quod ex delegatione non solum simplex Sacerdos, sed etiam Diaconus, aut quilibet alius Clericus potest à minori excommunicatione absolvere. Nota etiam cum Præposito loco citato, & aliis * electionem passivam ejus, qui est irritus excommunicatione minori non esse irritam, sed irritandam; & si excommunicatus excommunicatione minori celebret, vel recipiat aliquod Sacramentum, non incurere irregularitatem, vel maiorem excommunicationem. Ita Villalobos in summa tom. 1. tract. 17. difficult. 3. n. 2. & alij.

RESOL. CLXXXIII.

An absolutio excommunicationis valeat, si dicar: Absolvo te, non addendo, ab excommunicatione, vel suspensione?
Et quid, si absolutio detur invito, vel detur non petenti, ut fieri solet in confessione ante absolutionem sacramentalem à peccatis, etiam quando pœnitens nihil cogitat de absolutione à censuris?
Et in §. ultimo huius Resolutionis aliqua alia valde notanda discutuntur pro absolutione excommunicatio-

Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 16. d. ff. 14. n. 5.* sed medicantes, ut observat etiam ex Suarez Turrianus, habent privilegium absolvendi sine solennitatibus: unde si quis in absolutione excommunicati sine contemptu non exigeret juramentum, vel non recitaret aliquem Psalmum penitentialem, aut orationem Dominicam, &c. non peccaret, nisi tantum venialiter.

2. Sed hic obiter querendum est quo sensu intelligatur prædictum juramentum, quod exigitur ab excommunicato, ut supra retulimus. P. Suarez n. 10. dicit non inducere obligationem observandi omnia mandata Ecclesiae, quia esset novum onus imponere fidelibus, quo peccent malitia speciali contra Religionem juramenti, quoties aliquod Ecclesiae præceptum violarent. Addit intelligi de non violando legem ob cuius transgressionem imposita fuit excommunicatio; sed neque habetur usus receptum, & saltem ob ignorantiam excusantem homines à novo peccato. Ita Cajet. in *sum. verb. absolutio*, docet hoc juramentum non esse postulandum nisi in magnis criminibus, interdum verò juramentum solum de satisfactione exhibenda, & ita docet Turrianus ubi supra, quod est valde notandum.

Sup. hoc in
ref. seq. §. 1.
& in §. not.
præteritæ.

RESOL. CLXXXV.

An juramentum de parendo, &c. præstandum sit semper in absolutione excommunicationis majoris, & si omittatur, quando debet præstari, an absolutio sit nulla? Ex part. 5. tract. 9. Ref. 68.

Sup. hoc in
fin. præced.
Ref. Sed lege
eam per totam,
& pro
contento in
hac ref. sup.
in Ref. 181.
§. ult.

§. 1. CAsus sunt practicabiles, & ad primum respondent Sylvester & D. Anton. quos sequitur Cajetanus, solum esse exigendum in magnis criminibus, ut in hereticis, incendiariis, falsariis, Clericorum percussoribus, ac similibus. Pro contraria tamen sententia facit quod jus discrimen nullum ponat in criminibus, ut constat ex c. cum desideres, de sent. excomm. Dicit tamen potest servari posse, quod docent illi auctores citati, ea in absolutione, quæ datur in foro interiori; in foro autem exteriori standum esse consuetudini loci, si legitime præscripsit.

2. Ad secundum dubium an absolutio quando omittitur juramentum, sit utilis, seu valida? Respondet omissio juramento, cum à jure præscribitur, placuit quibusdam non valere absolutionem, ut refert gl. in d. c. cum desideres, de sent. excommunicat. verbo, nisi forma. & adscribitur Hostiensis. Nihilominus dicendum est valere absolutionem, ut docet, glossa citata, Abb. ibid. probatur communis sententia ex cap. super eo, 2. de sententia excommunicationis, ubi absolutio data illi, qui jurare noluit, valida asseritur, nec ulla constitutio juris est, quæ ostendat juramentum esse de essentia absolutionis, aut ad ullam ejus causam intrinsecam spectare, & hæc omnia docet Gordonus tom. 2. lib. 7. q. 12. c. 9. §. 3. n. 75.

RESOL. CLXXXVI.

An excommunicatus, si non potest satisfacere, debeat saltem confessorio præstare cautionem iuratoriam? Et an ille processus satisfactionis, & cautionis pignoratitiae & iutoriae intelligendus sit pro foro penitentiali, deficiente possibilitate penitentis, propositum ejus firmiter tantum valeat? Ex part. 2. tract. 16. & Misc. 2. Ref. 42. alias 44.

Sup. hoc
quavis ex
vi Cruciatæ
lege tamē in

§. 1. DOctores communiter affirmativam sententiam docent, sed cum viderem confessarios etiam communiter in praxi non observare, non pa-

rum laboravi, ut invenirem aliquos Doctores, pro tractanda eorum praxi, & pro contraria sententia. Ref. 41. manda, & tandem inveni Ioan. Valerum in differentiis, ubi quisque foris, ver. absolutio, differ. 5. n. 3. & differ. 11. in fin. & Henriquez lib. 7. c. 13. n. 2. in glossa littera l. & c. 28. n. 3. in gloss. littera A. asserere, in foro conscientiae, latius esse propositum firmiter penitentis, quia requiritur tantum pro foro exteriori, in casibus expressis. Et ita etiam docet Navarrus c. 27. n. 278. sic limitans quod dicit in c. 16. n. 3.

2. Dicendum est igitur probabiliter, cum supra dictis Doctoribus, quod ille processus satisfactionis, & cautionis pignoratitiae, & iutoriae, videtur intelligendus pro foro exteriori, nam in foro penitentiali deficiente possibilitate penitentis, propositum ejus firmiter tantum valet, quantum datio pignorum, vel fidei iussorum, in foro judiciali. Ergo in foro conscientiae satis erit credere penitenti.

RESOL. CLXXXVII.

An excommunicatus, ut absolatur, sufficiat dare fidei iussoriam cautionem, si non potest dare pignoratitiam? Et qui incurrit excommunicationem, eo quod cum potuit, non solvit decimas, si postea fiat impotens, an possit absolvi per Bullam cum cautione, non obstante Concilio Tridentino sess. 24. cap. 12. de Reformatione, dicente talem non esse absolvendum, nisi plena restitutione subsequuta? Ex p. 5. tract. 9. Ref. 39.

§. 1. Iacet Cajetanus ver. absoluto cap. 4. & Navar. c. 26. n. 7. dicant, quod si penitens potest dare pignoratitiam cautionem, tenetur ad illam, & si non potest, ad fidei iussoriam, & si nec istam, tenetur ad aliam iuratoriam. Probabilius tamen est, quod cautio, quæ exigitur à jure, intelligi debet disjunctivè, ita quod si excommunicatus habet pignora, non tenetur dare illa, sed sufficiat dare fidei iussoriam. Videtur autem quod si potest dare alteram illarum cautionum, non satisfaciat in conscientia, dando iuratoriam, quia hoc potest vergere in grave detrimentum partis læsæ. Et ita docet Ludovic. de la Cruz in Bulla Cruc. disp. 1. c. 4. dub. 2. n. 15. imò probabiliter aliqui, ego alibi citavi, docent sufficere cautionem iuratoriam, etiam si possit dare fidei iussoriam, vel pignoratitiam, quod est valde notandum.

2. Notandum est hic obiter, quod qui incurrit excommunicationem, eo quod cum potuit, non solvit decimas, si postea fiat impotens, potest absolvi per Bullam cum cautione, non obstante Tridentino sess. 24. c. 12. de reformatione, dicente talem non esse absolvendum, nisi plena restitutione sequuta, quod idem in simili dicunt DD. in expositione constitutionis de largitione munerum Regularibus interdicta, quam novissime edidit Sanctiss. Clemens VIII.

RESOLVITIO CLXXXVIII.

An penitens oblitus censuræ exigentis satisfactionem remaneat absolutus per generalem absolutionem collatam à confessorio potestatem habente? Et an penitens in confessione etiam extra subilem fallat, si nullam faciat mentionem censurarum, remaneat absolutus ab illis, quarum sit inculpabiliter oblitus, etiam si Superior Confessorius non habuisset expressam intentionem ab his absolvendi? Et difficultas est, an penitens talis remaneat absolutus ab his, quas culpabiliter non expresserit, quoties absol-

Et ejus absolutione. Ref. CLXXXIX. &c. 109

lutio sit collata ab habente potestatem ordinariam? Ex p. tract. 10. & Misc. 1. Ref. 12.

Negativè responderet Coninch. de Sacramentis, disputatione octava, dub. 17. numero 97. Bonacina de Sacramento Pœnitentie, disputat. prima, quæst. tertia, punct. sexto, numero quarto. Leo de Iubileo, parte secunda, numero 200. Avila ubi infra, & alij.

Quia non est credendum Confessarium velle absolvere à censurâ non expressâ, à qua etiam si esset expressâ non potest licitè absolvere, nisi præmissa satisfactione reali.

2. Hæc opinio est satis probabilis, sed assertivam probabilem etiam esse puto. Et ratio est, quia stante hac oblivione inculpabili, nullum adest impedimentum, neque ex parte Confessarii, neque ex parte Pœnitentis, quominus possit & validè, & licitè absolvi, cum sufficiat efficax propositum satisfaciendi, quando impossibilis est realis satisfactio. Sed quando quis inculpabiliter ignorat, seu obliviscitur se teneri ad satisfaciendum, verè pro eo tempore satisfactio hæc dici potest impossibilis. Ergo pro eo tempore sufficit propositum restituendi. Ergo stante hoc proposito dicendum erit pœnitens absolutus. Et hanc sententiam tanquam probabilem admittunt etiam Doctores contrarii; & idèò Avila de Cens. parte secunda, capite septimo, disputatione tertia, dub. 9. conclusionem secundam, sic asserit. Ex secunda conclusione inferunt nonnulli juniores, quòd si aliquis est excommunicatus excommunicatione exigente satisfactionem partem, & oblitus est confiteri peccatum illud, propter quod incurrit excommunicationem, & confessus est Confessori habenti facultatem ad absolvendum à tali excommunicatione virtute Bullæ Cruciatæ, vel alterius privilegij per absolutionem generalem, quæ datur ad cautelam, verè manet absolutus à tali excommunicatione. Verumtamen quamvis hoc sit probabile, oppositum iudicio probabilius; quia non est præsumendum, Confessorem habere intentionem absolvendi à tali excommunicatione, quæ si à pœnitente manifestaretur, & absolveret ab ea sine satisfactio- ne, vel cautione, peccaret mortaliter. Ita ille, cui ego libenter adhaereo.

3. Notandum est hic obiter id quod etiam alibi adnotavi pœnitentem in confessione etiam extra Iubileum factam, si nullam faciat mentionem censuratum, remanere absolutum ab illis, quarum sit inculpabiliter oblitus. Etiam si superior Confessarius non habuisset expressam intentionem ab iis absolvendi; quia absolutio illa impenditur in ordine ad absolutionem sacramentalem, ad quam necessaria est absolutio ab omnibus censuris etiam reservatis. Sed difficultas est an talis pœnitens remaneat absolutus ab iis, quas culpabiliter non expresserit quoties absolutio sit collata ab habente potestatem ordinariam? Et ratio est, quia absolutio ab excommunicatione pendet à potestate, & intentione absolventis. Ergò si absolventis intentio est ab omnibus absolvendi, tenebit absolutio, etiam si aliqua culpabiliter non fuerit expressa. Et hanc sententiam tenet etiam Angelus Bossius de Iubileo, sectione prima, cap. 18. numero vigesimo primo.

RESOL. CLXXXIX.

An licitè quis absolvatur ab excommunicatione irritus, licet non velit desistere à contumacia, & à peccato, per quod fuit excommunicatus?

Et an hoc intelligatur tantum de absolutione ab homine non autem de absolutione à jure?

Tom. V.

Et an per Bullam Cruciatæ, Iubileum, vel aliud privilegium concessum in favorem pœnitentis non possit absolvi irritus ab excommunicatione, secus si privilegium sit concessum in favorem Confessarii, ut si sit Religiosus, &c. Ex part. 5. tract. 9. Ref. 10.

Validam esse talem absolutionem non est dubium; difficultas est an sit licita? Multi Iuristæ putant esse licitam, ut latè refert & defendit Vgolinus tabula 1. cap. 19. §. 2. num. 3. P. Suarez docet, primò si sit ab homine, posse ab eo licitè tolli, iustis de causis, & observatis prudenter circumstantiis, & hoc non est contra aliquod jus divinum, aut humanum. Secundò si sit lata à jure, dicit quòd erit observanda forma assignata, si sit jure assignata, secus si prudenter rem esse considerandam, ut fiat sine peccato, S. Thom. quidem in 4. dist. in 1. 8. quæst. 2. art. 8. absolute dixit posse discretè auferri, si quis videat salutem illius expedire, in quem lata est. Et P. Vasquez dub. 18. num. 14. breviter dixit illum non esse absolvendum, nisi majus malum sequeretur, & mihi videtur, prudenter consideratis circumstantiis, posse licitè absolvi aliquem ab excommunicatione irritum. Et hæc omnia docet Turrian. de censuris lib. 2. disp. 24. dub. 7. sed circa præsentem questionem ne deferat videre Philippum Fabrum de cens. in 4. sentent. dist. 25. q. 1. disp. 4. c. 8. n. 261. ubi observat ex multis licere absolvere irritum ab excommunicatione, licet non velit desistere à contumacia, & à peccato, propter quod fuit excommunicatus, & hoc quando iudex cognoscens quòd excommunicatio non prodest, sed obest, & consequenter non sit medicina, sed venenum, tunc enim si iudex cognoscat prudenter, quòd si absolvatur etiam irritus & contumax, hoc proderit ipsi excommunicato, licet poterit illum absolvere; sed hoc dicunt de absolutione ab homine, ac non de absolutione à jure. Ab hac enim dicunt nunquam licere absolvere, nisi petat absolutionem, & cesset à peccato. Tamen hoc etiam licere de excommunicatione à jure, tenent recentiores, quando in jure non cavetur, ut ullo modo absolvatur, nisi satisfaciatur, &c. quia tunc videtur facultas tota commissa prudenti iudicio iudicis, ideo si iudex expedire poterit licitè ab illa absolvere, si adsint tres conditiones. Prima quòd hoc non sit in præjudicium tertij, quia hic esset actus contra iustitiam. Secunda, dummodo non adsit scandalum, nec contemptus censuræ. Tertia, quòd sint sufficientia signa, quòd talis censura potius detrimentum afferat, quàm utilitatem, & quòd procedendo via suaviori obedientiam obtinebit; sunt enim quidam, qui magis moventur suavi admonitione, quàm rigorosa flagellatione.

2. Nota etiam quòd conclusio intelligitur de absolvente per potestatem ordinariam, & absolutam, independentem à voluntate excommunicati, unde per Bullam Cruciatæ, vel Iubileum, vel aliud privilegium concessum in favorem pœnitentis, non potest absolvi irritus. Ita P. Henriquez, & aliqui Magistri; nam usus privilegij pendet ex voluntate utentis illo, unde si non vult uti illo, non habebit Confessarius facultatem absolvendi virtute illius. Dico concessum in favorem pœnitentis, nam si sit concessum in favorem Confessarii, ut si sit Religiosus, qui absoluit virtute privilegij concessi ipsi Religioni, credo quòd absolutio erit valida.

RESOL. CXC.

An absolutio ab excommunicatione data sub conditione

K in

in futurum valide conferatur? Ex part. 5. tract. 9. Ref. 14.

§.1. **R**espondeo, quod absolutio à censura non solum absolute, sed etiam sub conditione in futurum pendente, valide conferri potest. Ut v.g. Te absolvo ab excommunicatione, si infra quatuordecim dies, vel etas resisteris. Et ideo non desinam hic apponere verba Turriani de cens. lib. 2. disp. 24. dub. 1. ubi sic ait, absolutionem excommunicationis concedi posse sub conditione; Probatur primò ex cap. preterea, 2. de appellationibus, ubi tanquam valida censetur hæc excommunicatio, si quis iudex protulerit. Si intra viginti dies non satisfeceris, te excommunicamus. Ergò à simili possit ferri absolutio conditionalis. Idem probat Pater Vasquez à simili de eo, qui absoluit pro certo tempore, quo elapso reincidat, si non satisfecerit. Et mihi hæc sententia probatur, quia non video rationem aliquam, ob quam dicamus non posse absolutionem eo modo conferri. Ita Turrianus. Videantur etiam Suarez de cens. lib. 7. sect. 8. num. 11. Hurtado de excomm. disp. 14. diff. 2. n. 1. Coninch de Sacram. disp. 14. n. 218. Præpositus in 3. par. 9. 1. de cens. in communi dub. 15. n. 110. Henriquez lib. 13. c. 19. n. 4. & Emanuel Sà ver. absolutio ab excommunicatione, n. 2. Vnde ex his apparet refellendam esse sententiam D. Antonini in 3. par. tit. 24. cap. 7. Angeli ver. excomm. 2. n. 5. & Sylvestri ver. absolutio 3. n. 1. docentium absolutionem sic factam esse illicitam, & nullam, quia absolutio Sacramentalis à peccatis, cui videtur equiparanda facta sub conditione, est illicita, & nulla. Item rejiciendus est Avila de cens. part. 2. c. 7. disp. 3. dub. 15. docens absolutionem sic factam esse illicitam, quia est contra rationem, quod manet in suspenso, esse tamen validam, utpotè nullo jure irritam. Igitur talis absolutio data sub conditione non solum valida est, sed licita, quia absolutio sic facta nullo jure irritatur, ac proinde impleta conditione, sub qua fuit facta, habebit effectum tollendi excommunicationem, & quòd possit licite fieri probatur, quia nullo jure prohibetur, quia non positivo, cum nullum extet, nec naturali, quia sic absolvere non est contra rationem, sicut nec excommunicare sub conditione.

2. Non desinam tamen hic adnotare ea, quæ post hæc scripta inveni apud Villalobos in summa tom. 1. tract. 16. diff. 22. n. 3. ubi sic ait: [Ha se mucho de advertir que no es licito absolver debaxo de condicion de futuro: lo uno, porque es contra la costumbre de la Iglesia: lo otro, porque ha de considerarse el juez, si el reo tiene devida disposicion para absolverle, y assi dize Navarro, que no es licito. Verdader es que en caso de grave necesidad (qual seria quando despuës non pudiese aver recurso al superior) le podrian absolver assi, porque no està prohibido en derecho, y Vgolino dize absolutamente, que es licito absolver desta manera, la qual sententia tengo por muy verdadera en caso de necesidad.] Ita ille, quem etiam sequitur Philippus Faber de cens. in 4. dist. 25. q. 1. disp. 4. c. 9. n. 266.

RESOL. CXCI.

An, ut absolutus ab excommunicatione ad reincidentiam in eam reincidat, sit necessaria nova culpa?

Et an qui potest absolute absolvere, possit etiam ad reincidentiam, quamvis excommunicare non possit? Et par. 5. tract. 9. Ref. 15.

Pro robotanda doctrina hujus Ref. &

§.1. **D**icendum, breviter, & clarè, ut semper solet, Hurtado Complutensis de excomm. disp. 14.

difficili. 3. n. 11. notat hanc questionem procedere, proinde quando v.g. absolutus ad reincidentiam, nempe ad tres dies absque conditione, & ad reliquum tempus sub conditione alicujus operis, nullo superaddito, legem quo indicetur absolutio facta sub conditione operis, non omitti culpabiliter: (ut quando dicitur, absolvo te ab excommunicatione ad tres dies, ita ut si intra tales dies eos non solvas, reincidas in eam,) an scilicet, tunc sic absolutus reincidat absque nova culpa, id est, si inculpabiliter omittat solvere, vel aliud facere, vel quia non potest, vel aliter. Hoc supposito ex Suarez & Filiucio ad dubium propositum negativè respondet Hurtado loco cit. n. 12. cui ego addo Turrianum de cens. lib. 2. disp. 24. dub. 2. Villalobos in summa tom. 1. tract. 16. diff. 23. n. 6. & ratio est, quia tunc pro reliquo tempore ultra tempus determinatum, pro quo fuit absque conditione absolutus, non absoluitur absolute, sed sub conditione operis, nullo superaddito, quo indicetur respectus ad culpam, ergo deficiente conditione, quamvis absque culpa deficiat, non perseverat absolutus, sed reincidit in excommunicationem, & non aliunde, quam ex vi sententiae, quæ fuit primò lata, ex vi cuius perseveraret, quamvis excommunicatus fecerit impotens ad solvendum, vel ad aliud opus, sub cuius conditione fuit absolutus pro illo reliquo tempore. Et ex his inferit Hurtado quòd si excommunicatus, qui non solvit debitum, & absolutus fuit ad reincidentiam ad tres dies, sive omnino absolute, seu priori modo dicto, sive pro reliquo tempore ultra tres dies sub conditione alicujus absolute, posita absque aliquo indicante respectum ad culpam, non impeditur à reincidentia in excommunicationem, ex eo quòd pars sententiae, quæ consensus partis tantum potest deservire, ut sic absolutus non peccet non solvendo, quod non sufficit ut non reincidat, quia reincidit ob antiquam culpam, & vi antiquæ sententiae, & absque nova culpa requisita, ut defectu conditionis requisitæ ad perseverantiam absolutionis, impeditur tamen quando fuit absolutus sub conditione actus omitti culpabiliter, quia consensus partis efficit, ut omisso illius actus sit inculpabilis, ac proinde ut non deficiat conditio, sub qua facta fuit absolutionis perseverantia.

2. Verum his non obstantibus contrariam sententiam tuentur Avila de cens. 2. par. cap. 7. disp. 3. dub. 24. Henriquez lib. 13. c. 29. n. 2. Navarrus c. 27. n. 277. & alij, quia nemo potest de novo ligari aliqua excommunicatione sine novo peccato: atqui cum talis fuerit verè absolutus ab excommunicatione, non potest in eam reincidere nisi de novo ea ligetur, ergo opus est novo peccato.

3. Dices majorem solum esse veram, quando nova excommunicatio infligitur, secus autem esse quando prior redit, quæ non fuit absolute ablata, sed solum pro certo tempore, & pro reliquo tempore sub conditione, qua non posita, eadem excommunicatio propter idem peccatum redit. Sed contra, vel medio illo tempore excommunicatio fuit solum suspensa, ita ut secundum se, & quasi in actu primo verè manserit, ita tamè ut nullum habuerit effectum, sicut solet interdictum suspendi, & hoc dici nequit, quia secundum jus ordinarium, & communem sententiam, excommunicatio non potest ita suspendi, nisi in quibusdam casibus ad certum aliquem effectum: vel est absolute sublata, & tunc impossibile est redeat, nisi de novo producat, quod nihil est aliud quam absolutum de novo iterum excommunicari, quia intelligi nequit, quomodo id quod semel verè destructum est, redeat, nisi de novo producat, ea ratione qua produci potest, parum autem facit ad rem, sive dicatur esse eadem numero excommunicatio, sive sit verba (de quo nolo jam disputare) quia sive hoc sit illud

Illud dicas, æque graviter alter punitur, & propter eandem culpam bis puniri nequit. Habet igitur utraque sententia auctores & rationes pro se. Vnde mensio Ioan. Præpositus in 3. p. quest. 1. de cens. in comm. dub. 15. n. 113, utramque probabilem esse putavit.

4. Notandum est hic obiter contra Avilam, quod qui potest absolute absolvere, potest etiam ad reincidentiam, quamvis excommunicare non possit, quia absolvens ad reincidentiam, non est qui secundum excommunicat, sed ille qui primò excommunicavit. Ita ex Suarez Hurtado ubi supra n. 14.

RESOL. CXCH.

An si pars dilatat tempus absolutionis ad reincidentiam à iudice factæ, incurritur, elapsi tempore, excommunicatio, vel necesse sit aliam excommunicationem ferri? Ex part. 5. tr. 9. Ref. 2.

§. 1. Ad hunc casum ita respondet Villalobos in sum. tom. 1. tract. 16. diff. 23. num. 4. [Quando la parte concede al juez que le absolvan ad reincidentiam, por quinze dias, y antes que se cumpla el termino, lo alarga la parte por otros quinze dias, en tal caso hasta que se cumplan todos los treynta dias no incurte la discomunion, como dicen Abad, Decio, Felino, Suarez, Covar, y Rebuso, el qual dize que es comun. La razon es, porque el termino del juez fue en favor de la parte, y assi ella le puede proreger, como tambien remitiendo la parte el juramento que en su favor se haze, le remitte Dios, como dize un texto. Y la prorogacion siempre se entiende con todas las calidades y clausulas de la cosa que se proroga, como consta del derecho. Algunos Doctores tienen que en esto caso no se incurte la censura, sino se pone de nuevo: assi parece que lo tienen Sylvestro, Navar. Pedraza, y Juan Guttier. fundase en que la intencion del juez fue hasta el primero termino, assi pasando de ai, no incurte sin nueva sententia. La opinion contraria me parece llevar mucho mas camino, y la tienen muchos mas Doctores, y mas graves.] Sic ille, & ego huic posteriori sententia tanquam probabiliori adhaereo, quicquid in contrarium dicat etiam Henriquez lib. 13. cap. 2. Dico igitur elapso termino à parte prorogato incurri excommunicationem absolute novo consensu iudicis ex vi præcepti à principio facti, & lationis excommunicationis ei annexæ, quia iudex, qui præfixit terminum, v.g. trium dierum, ut intra illum fiat aliquid, v.g. solutio, non præfixit illum ad finiendum intra illum suum præceptum, & lationem excommunicationis ei annexæ, sed tantum ad finiendam permissionem, aut licentiam differendi impletionem sui præcepti; ergo etiam post terminum à iudice præfixum, & post terminum à parte prorogatum, perseverat præceptum iudicis, & annexio excommunicationis, ac proinde ex vi lationis, excommunicationis in principio factæ absque novo consensu iudicis incurritur excommunicatio, non quia pars directè & potestativè differt præceptum & lationem excommunicationis, sed quia differendo, seu suspendendo obligationem naturalem in actu secundo v.g. solvendi, cui iudex præcepit satisfieri à debitore, consequenter, & indirectè differt, & suspendit præceptum iudicis, & lationem excommunicationis ei annexæ. Et ita docet Hurtado disput. 13. de excomm. diff. 5. num. 15. & Ioan. Henriquez in Compend. cas. mor. cap. 20. num. 5. & 6. cum Sanchez in summa tom. 1. lib. 4. cap. 55. num. 5. & 6.

Tom. V.

RESOL. CXCIH.

An ab excommunicatione lata ab homine generaliter, quando non reservatur possit absolvere Parochus, seu alius Confessarius, qui potest ab excommunicatione à jure lata non reservata? Ex part. 5. tractat. 9. Resol. 4.

§. 1. Negativam sententiam tenet mordicus Suarez de cens. disp. 7. sect. 2. num. 2. Valquez de excomm. dub. 19. num. 10. & Philippus Faber de cens. ult. in 4. sent. disp. 25. §. 1. disp. 4. cap. 8. num. 241. quia, ait revera excommunicatio generaliter lata contra quoscunque, qui aliquod delictum fecerint, non est excommunicatio à jure, cum non sit registrata in corpore juris, neque sit statutum aliquod, quia hoc respicit futurum, & est de peccatis futuris non factis; hæc autem est de peccatis, seu excessibus factis & præteritis, ergo debet de ea judicari, sicut de excommunicationibus latis ab homine decernitur in jure: de illis autem decernitur quod non possint absolvi, nisi à iudice, qui illas posuit, vel à suo Superiore, ut aperte habetur c. nuper, de sentent. excomm. §. 4. & 5. in quo ponitur discrimen inter excommunicationem ab homine, & à jure. & excommunicationem ab homine dicitur non relaxari, nisi à iudice eam ferente, vel ab ejus Superiore, excommunicationem vero à jure posse relaxari ab Episcopo, vel à Parocho, ergo dicendum est excommunicationem generalem non posse relaxari, nisi à iudice, qui illam tulit, vel à suo Superiore, ut dictum est de aliis excommunicationibus ab homine.

2. Sed ego puto sententiam affirmativam esse tenendam, quam tenet etiam Cornejo in 3. p. tr. 5. de excomm. disput. 11. dub. 3. Sæver. absolutio ab excommunicatione, num. 15. Coninch de censur. disput. 14. dub. 16. num. 257. Avila de cens. part. 2. cap. 7. disput. 1. dub. 8. Henriquez lib. 13. cap. 28. num. 5. Layman tract. 5. p. 1. cap. 7. num. 3. & Hurtado de excomm. disput. 15. diff. 6. num. 21. quia cum absolviendo à dicta excommunicatione non turbetur tribunal iudicis illam ferentis, eo ipso quod ejus absolutio non reservatur, committi videtur cuicumque, qui potest absolvere à peccato, ob quod incurritur, non minus quam absolutio ab excommunicatione à jure lata, quamvis in dicto cap. nuper, id non exprimitur, cum eadem ratio, ob quam id declaravit Pontifex de voluntate legislatoris lege, seu jure excommunicantis, non reservantis, curat etiam pro excommunicatione lata generaliter ab homine eam non reservante: ex dictis constat ab excommunicatione majori lata generaliter ab homine (etiam à Papa, ut homine, id est, non medio jure, sed media sententia, aut medio præcepto transitorio) quando non reservatur, posse absolvere quemcumque, qui potest à peccato, ob quod imponitur absolvere.

3. Nec valet dicere quod talis censura est simpliciter ab homine, & non à jure, ut juxta juris regulam, ex capite inferior, distinct. 25. cap. verbum, de penit. distinct. 1. capite prudentiam §. 6. de officio delegat. capite ad reprimendam, & capite pastoralis, §. præterea, de officio ordinarij, censura ab eo tollenda est, à quo lata fuit, aut ab ejus Superiore, eo quod non minor requiratur jurisdictio ad absolvendum, quam ad ligandum, & inferior non possit in censuram latam à Superiore. Sed huic fundamento fit satis ex supradictis, nam eo ipso quod hæc censura generalis æquiparatur censuræ latæ à jure, & Superior, à quo imposita est, eam non reservavit, videtur absolutio.

K 2 nem

nem commississe cuiusque facultatem habenti, ut de censura juris non reservata dictum est, iura autem relata procedunt de censura speciali, ergo: & tandem hanc sententiam post hæc scripta invenio docere etiam Præpositum in 3. p. q. 1. de cens. in comm. dub. 13. n. 90. ubi sic ait: Dico secundum eos, qui possunt absolvere à censuris latis à jure, posse etiam absolvere à censuris latis ab homine per sententiam generalem, quæ scilicet habet per modum præcepti: ut si Episcopus præcipiat sub pena excommunicationis, ut omnes beneficiarii resideant, verisimile est non solum Episcopum posse absolvere, sed etiam alium, qui potest absolvere ab excommunicatione lata à jure, quia respectu talium censurarum non ita urgent textus, qui semper mentionem faciunt casus particularis, neque ex ullo urgenti principio contrarium videtur posse ostendi; & de cætero satis commodè idem de his potest esse iudicium, quod est de censuris latis à jure.

RESOL. CXCIV.

Quisnam possit absolvere à censura juris nemini reservata?

Idem est de censura permanente, & imposita per modum statuti?

Et an absolutio excommunicationis majoris impendi possit extra Confessionem Sacramentalem, tam ab Episcopo, quam à Parocho, aut Confessario Ordinario: Ex part. 5. tr. 9. Refol. 5.

Quoad hoc §. 1. **H**anc potestatem non habere Parochum, aut alium Sacerdotem, docet Paludanus in 4. dist. 8. q. 5. art. 1. Durand. q. 4. Covarr. 1. p. §. 12. numero 5. quia Parochus non habet ex suo officio jurisdictionem in foro exteriori, quæ necessaria est ad absolutionem ab excommunicatione majori. Vide etiam Fabrum de cens. in 4. sent. dist. 25. q. 1. disput. 4. cap. 8. num. 250. ubi firmat hanc opinionem variis rationibus.

2. Sed ego respondeo ad dubium quæsitum, quod à supradicta excommunicatione absolvere potest Episcopus jure ordinario, ut habetur in cap. nuper; §. in 2. casu, de sententia excommunicationis, & docent omnes cum D. Thomas in addition. quest. 24. & 21. Et ratio est, quam tradit Innocent. III. in dicto cap. nuper, quod scilicet ipso, quod à jure non receivetur, videtur committi jurisdictionem habentibus, quam rationem latè expendit Suarez sessione 4. & quamvis in dicto cap. nuper, solum fiat mentio de minori excommunicatione; ratio tamen assignata etiam currit in majori, & idem est de Capitulo Sede vacante, & de Abbatibus ac aliis Prælatibus Religiosorum, qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem, hoc est, fori contentiosi, ut docet Suarez sess. 3. & Sayrus cap. 19. num. 11. & sequentibus, contra Covarruviam, & alios, quamvis Parochus hanc potestatem non habeat jure ordinario, & ex vi sui muneris, sicut habet eam Episcopus, sed ex commissione à Summo Pontifice factam in prædicto cap. nuper. Atque ita licet Parochus ligare per censuram minimè possit, poterit nihilominus ex commissione absolvere: & idem existimo dicendum de quolibet Sacerdote habente potestatem absolvendi à mortalibus, quia iste dici potest proprius Sacerdos, cui in dicto cap. commissio datur. Et ita docet Cornejo in 3. part. tr. 5. de excomm. disp. 11. dub. 1. Præpositus in 3. part. quest. 1. de cens. in comm. dub. 14. n. 91. Turrianus de cens. lib. 2. disput. 19. dub. 6. Villalobos in summ. tom. 1. tract. 17. diff. 28. num. 8. Moscolo in summ. tr. 16. cap. 7. num. 4. Tannerus tom. 4. disput. 6. quest. 10. dub. 6. num. 115.

Filliucius tom. 1. tract. 1. c. 9. n. 283. quibus addit Vaquez, Navarrum, Avilam, & Coninch, quos citat & sequitur Hurtado Complut. de excomm. disp. 11. diff. 2. n. 6. ubi n. 7. observat etiam quod absolutio à dicta excommunicatione majori non solum ab Episcopo potest fieri extra confessionem, sed etiam à proprio Parocho, & à Confessario ordinario, etiam prædictis, & tunc remittatur ad absolutionem à peccatis seu in ordine ad eam, quia potest quis uti potestate sibi concessa quoad aliquid, & nolle ut ea in totum, ut etiam dicemus diff. 5. de absolutione ab excomm. facta virtute Bull. Cruciat. aut alterius similis privilegij, Ita Hurtado.

3. Notandum est hæc cum Villalobos ubi supra n. 11. [Que lo que se ha dicho de la censura, que esta puesta por el derecho y no reservada, tambien se ha de entender de la censura permanente, puesta por via de estatuto de alguna Provincia à Obispo no estando reservada, aunque este confirmada por el sumo Pontifice, porque son de la misma manera que las otras; y corre en ellas la misma razon.] Sic ille.

RESOL. CXCV.

An Episcopus possit absolvere à censuris reservatis Papa, existente impedimento illum adveniendi; ita tamen ut cessante impedimento, teneatur adire, saltem per Procuratorem, sub pena rei incidentie, quam obligationem tenetur illi injungere, si non sit impedimentum pueritiae, quo adhuc cessante adire non tenetur?

Et an qui impediti sunt, si adire queant Nuncium aut Legatum Pontificis, possint absolvi ab Episcopo?

Et docetur, quod si impeditus nequeat Episcopum adire, possit cum supra dicto onere à Parocho absolvi, neque deficiente ab alio Confessario.

Et in textu hujus resolutionis apponuntur impedimenta, quæ excusare possunt excommunicatum à recursu ad Papam.

Et an si impedimentum sit brevis temporis, non possit ab excommunicatione Papa reservata Episcopus absolvere?

Et quid, si ignoratur, quamdiu duraturum est impedimentum? Ex parte 11. tractatu 8. & Muc. 8. Refol. 1.

§. 1. **A**D hoc dubium sic respondet Andr. Mendo Sacerdos in Bull. Cruciat. disp. 23. c. 1. n. 30. Potest quis, quodlibet existente impedimento, quod nequit adire Pontificem pro absolutione à reservatis, absolvi ab Episcopo, vel alio, ita tamen, ut cessante impedimento, teneatur adire, aliàs reincidet in eandem censuram, nisi sit necesse impedimentum pueritiae, qua adhuc cessante adire debet non tenetur, inferitur ex capite mulieris, & aliis de sentent. excomm. in 6. Hi autem, qui impediti sunt, si adire queant Nuncium, aut Legatum Pontificis, non possunt ab Episcopo absolvi. Ita Bonacina de censur. disp. 1. quest. 3. punct. 2. numero 4. probabile tamen est, posse, ut defendit P. Avila de censur. 2. part. cap. 7. dub. 6. quod si impeditus nequeat adire Episcopum adire, posse cum prædicto onere absolvi, vel à Parocho, aut ab alio confessorio, probabiliter tueretur P. Granado in 3. parte tractatu 10. disputat. 7. leg. numero 12. sed verius est oppositum, quia Pontifex solum ad Episcopos indulget in casu prædicto alio recursum, ut docet Cardinalis Lugo disputat. 20. de penit. numero 225. ita Mendo, cui quidem assentior.

2. Sed aliqui putant in tali casu adendum esse Nuncium, si adiri potest. Ratio est, quia tunc jam adest ad hoc Papæ locum tenens, & ita habetur

habetur in dicto cap. *quamvis*, de sententia excommunicati, ubi præcipitur adire Legatum si possit. Quia verò ibi non fit mentio de aliis confessoribus, qui forte habeant ex privilegio facultatem ad absolvendum ab iis, putat Coninch quod etiam si ad sit talis, possit Episcopus absolvere. Melius tamen Lugo docet nullum esse discrimen quoad hoc inter Legatum, & habentem facultatem absolvendi, cum ille quoque sit delegatus à Papa in ea re, & ad illum potest esse recursus, cui ex voluntate Papæ commissæ est illa causa.

3. Verum non desunt alij docentes posse etiam Episcopum absolvere à censuris eum, qui licet non possit Summum Pontificem adire, postea tamen recurrere ad Nunciū Summij Pontificis, vel ad alium habentem privilegium absolvendi; quia existente impedimento recurrendi ad Papam, restituitur Episcopo ordinaria potestas, quam per reservationem amiserat: ergo non est cur non possit absolvere, nec cur penitens excommunicatus, ad Legatum Apostolicum recurrere teneatur. Adde, reservationem esse odiosam, & stricte interpretandam. Vnde explicari debet de recursu ad solum Papam; ita Hurtadus, de excommunicato. disp. 15, difficut. 3, n. 10. contra Bonacinam, Peregrinum, & alios; Qui tamen Hurtadus observat excommunicatum sic absolutum ab Episcopo, teneri post impedimentum se præsentare Pontifici, saltem per procuratorem sub poena reincidentiæ, quam obligationem teneatur illi inungere Episcopus, si non sit impuber.

4. In casu autem quo nec Pontifex, nec Legatus, nec Episcopus, nec alius facultatem habens, adiri possit pro impetrandæ absolute à censuris Papæ reservatis, itante, inquam, tali impedimento, docet Tanner, tom. 4. disp. 6, quest. 10. dub. 6. num. 122. posse talem excommunicatum absolvi à Parocho, eoque deficiente, à quolibet confessorio approbato. Vide me ipsum in part. 5. tract. 9. resol. 6. §. non desinam. Et ad confirmationem supradictorum videndus est omnino Magister Ludovicus Bertrandus Loth Dominicanus in resol. Theolog. tract. 1. quest. 3. art. 1. qui in terminis fortioribus nostram sententiam confirmat.

5. Ex his omnibus inferitur me rectè his diebus respondisse, posse Episcopum absolvere duellatorem iuste impeditum si non possit adire Sedem Apostolicam, ita docet Navarr. in Manuali c. 27. n. 90. vers. Ad quintum & c. Vgol. de cens. in genere, tab. 1. c. 4. §. 5. n. 13. in fine. Peregr. q. 37. de duello num. 9. Reginald. §. n. 15. 6. Sayr. Suar. Sanch. Avila, Henriq. relati à Bonac. tom. 1. de excomm. disp. 2. q. 4. punct. 5. n. 11. Hurtadus de excomm. disp. 15. difficut. 3. num. 10. dicendum est itaque posse Episcopum vel per se, vel per confessorium ab ipso in casu particulari delegatum absolvere à casibus Papæ reservatis si iusto impedimento aliquis ad Sedem Apostolicam non possit pro absolute adire.

6. Sed si scire cupis quamnam sunt impedimenta, quæ excusare possunt excommunicatum à recursu ad Papam, Respondetur, multa esse, quæ à Doctoribus enumerantur.

7. Primum, periculum mortis in itinere, c. si quis suadente, & alio, de sent. excomm.

8. Secundum, infirmitas longa etiam non periculosa. Ex cap. quod de his de sent. excomm.

9. Tertio, paupertas; nam & si quis mendicare soleat, non tenetur Romam ire mendicando, & ita intelligendum cap. ea noscitur, eod. titulo.

10. Quarto, Aetas, sive senilis ex dicto cap. ea noscitur, sive impubescens, cap. quamvis eod. tit.

11. Quinto, sexus feminilis, cap. mulieres eod. tit.

12. Sexto, subjectio filij familias ad Patrem, Tom. V.

& servi ad Dominum, quando sine illorum gravi præjudicio Papam adire non possunt, cap. relatum, eod. tit.

13. Septimò, occupatio circa animarum, vel temporale dominium; quando subiectorum detrimentum timeretur: cap. Ne pro dilatione, de penit. & remissione.

14. Octavò, debilitas in viris delicatis, qui labores itineris sustinere non possunt; cap. Quamvis, ut etiam debilitas in membris in cæco, & claudio cap. Ea noscitur.

15. Ultimò, quodlibet aliud, quod arbitrio prudentis censetur impedimentum grave, & legitimum. Vide Bonacinam de excomm. disp. 2. q. 4. punct. 5. n. 9. Cornejo in 3. par. tract. 5. disp. 11. dub. 2. Peregrinum de duello q. 37. n. 7. & alios, ubi supra.

16. In his igitur impedimentis potest Episcopus absolute beneficii excommunicatis impetiri. Quod si pro certo haberetur, vel probabiliter existimaretur, esse brevis temporis impedimentum, tunc non possit ab Episcopo absolvi excommunicatus: nam pauci temporis ratio haberi non debet. Ita docent Vgolinus de censur. Ecclesiast. in genere tabul. 1. c. 4. §. 5. num. 16. & Peregrinus loc. cit. si verò ignoraretur quandiu duraturum esset impedimentum, vel diuturnum fore pro certo, aut probabiliter haberetur, tunc sic impeditum absolvi posset Episcopus ab excommunicatione. Ita præcitati Doctores.

RESOL. CXCVI.

Quisnam possit absolvere ab excommunicatione maiori lata à iure, & reservata?

Et an etiam Episcopus possit absolvere ab excommunicatione reservata à Papa quando delictum est occultum, vel quando excommunicatio est publica, sed excommunicatus non potest recurrere ad Papam?

Et in corpore huius Resolutionis explanantur impedimenta, cum quibus excommunicatus excusatur recurrere ad Papam, pro absolute reservata.

Et tandem queritur, an excommunicatus impeditus ex supradictis causis, & impedimentis, si non potest adire Papam pro absolute teneatur adire Legatum, vel alium habentem privilegium Papæ, vel ab Episcopo absolvi possit, & si Episcopus adire non possit, Parochus, & eo deficiente, quivis confessorius approbatus eum absolvi possit?

Et an, qui absolutus est ab Episcopo, teneatur postea, cessante impedimento, se præsentare Pontifici, per se, vel per procuratorem? Ex part. 5. tract. 9. Resol. 6.

§. 1. **R**espondeo eum tantum, cui est reservata, aut ejus superiorem, aut eum, cui ipsi commiserint, nisi excommunicatus sit in articulo mortis. Nam tunc potest quilibet Sacerdos simplex illum absolvi sub onere comparendi coram eo, à quo extra eum articulum erat absolvendus, ut generaliter dicitur in cap. eos qui de sent. excomm. in 6. exigendo tamen prius juramentum ab excommunicato, exceptis pueris, comparendi.

2. Notandum est tamen hic ex Concilio Tridentino posse Episcopos absolvi ab excommunicatione reservata à Papa, quando delictum est occultum; sed difficultas est, an etiam possit Episcopus iure ordinario absolvi ab excommunicatione, quando est publica, & excommunicatus non potest recurrere ad Papam: Et respondeo affirmativè, ut habetur in cap. de cetero, de sentent. excomm., & docent Sylvest. ver. excommunicatio 4. n. 7. Navarr. c. 27. n. 9. & alij ista autem impedimenta sunt.

K 3 3. Primum

Sup. hoc inf. in Ref. 201. & c. & pro juramento parandi in Ref. 204 §. 1. ad med. vers. quod onus, & c.

Sup. hac diff. in Ref. seq. & in Ref. præterita à principio, & inf. in §. ult. huius Ref. post med. vers.

Qui tamen, 3. Primum periculum mortis in itinere, *cap. si quis*
& inferius in *suadens 17. quast. 4. capite non dubium, cap. ea nosci-*
tr. 2. Ref. 72. *tur, cap. de cetero, cap. quod de his, cap. quamvis, de sent.*
5. Sed tria *excomm.*

verf. Tertio, 4. Secundò infirmitas longa, etiam si periculosa non
& in tom. 1. *fit, ex dicto cap. quod de his, & cap. quamvis.*

tr. 5. Ref. 16. 5. Tertio paupertas ex dictis luriis, nam nemo

& in tom. 3. tenetur mendicare, ut ad Curiam vadat pro absolutio-

tr. 3. Ref. 28. ne, nisi aliàs mendicus esset, quia tunc ire tenetur, nisi

tr. 7. Ref. 17. fortè mendicando solet se uxorem, atque filios ale-

lege à §. 2. & re: unde quando in d. cap. ea noscitur, dicitur etiam

in Ref. 118. quæ mendicare cogit in itinere; ad pauperes tamen

6. Aliter ter- reducit obligatio alendi uxorem, filios ac familiam

tio, & §. Ve- proprio labore.

rum ego. 6. Quarto ætas, sive senilis, ex d. cap. ea noscitur,

& cap. quamvis; sive puerilis, sive impuber, cap. 1.

& cap. quamvis, de sententia excomm. quamvis petat

post pubertatem absolutionem ab excommunicatione

re servata, quam ante pubertatem incurrerat, ex cap.

final. de sent. excommunicationis.

7. Quintò sexus fragilitas, ut femina cu juscumque

conditionis, cap. mulieres, cap. quamvis, & ea noscitur, & de

Monialibus, de sent. excomm.

8. Sextò alteri adstrictus, qui sui juris non est, ut

filii familias, & similiter servus quando Papam adire

non potest sine præjudicio parentis, vel domini, cap.

mulieres, cap. relatum, de sent. excomm.

9. Septimò cura, animarum, vel temporale domi-

nium, quando timetur quòd per absentiam oves,

aut vasalli detrimentum patiantur, ex dicto cap. mu-

lieres, cap. de cetero, & ex cap. pro dilatione, de panit.

& remiss.

10. Octavò debilitas in viris delicatis, qui labores

itineris sustinere minimè possunt, in dicto cap. mu-

lieres, & cap. quamvis, sive etiam debilitas in membris,

ut cæcus & claudus, ex cap. ea noscitur, & cap. quamvis,

de sent. excomm.

11. Ultimò quodlibet aliud impedimentum, quod

arbitrio prudentis viri judicetur legitimum. Et hæc

omnia docet Cornejo in 3. p. tract. 5. de excomm. disp. 11.

dub. 2. ex Sayro, Suarez & Avila, quibus adde Hurtad.

disp. 15. de excomm. diff. 3. n. 10.

12. Nec desinam hic apponere verba Adami Tan-

neri tom. 4. disp. 6. q. 10. dub. 6. n. 12. ubi sic ait: Simi-

liter si excommunicatus excommunicatione Papæ

reservata propter legitimum impedimentum Papam,

aut alium ab eo facultatem habentem adire non pos-

sit, potest absolvere Episcopus, quòd si nec Episco-

pum possit adire, Parochus; eoque deficiente, quivis

approbatus Confessarius. Ita ille.

13. Notandum est tamen hic contra Navarrum

c. 27. n. 89. quòd si excommunicatus impeditus est, ex

supradictis causis, adire Papam, nec tenetur adire Le-

gatum, vel alium habentem privilegium Papæ ad ab-

solvendum, sed satis esse non posse adire Papam, ut ab

Episcopo absolvi possit; & ratio est quòd existente,

impedimento recurrenti ad Papam restituitur Epi-

scopo ordinaria potestas, quæ per reservationem fue-

rat ab eo ablata, ergo non est cur sit necessarius re-

curfus ad Legatum, præsertim quòd cùm talis refer-

vatio fuerit odiosa, debet stricte interpretari, ut scilicet

intelligatur de recurfu ad solum Pontificem, & ita

docet Hurtado & Cornejo locis citatis, qui tamen re-

cte observant, excommunicatum ita absolutum ab

Episcopo, teneri postea cessante impedimento se præ-

sentare Pontifici, & hæc obligatio debet ei imponi

ab Episcopo, nisi fuerit impuber, cui hoc in iungen-

dum non est: quòd si in mora fuerit, reincident ipso

jure in eandem excommunicationem: sed nota quòd

talis non tenetur se præsentare Papæ per se, sed satis

est id facere per Procuratorem; nec impeditus ne

personaliter Romam adeat, tenetur mittere Procura-
torem pro absolutione, nec epistolam. Ita ex Henr.
quez notat Avila par. 2. c. 7. disp. 1. dub. 6. cond. 3. &
Doctores citati.

RESOL. CXCVII.

An excommunicatus, si non potest propter impedimen-
tum Papam adire, teneatur impetrare absolutionem ex-
communicationis per epistolam, aut Procuratorem, vel
possit absolvi ab Episcopo? Sed magis difficultas est,
in tali casu, an excommunicatus possit absolvi ab Epi-
scopo si potest adire Nuntium Summi Pontificis, vel
alium habentem privilegium Papæ? Ex p. 4. tract. 4. de
Misc. Refol. §. 8.

§. 2. Hic casus in praxi solet frequenter accidere, & hoc
& in illo Bonacina de cens. disp. 1. q. 3. ponit. & in
n. 4. existimat teneri excommunicatum mittere epi-
stolam pro absolutione obtinenda, ut patet à simili de
impedimentis matrimonij; non enim credibile est,
Papam velle ab Episcopo absolutionem impendi
quando patet recurfus ad Sedem Apostolicam per
Procuratorem, vel per epistolam. Ita ille.

2. Verum ego contrariam sententiam tenendam in hoc
esse puto, quam docent Henriquez lib. 12. c. 3. n. 1. &
lib. 6. c. 9. n. 7. Duardus in Bulla Cana lib. 3. c. 9. d.
n. 21. quibus ego addo Avilam de censuris part. 2. c. 7.
disp. 1. dub. 6. conclus. 3. & novissime Gasparum Hur-
tado de excommunicatione disp. 15. d. §. 3. num. 10.
ubi sic ait: Episcopis quoque conceditur facultas
absolvendi à quacunque excommunicatione Ponti-
fici reservata, quando excommunicatus est legitime
impeditus adire Summum Pontificem sive ætate so-
nili, sive impubertate, sive infirmitate, sive inimici-
tia capitali periculosa, sive fragilitate sexus, sive
cura familiaris, sive quia est sub cura parentum, si-
ve paupertate in eo, qui non solet mendicare, sive
quocumque alio impedimento, ad arbitrium viri pru-
dentis sufficiente, quamvis possit ad Summum Pon-
tificem mittere, & non mittat. Ita Hurtado; & ratio
est, quoniam à jure ad id non obligatur.

3. Sed magis difficultas est in tali casu, an excom-
municatus possit absolvi ab Episcopo, si potest adire
Nuntium Summi Pontificis? Martinus Bonacina ad
supra, negativam sententiam docet, & ideo ait in c. 5. d.
li casu excommunicatum, qui Summum Pontificem
adire non potest, non posse ab Episcopo absolvi, si
possit adire legatum Summi Pontificis, vel alium
habentem privilegium absolvendi; quia in eo even-
tu non censetur adesse, iusta ac legitima causa, vel
impedimentum, propter quod possit ab alio absolvi,
& ita hanc sententiam præter Bonacinam tenet etiam
Coninch de Sacramentis disp. 14. dub. 16. n. 241. Na-
vartus in manuali c. 27. n. 89. Corduba in sum. q. 18. &
alii.

4. Sed tu contrariam sententiam tene, quam tu-
tur Avila de censuris part. 2. capite 7. disp. 1. dub. 6. n. 2.
conclus. 3. & Hurtado loco citato, cum Henriquez
lib. 12. cap. 3. num. 1. in glossa li. H. quia in his ca-
sibus absolvit Episcopus tanquam proprius pastor,
& potestate ordinaria, illa enim potestas ordina-
ria, quæ sublata erat ei per reservationem, resti-
tuta est existente iusto impedimento recurrenti ad
Summum Pontificem.

RESOL. CXCVIII.

An Episcopus reservando absolutionem alicujus excom-
municati

Sup. contento
in hoc §. in
tom. 1. tr. 5.
Ref. 17. 18. liter si excommunicatus excommunicatione Papæ
& 19. & hic
sup. in Ref.
præterita §.
In casu, &c.

Sup. hoc in
Ref. seq. §.
Sed magis,
& in aliis
ejus not.

Sup. hoc sup
in §. 1. Ref.
195. ad li. 7.
in aliis ejus
not. pro hac
quæst.

communicationis Summo Pontifici posuit, hoc non obstante, Metropolitanus in casibus suis permixtis eam largiri? Et in textu hujus Resolutionis adducuntur aliqui casus in exemplum dictae questionis? Ex part. 3. tract. 4. Ref. 157. alias 158.

Negative respondet Campanili in *diver. jur. Can. rub. 11. cap. 15. n. 132*. putat enim per hanc reservationem censeretur abdicatam potestatem absolviendi etiam Metropolitanis, ita quod in casibus in jure permixtis non valeat absolvere, stante tali reservatione facta, per Ordinarium.

Sed contrariam sententiam tenendam esse existimo, quia licet reservatio facta per Ordinarium Papae, tollat ipso jure potestatem absolviendi vigore renunciationis factae, tamen hoc non potest præjudicare Metropolitanis, licet quis possit renunciare favori suo, non tamen in alterius præjudicium. Et sic primò valis non potest in præjudicium domini absque ejus consensu alterius jurisdictioni consentire. Secundò Clerici non possunt renunciare eorum privilegio. Tertiò, pater non potest renunciare donationi infideliorum. Quarto, juramentum non firmat contractum in præjudicium tertii. Et tandem etiam clausula *motu proprio*, non operatur in tertii præjudicium, nec jus in re acquisitum alteri admittit. Et ideo (ne in aliena vinea arare videar) hanc sententiam, & omnia supradicta docet doctus Iurisconsultus Io. Maria Novatia in *99. forensibus part. 1. quæst. 66. per totam*.

RESOL. CXCIX.

An excommunicatus ab uno Episcopo posuit ab illo absolvi etiam si mutaverit domicilium, vel absolvendus sit ab Episcopo cui tunc subditus est? Ex p. 5. tract. 9. Refol. 8.

Respondet Suar. de *conf. disp. 7. sect. 1. n. 19. & n. 26*. quod si fiat excommunicatus per generalem sententiam, poterit absolvi ab alio Episcopo, juxta probabilem opinionem, de qua egerat paulo antea: si verò per particularem sententiam, non poterit absolvi nisi ab eo, à quo excommunicatus est, quia causa est incepta, & ad illum pertinet causa & liti consummatio. Sed P. Vasquez *dub. 20. n. 5*. videtur sentire posse absolvi ab altero, quando jam est sub jurisdictione ipsius, & non aliter, & ita etiam docet Turrianus de *cenf. lib. 2. disp. 15. dub. 5*.

2. Non desinam etiam hic apponere verba Coninch de *Sacram. disp. 14. dub. 16. num. 258*. ubi sic ait: Ex dictis sequitur Antuerpiensem, v. g. qui maxima anni parte habitans in diocesi Mechliniensis, ibi contraxit excommunicationem latam per jus, aut sententiam generalem, redeuntem domum posse ab ea absolvi per eum, qui habet potestatem ab ejusmodi excommunicatione absolviendi eodem modo, ac si eam contraxisset Antuerpiæ, quia cum ejusmodi excommunicationes non sint particulatim reservatae ei, à quo latae sunt, nihil refert à quo latae, vel ubi contractae sunt, quia ideo alijs non sunt minus vel magis reservatae. Imò et si excommunicatio quam talis incurrisset in Diocesi Mechliniensis, esset reservata Episcopo, si non esset reservata in Diocesi Antuerpiensi, posset talis domum reversus à suo Pastore absolvi, quia Mechliniensis per hoc quod aliquas censuras reservet in sua Diocesi, non potest impedire Antuerpienses ne ab iis absolvant. Quod si autem Antuerpiensis contraxisset in Diocesi Mechliniensis censuram latam per sententiam particularem, deberet absolvi à iudice, qui eam tulisset; quia hæc excommunicatio huic est singulariter reservata. Ita

Coninch loco cit. cui etiam adde Layman *tractat. 5. part. 1. cap. 7. n. 4*. & Præpositum in *3. p. 9. 1. de cens. in com. dub. 14. n. 92*. Non est igitur audiendus Philippus Faber de *cenf. in 4. sent. dist. 25. quæst. 1. disp. 4. cap. 8. n. 242*. ubi docet, Episcopum, qui excommunicavit, solum posse absolutionem impartiri.

RESOL. CC.

An qui dum versabatur in alieno Episcopatu fuit excommunicatus, rediens in patriam possit absolvi à proprio Episcopo?

Idem dicendum est, si ita versatus in alieno Episcopatu fuit in aliqua causa citatus coram illo Episcopo, in qua contingat illum excommunicari. Ex part. 5. tract. 9. Refol. 9.

Respondeo quod qui versatur in Episcopatu alieno, subditus illi Episcopo, ideo non potest test excommunicari ab illo per excommunicationem ab homine, nec generaliter, nec in particulari quantumcumque gravi delicto facto, ut patet per *cap. Romana, de sent. excomm. in 6*. Ad hoc autem ut possit ab illo excommunicari, necesse est quod fiat suus subditus ut puta ratione delicti in sua jurisdictione commissi, vel aliquo titulo, hoc autem fieri non potest, nisi prius Episcopus fecerit statutum, quod qui fecit tale delictum, sit excommunicatus. Nam tunc peregrinus faciens illud delictum in Episcopatu alieno, sit subditus illi ratione delicti commissi, & sic incidit in excommunicationem, sed tunc illa excommunicatio non est ab homine, sed à jure, & ideo de illa est judicandum sicut de excommunicatione à jure: & tunc consequenter est dicendum, quod non potest absolvi à proprio, sed ab Episcopo, in cuius Diocesi deliquit, & à cuius excommunicatione ligatus fuit; quia à tali excommunicatione in jure decernitur, ut non nisi Episcopus ille absolvere possit, in cuius Diocesi deliquit, quia ratione criminis illius in illa causa ille delinquens factus est subditus illius Episcopi, & exemptus à jurisdictione proprii Episcopi. Alio etiam modo poterit fieri subditus illi Episcopo quoad censuram, ut si fecit delictum in illa Diocesi, ad quod non erat imposita poena excommunicationis, sed Episcopus sciens illud delictum præcepit huiusmodi delinquenti, ut satisfaciatur parti pro tali delicto sub poena excommunicationis incurrenda tali tempore, nam si eo tempore non satisfaciatur, sit excommunicatus, nec potest absolvi à proprio Episcopo, quia ratione delicti factus est subditus illius Episcopi in cuius Episcopatu deliquit, ideo potuit ei præcipere, & excommunicatione ligare. Idem dicendum si ita versatus in alieno Episcopatu citatus fuit in aliqua causa coram illo Episcopo, in qua causa contingat ipsum excommunicari, non potest ab alio absolvi, quia ex lite coram ipso Episcopo ille accepit jus in illum, ut habetur *cap. propositi, de foro competentis*, & ita docet Philippus Faber de *cenf. in 4. sent. dist. 25. g. 1. disp. 4. cap. 8. num. 243*. & alij.

RESOL. CCI.

An absolutus à censuris reservatis in articulo mortis, si contraxerit teneatur accedere ad Superiorem?

Et obiter queritur, an per Indulgentias non compensetur, nec tollatur obligatio adimplendi satisfactionem sacramentalem, ita ut penitent eximatur à debito eam exequendi?

Et quid si penitentia imponatur non solum in satisfactorum. Verum etiam in medicinam & remedium? Ex part. 9. tract. 6. & Mis. 1. Ref. 35. alias 36.

Sup. hoc sup. in ref. 196. §. 1. ad med. & inf. in ref. seq. §. 1. & si gnauer, §. 2. & in ref. 204. §. 1. ante med. vers. In super, & in ferius intr. 8. Ref. 26. §. 1. pe. nult. & in to. 1. tr. 4. Ref. 44. §. 1. ult. paulo post initium, a vers. Solum adverte, & ibi in tr. 5. Ref. 13. §. 1. post med. u. vers. Notandum est, & in Ref. 39. §. 1. pe. nult. & ult. & in to. 9. tr. 7. Ref. 127.

Negativam sententiam docet Petrus Marchant, in *Tribunal. Sacram.* tom. 1. tract. 2. tit. 4. quest. 7. concl. 3. sic asserens: Improbabilem opinionem esse censere eorum qui volunt, absolutionem a censuris in isto articulo non posse dari, nisi cum onere, si quis convalescat, accedendi ad Superiorem, ut absolvatur. Hæc enim sententia (etsi sit plurium Doctorum) consequenter non loquitur ad *textum* Concilii Tridentini, & Ecclesie traditionem ibi expressam, quod, scilicet, in Ecclesia Dei semper custoditum fuerit ut nulla esset reservatio in articulo mortis. Si enim onus illud comparandi pro censuris remaneret, virtus reservationis illud operaretur; & tunc reservatio censetur remansisse, virtute cuius effectus ille sequeretur.

2. Solum igitur debet, si convalescat illi onus imponi comparandi in censuris ad externum, sive contentiosum forum deductis, cum obedientia aliqua ob contumaciam in externo foro præstanda est Superiori, aut etiam satisfactio partis læsæ, si læsa sit: sed hæc comparatio non pertinet ad reservationem, quæ tunc fuisset, sed ad obligationem innatam casui ob quem censura incurra fuit: sicut si quis postea teneretur ad restitutionem famæ, vel rei ex casu confurgentem. Et ita intelligendum cap. *Eos qui, de sentent. excomm.* in 6. in quo dicitur, qui sic absolventur, debere præstare Superiori excommunicanti, recepturi, & satisfacturi, prout iustitia suadebit. Quod de satisfactionibus in foro externo tantum intelligi debet. Et *ibidem* additur, debere se repræsentare, ut passis injuriam, seu iis, quibus propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem. Quæ omnia de obligationibus ex crimine natis, interpretanda sunt, cum iis quæ Doctores de similibus asseruerunt. Ita Marchant.

3. Sed pace viri docti, aliquando nimis rigide se gerit in censura opinionum, ut fecit in isto casu, vocando improbabilem opinionem illam, quam committere docent Doctores, quos ad satisfactionem hic possem adducere. Vnde doctus P. Vossius de *iurisd. Episc.* diff. 1. dub. 14. n. 17. adducit pro sententia 19. Doctores, quibus novissime adde Castrum Palaum tom. 4. tr. 1. diff. unica, punct. 8. §. 1. n. 10. & Lessium in 3. p. D. Thomas, q. 8. de *Minist. Confessari.* 3. dub. 9. n. 4. & patet ex cap. *De latero*, cap. *Quod de his*, cap. *Quamvis de sentent. excommunic.* & cap. *Eos qui, cod. tit.* in 6. Ex quibus apparet ratio hujus legis obligantis ad se præsentandum, scilicet, ne censuræ Ecclesiasticæ illuderetur, & ut tolleretur occasio fingendi falsa impedimenta ad impetrandam absolutionem ab alio, quam à Superiore, & Ecclesiæ intentio servaretur.

4. Sic etiam excessit dictus Author in censuranda alia opinione: nam ubi *supra* tract. 4. tit. 7. §. 5. concl. 2. sic asserit: [Infero, improbabilem mihi omnino videri quorundam sententiam, asserentium penitentem, qui adverteret, se aliis piis operibus, vel indulgentiarum acquisitione satisfacisse peccatis debitis, non teneri ad implendam penitentiam à Sacerdote in Sacramento sibi impositam: tenetur enim præcepto, & sententia Iudicis parere, eo ipso, quod ejus iudicio se subiecit, quamvis aliunde censetur liberatus. A vinculo enim sacramentali nemo solvere potest, nisi sacramentalis Iudex. & peccata in Sacramento à Iudice retenta, coram Deo censentur retenta. Vnde, quemadmodum peccata coram Deo soluta, Clavibus nihilominus subijci debent: ita satisfactio à Clavibus imposita, non potest tolli, nisi mediantibus Clavibus.] Ita ille. Et tamen contraria

sententia est communis inter Doctores. Vide modo, si mereatur censura improbabilitatis injuri. Sed pro sententia Marchant. Vide Patrem Averlam de *Sacram.* Penit. q. 13. sect. 9. ubi ex pluribus rationibus probat, etiam per Indulgentias non compensari, nec tolli obligationem adimplendi satisfactionem sacramentalem, ita ut penitens eximatur à debito cam exequenti. Verum, pace viri docti, & amicissimi recte observat Eminentissimus Dominus meus Cardinalis de Lugo de *Sacram. Penitent.* disp. 27. sect. 2. num. 22. esse communem sententiam, tum antiquorum, tum recentiorum, penitentem liberari per Indulgentiam ab obligatione penitentiae: & laudat quamplures & graves Auctores. Probat autem hanc opinionem ex cap. *Cum ex eo*, de *penitent. & remiss.* ubi in fine illius capituli Summus Pontifex inquit, per indulgentias & superfluas Indulgentias, satisfactiones sacramentales enervari. Igitur per Indulgentiam tollitur obligatio adimplendi penitentiam: alias si maneret obligatio etiam in ratione medicinae, nihil prolium enervaretur de satisfactione. Secundo probat ex eo quod Glossa in *Extravagant. Antiquorum*, de *penitent. & remiss.* longe post medium, refert, Pontificem declarasse, anno Iubilæi, à penitentiaris non debere imponi alia onera penitentibus, præter ea quæ in Iubilæo illo erant præscripta, ne Indulgentia frustraretur. Signum igitur est, Pontificem existimasse, acquisita Indulgentia, aliam penitentiam non esse imponendam. Tertiò probat à priori: quia penitentia à Confessario imponitur, ut penitens pro suis peccatis Deo satisfaciatur, sed cum per Indulgentiam tollatur debitum totius pœnæ, cessat fundamentum illius obligationis, & per consequens definit obligatio ad penitentiam exequendam. Et si contra hanc doctrinam respondeatur, penitentiam imponi non solum in satisfactoria, verum etiam in medicina, & remedium, ut penitens præparet peccatum, ut colligitur ex Tridentino *sess. 14. cap. 8.* proinde quamvis per Indulgentiam cesset penitentia, quatenus satisfactio, non cessat quatenus medicina. Si, inquam, aliquis ita urgeat, respondeat de Lugo, verum esse, penitentiam frequenter imponi, ut medicinam: at Confessarius non potest obligare ad illam, nisi quatenus est satisfactio, & vindicta, sicut Iudex, licet curare debeat, ut pœna, quam delinquenti imponit, sit non solum in vindictam, sed etiam in medicinam; non tamen posset exequi illam, etiam in medicinam, si Princeps supremus eam remitteret delinquenti: ita Sacerdos, cum sit simul Iudex, & Medicus, debet inungere penitentiam pro peccatis, ut satisfactionem, & medicinam: at, si pœna condonetur, nequit obligare ad medicinam: quia Medicus non obligat sed consultat; intelligendo tamen de medicina, quæ non sit simpliciter necessaria ad peccata in posterum vitanda. Hæc, & multa alia fuisse docet Cardinalis de Lugo, interpretando Concilium iuxta datam doctrinam, & solvendo nonnullas contrarias instantias minoris momenti, apud quem legi possunt. Vnde ex his patet, ut diximus, excessisse Marchant, in censura hujus opinionis.

RESOL. CCII.

An absolutus in periculo mortis ab excommunicatione, elapso morbo teneatur, quam primum poterit se præsentare Superiori, aliquin incidat in eandem excommunicationem, sicut erat prius? Et in dicto casu an teneatur se præsentare vel sufficere, ut absens appareat? Et an qui in articulo mortis fuit absolutus à censuris, servatis Papa, aut Episcopo vi alienius Bullæ, Iubilæi, vel

vel privilegij, vel à delegatis prædictorum, non teneatur se præsentare; imò etiam satisfaceret; (quod est valde notandum;) oneri comparandi, si coram Confessario facultatem habente ex privilegio absolvendi extramortis articulum se præsentaret? Ex part. 5. tr. 14. & Misc. 2. Ref. 59.

Communiter affirmative respondent Doctores, si absolutio fuit de censuris, secus autem de casibus reservatis, absolutus enim tempore mortis absistis, non tenetur se præsentare Superiorem; ab illis autem, videlicet excommunicationibus tenetur. Ita novissime Granado de Sacra. in 3. p. contravert. 7. tr. 10. diff. 4. sect. 2. n. 13. Tannerus 1. 4. diff. 6. q. 9. dub. 3. n. 72. & Philippus Faber de panis. in 4. sent. diff. 17. q. unic. diff. 27. c. 2. n. 40.

2. Nihilominus Claudius Millardus in summa Pa- rochorum, de panis. c. 97. n. 10. notat probabilissimum videri hoc onus se præsentandi coram Superiore, si quis absolutus fuerit tempore mortis ab excommuni- cationibus reservatis, non habere amplius locum, & cessasse post Concilium Tridentinum sess. 14. c. 17. quam doctrinam Cælestinus in compend. Theol. moral. tr. 1. c. 7. n. 3. putat posse tuta conscientia approbati, quando excommunicatio non est notoria, vel deduc- ta ad forum externum, aut omnino occulta, vel sci- tur tantum a duobus, vel tribus. Ita ille. Sed tu cogitas nam in contrarium videtur c. de cetero de sentent. ex- communic. & cap. eos qui, de sentent. excommunic. in 6. tit. 3.

3. Notandum est tamen hic obiter etiam stando in prima opinione, quod qui in articulo mortis fuit absolutus à censuris reservatis Papæ, aut Episcopis, vi- detur aliquibus Bullæ, l. ubi l. x. aut privilegij, vel à delegatis prædictorum, non tenetur se præsentare. Imò etiam satisfaceret (quod est valde notandum) oneri com- parandi, si coram Confessario facultatem habente ex privilegio absolvendi extra mortis articulum se præ- sentaret. Et cum poenitens in casu, ut dictum est, tenetur se præsentare sufficit si absens pareat. Nam ad parendum solum, & non ut absolvatur, jubetur præsentari. Ita ex Bonacina, Sà, & Navarro docet Cælestinus loco citato.

RESOL. CCIII.

An absolutus à censuris tempore mortis, teneatur postea se personaliter præsentare superiori, vel sufficiat, si per Procuratorem se præsentet?

Et quid, si censura sit ob percussione clericum?

Et an qui modo reincident in eandem censuram, quia non se præsentavit superiori, sit adhuc vitandus, ex eo quod ante absolutionem esset vitandus? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Refol. 66.

Affirmativè respondet Navarrus in summa, cap. 27. num. 90. Vgolinus de censuris, tab. 1. cap. 14. §. 5. num. 4. Sayrus de censuris, lib. 2. cap. 16. n. 1.

Sed mihi verò magis placet opinio negativa. Dico igitur in quod obligatus ad se præsentandum satisfaciatur huic obligationi, si per Procuratorem se præsentet. Re- spondeo affirmative. Et ratio est, quia verè dictum comparare. Ita Sylvest. verb. Excommunicatio §. 8. q. 7. Armilla verb. Excommunicatio 59. addens satis- facere si per litteras se præsentet. Henriquez lib. 13. in leges de excommunicat. cap. 29. num. 3. & lib. 6. de penitentia, c. 9. in fine.

2. Excipe tamen casum excommunicationis, in quam poenitens incidit ob percussione clericum, in quo extat cap. quod de his, de sentent. excommuni- cation. expresse petens, ut sic absolutus eat persona-

liter Romam, & hoc in odium & poenam percus- sionis. Sed etiam illud notandum est, quod si illi qui in articulo mortis absolutus fuit, sit adhuc vitandus, ex eo quod ante absolutionem esset vitandus. Respondet affir- mative Bonacina disput. 1. de cens. quest. 3. putat, si ante absolutionem esset vitandus, & post med. ego.

4. Ego verò respondeo negativè. Et ratio est, quia dato quod confiteretur illum fuisse in articulo mortis absolutum à censura, porro potuit cum aliis partici- pare, & alij potuerunt participare cum ipso, licet er- go ob inobedientiam, & contumaciam, quam habet non se præsentando superiori, incidat in excommuni- cationem; non tamen ob id fit vitandus, quia ad hoc ut fiat vitandus, debet denuò denunciari excommuni- catus, nullus enim est vitandus, nisi vel sit denuncia- tus, vel notorius percussor clericum. Unde si hinc pen- deret censura reservatio, ex eo quod defineret esse vitandus, defineret etiam censura esse reservata.

RESOL. CCIV.

Quomodo simplex Sacerdos absolvat moribundum ab ex- communicatione majori?

Et doctrina hujus Resolutionis est valde notanda, & in promptu tenenda ab omnibus Sacerdotibus, & Confes- sariis pro praxi supradictæ questionis, & absolutionis danda in articulo mortis.

Et tandem queritur, an in articulo mortis simplex Sacer- dos possit absolvere etiam ab irregularitate, qua con- trahitur ex peccato?

Et notatur, quod potest ita urgere necessitas in articulo mortis, ut sufficiat unico verbo dicere Absolvo te in- tendendo absolvere prius à censuris, & postea à pec- catis? Ex p. 5. tr. 3. Ref. 67.

Quando simplex Sacerdos in articulo mortis absolvit poenitentem ab excommunicatione majori, caveat ne absolvat nisi præmissa satisfactione, si forsitan ea fieri debeat, juxta Clem. 1. de her. quod si commodè fieri non potest, absolvat cum debita cau- tione, secundum glossam eisdem Clem. §. Verum, vers. ea tunc, quæ cautio fiat vel fidejussore, vel cum pigno- re, si eam potest dare, sin minus, det eam, quam potest dare saltem; videlicet juratoriam; si verò articulus ne- cessitatis urget, nihilque horum fieri potest, absolvat, cum ad impossibile nemo teneatur l. impossibile ff. de reg. jur. At si Confessarius omittat, vel obliviscatur petere cautionem satisfaciendi, valebit absolutio.

Insuper debet Confessarius in tali casu imponere onus poenitenti, ut cessante morbo se præsentet Superiorem, qui extra eum casum de jure poterat illum absolvere, commonefaciendo, quod si non se præsentaverit, in in eandem censuram incurreret, quod onus secundum Sanch. 1. 1. lib. 2. c. 13. n. 26. sub juramento imponen- dum erit, c. quamvis, & c. ea noscitur, de sent. excomm. Sed ego cum Trullenek in Bulla Cruc. lib. 1. §. 7. c. 2. dub. 5. n. 9. contrarium teneo; nam dispositio Canonum cum sit odiosa, est restringenda: sed solum ad per- cussione clericum. Et pro confirmatione supradictorum vide etiam Bellochium in praxi Theol. moral. p. 1. ref. 72 §. 1. q. 2. n. 136. & Finellium de casib. reservatis c. 8. n. 9. quibus adde Zambranum de Sacra. penit. c. 4. n. 6. ubi etiam notat ita posse urgere articulum mortis, ut prætermittenda sit etiam cautio juratoria in excom- municato, antequam absolvatur, & nihilominus sic absolutus tenetur, si convalescit, se præsentare, ut notat Palatius in 4. diff. 27. disput. 7.

Secus in fin. & seq. & inf. in tr. 2. alios parti- culares, & speciales ca- sus decisos invenies sup. hoc, & hic in ref. seq. in §. 1. post med. verò. Sed ego.

ego.

Sup hoc sup. in ref. 201. lege ejus do- ctinam, &c.

Et sup. onere contento in hoc textu, & juramento sup. in ref. 196. §. 1. & inf. in tr. 2. ult. ad med. & in t. 3. tr. 3. Ref. 28. §. ult. recitan- ter ad med.

Et ejus absolutione. Resol. CCVII. &c. 119

et qui, de sent. excomm. in 6. quod vero dicit Sotus restringenda esse privilegia, verum id quidem est in materia odiosa, & quæ redundat in aliorum præjudicium; at verò favor in hac absolutione nihil tale habet, ac proinde, juxta regulam juris in 6. extendi potius, & ampliari deberet.

RESOL. CCVII.

An constitutus in articulo mortis absque alio prævio signo contritionis possit absolvi à censuris?

Et an ut simplex Sacerdos possit absolvere à sola censura in articulo mortis, necessarium sit, quod penitens præmittat aliquod signum contritionis? Ex p. 7. tract. 10. & Misc. 1. Ref. 10.

VT si verbi gratia amittit loquelam, vel incidit in insaniam. Navarrus in *Man. cap. 27. num. 272.* & Vgolinus de *Censuris Pontif. refer. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 2.* licet concedant quod in articulo mortis possit impendi absolutio à censura, etiam si absolutio à peccatis non possit impendi; quia illa prodest ad recipienda alia Sacramenta, ut extremam Vnctionem, & ad hoc ut forsitan infirmus in loco sacro possit sepeliri. Tamen limitant hanc sententiam, & asserunt ad hoc ut simplex Sacerdos possit absolvere à sola censura necessarium esse quod penitens præmittat aliquod signum contritionis.

2. Sed ego hanc limitationem prorsus refello, nam licet hoc sit necessarium pro absolutione à Censuris, quæ sit extra Sacramentum, & etiam confertur absenti. Et etiam docet Bossius in *Disceptat. Mor. disp. 2. num. 8.* cui adde novissimè Caspensem in *Cursu Theologico, tomo 2. tract. 1. §. disp. 2. sect. 13. num. 140.* qui citat Suarez de *Cens. disp. 7. sect. 7.*

RESOL. CCVIII.

An notorie excommunicatus in articulo mortis possit saltem absolvi à censuris, si submiserit nullum signum contritionis ostendit?

Et quid, si constaret evidenter egrum privatum usu rationis omnino impotentem, in talem statum incidisse?

Et an in supra dicto casu possit etiam laicus talem absolutionem moribundo concedere?

Et aliqua alia advertuntur, quæ contingere possunt in supradictis casibus. Ex part. 9. tract. 7. & Misc. 2. Refol. 13.

DE absolutione à peccatis alibi diximus: nunc videndum est de absolutione à censura. Navar. in *Manuali, cap. 27. n. 272.* & Vgol. de *censuris Papæ serv. part. 3. cap. 2. §. 2. n. 2.* dicunt in tali casu prærequiri in infirmo, quod prius dederit aliquod contritionis signum; nihilominus tenendum est, præstatam absolutionem à sola censura in illo articulo extremæ necessitatis posse dari infirmo, tametsi prius signa contritionis non exhibuerit: idque absque eo, quod Sacerdos absolvens peccet mortaliter, sed neque venialiter; imò potius mortaliter peccaret, non conferendo talem absolutionem, quæ negata non posset moribundo juvari aliis Sacramentis, neque in loco sacro sepeliri.

2. Hoc tamen limita, nisi constaret evidenter, egrum privatum usu rationis, omnino impotentem in talem statum incidisse. Et ita docet Bossius in *discept. 2. dub. 4. num. 38.*

3. Sed aliqui plus addunt, nempe, posse in tali casu, etiam laicum; talem absolutionem moribundo concedere. Hanc sententiam, tanquam probabilem, ego alibi docui, quam scio displicuisse cuidam nobili juriscōsulto, qui tamen scire debebat, illam desumptam

fuisse ex Glossa in *cap. A notis 2. verb. non potuit*, ubi etiam Abbas de *sent. excomm. & in cap. Pastorali, §. Præterea, de offic. Ord. verb. Præterquam in mortis articulo*. Idem postea docuerunt plures Theologi ex Schola D. Thomæ Tabiena, Armill. D. Antonini, uterque Ledesma, & ex Soc. Iesu Sanch. Avila, Henrici, & alij à me alibi adducti quibus nunc adde P. Bossium ubi *sup. dub. 10. num. 87.* Et ratio est: quia, cum Ecclesia, seu Summus Pontifex possit hanc facultatem concedere laico, ut Doctores communiter tenent: existimandum est, concessisse in tali articulo, si non adsit copia Sacerdotis, vel Clerici tonsurati. Nam, quamvis laicus, & Clericus non Sacerdos, non possit, sacramentaliter absolvere, neque ex commissione Papæ; tamen absolutio ab excommunicatione potest plurimum conferre ipsi penitenti ad salutem animæ, quam omnibus Ecclesia in extrema necessitate, suis fidelibus procurat. Quare, sicut tunc ob hanc causam concedit omnibus jurisdictionem absolvendi à peccatis, qui sunt capaces illius; similiter censendum est tribuere omnibus, qui sunt capaces, jurisdictionem absolvendi à censuris: laici autem, ut dictum est, sunt capaces hujus jurisdictionis: & hæc ratio multò magis convincit de Clericis etiam tantum tonsuratis.

4. Prædictæ autem absolutionis à Clerico non Sacerdote, vel à laico in articulo mortis data, effectus, secundum præcitatos DD. maximus est, scilicet, quod hæres absolvi non teneantur adire Papam, nec excommunicatorem pro absolutione petenda. Poterunt etiam sepelire defunctum in loco sacro, & pro eo facere Missas celebrare. Addit Henriquez saltem prodesse eam absolutionem, ut post mortem possit talis absolutus à quovis Sacerdote ab excommunicatione, vel alia censura absolvi, cum aliàs non posset: quod tamen non placet Sanchez loco cit. & jure merito: quia, si fuit valida absolutio, nulla amplius est necessaria: si non valuit, nullum jus absolvendi, Sacerdoti aliàs non habenti, seu valenti absolvere tribuit. Hæc omnia Bossius loco cit. qui adducit, non esse damnamum pium Parochum hanc sententiam sequentem in praxi, & juxta eam sepeliendam defunctum, & Missam pro eo publice celebrantem, ubi de facili non potest adiri Iudex excommunicator, ut ab eo absolutio impetretur, anrequam defuncti corpus sepeliatur: quæ omnia à Bossio notata confirmant ea quæ à nobis alibi dicta sunt, quicquid aliqui obmurmuraverint, adversus quos omnia superius dicta adnotare volui. Nemo nego tamen, contrariam sententiam esse probabiliorē, quam novissimè tuetur Lessius in 3. p. D. Thoma cap. 7. de *excomm. dub. 3. num. 18.*

Alibi inf. in ref. 210. 211. 212. 213. & 214. §. Sed. & in com. 3. tr. 1. Ref. 43. §. penult.

Sup. hoc in ref. 1. not. præterea, §. Notandum, & §. ult. & in ref. 2. §. ad med. & in ref. 4. §. Sed. & in fine. ref. 5.

Alibi in resolutionibus præteritarum annotationum.

RESOL. CCIX.

Quid faciendum sit cum excommunicato, qui tempore mortis dedit signa contritionis, sed non fuit absolutus?

Et qui mortuus est excommunicatus, & si non constat mortuum esse in peccato mortali, an possit prelatum eum absolvere à censura, ut in Ecclesia sepeliatur, si non dedit signa contritionis, vel possit post ejus mortem sumi Bulla, si illam antea mortuus non habebat, & per eam eum absolvere ab excommunicatione? Ex part. 5. tract. 9. Refol. 24.

§. 1. AD hoc quæsitum ita responder Villalobos in *sum. tom. 1. tr. 16. diff. 20. n. 20.* [Advierta se mas, que el que no puede ser absuelto en el articulo de la muerte de la descomunion, si pidio penitencia, y dio señales de contricion puede ser absuelto despues de la muerte, no de los pecados (que esso es cosa llana) sino de la descomunion para que lo entierren en lugar sagrado, y digan por el Missas, &c. y no

y no le puede absolver entonces qualquier Sacerdote (que ya pafó el artículo de la muerte) fino solo aquel a quien esta reservada, como consta del derecho, y lo dizen Innocencio, Panormitano, Navarro, y Silvestro. Y estas señales de penitencia que da uno antes de la muerte, basta que se prueven con un testigo, como dize Enrico, Boich, y Astenze, porque

esto no se haze prejuizio a nadie: mas si no va absuelto de la censura, aunque aya dado señales de contrición, no puede ser enterrado en lugar sagrado, como dize el texto citado. [Sic ille, cui adde Moscosum in sum. tract. 16. cap. 7. num. 5.]

2. Non definam tamen hic adnotare ea quæ docet Antonius Fernandez in *instruct. sacerdot. p. 6. docum. 6. n. 5.* ubi sic ait. [El que murio descomulgado sin Bula, y sin señales de contrición, como no conste que murio en pecado mortal, lo puede el Prelado absolver de la censura para el entierro en la Iglesia. Y aunque

Enriquez lib. 7. cap. 20. lit. 2. diga que se le puede tomar Bula, y absolverle de la censura, no puede ser, porque de vivos no tiene Bula, y la de difuntos no tiene esse privilegio de absolution.] Vide etiam Rodriguez in *add. ad Bull. §. 5. num. 53.*

Sup. hoc in tom. 4. tr. 3. Ref. 175. §. 1. prop. fin. a vers. Moventor, & in Ref. 176.

RESOL. CCX.

An non solum Clericus, sed etiam laicus possit in articulo mortis a censuris absolvere?

Idem dicendum est de interdictione.

Et si aliquis ita fuit absolutus a laico in articulo mortis, an hæredes debeant postulare absolutionem ab eo, qui potest absolvere, ut detur ei defuncto Ecclesiastico sepultura, & possint fieri communia suffragia pro eo.

Et cursum nota, quod si censura fuit reservata, & aliquis ab illa non fuit absolutus in vita, non potest post mortem a quolibet Sacerdote relaxari, sed solum ab eo, cui reservatur, vel ejus delegato. Ex p. 5. tract. 9. Ref. 7.

§. 1. Negativam sententiam ex Suar, & Vasquez docet novissime Faber de censuris in 4. sent. dist. 25. q. 1. disp. 4. cap. 8. n. 257. & Turrianus de censuris lib. 2. disp. 24. dub. 4. Præpositus in 3. p. 9. 1. de cens. in communi, dub. 14. num. 95. Villalobos tom. 1. tract. 16. diff. 20. num. 18. & Hurtado de excomm. disp. 1. §. diff. 1. num. 3. quia ea potestas nullo jure, nec consuetudine, habito, aut constante concessa invenitur nisi solis Sacerdotibus: & solum eo fine ut à peccatis absolvant, quia absolutio à peccatis est maximè necessaria ad salvationem, non verò absolutio ab excommunicatione, quia excommunicatio ratione sui non impedit salvationem, imò id quod post mortem manet excommunicationis, aufertur potest post ipsam mortem; unde non est contra pietatem Ecclesiæ, quod eam non concedat non Sacerdotibus. Et hanc sententiam docent etiam Doctores, quos adduxi in 3. p. tractat. 4. resol. 133.

2. Sed ibi pro affirmativa sententia aliquos adduxi, quibus nunc addo Ragucium in lucerna Parochorum, tit. de absolut. q. 124. n. 6. Sancium in selectis disp. 14. n. 7. & Ioannem de la Cruz Dominicanum in director. conscient. part. 2. de excomm. dub. 5. concl. 1. ubi sic ait. In articulo mortis vir baptizatus etiam laicus, etsi sit hæreticus & præscissus, absolvit ab excommunicatione. Ita Sylv. verb. absolutio 8. & 9. Angel. verb. absolutio 1. Ledesma cap. 8. de excomm. dub. 4. contra Soto d. 18. q. 4. tr. 1. Ref. 4. art. 4. & Covar. in cap. alma mater 1. p. §. 11. n. 9. & contra alios ab eo citatos. Sed patet, nam vir baptizatus est capax jurisdictionis necessariæ pro absolvendo ab excommunicatione, ergo piè credendum est, ut ait Armilla ver. Absolutio, Ecclesiæ concedere illam tunc, sicut in simili casu concedit omnibus Sacerdotibus absolvere ab omnibus peccatis, quia sunt capaces

illius. Omnes item concedunt Clerico primæ Tonsuræ posse tunc absolvere ab excommunicatione. Ergo idem dicendum de viro solum baptizato, cum stando in jure divino, uterq; sit incapax talis jurisdictionis.

3. Notandum est tamen hic quod stando in prima opinione, si aliquis in articulo mortis absolutus fuit à laico, debent hæredes postulare absolutionem ab eo, qui potest absolvere, ut detur illi defuncto Ecclesiastico sepultura, & possint fieri communia suffragia pro eo. Ita ex Valsq. Turrian. loco cit.

4. Nota etiam hic quod Præpositus ubi supra, n. 97. tenet, quod probabile est omnem Clericum posse absolvere à censura saltem excommunicationis, & interdicti personalis in mortis articulo: de excommunicatione indicatur §. præterea, cit. ubi habetur in mortis articulo posse etiam specialiter excommunicatum absolvi ab alio, quam ab eo, qui excommunicavit, vel Superiore, ubi per alium videtur intelligi is, cui potest committi jurisdictio Ecclesiastica.

5. Dices, talis absolutio nec magnope utilis est, nec necessaria, quia excommunicatus, qui dedit signa doloris, poterit post mortem absolvi. Respond. negando priorem partem, licet enim deficiente Sacerdote non sit utilis ad consequendum beneficium absolutionis sacramentalis, potest tamen esse utilis, ut ameni præbeatur viaticum, item ut publice pro eo oratur, ut donetur sacra sepultura, quod non potest fieri à quovis post mortem, si censura esset reservata: nam quando aliquis non fuit in vita absolutus, si censura sit reservata, non potest post mortem à quolibet Sacerdote relaxari, sed solum ab eo, cui reservatur, vel ejus delegato.

RESOL. CCXI.

Si laicus quidam absolvit ab excommunicatione mortuum, queritur, an absolutio sit valida, ita ut in loco sacro defunctus sepeliendus sit.

Et an hæredes ita absoluti teneantur adire Papam, vel excommunicantem pro absolutione, vel possint sepelire defunctum in loco sacro, & pro eo facere Missas celebrare.

Et an laicus in prædicto casu, & mortis articulo possit moribundo concedere Indulgentiam Bullæ Craciæ, Ex part. 3. tract. 4. Refol. 132. alias 133.

§. 1. Negativè respondent communiter, quia ad absolvendum aliquem ab excommunicatione non requiritur jurisdictio Ecclesiastica, quam laicus non habet, Ergo, &c. Et ita docent Villalobos in summa, tom. 1. tract. 16. diff. 20. num. 14. Layman in Theol. mor. lib. 1. tract. 5. cap. 6. num. 2. Coninch de Sacram. disp. 14. dub. 16. num. 256. Suarez de cens. disp. 7. sect. 6. num. 6. Sotus in 4. disp. 18. q. 4. art. 4. Covar. in cap. alma mater, part. 1. §. 11. num. 9. Garfias de beneficiis, tom. 2. part. 12. cap. 5. n. 353. & alij.

2. Sed ego cum Avila de cens. p. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 2. probabilem puto contrariam sententiam, quam tuerentur Doctores, quos citat, & sequitur Ioan. Valerius in differentiis utriusque fori, verb. absolutio, differ. 11. m. 2. quibus ego addo Ioann. de la Cruz in direct. part. 2. de excomm. cap. 8. dub. 4. concl. 1. & Ledesma in sum. sem. 1. de excomm. cap. 8. dub. 4. Sancium in selectis. disp. 44. n. 7. Ragucium in lucerna Parochorum, de absolutione, q. 124. aliorum Ledesma part. 4. q. 26. art. 1. Sed audiamus Valerium loco citato n. 3. ubi sic asserit: Effectus prædictæ absolutionis secundum præcitatos DD. maximus est, scilicet, quod hæredes absoluti non tenebuntur adire Papam, Superiorem nec excommunicantem pro absolutione petenda, & poteruntque sepelire defunctum in loco sacro, & pro eo facere Missas celebrare, licet id impugnet Sotus & alij Covar. quorum opinionem in rigore juris veterem duntaxat existimo.

Et ejus absolutione. Ref. CCXII. &c. 121

existimo. Sed non damnamus pium Parochum sequentem contrariam, & juxta eam sepelientem defunctum, & Missam pro eo publice celebrantem, maxime ubi de facili non potest adiri ad iudicem excommunicantem, ut ab eo absolutio impetretur antequam defuncti corpus sepultura tradatur. Itaque prefata absolutio multum proderit quoad predicta. Ita Valer. ubi sup. qui etiam notat, ut nos alibi diximus, laicum in predicto articulo mortis posse moribundo concedere indulgentiam plenariam Bullae Cruciatæ, & citat Navarrum de indulg. notab. 3. n. 3. Sed prima sententia est probabilior, & communis, in qua Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 7. solis Sacerdotibus hanc facultatem concedit.

RESOL. CCXII.

An laicus possit absolvere morientem à censuris?
Et an possit laicus, quando non est Sacerdos applicare moribundo Indulgentiam Bullae Cruciatæ? Ex part. 3. tract. addit. Resol. 12.

Pro hac sententia negantes Doctores adduxi in 3. p. tract. 4. * resol. 133. sed pro affirmativa sententia ibi adduxi etiam plures auctores. Cuidam Casuistæ unius summae viæ est hæc opinio improbabilis, sed immerito. Nam illam cum Avila loco citato in dicta resol. probabilem esse cenfeo, & præter DD. citatos absolute tenet hanc sententiam novissimè Philippus de la Cruz in thes. Eccl. tract. 1. §. 12. n. 4. ubi sic ait. [Notese tambien, que quando el penitente estando la hora de la muerte, no puede confessar algun pecado, aun en general qualquiera sacerdote le puede absolver de las censuras y aulente el sacerdote, esto es no haviendole, qualquiera, aunque sea seglar, lo tengo por comun, Rodriguez dice lo puede hazer de prima tonsura, que en mi opinion todo es uno, esto es que todos tienen igual potencia, como lo digo en el libro que intitulo, Norte de Confesores, y es doctrina de Sylvestro, fray Pedro de Ledesma, fray Ioan. de la Cruz, y otros, losquales dicen, que qualquier fiel bautizado aunque sea lego, y aun herege, puede absolver de las censuras. Dize lo fray Ioan. de la Cruz en dos palabras:] In articulo mortis vir baptizatus etiam laicus, etsi sit hereticus, & præcisus, absolvit ab excommunicatione. [A algunos ha espandado esto, y no se porque, que doctrina es comun; digolo assi, por haverme lo preguntado algunos, a quienes he satisfecho con razones, y autoridad, y assi basta esto acerca desta materia.] Ita ille. Notandum est etiam hic obiter, posse Laicum in articulo mortis, quando non adest sacerdos, applicare moribundo Indulgentias Bullae Cruciatæ. Ita ego alibi, & novissimè Agidius Trullench in Expos. Bullae Cruciatæ, lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 19. n. 6. ubi citat Navarrum & Reginaldum.

RESOL. CCXIII.

An si non adstet Sacerdos, liceat laico absolvere moribundum à censuris, et non careat Ecclesiastica sepultura?
Et an in tali casu, quando absolutio à Sacerdote obtenta non est, et post mortem profuit absolutio à laico data, expediat, ut obtineatur nova absolutio ab eo cui excommunicatio erat reservata, si commodè fieri possit: Ex part. 5. tract. 3. Resol. 77.

Pro sententia affirmativa, & negativa plures Doctores adduxi in 3. p. tract. 4. resol. 133. & ibi affirmativam sententiam etiam probabilem esse docui, & docet etiam Layman lib. 1. tr. 5. part. 2. cap. 6. n. 2. ubi negativam sententiam, quam ipse tenet, vocat tantum probabilior, & pro Affirmativa adducit

Tom. V.

Ref. CCXII. &c. 121

glossam, Abbatem, Sylvestrum, & Atmillam, quibus ego addo Philippum de la Cruz in Norte de Confesores, tract. 1. §. 1. ubi sic ait. [No hablo aqui de la absolucion de las censuras, que puede absolver dellas en el articulo de la muerte, no solo el aprobado, ni el simple Sacerdote, pero qualquier fiel bautizado, aunque sea herege, con la comun, como lo dicen Sylvestro, y Covarr. La razon aunque brev es, que el Clerigo de prima tonsura puede absolver de la destomunion, y assi por la misma razon ha de poder qualquier bautizado. Porque estando en derecho divino, ambos son capaces de la tal jurisdiccion, como es cierto, que al de primera tonsura no se le da facultad para absolver al descomulgado por ella que no siendo Orden, no le proviene della. Y assi hemos de conceder lo general, en que pueden absolver en tal caso de las descomuniones todos los fieles, siendo bautizados, aunque son hereges, no obstante, que otros digan lo contrario.] Sic ille. Et post hæc scripta inveni hanc doctrinam docere novissimè Philibertum Marchinum in suis Commentariis de bello divino, seu de peste part. 3. cap. 12. num. 3. & seqq. ubi probat non solum licere se qui hanc sententiam, cum sit probabilis, sed etiam teneri omnes illam sequi, quia cum ista absolutio lata à non Sacerdote vel à laico, non possit nocere, sed valde prodesse morituro ut in loco sacro sepeliri, atque communibus Ecclesiæ suffragiis gaudere possit, charitas Christiana postulat, ut data probabilitate huius sententiæ non illum in tanto periculo & necessitate spiritali deferam absque ullo meo incommodo. Et revera si Ecclesia pro articulo mortis confert jurisdictionem absolventi à censuris & peccatis cuilibet capaci talis jurisdictionis, hoc enim postulat Ecclesiæ benignitas, & favor animarum; sed laicus est capax jurisdictionis absolventi à censuris, si Papa velit eam illi demandare, quod à nemine negatur: ergo coniendum est illam eidem demandasse, atque hanc esse piam illius mentem, ut excommunicatus priveretur post mortem communibus Ecclesiæ precibus, suffragiis, atque Missæ sacrificio, cæteras rationes videbis apud ipsum.

2. Sed observandum est cum Trullench in Bull. Cruc. lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 5. num. 7. & Sanchez in summa tom. 1. lib. 2. cap. 13. n. 13. quod licet supradicta opinio, nempe laicum deficiente Sacerdote posse absolvere à censuris, sit probabilis, expedit tamen quoties à Sacerdote absolutio obtenta non est, ut post mortem profuit absoluto, obtineatur nova absolutio ab illo, cui excommunicatio erat reservata, si commodè fieri possit, quia si opinio dicta non sit vera, carebit absolutio valore suo, ac proinde postea non proderunt absoluto Ecclesiæ suffragia.

RESOL. CCXIV.

An sepelientes in Ecclesia excommunicatum absolutum à censuris à laico in articulo mortis peccent, & in penas, & censuram excommunicationis incurrant?

Et supponitur sepelientes excommunicatum in maiori excommunicatione, imò & lavantes & vestientes, vel funus ducentes incurrere excommunicationem.

Et resolutio supradictæ questionis pendet etiam ab illa, an laicus possit absolvere à censuris in articulo mortis, nam Ecclesia, & saltem Summus Pontifex hanc facultatem laico, & Clerico non Sacerdoti concedere potest, imò etiam & feminis?

Et docetur, quod Ecclesiastica sepultura deneganda est in casu claro, & manifesto, nam quando dubitatur, an cadaver sepeliendum sit, necne, tunc debet in loco sacro sepeliri: nam in partem favorabilem, & meliorem, inclinandum est. Ex parte 8. tract. 7. & Misc. Resol. 79.

L

§. 1. Sup.

Sup. hec,
quod hic
supponitur
sup. in ref.
71.

§.1. **S**uppono sepelientes excommunicatum majori excommunicatione, imò lavantes, vel vestientes, vel funus ducentes, incidere in excommunicationem, ex glossa in cap. ad hac, de privileg. & ex textu in cap. sacris, de sepulturis, ubi Abbas, & in cap. cum ad Monasterium, de stat. Monach. & in cap. is cui, de sentent. excomm. in 6. Hoc supposito de hoc casu his diebus interrogatus probabiliter respondi, Clericos sepelientes, vt supra, in nullam censuram incurrisse; quia, vt bene observat Lavorius in variis lucubratiombus, tit. 2. cap. 11. num. 15 §. & cap. 12. num. 71. Ecclesiastica sepultura deneganda est in casu claro, & manifesto, nam quando dubitatur, an cadaver sit sepeliendum, necne, tunc debet in loco sacro sepeliri, nam in partem favorabilem, & meliorem est inclinandum, vt patet ex dicto cap. sacris, de sepulturis, & ex cap. non astinemus 23. q. 2. & docet D. Antoninus in 3. p. tit. 10. cap. 5. §. 9. in fine.

Quoad hoc
in to. 8. tr. 8.
lege doctri-
nam Ref. 4.
& sequenter
in to. 8. tr. 5.
ref. 50 §. ult.
ad med. a
verf. & ideo
salvo. & in
tom. 7. tr. 3.
vide ex ref.
66. §. 1. post
med. & ex
ref. 67. §. 1.

2. Sed in nostro casu pro mortuo excommunicato adest opinio probabilis, quòd licet & valde à laico in articulo mortis absolutus sit. Ergo & sepultura Ecclesiastica minimè arcendus erit, & Clerici illum sepelientes immanes sunt à poenis inflictis à sacris Canonibus; resolutio igitur huius casus pender ab illa questione, an laicus possit absolvere à censuris in articulo mortis? & affirmativam sententiam ego probabilissimam esse puto, pro qua adduxi plures Doctores in part. 5. tract. 9. resol. 7. quibus nunc addo Stephanum Baunium in Theolog. moral. part. 2. de censur. in communi, tract. 1. quest. 3. qui has adducit rationes à me supra breviter tactas. Primò, Christianus quilibet in quocunque necessitatis articulo, tenetur divina ac naturali lege, graviter laboranti opem ferre quam potest; ergo & præciso necessarii ad animæ salutem remediis indigenti, qualia sunt novæ legis Sacramenta, non negare ea, sine quibus hæc ei præberi nequeunt, nam si secus ageret, immani se scelere obligaret: istud autem est censuræ relaxatio, hanc ergo laicus negare nec potest, nec debet agenti animam, hoc est, in mortis articulo, ejusque periculo, constituto. Si enim hæc potestas dari potest à Pontifice laico, cum eam concedi non est neceffe, quid est causam quamobrem in extrema ægri necessitate, eam Ecclesia laico datam nolit?

Quæ hic est
sup. ref. 2. o.
& in aliis
ejus primæ
annot.

3. Secundum argumentum bonitate ejusdem Ecclesiæ nititur. Quam enim est parum verisimile periclitantibus illam filiis, eo maxime tempore, nolle succurrere? aut sepultura Catholica, piorumque suffragiis privare eos velle? Deinde si redintegrandi hominis jus ac potestas, laico dari potest, cum eam tamen concedi nihil est neceffe, dubitare, an in dubiis ac periculosis ægri temporibus, illam Ecclesia, laico datam esse velit, quid est aliud quàm ejus charitati, prudentiæque injuriam facere?

4. Obijciunt adversæ partis fautores. Primò, glossam can. ultimi, causa 24. quest. 1. in qua est, in spiritualibus laicam, etiam in mortis articulo, nihil posse, nisi quod est illi expresse concessum in jure, quo de numero non est censuræ relaxatio, etiam in mortis articulo.

5. Respondetur huic glossæ, duas esse contrarias, Prima est in cap. à nobis, verb. non poterit, de sentent. excomm. Altera in cap. pastoralis, §. præterea, de officio judic. Ordinarj.

6. Dicendum secundò, quæ petuntur ex glossa allata, sententiæ nostræ non officere, ait enim, de omnibus quæ spectant ad officium Sacerdotis, illud solum licere laicis, credo, in necessitate, de quibus expressum invenio. At absolvere à censuris, res non est functio-

nis sacerdotalis necessariò; cum non Sacerdos, jurisdictione Ecclesiastica instructus, in externo foro ad possit, vt est in cap. transmissam 15. de electione.

7. Obijciunt secundò, Causa cur in mortis articulo, cuius Sacerdoti liceat, de censuris quibollibet absolvere, locum non habet in laico: nihil est ergo rationis cur ei tum in eas arbitrium debeat ac potestas.

8. Antecedens probatur, ideo voluntate Dei & Ecclesiæ, Sacerdos quilibet, quemlibet in extremis versantem reddere potest Ecclesiæ, solutus tamen a nexibus, quibus tenebatur quod peccata his manentibus ab eo remitti nequeant; ergo cum laico jus in peccata competere nullum queat, nec in censuras competet.

9. Antecedens est negandum, cum consequentia confirmationis, nam cum nulla sit inter censuras, peccatæque necessaria connexio, à censuris potest quis eximi, peccatis insolitis quorum est in Tribunali Dei reus, nam ex quo Episcopus, electionis suæ confirmationem accepit, quamvis sacerdotali characteri necdum insignis, Celestini III. iudicio detentibus & consimilibus (hoc est, excommunicatis ac suspensis) præter ea, quæ majoris inquisitionis discussionem exigunt, & ministerium consecrationis desiderant, quod iustum est, & Ecclesiæ conuenit utilitati, statuendi habet liberam facultatem remitti ergo sine peccatis censuræ possunt, necnon ab alio, quàm Presbytero. Et hæc omnia docet Baunius loco citato; sed quia quendam virum doctum ex Dominicana familia contra me olim acriter inlucxissè, non desinam hic adnotare quòd hanc sententiam ex schola D. Thomæ docet D. Antoninus, Sylvester, Tabiena, Ioannes de la Cruz & novissime P. M. Candidus tom. 1. disput. 22. art. 5 §. 5. ubi sic ait, Piè satis, & probabiliter dicendum mihi videtur laicum, & multo magis Clericum non Sacerdotem in articulo mortis posse absolvere à censuris, quæ obstant susceptioni Sacramentorum & Ecclesiæ sepulturæ. Nam Ecclesia saltem Summus Pontifex potest hanc facultatem laico & Clerico non Sacerdoti concedere, imò etiam & feminis, vt docet Paludanus in 4. dist. 19. quest. 2. art. 1. Sotus in 4. dist. 10. quest. 1. art. 4. versus finem. Suarez tom. 5. de censuris, dist. 2. sect. 3. num. 7. Navarr. tom. 2. consil. lib. 5. de sentent. excomm. consil. 1. ergo piè, & probabiliter credendum est in articulo mortis concessisse, & hanc esse ejus voluntatem. Probatur consequentia; quia etiam si laicus, & Clericus non Sacerdos, non possunt absolvere à peccatis, ipsa absolutio à censuris per se in articulo mortis est valde utilis, multumque potest conferre ad salutem animæ, vt saltem sic absolutus possit in loco sacro sepeliri, & vt pro eo sacrificia offerantur: ergo cum Ecclesia omnibus modis fidelium salutem procuret, & propterea in illo articulo det jurisdictionem ad absolvendum à peccatis, omnibus, qui sunt capaces illius, eadem ratione credendum est dare illam ad absolvendum à censuris, omnibus, qui sunt capaces talis jurisdictionis, cuiusmodi sunt laici, & Clerici non Sacerdotes. Ita Candidus. Dicendum est igitur nostram sententiam posse ac debere amplecti, unde potest à laico in articulo mortis absolutus in loco sacro sepeliri, & pro eo sacrificia offerri.

In Indice primo huius Tom. 5. lege Apendicem ad hunc Tract. 1. ubi reperies alias quamplurimas mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Ref. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 1. de Excommunicatione, &c.